

Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft.

Társadalomtudományi Kutatócsoport

✉ 8230 Balatonfüred, Lóczy L. utca 62.

@ tarsadalomkutato@balatonregion.hu

A területfejlesztés és települési önkormányzatok kapcsolata a Balaton Kiemelt Térségben

Készítették:

Dombi Gábor, szociológus, kutató

Fekete Károly, geográfus, kutatásvezető

Horváth Csanád Bátor geográfus, kutató

Oláh Miklós, szociológus

dr. Csákváriné Joó Zsuzsanna kutatási asszisztens

Kulics Beatrix, kutatási asszisztens

Balatonfüred – Siófok

2024

TARTALOMJEGYZÉK

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	6
2. BEVEZETÉS	18
3. MÓDSZERTAN	20
4. FLUKTUÁCIÓ ÉS DIVERZITÁS - BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET 2024. ÉVI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS EREDMÉNYE	23
5. A VÁRMEGYEI VÁLASZTÁSOK A BALATON TÉRSÉGÉBEN	49
6. LEKÖSZÖNŐ TELEPÜLÉSVEZETŐKKEL KÉSZÜLT INTERJÚK EREDMÉNYEI	56
7. TELEPÜLÉSVEZETŐI FÓRUMOK TAPASZTALATAI	66
8. TELEPÜLÉSVEZETŐI ONLINE KÉRDŐÍV EREDMÉNYEI	72
9. FEJLESZTÉSPOLITIKAI AJÁNLÁSOK	118
MELLÉKLET	120

ÁBRA ÉS TÉRKÉPJEGYZÉK

1. sz. ábra Településvezetői változások összképe a Balaton térségében a 2024 évi önkormányzati választás során a polgármesterek hivatalba lépéséig (2024. október 1.)	27
2. sz. ábra Településvezetői változások részletes képe a Balaton térségében a 2024 évi önkormányzati választás során a polgármesterek hivatalba lépéséig (2024. október 1.).....	29
3. sz. ábra A polgármester választás összkép eredményeinek kategoriális leírása.....	36
4. sz. ábra A polgármester választás részletes eredményeinek kategoriális leírása	39
5. sz. ábra A Balaton térségi polgármesterek nemek szerinti megoszlásának változása	41
6. sz. ábra A 2024. évi polgármester választás részletes eredménye a Balaton térségében a hivatalba lépett településvezetők neme szerint	45
7. sz. ábra A 2024-ben hivatalba lépett Balaton térségi településvezetők politikai és civil szervezeti képviselő struktúrája.....	46
8. sz. ábra Részvételi arány alakulása a 2024 évi vármegyei listaválasztáson	49
9. sz. ábra Részvételi arány alakulása a 2019 és a 2024 évi Somogy, Veszprém és Zala vármegyei listás választáson.....	50
10. sz. ábra Listatámogatások alakulása a 2019 és a 2024 évi Somogy, Veszprém és Zala vármegyei választáson.....	51
11. sz. ábra Vármegyei mandátumok kiosztása a 2019 és a 2024 évi Somogy, Veszprém és Zala vármegyei választásokat követően	52
12. sz. ábra Listatámogatások alakulása a 2024 évi vármegyei önkormányzati választáson országosan és a Balaton térségében	53
13. sz. ábra Listatámogatások alakulása a 2024 évi vármegyei önkormányzati választáson Balaton térségének területi és település jogállási viszonylatai szerint	54
14. sz. ábra Az online kérdőív érvényes kitöltési gyakoriságainak időbeni alakulása	72
15. sz. ábra Az online kérdőíves vizsgálatban részt vett települések területi és települési jogállás szerinti dimenziói.....	73
16. sz. ábra Kérdőív kitöltési forrás és átlagos kitöltési idő.....	76
17. sz. ábra Kérdőívkitöltések mentése vármegyék szerint	77
18. sz. ábra Vezetői tisztség betöltésének kezdete.....	79
19. sz. ábra Vezetői tisztség betöltése és az állandó lakóhely viszonylata a kérdőívkitöltő településvezetők körében	80
20. sz. ábra A válaszadó településvezetők legmagasabb befejezett iskolai végzettsége	81
21. sz. ábra A vizsgálatban részt vett településvezetők végzettség és szakmai tapasztalatokon alapuló legfontosabb szakterülete	82
22. sz. ábra Idegen nyelvismeret és a nyelvismeret minősítési fokozata.....	83
23. sz. ábra A településsel kapcsolatos koncepcionális tervezésben és fejlesztésben szerepet betöltő civil szervezetek megoszlása a nyilatkozó településvezetők megítélése alapján	96
24. sz. ábra Nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektekben való önkormányzati részvétel eredményességének opcionális növelése.....	107
25. sz. ábra Fejlődési potenciál fontosabb területei a nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektek terén	110
26. sz. ábra Kommunikációs költségtételek előfordulása az önkormányzat 2023. évi költségvetésében.....	116
1. sz. térkép.....	66
2. sz. térkép Az online kérdőíves vizsgálatban részt vett üdülőkörzeti települések területi elhelyezkedése	74

TÁBLÁZATJEGYZÉK

1. sz. táblázat Településvezetői változások összképe a Balaton térségében a polgármesterek hivatalba lépéséig területi szegmentációk szerint.....	29
2. sz. táblázat Településvezetői változások összképe a Balaton térségében a polgármesterek hivatalba lépéséig települési jogállás szerint	30
3. sz. táblázat Településvezetői változások részletes képe a Balaton térségében a polgármesterek hivatalba lépéséig területi szegmentációk szerint.....	30
4. sz. táblázat. A polgármester választás diverziós jelenségeinek tárgyalása kapcsán alkalmazott indikátorok számítási módja és az értékek értelmezése.....	31
5. sz. táblázat Polgármester választás összkép eredménye a Balaton térségében társadalmi és gazdasági folyamatjelenségek korrelációs hálózatában	32
6. sz. táblázat Polgármester választás eredménye a Balaton térségében társadalmi és gazdasági folyamatok hatásai alapján.....	35
7. sz. táblázat Polgármester választás részletes eredménye a Balaton térségében társadalmi és gazdasági folyamatok hatásai szerint	38
8. sz. táblázat Településvezetők nemek szerinti megoszlása a Balaton térségében a 2019-2024 közötti önkormányzati ciklus végén és a 2024-2029 közötti önkormányzati ciklus elején	42
9. sz. táblázat Az újonnan megválasztott polgármesterek nemek szerinti megoszlása a Balaton térségének területi és települési dimenziói szerint (2024. június 9-október 1 közötti állapot).....	43
10. sz. táblázat. Településvezetők nemek szerinti megoszlása a Balaton térségében a 2019-2024 közötti önkormányzati ciklus végén és a 2024-2029 közötti önkormányzati ciklus elején Balaton partviszonylat szerint	43
11. sz. táblázat. Kormánypárti településvezetők választási eredményessége a Balaton térségében vármegyék szerint.....	46
12. sz. táblázat Kormánypárti településvezetők választási eredményessége a Balaton térségében települési jogállás szerint	47
13. sz. táblázat Kormánypárti településvezetők választási eredményessége a Balaton térségében Balaton partviszonylat szerint.....	47
14. sz. táblázat Az online kérdőíves vizsgálatban zajlott részvétel a 2024 júniusi önkormányzati választások eredményeiként előállt településvezetői változások szerint.....	75
15. sz. táblázat A kérdőívkitöltők idegen nyelvismeretének összefüggései a 2024-ben bekövetkezett településvezetői változásokkal.....	83
16. sz. táblázat A következő 5 év fontos településfejlesztési célkitűzései a vizsgálatban szereplő városokat képviselő vezetők megfogalmazásai alapján	84
17. sz. táblázat A következő 10 év fontos településfejlesztési célkitűzései a vizsgálatban szereplő városokat képviselő vezetők megfogalmazásai alapján	86
18. sz. táblázat Legfontosabb települési fejlesztési szükségletek általános projektjavaslatai a következő 3 évben és a hozzájuk társított forrásigények alakulása.....	88
19. sz. táblázat Általános projektjavaslatok és forrásigények a vizsgálatban résztvevő városok metszetében	90
20. sz. táblázat Általános projektjavaslatok és forrásigények a vizsgálatban részt vett, de az átlagostól jelentősen eltérő forrásigényeket jelző községek metszetében	91
21. sz. táblázat Legfontosabb közszolgáltatási szükségletek projektjavaslatai és a hozzájuk társított forrásigények alakulása.....	92
22. sz. táblázat Közszolgáltatás fejlesztésre vonatkozó projektjavaslatok és forrásigények a vizsgálatban résztvevő városok metszetében	94
23. sz. táblázat Közszolgáltatás fejlesztésre vonatkozó projektjavaslatok és forrásigények a vizsgálatban részt vett, de az átlagostól jelentősen eltérő forrásigényeket jelző községek metszetében	95

24. sz. táblázat Önkormányzatok közötti kooperáció erősítésének lehetőségei	103
25. sz. táblázat Önkormányzatok fejlesztési együttműködésén alapuló közös cselekvést gátló tényezők	104
26. sz. táblázat Nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektekben való önkormányzati részvétel eredményességének opcionális növelése települési jogállás szerint	108
27. sz. táblázat Nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektekben való önkormányzati részvétel eredményességének opcionális növelése a 2024 évi településvezetői változások szerint	109
28. sz. táblázat Helyi érdekkonfliktusok településvezetők által azonosított aktorai	112
29. sz. táblázat Helyi konfliktushelyzetek településvezetők által azonosított tartalma	113
30. sz. táblázat Konfliktushelyzetek kezelésére használt kommunikációs eszközök	115
31. sz. táblázat Pontos és becsült kommunikációs költségtételek az önkormányzat 2023. évi költségvetésében települési jogállás szerint	117

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Háttér

A jelen vizsgálat Magyarország Kormánya által a Balaton Fejlesztési Tanács részére átadott 2023. évi decentralizált fejlesztési forrásból valósult meg a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. Társadalomtudományi Kutatócsoportja által. E munka a Kutatócsoport kutatási tervének „Területfejlesztési tevékenység a jövő Balatonjáért” címet viselő modulját fedi le.

A vizsgálat elvégzését olyan adatok és ismeretek előállítása indokolja, amelyek a Balaton térség fejlesztésének stratégiai tervezésében, az ebben közreműködő szervezetek és intézmények különös tekintettel a települési önkormányzatok és a Balaton Fejlesztési Tanács valamint munkaszervezete közötti együttműködés erősítése érdekében aktuálisak. Ugyanakkor jellemzően az jelen kutatási zárótanulmányhoz hasonló munkák keretében előállított ismeretek és adatok a területfejlesztésben jogszabály szerint alkalmazandó központi szakstatisztikai adatbázisokban részben, vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre, noha ezek előállítása a területfejlesztési beavatkozások szakszerű tervezése tekintetében kulcskérdés.

A vizsgálat kutatási előzményét egy 2022 évben készült, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet valamennyi településére egységesen kiterjedő, a településvezetők helyszíni-személyes megkérdezésén alapuló kérdőíves technikájú adatfelvétel, és annak eredményei biztosítják, mely munka eredményeit a Balaton Fejlesztési Tanács és a szakmai közvélemény is több fórumon megismerhette.

A 2022 évi vizsgálat befejezését követő disszeminációs folyamat lezárása után, 2024 év júniusában megvalósult önkormányzati választás a korábbi időszakhoz képest jelentős változásokat, módosulásokat idézett elő a Balaton térségi önkormányzati szektor településvezetői szegmensében. A változások nyomon követése, monitorozása érdekében szükségessé vált a 2022 évi vizsgálat egyes tartalmi elemeinek frissítése, az újrastrukturált településvezetői státuszcsoport település és térségfejlesztéssel összefüggő elképzeléseinek feltárása, megismerése, és az együttműködések lehetőségeinek megragadása is. Ezek érdekében a Balaton térségében a BIFÜ Nkft által 2024 november-december hónapokban szervezett településvezetői fórum rendezvénysorozat keretében is lehetőségeket kínáltunk, remélve, hogy elősegíthetjük a kiemelt térség előtt álló jövőbeni társadalmi-gazdasági és környezeti kihívások hatékony kezelését az együttműködés és partnerséghez, kooperációhoz vezető folyamat során.

Jelen vizsgálat kvalitatív és kvantitatív módszertani arzenált is felvonultat. Kvalitatív módszertani eszköz az online lekérdezésen alapuló kérdőíves adatfelvétel, a mélyinterjú, illetve polgármesteri fórumok vonatkozásában a fókuszcsoportos interjú és a narratív tartalomelemzés, míg kvantitatív eszköz a nyilvános adatbázisokban elérhető adatok másodelemzése, amelyek keretében kerítünk sort a 2024 évi önkormányzati, településvezetői választások eredményeinek területi összehasonlító elemzésére. A numerikus és szövegtartalmú adatok feldolgozását és szoftveres elemzését érvényes licensz engedélyen alapuló IBM SPSS for Windows program alkalmazásával végeztük, míg a térképi megjelenítésekhez a QGIS programot használtuk.

Önkormányzati választási eredmények, tanulságok

A Nemzeti Választási Iroda adatai alapján Balaton Kiemelt Térség 187 ezret meghaladó választásra jogosult népességéből 111 ezer fő adta le voksát az önkormányzati választás polgármesteri szegmensében. A 180 településen mért átlagos részvételi adat (59,3%) 1%-kal haladja meg az országos (58,1%) értéket. Ez azt mutatja, hogy a kiemelt térség helyi társadalma összességében továbbra is aktív, a közügyek, így a valós helyi politikai versenyhez kötődő demokratikus részvétel iránt fogékony.

Ugyanakkor főként a választói aktivitás területi képe e nem túlságosan nagy kiterjedésű, kisebb vármegyényi lakosságú térség társadalmának sajátos térbeli elrendeződését, különbségeit is illusztrálja. A részvételi arányok települési léptékű területi képe – az 1. táblázat által is alátámasztottan – egy enyhe észak-déli lejtőt, valamint kisebb mértékben a parti települések irányába mutató sűrűsödést rajzol fel. Mindez arra enged következtetni, hogy a hagyományosan aktívabb, a közügyek iránt fogékonyabb, valamelyest polgárosultabb helyi társadalommal leírható Balaton-felvidék, valamint a térség gazdasági, jövedelmi súlypontját képező parti régiók választói mutatkoztak aktívabbnak a helyi hatalomról szóló demokratikus döntéshozatali folyamatban

A 2024. évi önkormányzati választás településvezetői szegmensében a polgármesterek hivatalba lépéséig a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 180 településéből 56 településen, vagyis a települések közel harmadában került sor polgármester váltásra. A településvezetők fluktuációjának okai eltérőek. Méréseink szerint több fele részben visszavezethető személyi döntésre, mely szerint a korábbi településvezető nem indul újra a tisztségért, valamelyeset kisebb részben pedig kikényszerítő körülmény, a választás eredményeképp történt változás a települési önkormányzatok vezetésében.

Az 56 településvezetői változásból 26 olyan település van, ahol a korábbi időszak polgármestere más jelöltekkel szemben indult, de nem sikerült megőriznie a tisztségét, további 26 településen a korábbi polgármester saját döntése alapján nem indult, és más jelöltek küzdelmében dőlt el a tisztség betöltése, illetve 4 olyan település is van, ahol a korábbi polgármester nem jelöltette magát 2024-ben, és az új jelöltnek nem volt kihívója. Az 56 üdülőkörzeti településen, ahol változás történt a településvezető személyében, az előzetes döntés alapján nem induló településvezetők száma 30 fő, míg 26 fő választási döntés hatására kényszerült megválni a tisztségétől. Az üdülőkörzet településeinek hatodában a korábbi polgármester előzetesen meghozott döntése nyomán került sor településvezető cserére, hetedrészében választási döntés eredményeként.

A fluktuáció jelenségének értékelése szerint az üdülőkörzetben betölthető településvezetői tisztségek összességéhez képest az önkéntes (16,6 %) és a kényszerítő (14,4 %) változások 31,1 %-os összaránya magasnak tekinthető, ezzel együtt települések relatív többségében (41,1 %), a megelőző önkormányzati ciklus településvezetője indult a tisztségért, és más jelölttel, vagy jelöltekkel szemben megszerezte a választói felhatalmazást munkája folytatására.

A térség településeinek több mint negyedében a megelőző önkormányzati ciklus polgármesterének nem akadt kihívója, végeredményben 124 üdülőkörzeti településen, vagyis a BKÜ településeinek több mint kétharmadában változatlan maradt a településvezetés 2024-ben.

A polgármester személyének változásának összefüggéseit vizsgálva elmondhatjuk, hogy a területi, térségi magyarázó változók közül csak a települési jogállás keresztszetszetében, a városok vonatkozásában mutat szignifikáns összefüggéseket. Ez azt jelenti, hogy 18 üdülőkörzeti városból 11 esetében változott a településvezető, községekben jellemzőbb a településvezető személyének stabilitása.

Annak érdekében, hogy a polgármester választás helyi társadalmi jelenségek kapcsán azonosítható ok-okozati összefüggéseit megvizsgáljuk, 5 komplex indikátorral végeztünk keresztanalízist: lakosságszám változás, felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a településen, forrásabszorpció potenciál, adóerő és jövedelem státusz. Az adatok alapján a településvezető változás nem áll statisztikailag szignifikáns összefüggésben egyik dimenzionáló tényezővel sem, vagyis a többváltozós statisztika nyelvén szólva a parciális cellákban megmaradtak az alapösszefüggésben megfigyelt szignifikáns kapcsolatok, és nem változott azok összefüggés iránya sem. Mindez azt a fontos kutatási következtetést vonja magával, hogy a fenti társadalmi-gazdasági magyarázó változók, mint pl. a helyi társadalom jövedelmi jellemzői, a népességfluktuáció, a forrásszerzési képesség...stb. csak nagyon kismértékben befolyásolták a települési önkormányzati választási eredményeket. Körvonalakat ugyan látunk ennek kapcsán, de szoros, statisztikailag igazolható összefüggéseket nem.

A fentiek alapján arra a következtetésre juthatunk, hogy a polgármester választás kimenetelét eldöntő választói döntéseket számos olyan befolyásoló tényező oksági és hálózati összefüggése határozhatja meg, amelyek meglévő statisztikai adatokkal nem érhetők el. Emiatt – és további információsszerzési céllal - fordultunk a kvalitatív eszközökhöz, és készítettünk mélyinterjúkat leköszönő polgármesterekkel, szerveztünk polgármesteri fórumokat, valamint igénybe vettük az online kérdőíves felmérés adta lehetőségeket is.

A választások kapcsán lehetőség mutatkozott a megválasztott településvezetők nemek szerinti megoszlásának időben összehasonlító, területi és települési vizsgálatára. A korábbi, 2019-2024 közötti ciklushoz képest jelentősen növekedett a településvezetők csoportjában a nők jelenléte. A 2019-2024 közötti ciklus időszakában a Balaton térségi települések kevesebb, mint hetedében, összesen 25 településen volt női polgármester, ez a 2024 évi választás eredményeinek jogerőre emelkedését követően 20 %-ra, vagyis minden ötödik üdülőkörzeti településre emelkedett, ez összesen 36 Balaton térségi települést jelent.

A nők reprezentációs arányának emelkedése az önkormányzati szektorban, akár politikában, akár a vezetés-irányításban több évtizede zajló tendencia a világ számos országában, Európában és Magyarországon is. A női vezetők aránya Magyarországon a közszolgálati ágazatokban, például a közigazgatásban, az oktatásban, vagy az egészségügyben felülreprezentált, míg a versenyszféra által dominált ágazatokban, illetve a politikai és önkormányzati vezetésben továbbra is alulreprezentáltak.

A 2024-ben hivatalba lépett településvezetők mintegy 88 %-a politikai és civil szervezeti háttértől független, csak minden nyolcadik településvezető rendelkezett valamely szervezett támogatási háttérrel. Az üdülőkörzet 16 településén választottak kormánypárti támogatással településvezetőt. Siófokon, Tapolcán, Marcaliban, Balatonalmádiban és Keszthelyen helyi civil szerveződések jelöltjei arattak győzelmet, mégpedig a kormánypártokétól eltérő politikai-képviselési minőségben. Minden településen, ahol győztek ezek a jelöltek, kormánypárti jelölt is indult.

Vármegyei kitekintés

Az önkormányzati választások során, az arra jogosult választók dönthetnek a vármegyei közgyűlések szervezeti listatámogatáson alapuló képviselési összetételéről. Ez a képviselési összetétel határozza meg a vármegyei közgyűlések mandátumelosztását.

A 2024 évi vármegyei listaválasztáson résztvevők aránya a korábbi választások jellemzőihez képest magas, országosan minden vármegyében meghaladta az 50 %-ot, az üdülőkörzetet érintő három megyében az országos átlagot is. A vármegyei listaválasztást minden vármegyében a kormánypártok nyerték, és a vármegyék többségében az érvényes szavazatok abszolút többségét is megszerezték. A kormánypártok a három, üdülőkörzetet érintő vármegyében 50 % feletti szavazatarányt szereztek, ezzel együtt a 2024-ben elért, magasabb részvételen alapuló támogatásarány alacsonyabb, mint a 2019-ben tapasztalt listatámogatás, akkor alacsonyabb részvétel mellett.

A vármegyei közgyűlések kiosztható mandátumainak száma 2019 és 2024 között nem változott, a kormánypártok 2019-ben és 2024-ben is abszolút többséggel irányítják a munkát, és nem változott a közgyűlések személyi vezetése sem.

A Balaton térségében a vármegyei választás részvételi aránya magasabb az országos aránynál. A választást üdülőkörzeti szinten is a kormánypártok nyerték, azzal együtt, hogy a Balaton térségében nem érték el az összes érvényes szavazat abszolút többségét. Az üdülőkörzetben jellemzően gyengébben szerepeltek a vármegyei közgyűlési választásokon az országos pártok és szervezetek, de jelentősen nem tudtak beleszólni a listaválasztási eredményekbe a civil érdekképviselések sem. Ennek oka többek között a települési sajátosságokban és az eltérő választásra jogosult populációs bázisokban kereshető.

Leköszönő polgármesterekkel készült interjúk eredményei

A polgármesteri tisztség előre tervezett, vagy a választások révén történő kényszerű átadása több jelentős tapasztalattal rendelkező, a Balaton Kiemelt Térség kihívásaira, és az országos fejlesztéspolitikai és önkormányzati struktúrákra rálátással rendelkező polgármestert érintett. E körülmény, valamint a választások és az új testület hivatalba lépése előtti időszak egy speciális időablakot képzett arra vonatkozóan, hogy a leköszönő, választáson vesztes, vagy éppen a választásokon el sem induló, de még 2024 júniusa és októbere között hivatalukat betöltő polgármesterek véleményéről, tapasztalatairól, terveiről, jövőre vonatkozó javaslatairól, ajánlásairól interjút készítsünk egyes érintettekkel. A számos témára kiterő, tematikusan tagolt beszélgetések jellemzően 100-150 percet tettek ki. Az interjúk kérdéssora valamint a

beszélgetések szó szerinti leiratai a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Társadalomtudományi Kutatócsoportjánál rendelkezésre állnak, a kutatócsoport balatonfüredi telephelyén megtekinthetők.

Az interjúalanyok kiválasztása során törekedtünk arra, hogy az alanyok között legyen tervezett átadás révén és a választások eredménye nyomán leköszönő településvezető egyaránt, képezze le a megkérdezettek mintája a kiemelt térség településhálózati sajátosságait (jogállás, parti és háttértelepülési viszonylat, Kelet-Nyugat irányú elhelyezkedés szerint). Az interjúalanyok fentiek figyelembevételével összeállított listája az alábbiak szerint alakult.

- Bíró Róbert, Balatongyörök község polgármestere
- Jurcsó János, Balatonkenese város polgármestere
- Lombár Gábor, Balatonfenyves község polgármestere, a Balatoni Szövetség elnöke
- Papp Gábor Hévíz város polgármestere
- Schmidt Jenő, Tab város polgármestere, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének elnöke
- Sütő László, Marcali város polgármestere, a Balaton Fejlesztési Tanács korábbi (2004-2006) elnöke

Akik vesztes választás nyomán veszítették el településvezetői pozíciójukat, összefüggésbe hozták választási vereségükkel a kommunikáció hatékonyságának és hiányosságainak kérdéskörét. Válaszaik eltérő színezetben ugyan, de arra utalnak, hogy a stabil építkezés folytatását és az elért eredményeket hangsúlyozó, visszafogott üzenetek a választási kampányban sem, és már az azt közvetlenül megelőző időszakban sem segítette kellő mértékben a polgármester népszerűségének, elfogadottságának fenntartását. A kommunikációs dimenzió túl egyes településeken voltak olyan szimbolikus ügyek az elmúlt önkormányzati ciklusban, amelyek megtépázhatták a regnáló polgármester népszerűségét

A választáson vesztes településvezetők egy hosszabb távú, koncepciózus településfejlesztési folyamat megrekedésétől, vagy éppen a 2024-ig érvényesített településfejlesztési elvek elhagyásától tartanak. Mint az egyik, tervezetten leköszönő interjúalanyunk megjegyezte, egy városfejlesztési koncepció kiérleléséhez valamint az érdemi megvalósításhoz legalább másfél évtizedre van szükség. Azokon a településeken, ahol a polgármesteri tisztség átadása tervezett és előkészített volt, ez a konfliktusfelület nem jelenik meg.

Egyetértés volt tapasztalható, hogy a helyi viszonyok ismerete kulcsfontosságú az eredményes és hatékony önkormányzati, településvezetői működéshez. Az az összegző vélemény szűrhető le az interjúalanyok válaszaiból, hogy éppen emiatt a társadalmi beágyazottság miatt erősítendő lenne a fejlesztéspolitikai döntéshozatalban az alulról jövő kezdeményezések támogatása. Ennek letéteményesei demokratikus felhatalmazásuk révén a helyi települési önkormányzatok.

Az interjúkérdések sorát egy a Balaton térségéhez kapcsolódó kérdésblokk zárta, mely elsősorban a területfejlesztéssel kapcsolatos kihívásokra fókuszált, ideértve a Balaton Fejlesztési Tanács, valamint munkaszervezete a Balatoni Integrációs Kft. munkáját. A válaszadók szerint a törvényi lehatárolás, és a meglévő területfejlesztési intézményi háttér ellenére a Balaton térség területfejlesztési értelemben vett önállósága a dedikált források mérsékelt volta miatt nem valósul meg teljes egészében.

Az egyes speciális Balaton térségi ügyek kezelése, koordinációja kapcsán indokolt a kiemelt térségi területfejlesztési szervek megerősítése források és döntési kompetenciák tekintetében, ezen kívül pedig egyes speciális ágazati szervek dekoncentrált szerveinek térségbe telepítésének igénye is felmerült (különösen például a turisztikai desztináció-menedzsment kapcsán).

A kiemelt térségi fejlesztési elvek és szükségletek kapcsán megjelent az az álláspont, mely szerint kulcskérdés a fiatal vagy aktív korú jól képzett népesség helyben tartása és térségbe vonzása. A parti települések túlterheltségét elkerülendő, a népesség-megtartási programokba elsősorban lakófunkciót kínáló településként aktívan be kellene vonni a háttértelepüléseket. Ehhez azok vonzóvá tétele indokolt a fejlesztéspolitika eszközeivel, ösztönzőivel. Nélkülözhetetlen ennek nyomán a közlekedési, mobilitási feltételek fejlesztése és a hatékonyabb, rugalmas, minőségi szolgáltatásszervezés is.

A vízpartrehabilitáció kérdése minden interjú esetében előkerült. Az egyes vélemények metszéspontja nagyjából ott határozható meg, hogy a Balaton-partját minél nagyobb arányban megközelíthetővé kellene tenni a köz számára.. Ennek kockázatával és forrásigényével tisztában vannak a válaszadók, de mindezek kapcsán az is felmerült, hogy a települési önkormányzatok részéről az egységes és következetes fellépés nélkülözhetetlen lenne.

A Balaton Fejlesztési Tanács, a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség és a kiemelt térség települési önkormányzatainak szorosabb együttműködésére lenne szükség, több válaszadó véleménye szerint. Volt olyan vélemény, mely szerint az Ügynökség kapcsolata a településekkel kifejezetten erős és harmóniára törekvő, köszönhetően elsősorban a pályázatok, forráski helyezések kapcsán végzett operatív munkának.

Az önkormányzatok fejlesztési aktivitásait támogató ügynökségi feladatok között a projektgenerálás és –fejlesztés, valamint a nemzetközi források bevonása lehetne prioritás, de fontos, hogy a kistépüléseken sokszor pályázatírásra sincs alkalmas vagy elegendő humán-erőforrás, így azon a szinten akár azt a feladatkört is támogatni lehet. Különösen jelentős hozzáadott értéket képezhetne, ha a térségi ügynökség a közvetlen uniós, bizottsági források megszerzésében segítené a településeket. Az Ügynökség nemzetközi együttműködésekben szerzett tapasztalatai ehhez megfelelő muníciót adhatnak.

A kommunikációs tématerület kapcsán merült fel hiányossággként az egyik alany részéről, hogy a Balatonnak (mint tónak és tavas térségnek) továbbra sincs egy intézményi együttműködésen alapuló, integrált és koncepciózus kutatási szisztémája, és a kutatóhelyeken előállt eredményeket és javaslatokat nem összehangoltan kommunikálják.

Településvezetői fórumok tanulságai

A 2024 júniusában tartott önkormányzati választásokat, majd az új ciklus polgármestereinek és képviselőtestületeinek októberi hivatalba lépését követően arra jutottunk, hogy célszerű lenne a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet önkormányzati szereplőit mikrotérségi fórumokra invitálni. 5 térségi helyszínen szerveztünk meg polgármesteri fórumokat, melyeket a fókuszcsoporthoz beszélgetés módszertani ismerveinek megfelelően igyekeztünk kialakítani és felépíteni, habár ehhez a résztvevői létszám nem minden esetben adott ideális körülményeket, hiszen a fókuszcsoporthoz beszélgetés résztvevői létszáma optimális esetben nem haladja meg a 15 főt.

Összesen az öt fórumon (Siófok, Balatonfüred, Keszthely, Tapolca, Marcali) 68 kiemelt térségi településvezető vett részt.

A polgármesteri fórumok minden esetben azonos forgatókönyv szerint zajlottak, vagyis egy helyzetelemző előadást követően négy kérdés került kivetítésre a jelenlévők számára, amelyek kapcsán moderálás mellett fejthették ki véleményüket. A kérdések az alábbiak voltak:

1. Mi a település aktuálisan legfontosabb, megoldandó fejlesztési feladata?
2. Melyek azok feladatok és fejlesztési beavatkozások, amelyek szorosabb, település- vagy intézményközi együttműködést igényelnek?
3. Tapasztal-e olyan konfliktusokat a településén, vagy térségi környezetében, amelyek kifejezetten kooperatív eszközökkel lennének megoldhatók?
4. Vannak-e az együttműködést igénylő beavatkozásoknak kockázatai? Milyen beavatkozásokkal lehet ezeket a kockázatokat enyhíteni?

A siófoki fórumon megjelent településvezetők jellemzően a helyi identitást és a települést meghatározó, marketing értékkel is bíró funkciók, adottságok kialakítását és markáns megjelenítését látják elsődleges feladatnak, azon túl, hogy természetesen számos – a magyar vidék egészére jellemző infrastrukturális fejlesztési szükséglet is kifejezésre jutott. A kooperációs szemléletet promotáló fórumon szembetűnő volt, hogy a településvezetők némiképp egymásra licitálva, kifejezetten kompetitív szemléletben próbálták meg bemutatni településük pozitív tulajdonságait, különösen a település esztétikai értékeinek hangsúlyozásával.

A balatonfüredi fórumon több olyan tématerület is említésre került, amelyek területfejlesztési beavatkozást igényelnek, de szabályozási dimenziójuk is van, és mivel pontszerű beavatkozásokként nem értelmezhetők, emiatt erős koordinációt igényelnek. Ilyen például a vízpart- és tájhasználati fejlesztések és konfliktusok köre. Ezek konszenzusokat kereső kezelése nem lehetséges a települések következetes együttműködése, közös tervezés és szabályozás nélkül – ugyanakkor a települési önkormányzat feladat- és hatáskörei nem teszik lehetővé, hogy a településnek érdemi mozgástere legyen a helyben megoldandó szabályozási kérdések kezelését igénylő ügyekben. Mindezekben túl hangsúlyosan megjelent, hogy a Balaton, mint turisztikai térség, és részben mint lakóhely is, a Balaton vize által megtestesített vonzerőre és ökológiai értékekre épül. Ugyanakkor ez a vízkészlet és a vízminőség rendkívül sérülékeny is, amelynek védelme csak szigorú és következetes szabályozás útján, kooperációt feltételező társadalmi konszenzus révén érvényesíthető.

A keszthelyi rendezvényen elhangzott, hogy a Keszthely-Hévíz kistérségi együttműködés idején jelentős, a Balaton térség egészét érintő ügyeket tudtak napirenden tartani, mint például az iszapkotrás, a balatoni bringakör témája. Ma is érvényesek részben ezek a témák, különösen az iszapkotrás, a vízminőség-védelem szükségessége, de ma alapvető infrastrukturális problémákkal néznek szembe egyes települések, főként a parti, partközeli sávban, és elsősorban azok, amelyek a belső migráció célterületei. Olyan hiányosságok jelennek meg, mint pl. nem megfelelő a víznyomás a vezetékhálózaton, vagy a villamosenergia-hálózat túlterhelt.

Kifejezetten a Kis-Balaton környéki települések vonatkozásában merült fel egy javaslat, mely szerint célszerű lenne egy itteni feladat- és fejlesztési koordinációs fórumot működtetni.

A tapolcai rendezvény hangsúlyos témája volt az ingatlanpiacot feszítő egyensúlytalanság, mely a helyi lakosság számára megfizethetetlen árakat eredményezett, és számos, a helyi társadalomban megnyilvánuló konfliktus közvetett okozója is volt. Ezzel is összefügg, hogy a mikrotérségben, a jelentős táji értékekkel rendelkező külterületi ingatlanokba, zártkertek, szőlőhegyek területére nagyszámú lakos költözött be elsősorban a koronavírus-járvány idején, akiknek nagyobb hányada végül ott is maradt állandó lakosként a településen, ami miatt az itteni településeken érzékelhető a zsúfoltság növekedése, ami az itt élők életminőségére jelentősen negatív hatással van.

A Marcali fórum több résztvevője kifejtette, hogy a fejlesztésben az informális csatornák jelentősége rendkívül nagy, és nem csupán hivatalos, vagy a közvélemény számára látható formákban zajlanak kooperációs törekvések egy térségben, hanem manapság elsősorban az informális csatornák szerepe meghatározó. A fejlesztési szükségletek meghatározása vonatkozásában kiemelt szerepet kapott az alpinfrastruktúra fejlesztésének szükségessége. Több résztvevő aláhúzta a közművek állapotának elmaradott voltát, valamint azt, hogy a közüzemi infrastruktúra kapacitásai nem követték a megvalósult ingatlanfejlesztések által megtestesített igényt, sőt, a beköltözésekkel sem tudtak lépést tartani. Egy kistelepülési polgármester véleménye szerint egy mélyülő válság érzékelhető a kiemelt térség periferiáin, főként az aprófalvas körben. A folyamatosan népességvesztő kistelepülések számára nem látható kitörési pont, a fejlődési trendek ezt a településkört elkerülik.

Az online településvezetői véleményvizsgálat eredményei

A 2024 évi önkormányzati választást követően, két évvel a korábbi településvezetői véleményvizsgálat után fontosnak láttuk ismét lefolytatni egy polgármesteri adatfelvételt. Ennek elsődleges célja volt, hogy a kialakult új struktúrához közelítsük a térségfejlesztési intézmények ismeretanyagát. E véleményvizsgálat önkéntes részvételi alapon, online platformon keresztül került lebonyolításra.

Az adatfelvételben a 2024. október 1-én hivatalba lépett településvezetők, illetve a településvezető által válaszadásra felhatalmazott önkormányzati tisztségviselők fejthették ki véleményüket 2024. november 4 és december 5-e között. A vizsgálatban a BKÜ 180 településéből 64 település, az összes üdülőkörzeti település kevéssel mintegy harmadrésze, 35,6 %-a vett részt.

7 város, 1 nagyközség és 56 község töltötte ki a kérdőívünket, a részt vevő települések eloszlása az üdülőkörzet területi és települési szegmensei szerint nem szignifikáns, vagyis nincs felülreprezentálva egyik vármegye, települési jogállás, sem a partviszonylat vonatkozásában semmilyen települési klaszter. A települések elhelyezkedése reprezentálja az üdülőkörzet területét.

A kérdőívkitöltők két kivétellel polgármesterek, egy esetben alpolgármester, egy esetben a településvezető felhatalmazása alapján városfejlesztési és városüzemeltetési osztályvezető.

A válaszadók elsöprő többsége életvitelszerűen azon a településen él, amelyet tisztségükkel képviselnek, csupán öt településvezetőnek máshol van a lakóhelye. A lakóhely települések ezekben az esetekben is közel vannak a vezetői munkával képviselt településekhez, átlagos közúti forgalomban maximum 15-30 perc. A kérdésre válaszolók abszolút többsége már az 1990-es rendszerváltást megelőzően is azon a településen élt, ahol most vezető.

A vizsgálatban szereplő településvezetők legmagasabb befejezett iskolai végzettsége jellemzően magas, az esetek abszolút többségében felsőfokú, a többiek érettségivel, technikummal, vagy szakmunkás-oklevéllel rendelkeznek. Alapfokú végzettséggel rendelkező polgármesterről nem tudunk, négy településvezető nem válaszolt a kérdésre. A 2024-es személyi változások nem generáltak érdemi változásokat a településvezetők iskolázottsága terén.

A nyilatkozó településvezetők végzettségük és szakmai tapasztalataik alapján leginkább műszaki, mezőgazdasági, oktatási-pedagógiai, pénzügyi-gazdasági, jogi és turisztikai szakterületekhez kötődnek. Az idegen nyelvismeretre adott válasz vonatkozásában felülreprezentáltak azok a településvezetők, akik 2024-ben kerültek hivatalba. A településvezetők által említett leggyakoribb beszélt idegen nyelv az angol és a német, ez a kettő az összes idegen nyelvre vonatkozó említés több mint négyötödét alkotja. Alacsony említésben megjelenik még az orosz, a francia, az olasz és a spanyol nyelv is.

A településvezetők kifejthették, mi a következő 5 évre vonatkozó fő koncepcionális, átfogó településfejlesztési célkitűzésük. A városokon belül fontos a turizmusfejlesztés, a közüzemi infrastruktúra fejlesztése, lakóingatlanok kialakítása, energetikai korszerűsítések, közösségépítés. A legkomplexebb válasz Keszthelyről érkezett, ahol a következő 5 évre vonatkozó fejlesztések kapcsán 7 súlyponti területet határoztak meg, helyi gazdaság támogatása, környezetbarát városfejlesztés, oktatásfejlesztés, turizmusfejlesztés, intézményfejlesztés, közlekedésfejlesztés, tömeg és versenysportfejlesztés. A községek esetében, függetlenül attól, hogy történt-e a településvezetésben személyi változás, vagy nem, jellemzően hangsúlyos fejlesztési prioritás a közüzemi infrastruktúra, ivóvíz és szennyvíz és csapadékvíz-elvezetés, csatornázás, közvilágítás javítása, települési úthálózat, járdák fejlesztése, közútburkolat csere.

A településvezetők kifejthették elképzeléseiket azzal kapcsolatban is, hogy évtizedes távlatban melyek lennének a legfontosabb fejlesztési prioritásaik. A városok többségében hosszabb távon is nagy hangsúlyt kapnak a turisztikai fejlesztések, lakosságmegtartás és fejlesztés, hagyományörzés és közösségszervezés. A községek metszetében a települési infrastruktúra fejlesztése hosszabb távon is kulcskérdés, fontos a népességmegtartás, az elvándorlás és az elöregedés elleni küzdelem, fiatal családok letelepedésének segítése, munkahely és munkaerő megtartás.

A következő 3 évre vonatkozó legfontosabb fejlesztési szükségletek forráseszközeinek tárgyában mintegy 77 milliárd Ft körvonalazódik, a városok forrásigényei lényegesen

magasabbak, mint a községek jellemző forrásigényei. A városok fejlesztési logikája szinkronitást mutat, vagyis a célok alapvetően turizmus és turisztikai attrakciófejlesztés, ingatlanfejlesztés és energetikai korszerűsítés, idősellátás, illetve közüzemi infrastruktúra fejlesztése köré fókuszálódnak. A községek esetében intézmény és ingatlanfejlesztés, bel-, és külterületi úthálózat felújítás, járda és kerékpáros közlekedésfejlesztés, közművesítés, közüzemi infrastruktúra fejlesztés, energetikai korszerűsítés, de idősotthon és szociális és szolgálati bérakásépítés is előfordul.

A fejlesztési szükségletek forrásigényeinek alakulását megvizsgáltuk a településeken található közszolgáltatások vonatkozásában is, ezekben együtt közel 36 milliárd Ft forrásigényt azonosítottunk. Ezek a városokban jellemzően intézményfejlesztések, innovatív energetikai korszerűsítés, ipari létesítményfejlesztés, mentőállomás létesítése, közlekedésfejlesztés, vasút és buszállomások intermodális fejlesztése, valamint a sportlétesítmény fejlesztés. A községek közszolgáltatás fejlesztési tervei zömében a közművek fejlesztéseit célozzák, ivóvíz és szennyvízelvezető hálózat korszerűsítése, cseréje, új vezetékrendszerek létesítése, csapadékvíz elvezetés, villamosvezeték rendszer korszerűsítése, közvilágítás javítása; az összes említés több mint felét ezek alkotják..

Az alapvető fejlesztési szükségletek felmérését követően arra kértük a településvezetőket, fejték ki, ismernek-e olyan civil szervezetet, vagy szervezeteket a településen, amely megítélésük szerint jelentős szerepet tölt be a településsel kapcsolatos koncepcionális tervezésben, fejlesztésben. A megnevezett egyesületek palettája színes, alapvetően polgárőr és faluvédő, sport, lokálpatrióta, honismereti, hagyományörző és kulturális, falufejlesztő, önkéntes tűzoltó, környezetvédő egyesületekről van szó. Az alapítványok jellemzően településfejlesztési céllal létesültek, de előfordul szociális és kulturális, gyermekvédő, vagy óvodai alapítvány.

A településvezetők elmondhatták, ismernek-e olyan civil szerveződések, vállalkozásokat – függetlenül az adott nyilatkozó aktuális településvezetői státuszától – az elmúlt években együtt dolgoztak közös fejlesztési projekten. A kérdések kapcsán jelentős válaszadási hiány keletkezett. Akik válaszoltak jellemzően turisztikai és kulturális, több esetben az EKF keretében megvalósuló programokat, vendéglátó és szálláshely értékesítő, szociális profilú együttműködések, közlekedési és települési infrastruktúra fejlesztéseket, közmű korszerűsítést, ingatlanfejlesztéseket, környezet és természetvédelmi programokat említettek.

Nagyítva a települési optikát, arról is érdeklődtünk fel tudnak-e idézni emlékeikben olyan projekteket, amelyek az elmúlt években kifejezetten a szomszédos, vagy környékbeli települési önkormányzatokkal történő együttműködések révén valósultak meg. Ennek a kérdésnek a kapcsán többször is előfordult, hogy a válaszadók olyan településekkel történő együttműködések is említettek, amelyek nem tartoznak a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területéhez, de annak közvetlen szomszédjai. Az említésekben nincsenek szignifikáns területi és település jogállási különbségek, és nem függ attól sem, hogy változott-e a településvezető 2024-ben, vagy sem. A szomszédos, vagy környékbeli települési önkormányzatokkal történő együttműködések révén megvalósult projektek jellemzően közlekedés és infrastruktúrafejlesztések, közösen szervezett, több településre kiterjedő kulturális és turisztikai programok, gasztroturisztikai események, közösségfejlesztés, identitás és kohézió, hagyományörző események, néhány esetben egészségügyi és szociális, humán szolgáltatás

fejlesztések. Egy esetben együttműködő partnerrel közösen dolgoztak ki klímavédelmi stratégiát.

A településvezetők kifejthették vélekedéseiket abban a tárgyban is, mely területeken volna szükséges erősíteni az önkormányzatok közötti kooperációt. Ezek közül a legfontosabb a turizmusfejlesztés, az egészségügyi (alap)szolgáltatások és a közműellátás. Arra a kérdésre, hogy mely tényezők gátolják leginkább a települési önkormányzatok együttműködésén alapuló közös cselekvést legjellemzőbb módon a forráshiányt, az önkormányzatok eltérő anyagi mozgásteréből eredő különbségeket és a fejlesztési forrásokért folyó versenyt említették.

A településvezetők jellemzően válasz nélkül hagyták azt a kérdést, amelyben azt mértük fel, milyen nemzetközi projektben vett részt a települési önkormányzat az elmúlt években. Mindössze 7 településről, 3 városból és 4 községből érkezett válasz. A jelzett programok többségükben testvértelepülési együttműködések, települések közötti cserediák és kulturális programok, illetve néhány uniós vetületű projekt. Ezután felkínáltuk a lehetőséget, nyilatkozzanak arról is, hogy a vezetett/képviselt település önkormányzatának szükséges lenne-e fejlődni annak érdekében, hogy nemzetközi együttműködés keretében megvalósuló projekteken eredményesen vegyen részt, vagy adott esetben az eddigi eredményességét növelni tudja. A vizsgálatban részt vevő településvezetők abszolút többsége, azt a választ adta, hogy igen, fejlődniük kellene a minél eredményesebb nemzetközi projektmegvalósítás terén.

A településvezetőket megkértük, hogy amennyiben úgy ítélik, hogy fejlődniük kellene a nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektek terén, fejtssék ki, melyek azok a területek, amiben leginkább fejlődésre lenne szükség. A legfontosabb terület, ahol fejlődést kellene elérni a humánerőforrások területe; pályázatíró szakértelem, jogi és nemzetközi jogi szakismeret, hazai és nemzetközi pályázati lehetőségek és konzorciumi partnerek felkutatása. Emellett fontos a finanszírozási háttér, pályázati önerő biztosítása, gazdasági együttműködések építése.

A polgármesterek meghatározhatták, véleményük szerint melyek azok a társadalmi csoportok a településen, amelyekhez a legtöbb érdekkonfliktus kapcsolódott az elmúlt években. A válaszokat rendszereztük és említésgyakoriságok szerinti rangsorba állítottuk. Első három helyen említett konfliktus a frissen vásárolt ingatlannal rendelkező magyar üdültulajdonosok, az újonnan a Balatonhoz költöző állandó lakosok és a zártkerti, szőlőhegyi, külterületi állandó lakosok körére szűkült. Ezt követően a konfliktusok tartalmát is kértük meghatározni. Az érdekkonfliktusok jellemzően az építkezések és beruházások, külterületi térhasználat és a közlekedés körül forognak.

A településvezetők nyilatkozhattak arról, milyen kommunikációs eszközöket használnak rendszeresen a konfliktushelyzetek kezelésére. Ezek közül a legfontosabb a közmeghallgatás, a személyes beszélgetések a konfliktusok érintettjeivel, illetve a települési, közösségi média felületein (pl. facebook) történő aktív kommunikáció.

Az online kérdőív utolsó kérdésében a településvezetők körvonalazhatták, hozzávetőleg mekkora összeget tett ki az önkormányzat 2023. évi költségvetésében a helyi kommunikáció. A válaszadást kettéválasztottuk annak mentén, hogy az adott településvezető ismeri a teljes összeget, illetve ezt csak hozzávetőleg tudja becsülni. Pontos összeget 6, becslésszámmal 43 településvezető adott. A megadott összegek, akár pontosak, akár becsült értékek, a települési jogállástól, vagyis a településmérettől függenek.

A pontos összegek 100 ezer és 7 millió Ft között szóródnak. A teljes összeg ebben a kategóriában 16 millió Ft, az átlag 2,6 millió Ft, de csak egyetlen város szerepel a pontos összeget megadóik között. A becsült összeg kevéssel több, mint 67 millió Ft-ot tesz ki, amelynek közel kétharmada az adatközlő városokra súlyozódik.

2. BEVEZETÉS

A Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Társadalomtudományi Kutatócsoportja által az elmúlt években megvalósított, a kiemelt üdülőkörzet önkormányzati szektorának vizsgálatát több ízben célzó kutatások a Balaton Kiemelt Térség települési önkormányzati szektorának sajátos kettősségére mutattak rá. A térséghez tartozó 180 település önkormányzatai méretüktől részben függetlenül jellemzően erőforráshiánnyal küzdenek, ami megnyilvánul mind az anyagi, pénzügyi, mind a humán kapacitások terén. Ugyanakkor a 2020-as évek egymásra torlódó válsághelyzetei, különösen az önkormányzatok cselekvő aktivitását igénylő pandémia, az energiaválság, valamint a szomszédos Ukrajnában zajló háború hatásainak hatékony és eredményes kezelése rámutattak arra, hogy a számos válságjelenséggel, hiánnyal küzdő szféra meglévő jogszabályi kondíciók esetén a helyben jelentkező kihívásokat eredményesen kezelni képes aktorként tud fellépni. E tapasztalatok révén arra a következtetésre juthatunk, hogy a helyi, települési önkormányzati szint a regionális, kiemelt térségi léptékű kooperáción és koordináción alapuló területfejlesztési tevékenységnek nem csak kedvezményezettje lehet, hanem partnere is.

Ugyanakkor a közvélemény számára is ismert körülmény volt, hogy 2024-ben az önkormányzati választások eredménye nyomán az önkormányzati vezetők státuszcsoportja érdemi átalakuláson mehet keresztül. A változások nyomán átalakulhatnak a fejlesztési tervekhez tartozó prioritások, a térségi kooperáció feltételeit biztosító személyes és intézményi viszonyok is formálódhatnak, ami új, változó kondíciókat teremthet a kiemelt térségi területfejlesztési tervezés, koordináció és akár végrehajtás számára is. E gondolati alapok vezették a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Társadalomtudományi Kutatócsoportját arra, hogy a Balaton Fejlesztési Tanács 2023. évi fejlesztési forrásából megvalósításra kerülő „Területfejlesztési tervezés a jövő Balatonjáért” c. kutatási részprogramot a kiemelt térség települési önkormányzatai irányába fókuszálják. Célunk az volt, hogy nyomon kövessük a Balaton térségi önkormányzati világban bekövetkező esetleges változásokat, azok okaira és következményeire is rálássunk, valamint szándékunk szerint az érintettek bevonásával a kooperáción alapuló területfejlesztési tervezési és koordinációs módszerek alapjait is meg kívántuk teremteni a jelen tanulmányban részletezett, széleskörű módszertani eszköztárat felvonultató munkával.

A kutatás révén megszerzett ismeretekkel municiót kívánunk szolgáltatni a Balaton Kiemelt Térség Fejlesztési Programja c. tervanyag 2025-2026-ban esedékes felülvizsgálatához és módosításához, ezen túlmenően az átalakuló hazai területfejlesztési politika számára a kiemelt térségben és akár országosan is hasznosítható információk előállítására teszünk kísérletet, továbbá a Balaton Fejlesztési Tanács decentralizált forráskihasználási tevékenységéhez is megkísérlünk ajánlásokat megfogalmazni. A vizsgálat elvégzését tehát alapvetően olyan adatok és ismeretek előállítása indokolja, amelyek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet (BKÜ) település és térségfejlesztésének stratégiai tervezésében, az ebben közreműködő szervezetek és intézmények közötti együttműködés harmonizációjában aktuálisak és relevánsak, ugyanakkor központi szakstatisztikai adatbázisokban részben, vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre, de ezek előállítása a területfejlesztési tervezés és monitoring módszertani megújítása, finomhangolása szempontjából mindenképp indokolt.

A vizsgálat kutatási előzményét egy 2022 évben készült, teljeskörű, a BKÜ 180 településére egységesen kiterjedő, településvezetők helyszíni-személyes megkérdezésén alapuló kérdőíves (survey) technikájú vizsgálat alkotja. Ebben a vizsgálatban a településvezetők perspektíváján keresztül részletesen térképeztük a Balaton térségi települések népmozgalmi, demográfiai sajátosságait, az üdülőingatlanok települési sajátosságait, a zártkerti jelenségeket, a Balaton térségében zajló gazdasági, turisztikai folyamatok hatásait, jelen és jövőbeni fejlesztési terveket, a fejlesztések kiadási oldalát és forrásigényeit, a közüzemi infrastruktúra kiépültségét, hiátusait. Összességében a Balaton helyi társadalmának átalakulása, és annak kivetülései képezték e vizsgálat fókuszát. Ennél fogva fontos kutatási cél volt a helyi népesség különböző rétegeiben megjelenő konfliktusok tartalmának és a konfliktusok településvezetők által vázolt lehetséges okainak felvázolása, a Balaton érdekképviselői minőségének meghatározása, lehetséges érdekképviselői vetületű szervezeti fejlesztések körvonalazása ugyanúgy, mint a koronavírus-járvány utáni időszak, pénzügyi infláció, energiaválság, illetve az orosz-ukrán háború okozta, vagy azzal összefüggő gazdasági-pénzügyi kihívások azonosítása. E munka révén előálló adatok és eredmények hosszútávú elemzési és disszeminációs feladatokat biztosítottak a Társadalomtudományi Kutatócsoport számára.

A 2022 évi vizsgálat befejezését követő disszeminációs folyamat lezárása után, 2024 év júniusában megvalósult önkormányzati választás a korábbi időszakhoz képest jelentős változásokat, módosulásokat idézett elő a Balaton térségi önkormányzati szektor településvezetői szegmensében. A változások nyomon követése, monitorozása érdekében szükségessé vált a 2022 évi vizsgálat egyes tartalmi elemeinek frissítése, az újrastrukturált településvezetői státuszcsoporthoz település és térségfejlesztéssel összefüggő elképzeléseinek feltárása, megismerése, és az együttműködések lehetőségeinek megragadása is. Ezek érdekében a Balaton térségében a BIFÜ Nkft által 2024 november-december hónapokban szervezett településvezetői fórum rendezvénysorozat keretében is lehetőségeket kínáltunk, remélve, hogy elősegíthetjük a kiemelt térség előtt álló jövőbeni társadalmi-gazdasági és környezeti kihívások hatékony kezelését az együttműködés és partnerséghez, kooperációhoz vezető folyamat során.

3. MÓDSZERTAN

A jelen tanulmány összetett, hibrid módszertan alkalmazásával, valószínűségi jellegű induktív problémaközelítési logika szerint¹ kvalitatív és kvantitatív módszertani eszközök igénybe vételével készült.

A vizsgálatban szereplő kvalitatív módszertani eszköz az interjútechnika, illetve a fórumtanácskozások vonatkozásában az interakciós, fókuszcsoportos szituációban rögzített narratív tartalomelemzés. A mélyinterjú módszerét a 2024 év során leköszönő településvezetők megkérdezése során alkalmaztuk, míg a fókuszcsoportos beszélgetés és narratív tartalomelemzés eszközét a polgármesteri fórumok során használtuk.

További alkalmazott kvalitatív adatfelvételi módszer a kérdőíves technika, amely esetében, eltérően a korábbi, személyes megkeresésen alapuló, előre egyeztetett időpontban zajló, teljes körű helyszíni adatfelvételtől,² most a teljes körűsége törekvés mellett önkéntes részvételi döntésre alapozott, online platform segítségével került megvalósításra, mely jelentősen erőforrás-takarékosabb, célzott adatfelvételi formát kínál.

Az adatfelvétel érdekében alkalmazott előfizetéses online platform³ a kérdezéstechnika széles skáláját biztosítja, és számos olyan technikai megoldást kínál, amely az adatfelvétel és adatrögzítés megbízhatóságát és validitását garantálja.⁴

A kvantifikálható adatok numerikus és szövegkarakteres digitális kódolása, feldolgozása és elemzése az SPSS termékek kizárólagos hazai forgalmazására jogosult *Clementine Hungary Kft* előfizetésen alapuló éves licenz engedélye alapján IBM SPSS for Windows program felhasználásával teljesült.⁵

Az online kérdőív 25 kérdést tartalmazott, három kérdés megválaszolása (az adatközlő által képviselt település neve, az adatközlő munkaköre és életvitelszerűen lakott települése) kötelező. A kérdőív kitöltő nyilatkozhatott az elért legmagasabb iskolai végzettségéről, a hozzá legközelebb álló, akár képzettségének megfelelő szakterület tartalmáról, idegen nyelvismeretéről, fejlesztési elképzelések tartalmáról és céljairól, megfogalmazhatott konkrét fejlesztési projektcélokat. Megnevezhetett olyan civil szervezeteket, vállalkozásokat, amelyek megítélése szerint jelentős szerepet töltenek be a településsel kapcsolatos koncepcionális

¹ Induktív problémamegközelítési logika alatt egy alulról felfelé irányuló, egyedi, vagy konkrét statisztikai megfigyelések, bizonyítékok alapján származtatott következtetéseket értjük.

² A 2022 évi teljes körű, minden üdülőkörzeti településre kiterjedő személyes megkeresésen alapuló kérdőíves adatfelvétel 156 naptári nap alatt, 2022 június 5 és november 8-a között teljesült. Ilyen adatfelvételi időterjedelem és munkaerőforrás a jelen vizsgálat során nem állt rendelkezésre.

³ Bővebben: <https://online-kerdoiv.com>

⁴ Alapjellemzők: Több, mint 100 különböző nyelven beállítható, magyar nyelvet támogatja, 23 kérdéstípus (egy és többsoros numerikus és szövegkarakteres, dátum, kombinált), 22 működési beállítás (kitöltési azonosítás és időkorlátozás, jelszóvédelem, automatikus indítás és lezárás, mentési figyelmeztetés, kitöltési hely információk korlátozása, szélesítése, IP sokszorozódások szűrése, engedélyezése, tiltása stb.) Kérdések szövegszerkesztése, korlátlan szövegmódosítási lehetőség, kérdések áthelyezése, törlése, képek, videók beszúrása, több mint ezer kérdéssablon a technikai szerkesztés támogatása érdekében. További lehetőségként a platform felkínálja a kérdőív megosztást e-mail rendszerben, automatikus eredményoptikát és letölthetőséget biztosít Microsoft Excel, Word, PDF, valamint SPSS (syntax) integrációban. A platform a KSH Népeségstudományi Kutatóintézetének ajánlásával rendelkezik.

⁵ Bővebben: <https://clementine.hu>

tervezésben, nevesíthette a településfejlesztés helyi gátló, illetve azt erősítő, generáló tényezőit és azonosíthatott olyan érdekkonfliktus mezőket, amelyekkel a településvezetői munka során szembe kell nézni.

A személyes interjúk elkészítésének átlagidőtartama ≈ 120 -130 perc közé tehető, az online kérdőív kitöltése átlag ≈ 15 -20 perc közötti időt vett igénybe. Az adatfelvételt a településvezetői fórumtanácskozások rendezvénysorozattal egy időben, 2024 december 9-én zártuk.

A személyes interjúk elkészítésének átlagidőtartama ≈ 120 -130 perc közé tehető, az online kérdőív kitöltése átlag ≈ 15 -20 perc közötti időt vett igénybe. Az adatfelvételt a településvezetői fórumtanácskozások rendezvénysorozattal egy időben, 2024 december 9-én zártuk.

Kvantitatív módszertani eszközként a meglévő adatok másodelemzése említendő, amely keretében kerítünk sort a 2024 évi önkormányzati, településvezetői választások eredményeinek területi összehasonlító elemzésére, ezen belül a településvezetők nemek szerinti csoportosítását illetően az előző ciklusra kiterjedően időbeni mélység megragadására, illetve a vármegyei listaválasztás legfontosabb adatainak feldolgozására. A 2024 évi önkormányzati választás a korábbiaktól eltérő módon, az Alaptörvény módosításával országgyűlési döntés alapján egybekapcsolódott az Európa Parlamenti választással.⁶ A jelen tanulmánynak nem célja és nem feladata a politikai vetületek térségi, települési elemzése, a politikai döntések felületeit csak a Balaton térségét érintő vármegyei közgyűlések összetétele, így a vármegyei listaválasztás célzott optikájában tárgyaljuk.

A vizsgálat kutatási tervét, az interjúkérdéseket, az online vizsgálati kérdőívet, a másodelemzés érdekében felhasznált adatok digitális kódolását és rögzítését, az adatok feldolgozását, az egy és többváltozós statisztikai elemzést a BIFÜ Nkft Társadalomtudományi Kutatócsoportjának tagjai végezték.

Az adatfeldolgozás és elemzés során alkalmazott módszertani arzenál a kérdések statisztikai mérési szintjéhez igazodva metrikus és nem metrikus statisztikai felbontást, szöveganalitikai elemeket is tartalmaz. Az adatfeldolgozás elsődleges célja az adatmetszetek területi és települési szintű azonosíthatósága, az összehasonlíthatóság és transzparencia.

Diszkrét, nem metrikus mérési szinten, valamint a szöveganalitikai feldolgozások eredményeként előállt tartalmi változók esetében alapmegoszlások, kumulált gyakoriságsorok, többváltozós, nem metrikus analízis metszetében khi négyzet próbán és Cramer's V kapcsolaterősség teszten alapuló kontingencia elemzésre került sor.

Metrikus mérési szinten statisztikai tömegeloszlás vizsgálat, szélsőértékszűrés, centrális középérték mutatók elemzése, többváltozós esetben bivariáns és parciális korreláció, variancia és átlagelemzés, magyarázott hányad vizsgálat jelenik meg.

A többváltozós metrikus és diszkrét elemzések során alkalmazott érvényes szignifikancia szint $p < 0,05$. A vizsgálat szempontjából releváns összképek tárgyalása során fontos kutatási

⁶ Bővebben: Magyarország Alaptörvényének tizenegyedik módosítása:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2200719.ATV&txtreferer=00000003.TXT>

eredmény az is, ha nem igazolható szignifikáns összefüggés a dimenzionált elemző változók között. Ezeket a tanulmány vonatkozó pontjain minden esetben hangsúlyozzuk.

4. FLUKTUÁCIÓ ÉS DIVERZITÁS - BALATON KIEMELT ÜDÜLŐKÖRZET 2024. ÉVI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS EREDMÉNYE

Magyarország 2011. évi (IV.25) Alaptörvényének meghatározása szerint,⁷ az 1989-1990-es rendszerváltozást követő, 2011 évig hatályban lévő alkotmányos rendelkezésekhez igazodva⁸ Magyarországon a helyi közügyek intézése, valamint a helyi közhatalom gyakorlása érdekében helyi önkormányzatok működnek. A helyi önkormányzatok működésükkel védik a helyi közösségek önszervező önállóságát, közreműködnek az önkormányzathoz szükséges feltételek megteremtésében és állandóságának biztosításában, előmozdítják a hatalomgyakorlás demokratikus decentralizációját.⁹

A helyi önkormányzatok feladat és hatásköreit a települések képviselőtestülete gyakorolja, a testületet a polgármester vezeti.¹⁰ A korábbi gyakorlattól eltérően Magyarország Alaptörvényének 11. módosítása előírja, hogy a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek általános választását a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek előző általános választását követő ötödik év április, május, június vagy július hónapjában, az európai parlamenti képviselők választásával egyidejűleg kell megtartani.¹¹ A helyi önkormányzati választásra végül az Európai Parlamenti választásra megszabott nemzetközi időkereten belül, 2024. június 9-én került sor.

Az Alaptörvény rendelkezéséből eredő módon a 2024-ben hivatalba lépő önkormányzati vezetés felhatalmazási ideje négy és fél év, 2029 júniusáig tart,¹² azzal párhuzamban, hogy a megelőző 2019-2024 közötti időszak önkormányzati vezetésének felhatalmazási ideje a korábbi törvényi rendezéshez igazodó módon 2019 októberében kezdődött és 2024. október 1-én járt le. Az önkormányzati vezetések felhatalmazási idő-intervallumainak eltérése mintegy három és félhónapos átmeneti időszakot eredményezett, vagyis a 2024. június 9-i önkormányzati választás eredményének jogerőre emelkedése csak 2024. október 1-én következett be. A választás eredményétől függetlenül a megelőző településvezetés változatlan összetételben, teljes jogkör alapján gyakorolhatta a helyi közhatalmat 2024. június 9 és október 1-e között is.

A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény tartalmazza az önkormányzati választások anyagi és jogi szabályait, meghatározza a választási rendszer felépítését, elemeit, az eredmények megállapításának szabályait, valamint rendelkezést tartalmaz az időközi, illetve szavazategyenlőség esetén a megismételt választásra vonatkozóan.¹³

A helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásán kerülnek pozícióikba a települési önkormányzati, fővárosi kerületi önkormányzati képviselők, a vármegyei

⁷ Magyarország Alaptörvénye: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv>

⁸ A Magyar Köztársaság Alkotmánya: <https://njt.hu/jogszabaly/1949-20-00-00>

⁹ Helyi önkormányzatokról alkotott törvény: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100189.tv>

¹⁰ A vármegyei képviselőtestület elnökét a vármegyei képviselőtestület saját tagjai közül választja.

¹¹ Magyarország Alaptörvényének 11. módosítása:

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2200719.ATV&txtreferer=00000003.TXT>

¹² Bővebben: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/21/az-europai-parlament-valasztasi-eljarasok>

¹³ Törvény a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000050.tv>

községek tagjai, a fővárosi közgyűlés tagjai, valamint a települési és fővárosi kerületi polgármesterek, továbbá a fővárosban a főpolgármester. Az önkormányzati választásokkal párhuzamosan előzetes regisztrációs és érvényességi eljárást követően országos és helyi nemzetiségi önkormányzatok, illetve ezek képviselőinek megválasztására is sor került.¹⁴

A választáson megszerezhető polgármesteri mandátumok száma 3177, 3154 település + 23 fővárosi kerület, további 1 fő Budapest közvetlenül választott főpolgármestere.¹⁵ A polgármesterek mintegy 95 %-a tízezer lakos alatti települések élére került, ezek aránya a Balaton térségében 96,7 %. Tízezer (akár állandó, akár a lakónépesség vonatkozásában) lakos feletti település az üdülőkörzetben Balatonalmádi, Balatonfüred, Keszthely, Marcali, Siófok és Tapolca.

A megválasztható települési önkormányzati képviselők száma országosan 16735 fő, ezek mintegy 87 %-a, 14528 fő a tízezer lakos alatti településeken kerül hivatalba. A Balaton térségében kiosztható települési önkormányzati képviselőmandátumok száma 884, ezek 91,8 %-a tízezer lakos alatti településeken került kiosztásra.¹⁶

A tízezernél több lakosú településeken és a főváros kerületeiben a képviselők vegyes választási rendszerben, egyéni választókerületben és kompenzációs listán szerezhettek mandátumot. Az egyéni választókerületek és a kompenzációs listás mandátumok száma a települések aktuális lakosságszámához igazodik. Egyéni választókerületekben zajló képviselőválasztásra a Balaton térségében a korábbiakban jelzett 6 városban került sor.

A továbbiakban a Balaton térségében zajlott polgármester választás területi és települési jellemzőinek részletes feltárásával foglalkozunk.

Résztvételi adatok

A Nemzeti Választási Iroda adatai alapján Balaton Kiemelt Térség 187 ezret meghaladó választásra jogosult népességéből 111 ezer fő adta le voksát az önkormányzati választás

¹⁴ Bővebben: <https://www.valasztas.hu/nemzetisegi-onkormanyzati-valasztasok2>

A polgármester-választáson és a települési önkormányzat képviselő-testülete tagjainak választásán nemzetiségi jelöltként indulhat a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény szerinti nemzetiségi szervezet jelöltje abban az esetben, ha a nemzetiségi névjegyzékben szerepel, a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek, továbbá a nemzetiségi önkormányzati képviselők megelőző két általános választásán, valamint az azokat követő időközi választásokon nem volt más nemzetiség nemzetiségi jelöltje. További feltétel egy nyilatkozattétel arról, hogy a jelölt az adott nemzetiség képviselőjét vállalja, a nemzetiségi közösség nyelvét beszéli, kultúráját és hagyományait ismeri. A jelen tanulmánynak nem célja a nemzetiségi önkormányzatok jellemzőinek elemzése. Ezt a munkát a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Nkft Társadalomtudományi Kutatócsoportja a KSH 2001-2011 és 2022 évi népszámlálások nemzetiségi és etnikai adatain alapuló elemzésében már elvégezte. A tanulmány teljes szövegét a Balaton Fejlesztési Tanács általi elfogadást követően a Tanács munkaszervezetének honlapján közzéteesszük: www.balatonregion.hu

¹⁵ Forrás: <https://vtr.valasztas.hu/onk2024/valasztopolgaroknak/varmegyek-telepulesek?tab=mandates&filter=country>

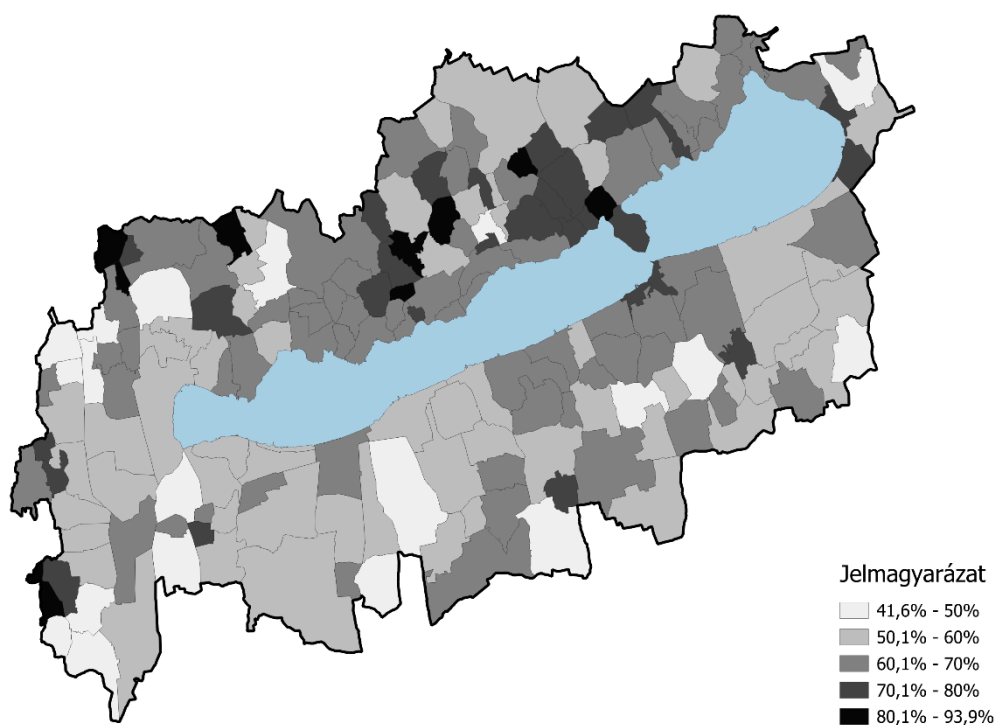
¹⁶ A hatályos mandátum kiosztási szabályok szerint a 2024 évi lakosság-nyilvántartó alapján 100 lakosig 2 fő, 1000 lakosig 4 fő, 5000 lakosig 6 fő, tízezer lakosig 8 fős testület alakulhat. A Balaton térségében elhelyezkedő 6 tízezer lakos feletti település képviselőtestületeinek száma egységesen 12-12 fő.

polgármesteri szegmensében. A 180 településen mért átlagos részvételi adat (59,3%) 1%-kal haladja meg az országos (58,1%) értéket. Az öt legmagasabb választói aktivitást felvonultató település mind aprófalú, ezek közül négy Balaton-felvidéki, három ebből kifejezetten Káli-medencei: a regnáló polgármesterét újraválasztó Vöröstön (93,9%) volt a legmagasabb részvétel, az említett Káli-medencei községek közül Kékkúton 87,3%, az elmúlt években közelelti viták által is érintett (és tervezetten visszavonuló előző ciklusos polgármesterrel rendelkező) Balatonhenyén 85% volt mérhető. A szintén új polgármestert választó Szentbékállán is 84%-os aktivitást rögzíthettünk. A legaktívabb első ötben az egyedüli nem Veszprém vármegyei kistelepülés a zalai Vindornyafofok, ahol Hág Attila immár negyedik polgármesteri ciklusát kezdheti meg. Ha a kiemelt térség vármegyei területrészei metszetében vizsgáljuk a részvételi adatokat, megállapíthatjuk, hogy a települési választói aktivitással egybeesően a Veszprém megyei területrészt a kiemelt térségi (és így az országos) átlag feletti pozícionálható, 64 %-os részvételi arányszámmal (1. táblázat).

A legkevésbé aktív települési körben a somogyi községek felülreprezentáltak, e legalacsonyabb választói aktivitással rendelkező települések jellemzően mind a kiemelt térség peremén helyezkednek el. E körbe tartozik a Fonyódi járásba tartozó Gamás (41,6%), a Nagykanizsai járás részét képező, Galambok (43,8%), a Veszprém vármegyei Csajág (43,8%), valamint a Siófoki járásban található Nagyberény község is (43,9%). Egyedül a somogyi Buzsák (44,7%) helyezkedik el parti település (Fonyód) közvetlen szomszédjában. Szintén közös jellemző e településkörben, hogy mindenhol újraválasztásra került az előző ciklus településvezetője, Galambok kivételével legalább negyedik alkalommal. Az itt felsorolt településkör beleillik abba a balatoni adatok által is megerősített mintázatba, mely szerint azon településeken volt a legalacsonyabb a választói aktivitás, ahol a regnáló polgármester egyedüli jelöltként győzött (53,2%), hiszen egyedül Galambokon indult két polgármester-jelölt a választáson, a többi itt nevesített községben csupán egy-egy.

Számításaink rámutattak, hogy azon a 7 településen volt a legmagasabb a választói aktivitás (61,4%), ahol a korábbi ciklus polgármestere valós választási versenyben, ellenjelöltek ellen győzött, ami a kompetitív helyi politikai környezet mobilizáló hatását erősíti. Ezek közül mind város, és egy kivételével mind parti település (Balatonboglár, Balatonföldvár, Balatonfüred, Balatonfüzfő, Siófok, Tapolca, Zamárdi). Szintén a kiemelt térségi átlagot – kismértékben bár, de – meghaladó, 60% feletti részvételi adatok mérhetők azon az 5 településen, ahol valós versenyben nyert az új polgármester, a régi pedig nem indult (Balatonlelle, Fonyód, Hévíz, Lengyeltóti, Marcali), valamint érdekes módon azokon a településeken is, ahol az új jelölt egyedüli jelöltként győzött (Balatoncsicsó, Balatonmáriafürdő, Tagyon, Zánka). Fontos megjegyezni, hogy azon településkörben, ahol a korábbi polgármester valós versenyben veszített (pl. Badacsonytomaj, Balatonalmádi, Balatonfenyves, Balatonkenese, Keszthely, Tab, Zalakaros), nagyon kismértékben ugyan, de a kiemelt térségi átlag alatt volt a részvétel (58,8%). Bár az átlagtól való eltérés ugyan nagyon csekély, mégis lehetséges, hogy az e településkör esetenként komoly meglepetést okozó eredményeinek egyik fontos összetevője a választók mobilizációjának sikertelensége.

1. térkép: A 2024. évi polgármester választás részvételi arány (%) értékei településenként a Balaton Kiemelt Térségben

Adatok forrása: Nemzeti Választási Iroda

A részvételi arányok települési léptékű területi képe – az 1. táblázat által is alátámasztottan – egy enyhe észak-déli lejtőt, valamint kisebb mértékben a parti települések irányába mutató sűrűsödést rajzol fel. Mindez arra enged következtetni, hogy a hagyományosan aktívabb, a közügyek iránt fogékonyabb, valamelyest polgárosultabb helyi társadalommal leírható Balaton-felvidék, valamint a térség gazdasági, jövedelmi súlypontját képező parti régiók választói mutatkoztak aktívabbnak a helyi hatalomról szóló demokratikus döntéshozatali folyamatban.

1. táblázat: A polgármester választás részvételi adatai vármegyei, település-jogállás szerinti és parti/háttértelepülési viszonylat szerinti területi felosztásban

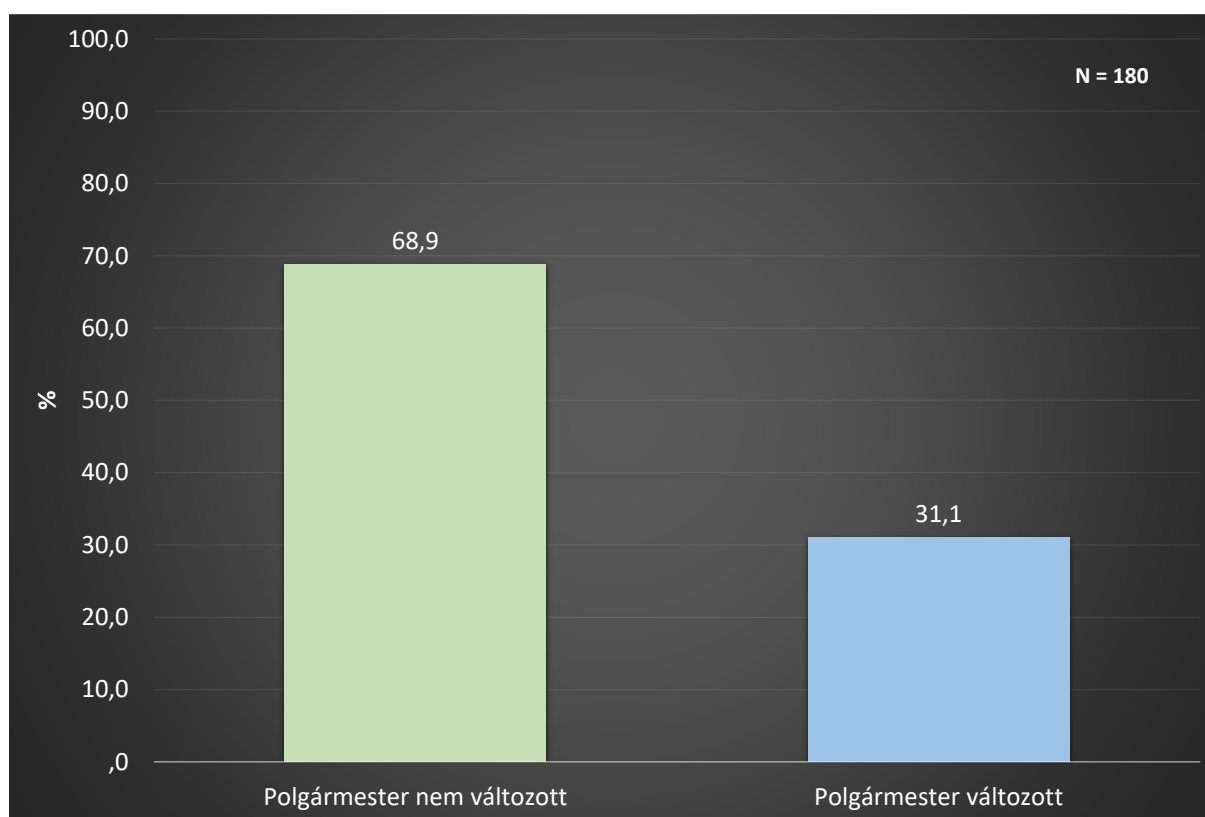
	Jogosult (fő)	Megjelent (fő)	Részvételi arány (%)
Vármegye			
Somogy	99485	58451	58,8
Veszprém	36498	23387	64,1
Zala	51642	29511	57,1
Település jogállás			
Község	95332	56833	59,6
Nagyközség	11175	6502	58,2
Város	81118	48014	59,2

Parti/háttér besorolás¹⁷			
Parti/partközeli település	106110	64451	60,7
Háttértelepülés	81515	46898	57,5
<i>Összesen</i>	<i>187625</i>	<i>111349</i>	<i>59,3</i>

Adatok forrása: Nemzeti Választási Iroda

A 2024. évi önkormányzati választás településvezetői klaszterében a polgármesterek hivatalba lépéséig a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 180 településéből összesen 56 településen, vagyis a települések közel harmadában, 31,1 %-os mértékben került sor polgármester váltásra.

1. sz. ábra Településvezetői változások összképe a Balaton térségében a 2024 évi önkormányzati választás során a polgármesterek hivatalba lépéséig (2024. október 1.)

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A választás napján 55 településen került regisztrálásra polgármester változás. Zalakomár nagyközségben szavazategyenlőség alakult ki, emiatt az NVI a választás megismétlését rendelte el. A választás megismétlésére 2024. szeptember 1-én került sor, amely jogilag érvényesen és eredményesen zárult, a település élére új polgármester került.¹⁸

Változásra került sor Szólád községben is, amelynek polgármesterét 2024. június 9-én újraválasztották, de július 14-i hatállyal lemondott a posztjáról,¹⁹ emiatt 2024. szeptember 29-

¹⁷ 2018. évi 139. tv. szerint

¹⁸ Zalakomár: <https://www.valasztas.hu/helyi-onkormanyzati-valasztasok>

¹⁹ [Helyi Választási Bizottság, Szólád 25/2024. \(VII. 17.\) számú HVB határozata](#) NVI, 2024. július 17.

én időközi választásra került sor. Az időközi választáson a lemondott polgármester nem indult, új településvezető került a község élére,²⁰ ezzel a hivatalba lépés egységes időpontjáig 56 településre növekedett a vezetőváltáson áteső települések száma.

Fontos kérdés meghatározni, a tapasztalt településvezető-változási, fluktuációs index magasnak, vagy inkább alacsonynak tekinthető.²¹

A fluktuáció bármely személyi döntés, így a politikai, települési önkormányzati választások kapcsán is önkéntes, illetve kényszerítő hatások révén történhet. Abban az esetben, ha egy településvezető a megelőző önkormányzati ciklus időszakában betöltötte ezt a tisztséget, és újraindult ennek elnyeréséért, de nem ért el sikert, kényszerítő körülménynek tekinthetjük, de az is változást eredményez a településvezetésben, ha a megelőző önkormányzati ciklus településvezetője nem indul újra a tisztségért. Ez utóbbi esetben kialakulhat küzdelem az új jelöltek között, de lehet nyilvánvaló is az eredmény, ha az új településvezető-jelölt egyedülként indul. A BKÜ területén mindegyik esetre találunk példát.

A BKÜ területén megtörtént 56 településvezetői változásból 26 olyan település van, ahol a korábbi időszak polgármestere más jelöltekkel szemben indult a 2024. évi önkormányzati választáson, de nem sikerült megőriznie a tisztségét. További 26 településen a korábbi polgármester saját döntése alapján nem indult, más jelöltek küzdelmében dőlt el a tisztség betöltése, és 4 olyan település is akad, ahol a korábbi polgármester nem jelöltette magát 2024-ben, és az új jelöltnek nem volt kihívója.

Az 56 üdülőkörzeti településen, ahol változás történt a településvezető személyében, az előzetes döntés alapján nem induló településvezetők száma összesen 30 fő ($30/56 \cdot 100 = 53,6 \%$), 26 fő ($26/56 \cdot 100 = 46,4 \%$) választási döntés hatására kényszerült megválni a tisztségétől. A BKÜ településeinek hatodában a korábbi polgármester előzetesen (akár külső, akár belső okok alapján) meghozott döntése nyomán került sor településvezető cserére ($30/180 \cdot 100 = 16,7 \%$), hetedrésében választási döntés eredményeként ($26/180 \cdot 100 = 14,4 \%$).

A fluktuáció jelenségének értékelése szerint az üdülőkörzetben betölthető településvezetői tisztségek összességéhez képest az önkéntes (16,6 %) és a kényszerítő (14,4 %) változások 31,1 %-os összaránya magasnak tekinthető.²² Ugyan a fluktuációs index értéke az üdülőkörzetben magas, a települések relatív többségében, összesen 74 településen, ami a BKÜ településeinek 41,1 %-a, a megelőző önkormányzati ciklus településvezetője indult a tisztségért, és más jelölttel, vagy jelöltekkel szemben megszerezte a választói felhatalmazást munkája folytatására.

²⁰ Szólád: <https://www.valasztas.hu/helyi-onkormanyzati-valasztasok>

²¹ Fluktuációs indexet jellemzően a humán erőforrás-menedzsmentben (HR) számítanak, és az adott munkaszervezetből önként, vagy kényszer hatására távozott munkatársak pótlására alkalmazott munkatársak százalékos arányában fejezik ki az átlagos állományi létszámhoz képest, 12 hónapos intervallumra vetítve.

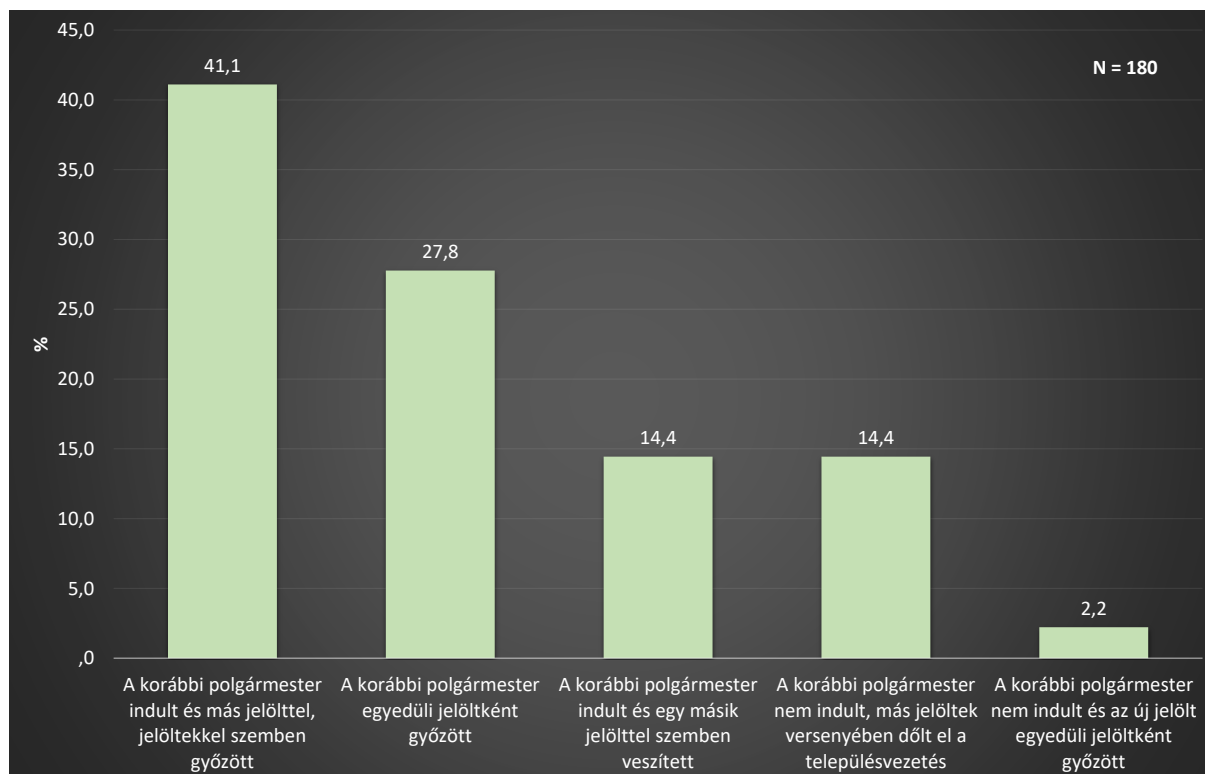
Bővebben: <https://fluktuacio.hu/fogalmak>

²² A fluktuáció mértékét jellemzően 5 % alatt elhanyagolhatónak tekintik, 5-15 % között kicsi, 15-25 % között közepes, 25-50 % között magas, 50+ % esetében extrém magas.

A térség településeinek több mint negyedében, 27,8 %-ban, vagyis 50 településen a megelőző önkormányzati ciklus polgármesterének nem akadt kihívója, és a választók megadták a felhatalmazást munkája folytatására.

Összesen 124 üdülőkörzeti településen, vagyis a BKÜ településeinek több mint kétharmadában (68,9 %) változatlan maradt a településvezetés.

2. sz. ábra Településvezetői változások részletes képe a Balaton térségében a 2024 évi önkormányzati választás során a polgármesterek hivatalba lépéséig (2024. október 1.)

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A településvezetői változások általános metszetében területi szegmentációk szerint csak települési jogállás esetében, mégpedig a városok dimenziójában tapasztaltunk nem véletlen összefüggést.

1. sz. táblázat Településvezetői változások összképe a Balaton térségében a polgármesterek hivatalba lépéséig területi szegmentációk szerint

			Polgármester nem változott	Polgármester változott	Total	Asymp. Sig. (2- sided)
VÁRMEGYE	Somogy	Település	53	17	70	0,231
		%	75,7%	24,3%	100,0%	
	Veszprém	Település	48	24	72	
		%	66,7%	33,3%	100,0%	
	Zala	Település	23	15	38	
		%	60,5%	39,5%	100,0%	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Község	Település	113	44	157	0,014
		%	72,0%	28,0%	100,0%	
	Nagyközség	Település	4	1	5	
		%	80,0%	20,0%	100,0%	
	Város	Település	7	11	18	
		%	38,9%	61,1%	100,0%	
PART VISZONYLAT	Parti, partközeli	Település	33	19	52	0,316
		%	63,5%	36,5%	100,0%	
	Háttérzóna	Település	91	37	128	
		%	71,1%	28,9%	100,0%	

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az üdülőkörzet somogyi településeinek negyedében, a Veszprém vármegyei települések harmadában, a Zalaiak kétötödében zajlott polgármester változás, ugyanakkor a Balaton parti és partközeli települések több mint harmadában azonosíthattuk ezt a jelenséget, de egyik esetben sem igazolható szignifikáns különbség megfigyelési esetek között.

A települési jogállás metszetében azonban nem véletlen különbségek mutatkoznak, a községek és nagyközségek esetében együtt 27,8 %-ban volt településvezető csere (a községek sorában 28 %, a nagyközségeknél 20 %), a városoknál azonban több mint 60 %. A tizenhét üdülőkörzeti városból 11 esetben zajlott le váltás. Statisztikailag nem véletlen településvezetői változást határozottan az üdülőkörzet városai demonstrálnak..²³

2. sz. táblázat Településvezetői változások összképe a Balaton térségében a polgármesterek hivatalba lépéséig települési jogállás szerint

		JOGÁLLÁS			Total
		Község	Nagyközség	Város	
POLGÁRMESTER VÁLTOZÁS (2024.06.09-10.01) KÖZÖTT	Polgármester nem változott	113	4	7	124
		91,1%	3,2%	5,6%	100,0%
		72,0%	80,0%	38,9%	68,9%
	Polgármester változott	44	1	11	56
		78,6%	1,8%	19,6%	100,0%
		28,0%	20,0%	61,1%	31,1%
	Total	157	5	18	180
		87,2%	2,8%	10,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Abban az esetben, ha a településvezetői változások részletes, ok-okozati képét vesszük górcső alá, a települési jogállás szignifikáns, nem véletlen hatása is eltűnik.

3. sz. táblázat Településvezetői változások részletes képe a Balaton térségében a polgármesterek hivatalba lépéséig területi szegmentációk szerint

²³ Pearson Chi Square: 8,544. Asymp.Sig: 0,014. Cramer's V: 0,218.

			A korábbi polgármester indult és más jelölttel, jelöltekkel szemben győzött	A korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött	A korábbi polgármester indult és egy másik jelölttel szemben veszített	A korábbi polgármester nem indult, más jelöltek versenyében dőlt el a településvezetés	A korábbi polgármester nem indult és az új jelölt egyedüli jelöltként győzött	Total	Asymp. Sig. (2-sided)
VÁRMEGYE	Somogy	Település	32	21	8	8	1	70	0,413
		%	45,7%	30,0%	11,4%	11,4%	1,4%	100,0%	
	Veszprém	Település	26	22	9	12	3	72	
		%	36,1%	30,6%	12,5%	16,7%	4,2%	100,0%	
	Zala	Település	16	7	9	6	0	38	
		%	42,1%	18,4%	23,7%	15,8%	0,0%	100,0%	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Község	Település	65	48	20	20	4	157	0,071
		%	41,4%	30,6%	12,7%	12,7%	2,5%	100,0%	
	Nagyközség	Település	2	2	0	1	0	5	
		%	40,0%	40,0%	0,0%	20,0%	0,0%	100,0%	
	Város	Település	7	0	6	5	0	18	
		%	38,9%	0,0%	33,3%	27,8%	0,0%	100,0%	
PART VISZONYLAT	Parti, partközeli	Település	24	9	6	11	2	52	0,141
		%	46,2%	17,3%	11,5%	21,2%	3,8%	100,0%	
	Háttérzóna	Település	50	41	20	15	2	128	
		%	39,1%	32,0%	15,6%	11,7%	1,6%	100,0%	

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az üdülőkörzet Somogy, Veszprém és Zala vármegyei településeinek relatív többségében a korábbi ciklus újraindult településvezetői sikeresen küzdöttek meg kihívóikkal, a Somogy és Veszprém vármegyei üdülőkörzeti települések közel harmadában versenytársaik sem voltak. Somogyban 8, Veszprém vármegyében 9 esetben fordult elő, hogy egy korábbi településvezető alulmaradt a polgármesteri tisztségért vívott küzdelemben. Ugyanakkor Zala vármegyei üdülőkörzeti részén ugyancsak 9 településen volt változás, ami a 38 alrégiós település közel negyedét alkotja, de így sem alakultak ki szignifikáns különbségek.

A települési jogállás vetületében a relatív többség mindhárom településtípusban inkább az állandóság felé billen, 7 város esetében győzött a korábbi településvezető, 6 esetben kihívókkal szemben veszített, 5 esetben pedig úgy került sor cserére, hogy a korábbi vezető nem kívánta megújítani a mandátumát.

A Balaton partviszonylat optikájában a relatív többség vektora ugyanúgy a településvezetői állandóság felé mutat: ahol a korábbi polgármesterek küzdelemben bocsátkoztak, jellemzően győztek is. Az 52 parti és partközeli településből 24 esetében, a 128 háttérzóna település metszetében 50 esetben arattak győzelmet azok, akiknek kihívóik is voltak. A 26 olyan településből, ahol a korábbi polgármester választást veszett, 20 üdülőkörzeti háttérzóna település, és csak 6 pozícionálható a Balaton parti, partközeli sávjába, ebben az esetben sincs szignifikáns területi különbség.

A polgármester választás diverzitás (változatosság, sokféleség) jelenségeinek feltáró-azonosító vizsgálatát meglévő statisztikai adatok alapján, 5 komplex indikátor generálásával végeztük el. A számítási módszerből eredően a metrikus skálák azonos állású és azonos irányúak, a településvezető változások metszeteiben egységesen értelmezhetők.

4. sz. táblázat. A polgármester választás diverziós jelenségeinek tárgyalása kapcsán alkalmazott indikátorok számítási módja és az értékek értelmezése

INDIKÁTOR	SZÁMÍTÁSI ELJÁRÁS	ÉRTÉKEK ÉRTELMEZÉSE
-----------	-------------------	---------------------

1	Lakosságszám változás	2015 évet bázisalapnak tekintve, települési szinten 2015-2023 közötti állandó népesség átlagából kivonva a 2015 évi népesség száma	Pozitív érték = népesség növekedés Nulla érték = semleges hatás Negatív érték = népesség csökkenés
2	Felsőfokú képzettség	Felsőfokú (egyetemi, főiskolai stb.) oklevéllel rendelkezők aránya az adott település teljes népességében a 2022 évi népszámlálás adatai alapján	Magas érték = kedvező Alacsony érték = kedvezőtlen
3	Forrás abszorpciós potenciál	Az egy lakosra jutó fejlesztési források kiszámításához felhasználásra került a Széchenyi 2020 időszak 2015-2022 közötti, a Széchenyi Terv+ 2021-2023 közötti, a Vidékfejlesztési Program 2015-2023 közötti, a Magyar Falu Program 2019-2022 közötti kifizetett forrása. A torzító hatások csökkentése érdekében a kifizetett forrásokból kivontuk az IKOP programok kifizetéseit, illetve a kifizetések kapcsán keletkezett tökekövetelést. Végül a települési összeget elosztottuk a 2015-2023 közötti állandó népesség átlagával.	Magas érték = kedvező Alacsony érték = kedvezőtlen
4	Adóerő	Helyi adó bevételek átlaga 2015 és 2022 között, osztva a 2015-2022 közötti állandó népesség átlagával	Magas érték = kedvező Alacsony érték = kedvezőtlen
5	Jövedelem státusz	SZJA jövedelemalapot képező összes (regisztrált) belföldi jövedelem átlaga 2015 és 2022 között, osztva a 2015-2022 közötti állandó népesség átlagával	Magas érték = kedvező Alacsony érték = kedvezőtlen

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A metrikus mérési szintű dimenzionáló változók összefüggését parciális korreláció²⁴ segítségével teszteltük. Az eljárás alkalmas a változók közötti valóságos és látszólagos összefüggések azonosítására. Parciális tényezőként a polgármester választás pszeudometrikus²⁵ eredmény outputját alkalmazzuk.²⁶

5. sz. táblázat Polgármester választás összkép eredménye a Balaton térségében társadalmi és gazdasági folyamatjelenségek korrelációs hálózatában

²⁴ A parciális korreláció a tesztelt változók közötti kapcsolat szorosságát méri egy, vagy több más változó hatásának kiszűrésével. A korrelációs együttható abszolút értéke a kapcsolat szorosságát, előjele a kapcsolat irányt jelzi. Az együttható értéke -1 és +1 között változik, nulla érték felé gyengül az egységnyi érték felé (előjeltől függetlenül) erősödik a korrelációs kapcsolat abban az esetben, ha a változók közötti kapcsolat a teszt alapján szignifikáns.

²⁵ Nulla és egy [nem / igen] kódolású bináris, dummy típusú változó, metrikus elemzési rendszerekben alkalmazható.

²⁶ A modellben a determinisztikus (függvényszerű) lineáris metszetet szürke, a szignifikáns elemzési metszeteket zöld színnel jelöltük.

			Correlations					
Control Variables			LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	ADÓERŐ	JÖVEDELEM STÁTUSZ	POLGÁRMESTER VÁLTOZÁS (2024.06.09-10.01) KÖZÖTT
-none-a	M-LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	Correlation	1,000	,072	-,024	,000	,028	-,011
		Significance (2-tailed)	.	,334	,752	,997	,708	,882
		df	0	178	178	178	178	178
	M-FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	Correlation	,072	1,000	,093	,507	,656	,137
		Significance (2-tailed)	,334	.	,213	,000	,000	,066
		df	178	0	178	178	178	178
	M-FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	Correlation	-,024	,093	1,000	,052	,004	-,053
		Significance (2-tailed)	,752	,213	.	,490	,961	,483
		df	178	178	0	178	178	178
	M-ADÓERŐ	Correlation	,000	,507	,052	1,000	,440	,027
		Significance (2-tailed)	,997	,000	,490	.	,000	,719
		df	178	178	178	0	178	178
	M-JÖVEDELEM STÁTUSZ	Correlation	,028	,656	,004	,440	1,000	,066
		Significance (2-tailed)	,708	,000	,961	,000	.	,378
		df	178	178	178	178	0	178
	POLGÁRMESTER VÁLTOZÁS (2024.06.09-10.01) KÖZÖTT	Correlation	-,011	,137	-,053	,027	,066	1,000
		Significance (2-tailed)	,882	,066	,483	,719	,378	.
		df	178	178	178	178	178	0
POLGÁRMESTER VÁLTOZÁS (2024.06.09- 10.01) KÖZÖTT	M-LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	Correlation	1,000	,075	-,024	,001	,029	
		Significance (2-tailed)	.	,320	,746	,994	,701	
		df	0	177	177	177	177	
	M-FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	Correlation	,075	1,000	,102	,508	,654	
		Significance (2-tailed)	,320	.	,176	,000	,000	
		df	177	0	177	177	177	
	M-FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	Correlation	-,024	,102	1,000	,053	,007	
		Significance (2-tailed)	,746	,176	.	,478	,924	
		df	177	177	0	177	177	
	M-ADÓERŐ	Correlation	,001	,508	,053	1,000	,440	
		Significance (2-tailed)	,994	,000	,478	.	,000	
		df	177	177	177	0	177	
	M-JÖVEDELEM STÁTUSZ	Correlation	,029	,654	,007	,440	1,000	
		Significance (2-tailed)	,701	,000	,924	,000	.	
		df	177	177	177	177	0	

a - Cells contain zero-order (Pearson) correlations.

Forrás: KSH adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A településvezető változás nem áll szignifikáns korrelációs kapcsolatban egyik dimenzionáló tényezővel sem, a parciális cellákban megmaradtak az alapösszefüggésben azonosított szignifikáns kapcsolatok, és nem változott azok összefüggéseinek iránya sem. A változások hatásának kiszűrése nem eredményez újabb szignifikáns összefüggést a diverziós tényezők között.

A 2015 és 2023 között lezajlott lakosságszám változás független a népesség felsőfokú végzettségétől, a települések forrásszerző képességétől, adóerejétől, valamint a lakosság adózott belföldi jövedelmi státuszától. Ehhez hasonlóan a forrás abszorpciós potenciál is korrelálatlan a lakosságszám változásától, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők lakosságon belüli arányától, a települések adóerejétől, és alakosság adózott belföldi jövedelmi státuszától.

A felsőfokú iskolai végzettségűek lakosságon belüli aránya viszont szignifikánsan korrelál a jövedelem és adóerő dimenziókkal. Mindkét esetben közepesenél erősebb pozitív előjelű lineáris kapcsolat igazolható, ez most azt jelenti, hogy ott, ahol a felsőfokú végzettségűek aránya nagyobb, magasabb a helyi adókon alapuló települési adóerő és kedvezőbb a lakosság adózott belföldi jövedelmen alapuló anyagi helyzete.

Az adóerő és a jövedelem közötti szignifikáns korrelációs kapcsolat ugyancsak pozitív előjelű, hatáserőssége a közepesnél kicsivel gyengébb. Abban az esetben, ha az adóerő potenciál magas, a lakosság adózott belföldi jövedelme is tartós időtávban kedvezőbben alakul. Kutatási

eredményként kijelenthető, hogy a komplex indikátorok hatásaiban megfigyelt folyamatok a 2024 évi polgármester választás eredményére nem voltak releváns hatással.

Mivel a változók között direkt ok-okozati összefüggések korrelációs szerkezetben nem jellemezhetők, a jelenségek leíró magyarázata érdekében varianciaelemzést alkalmazunk.²⁷ A polgármester választás eredménye ebben az esetben sem igazol egyik teszt-dimenzió esetében sem szignifikáns összefüggéseket.²⁸

A vizsgált metszetek szerint ugyan megragadhatók összefüggéseket sejtető települési jelenségek, nevezetesen azokon a településeken volt körülírtabb a településvezető csere, ahol

- a település népességet veszít, fogyatkozik
- a lakosságon belül alacsonyabb a magas iskolai végzettségűek aránya
- gyengébb a forrásszerző képesség
- magasabb az adóerő
- kedvezőbb a lakosság belföldi jövedelmi helyzete

de ezek robusztus, éles kontúrokkal nem jellemezhetőek, statisztikailag nem megbízható viszonyrendszereket alkot.

A polgármester választás politikai verseny-kimenetelét eldöntő választói döntéseket nem véletlen módon befolyásoló tényezők oksági és hálózati összefüggése olyan célirányos és olyan egyedi dimenziók mentén ragadhatók meg, amelyek meglévő statisztikai adatokkal – még ha azok kiemelkedően relevánsak is – nem érhetők el.

Ilyen tényező lehet például a polgármesterek kapcsán a

- térségi és nemzetközi kapcsolatrendszer minősége
- helyi társadalmi beágyazottság foka
- kommunikáció és tárgyalóképesség minősége
- a politikai és civil képviselői szervesültség minősége
- burn out (kiégettség) index
- idegen nyelvtudás foka
- felhalmozott személyes ismeret és tudáskészlet alkalmazási képessége
- vezetői, hivatali alkalmasság közmegítélése
- helyi érdekképviselő közmegítélésének minősége.

Ezek feltáró vizsgálata a dimenzionált releváns társadalmi és gazdasági jelenségek függetlenségének tényében egy külön elemzés tartalmát képezheti.

²⁷ A varianciaelemzés (ANOVA) a szórásnégyzet diszkrét tényezők szerinti felbontását jelenti. Ez a módszer egy (vagy több) metrikus mérési szintű változó hatását teszteli egy (vagy több) dimenzionáló változó hatásai szerint. A modell oksági összefüggések leírására képes. A tesztelt változókat függő, a tesztelőket független változóknak nevezzük.

²⁸ Ez utóbbihoz legközelebb a felsőfokú iskolai végzettségűek lakosságon belüli aránya áll, amelyet 6,6 %-os hibátűrés esetén fogadhatnánk el szignifikáns, nem véletlen tényezőnek.

6. sz. táblázat Polgármester választás eredménye a Balaton térségében társadalmi és gazdasági folyamatok hatásai alapján

Descriptives									
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
M-LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	Polgármester nem változott	124	,97	85,761	7,702	-14,28	16,21	-752	172
	Polgármester változott	56	-1,54	137,645	18,394	-38,40	35,33	-780	357
	Total	180	,19	104,291	7,773	-15,15	15,53	-780	357
M-FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	Polgármester nem változott	124	13,277	7,4668	,6705	11,949	14,604	,1	37,9
	Polgármester változott	56	15,498	7,4141	,9908	13,513	17,484	3,6	29,1
	Total	180	13,968	7,5009	,5591	12,865	15,071	,1	37,9
M-FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	Polgármester nem változott	124	1664951,47	2933804,502	263463,422	1143441,78	2186461,16	137645	28031169
	Polgármester változott	56	1365266,52	1854451,861	247811,554	868641,07	1861891,97	129778	12080856
	Total	180	1571716,15	2643951,614	197068,518	1182839,77	1960592,53	129778	28031169
M-ADÓERŐ	Polgármester nem változott	124	57077,55	84733,689	7609,310	42015,39	72139,71	6025	838230
	Polgármester változott	56	61587,13	58948,349	7877,305	45800,65	77373,60	7857	254379
	Total	180	58480,53	77496,427	5776,243	47082,24	69878,82	6025	838230
M-JÖVEDELEM STÁTUSZ	Polgármester nem változott	124	1119922,52	278081,182	24972,427	1070491,13	1169353,90	460418	1959900
	Polgármester változott	56	1158269,09	249380,032	33324,808	1091484,68	1225053,50	609900	1811317
	Total	180	1131852,56	269374,236	20077,970	1092232,59	1171472,53	460418	1959900

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
M-LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	Between Groups	241,778	1	241,778	,022	,882
	Within Groups	1946685,800	178	10936,437		
	Total	1946927,578	179			
M-FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	Between Groups	190,401	1	190,401	3,430	,066
	Within Groups	9880,852	178	55,510		
	Total	10071,253	179			
M-FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	Between Groups	3,465E12	1	3,465E12	,494	,483
	Within Groups	1,248E15	178	7,010E12		
	Total	1,251E15	179			
M-ADÓERŐ	Between Groups	7,845E8	1	7,845E8	,130	,719
	Within Groups	1,074E12	178	6,035E9		
	Total	1,075E12	179			
M-JÖVEDELEM STÁTUSZ	Between Groups	5,673E10	1	5,673E10	,781	,378
	Within Groups	1,293E13	178	7,265E10		
	Total	1,299E13	179			

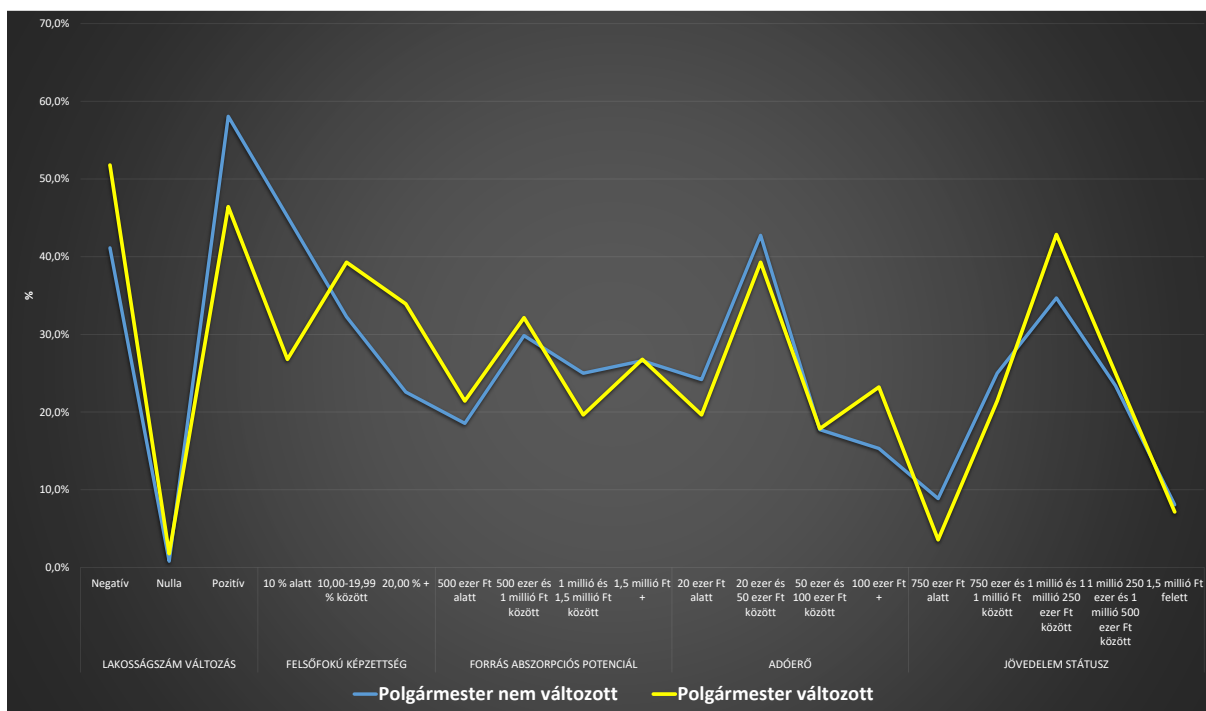
Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A diverzitás elemzéshez felhasznált metrikus változók értékeit arányos lineáris kategorizálással diszkrét mérési szintre hoztuk,²⁹ és a százalékos felbonthatóság érdekében kontingencia szerkezetben is megvizsgáltuk.

A lakosságszám változás esetében három kategóriát alakítottunk ki, a népességsökkenést negatív, a semlegességi hatást nulla, a népesség növekedést pozitív kategóriába soroltuk. További négy dimenzionáló változót a legjobban illeszkedő eloszlásszerkezetek alapján osztottuk kategória tényezőkre. Szignifikáns magyarázó összefüggés ebben az esetben sem tudtunk igazolni.

²⁹ A kategóriákat Visual Binning (arányos kategóriaérték intervallum) módszerrel optimalizáltuk.

3. sz. ábra Az egyes változók hatása a polgármesterválasztás eredményeire

		Polgármester nem változott	Polgármester változott	Chi Square Asymp. Sig.
LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	Negatív	41,1%	51,8%	0,320
	Nulla	0,8%	1,8%	
	Pozitív	58,1%	46,4%	
FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	10 % alatt	45,2%	26,8%	0,056
	10,00-19,99 % között	32,3%	39,3%	
	20,00 % +	22,6%	33,9%	
FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	500 ezer Ft alatt	18,5%	21,4%	0,872
	500 ezer és 1 millió Ft között	29,8%	32,1%	
	1 millió és 1,5 millió Ft között	25,0%	19,6%	
	1,5 millió Ft +	26,6%	26,8%	
ADÓERŐ	20 ezer Ft alatt	24,2%	19,6%	0,612
	20 ezer és 50 ezer Ft között	42,7%	39,3%	
	50 ezer és 100 ezer Ft között	17,7%	17,9%	
	100 ezer Ft +	15,3%	23,2%	
JÖVEDELEM STÁTUSZ	750 ezer Ft alatt	8,9%	3,6%	0,648
	750 ezer és 1 millió Ft között	25,0%	21,4%	
	1 millió és 1 millió 250 ezer Ft között	34,7%	42,9%	
	1 millió 250 ezer és 1 millió 500 ezer Ft között	23,4%	25,0%	
	1,5 millió Ft felett	8,1%	7,1%	

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A kontingencia metszetek két tényezős oszlopszázalékai plasztikusan jelzik a szórásnégyzet elemzés esetében tapasztaltakat.

Azoknak a településeknek az abszolút többségében, ahol a polgármester személye változott, a lakosság egyértelműen csökken, ahol nem változott, ott növekszik. Ahol új polgármester került

a települések élére legjellemzőbb módon 10-20 % közé tehető a teljes népességben a felsőfokú végzettségűek aránya, ahol a változatlanság dominál, ott jellemzően 10 % alatt van. A településvezető csere azokon a településeken volt a legnagyobb, ahol az egy lakosra jutó forrásszerzése képesség 2015 és 2023 között 500 ezer és 1 millió Ft között volt, és ott volt a legkisebb, ahol ez a potenciál a legalacsonyabb. Azokon a településeken változott a polgármester leginkább, ahol az egy lakosra jutó adóerő 20 ezer és 50 ezer Ft közé pozícionálható, és ott a legkevésbé, ahol ez 100 ezer Ft felett van. Ahol új településvezetőt választottak, ott legjellemzőbb módon a lakosság egy lakosra jutó adózott belföldi jövedelme 1 millió és 1 millió 250 ezer Ft közé tehető, ebben az esetben is ott a legkisebb az állandóság, ahol a legmagasabb a jövedelem, de hangsúlyozzuk, hogy ezek a jellemzők sem szignifikánsak, csupán körvonalazhatók.

Az elemzés mélységének növelése, a további lehetséges értelmezési pontosság biztosítása érdekében a diverzifikáló tényezőket a polgármester választás eredményének részletes felbontási változójával is megvizsgáltuk.

Fontos, megerősítő tapasztalat, hogy az adatok ebben az esetben sem bizonyultak szignifikánsnak, a tapasztalati jelenségek csupán iránymutatók az értelmezésben.

A lakosságszám változás jellemzően azokon a településeken mutat pozitív mérleget, ahol a 2019-2024 között hivatalban lévő polgármester egyedüli jelöltként győzött, illetve ahol a korábbi polgármester nem indult, és egy új jelölt nyerte el a tisztséget. Ezek a települések mindkét csoportban kivétel nélkül községek. Minden egyéb dimenzionáló klaszterben népesség csökkenés tapasztalható. A legkörvonalazottabb népességsökkenés éppen abban a településklaszterben jelenik meg, ahol a korábbi polgármester a 2024-es választáson is elindult, és más jelölttel, jelöltekkel szemben győzni tudott. Ebben a klaszterben olyan városok is szerepelnek, mint Siófok, Balatonfüred, Tapolca, vagy Zamárdi.

A felsőfokú végzettségűek aránya a teljes népességben ott magasabb az átlagosnál, ahol egyrészt a korábbi polgármester nem indult a 2024-es választáson, és más jelöltek küzdelmében döntött el a településvezetés sorsa, illetve ott, ahol a korábbi polgármester nem indult, és az új jelöltnak nem volt kihívója. Ahol a korábbi polgármester elindult és veszített, illetve elindult és meg is nyerte a választást, vagy egyedüli jelöltként győzött, az átlagosnál alacsonyabb a felsőfokú végzettségek lakossági aránya, vagyis ezen a választáson a Balaton térségében a felsőfokú iskolai végzettség nem volt releváns tényező a döntésben.

A települések forrásszerzési sikeressége legfeljebb látens módon lendíthetett a választási döntés meghozatalában, ugyanis átlag feletti értéket azokban az esetekben látunk, ahol a korábbi polgármester kihívó nélkül, egyedüli jelöltként győzött, illetve ahol a korábbi polgármester nem indult, és egy új jelölt nyerte el a tisztséget. Azon a 74 településen, ahol a korábbi polgármester 2024-ben is indult a választáson, hogy folytathassa a munkáját, és más jelölttel, jelöltekkel szemben ezt érvényesíteni is tudta, főátlag alatti húzódik az egy lakosra jutó megszerzett forrás.

7. sz. táblázat Polgármester választás részletes eredménye a Balaton térségében társadalmi és gazdasági folyamatok hatásai szerint

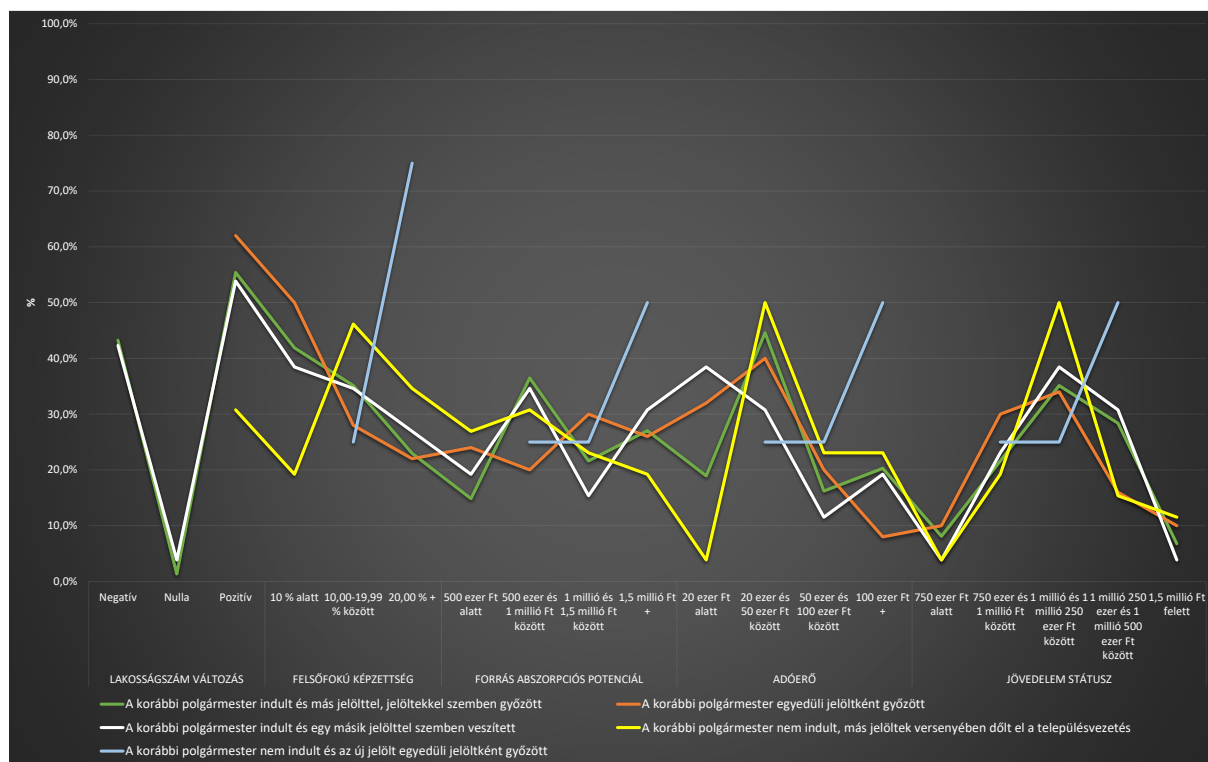
		Descriptives							
		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
M-LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	A korábbi polgármester indult és más jelölttel, jelöltekkel szemben győzött	74	-7,85	106,301	12,357	-32,48	16,78	-752	133
	A korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött	50	14,02	36,556	5,170	3,63	24,41	-40	172
	A korábbi polgármester indult és egy másik jelölttel szemben veszített	26	-5,19	181,982	35,690	-78,70	68,31	-780	357
	A korábbi polgármester nem indult, más jelöltek versenyében dönt el a településvezetés	26	-1,04	91,846	18,013	-38,14	36,06	-232	316
	A korábbi polgármester nem indult és az új jelölt egyedüli jelöltként győzött	4	19,00	19,715	9,857	-12,37	50,37	2	46
	Total	180	,19	104,291	7,773	-15,15	15,53	-780	357
M-FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	A korábbi polgármester indult és más jelölttel, jelöltekkel szemben győzött	74	13,353	7,2582	,8437	11,671	15,034	,1	27,3
	A korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött	50	13,164	7,8386	1,1086	10,936	15,392	2,7	37,9
	A korábbi polgármester indult és egy másik jelölttel szemben veszített	26	13,535	7,3811	1,4475	10,553	16,516	4,1	29,0
	A korábbi polgármester nem indult, más jelöltek versenyében dönt el a településvezetés	26	16,592	7,3209	1,4357	13,635	19,549	3,6	29,1
	A korábbi polgármester nem indult és az új jelölt egyedüli jelöltként győzött	4	21,150	4,5559	2,2780	13,900	28,400	15,0	24,8
	Total	180	13,968	7,5009	,5591	12,865	15,071	,1	37,9
M-FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	A korábbi polgármester indult és más jelölttel, jelöltekkel szemben győzött	74	1343311,05	1279750,621	148767,988	1046816,88	1639805,23	180274	8351952
	A korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött	50	2140979,28	4333411,898	612836,988	909437,24	3372521,32	137645	28031169
	A korábbi polgármester indult és egy másik jelölttel szemben veszített	26	1142116,12	630365,674	123624,880	887505,91	1396726,32	317507	2604118
	A korábbi polgármester nem indult, más jelöltek versenyében dönt el a településvezetés	26	1197509,35	1569955,044	307893,516	563390,78	1831627,91	129778	8114417
	A korábbi polgármester nem indult és az új jelölt egyedüli jelöltként győzött	4	3906165,75	5469322,696	2734661,348	-4796747,15	12609078,65	637660	12080856
	Total	180	1571716,15	2643951,614	197068,518	1182839,77	1960592,53	129778	28031169
M-ADÓERŐ	A korábbi polgármester indult és más jelölttel, jelöltekkel szemben győzött	74	68039,95	105098,086	12217,404	43690,69	92389,20	6025	838230
	A korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött	50	40853,20	33421,076	4726,454	31355,04	50351,36	7349	137810
	A korábbi polgármester indult és egy másik jelölttel szemben veszített	26	46887,88	42581,394	8350,898	29688,89	64086,88	10429	172224
	A korábbi polgármester nem indult, más jelöltek versenyében dönt el a településvezetés	26	68244,85	64451,996	12640,076	42212,12	94277,57	7857	254379
	A korábbi polgármester nem indult és az új jelölt egyedüli jelöltként győzött	4	113857,00	89889,351	44944,676	-29177,02	256891,02	32632	230275
	Total	180	58480,53	77496,427	5776,243	47082,24	69878,82	6025	838230
M-JÖVEDELEM STÁTUSZ	A korábbi polgármester indult és más jelölttel, jelöltekkel szemben győzött	74	1141966,89	281060,077	32672,570	1076850,55	1207083,23	460418	1959900
	A korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött	50	1087296,84	273140,629	38627,918	1009671,13	1164922,55	559447	1744464
	A korábbi polgármester indult és egy másik jelölttel szemben veszített	26	1143361,00	255168,147	50042,591	1040296,35	1246425,65	609900	1644531
	A korábbi polgármester nem indult, más jelöltek versenyében dönt el a településvezetés	26	1167847,12	258479,087	50691,919	1063445,15	1272249,08	666227	1811317
	A korábbi polgármester nem indult és az új jelölt egyedüli jelöltként győzött	4	1192914,50	191007,437	95503,719	888979,04	1496849,96	982918	1407090
	Total	180	1131852,56	269374,236	20077,970	1092232,59	1171472,53	460418	1959900

ANOVA						
		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
M-LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	Between Groups	16556,233	4	4139,058	,375	,826
	Within Groups	1930371,345	175	11030,693		
	Total	1946927,578	179			
M-FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	Between Groups	450,806	4	112,652	2,049	,090
	Within Groups	9620,647	175	54,975		
	Total	10071,253	179			
M-FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	Between Groups	5,030E13	4	1,258E13	1,832	,125
	Within Groups	1,201E15	175	6,863E12		
	Total	1,251E15	179			
M-ADÓERŐ	Between Groups	4,054E10	4	1,013E10	1,714	,149
	Within Groups	1,034E12	175	5,911E9		
	Total	1,075E12	179			
M-JÖVEDELEM STÁTUSZ	Between Groups	1,589E11	4	3,972E10	,542	,705
	Within Groups	1,283E13	175	7,331E10		
	Total	1,299E13	179			

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A települési adóerő azokban a klaszterekben alacsonyabb az átlagosnál, ahol a korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött, illetve ahol kihívóval szemben maradt alul, míg az összes adózott belföldi jövedelem csak ott alacsonyabb az átlagosnál, ahol a korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött. Az egy lakosra jutó adózott jövedelem azokon a településeken a legmagasabb, ahol a korábbi polgármester távolmaradása a választástól biztosan új jelöltet juttatott polgármesteri tisztséghez, de itt sem jelenthető ki az, hogy a feltárt jelenségek között igazolható ok-okozati összefüggések vannak.

4. sz. ábra A polgármester választás részletes eredményeinek kategóriális leírása

		A korábbi polgármester indult és más jelölttel szemben győzött	A korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött	A korábbi polgármester indult és egy másik jelölttel szemben veszített	A korábbi polgármester nem indult, más jelöltek versenyében dőlt el a településvezetés	A korábbi polgármester nem indult és az új jelölt egyedüli jelöltként győzött	Chi Square Asymp. Sig.
LAKOSSÁGSZÁM VÁLTOZÁS	Negatív	43,2%	38,0%	42,3%	69,2%		0,102
	Nulla	1,4%		3,8%			
	Pozitív	55,4%	62,0%	53,8%	30,8%	100,0%	
FELSŐFOKÚ KÉPZETTSÉG	10 % alatt	41,9%	50,0%	38,5%	19,2%		0,128
	10,00-19,99 % között	35,1%	28,0%	34,6%	46,2%	25,0%	
	20,00 % +	23,0%	22,0%	26,9%	34,6%	75,0%	
FORRÁS ABSZORPCIÓS POTENCIÁL	500 ezer Ft alatt	14,9%	24,0%	19,2%	26,9%		0,703
	500 ezer és 1 millió Ft között	36,5%	20,0%	34,6%	30,8%	25,0%	
	1 millió és 1,5 millió Ft között	21,6%	30,0%	15,4%	23,1%	25,0%	
	1,5 millió Ft +	27,0%	26,0%	30,8%	19,2%	50,0%	
ADÓERŐ	20 ezer Ft alatt	18,9%	32,0%	38,5%	3,8%		0,092
	20 ezer és 50 ezer Ft között	44,6%	40,0%	30,8%	50,0%	25,0%	
	50 ezer és 100 ezer Ft között	16,2%	20,0%	11,5%	23,1%	25,0%	
	100 ezer Ft +	20,3%	8,0%	19,2%	23,1%	50,0%	
JÖVEDELEM STÁTUSZ	750 ezer Ft alatt	8,1%	10,0%	3,8%	3,8%		0,837
	750 ezer és 1 millió Ft között	21,6%	30,0%	23,1%	19,2%	25,0%	
	1 millió és 1 millió 250 ezer Ft között	35,1%	34,0%	38,5%	50,0%	25,0%	
	1 millió 250 ezer és 1 millió 500 ezer Ft között	28,4%	16,0%	30,8%	15,4%	50,0%	
	1,5 millió Ft felett	6,8%	10,0%	3,8%	11,5%		

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A kategóriametszetek jelenségeiben tárgyalva az adatokat a szórásanalízisben feltárt jelenségek tükröződnek vissza. A népességcsökkenés azokon a településeken a legmagasabb, ahol a korábbi polgármester nem indult és új jelöltek küzdelmében dőlt el a településvezetés sorsa, és tömegében azokon a településeken pozitív a népességmérleg, ahol a korábbi polgármester egyedüli jelöltként győzött.

A felsőfokú végzettségűek relatív, vagy abszolút többsége abban a három klaszterben alakult ki, ahol a korábbi polgármester kihívóval szemben győzött, vagy kihívó nélkül maradt a tisztségében, illetve azokon a településeken is, ahol a korábbi polgármester más jelöltekkel szembeni küzdelemben alulmaradt. Ahol a korábbi polgármester nem indult, és más jelöltek csaptak össze a tisztségért, illetve az új jelölt egyedül indulva biztos győzelmet aratott, jellemzően magasabb a magas iskolai végzettségűek aránya. De ez a jelenség is inkább a véletlennek tulajdonítható, a khi négyzet érték alapján statisztikailag azt mondhatnánk, $\approx 70\%$ a valószínűsége annak, ha ezt a jelenséget biztosra vennénk, tévedünk.

A forrásszerzési képesség vonatkozásában a legkiegyenlítettebbek a kategóriaarányok. Azokon a településeken, ahol a korábbi polgármester indult a választáson, és veszített, legjellemzőbb módon 500 ezer és 1 millió Ft között volt az egy lakosra jutó hasznosult forrás 2015 és 2023 között, ugyanakkor az ebbe a kategóriába sorolt települések $\approx 30\%$ -a esetében a legmagasabb, 1,5 millió Ft felett alakult ez az összeg, és ez sem gátolta meg a vezetőváltást. Ahol a korábbi polgármester kihívókkal szemben meg tudta tartani a tisztségét, legjellemzőbb módon ugyancsak 500 ezer és 1 millió Ft között volt az egy lakosra jutó hasznosult fejlesztési forrás, és a települések mintegy negyede tartozik ebben az esetben a legkedvezőbb, egy lakosra jutó 1,5 + millió Ft fejlesztési forrás kategóriába. Statisztikailag releváns mértékben a forrásszerzés sikeressége, vagy sikertelensége nem játszott szerepet a döntésben.

A települési adóerő viszonylatában a legjellemzőbb kategória a településvezetői választást demonstráló értelmező besorolási metszetek szerint 20 ezer és 50 ezer Ft közötti, függetlenül attól, hogy a korábbi településvezető indult-e a választáson, vagy nem, győzött-e vagy nem. Ahol indult, és győzött, a második legjellemzőbb településkategória a legmagasabb adó erejű településeket takarja, ahol a korábbi vezető indult, és veszített, ott a második legjellemzőbb besorolási kategória az, ahol a legalacsonyabb az egy lakosra jutó adóerő, ebben az esetben 20 ezer Ft-nál kevesebb.

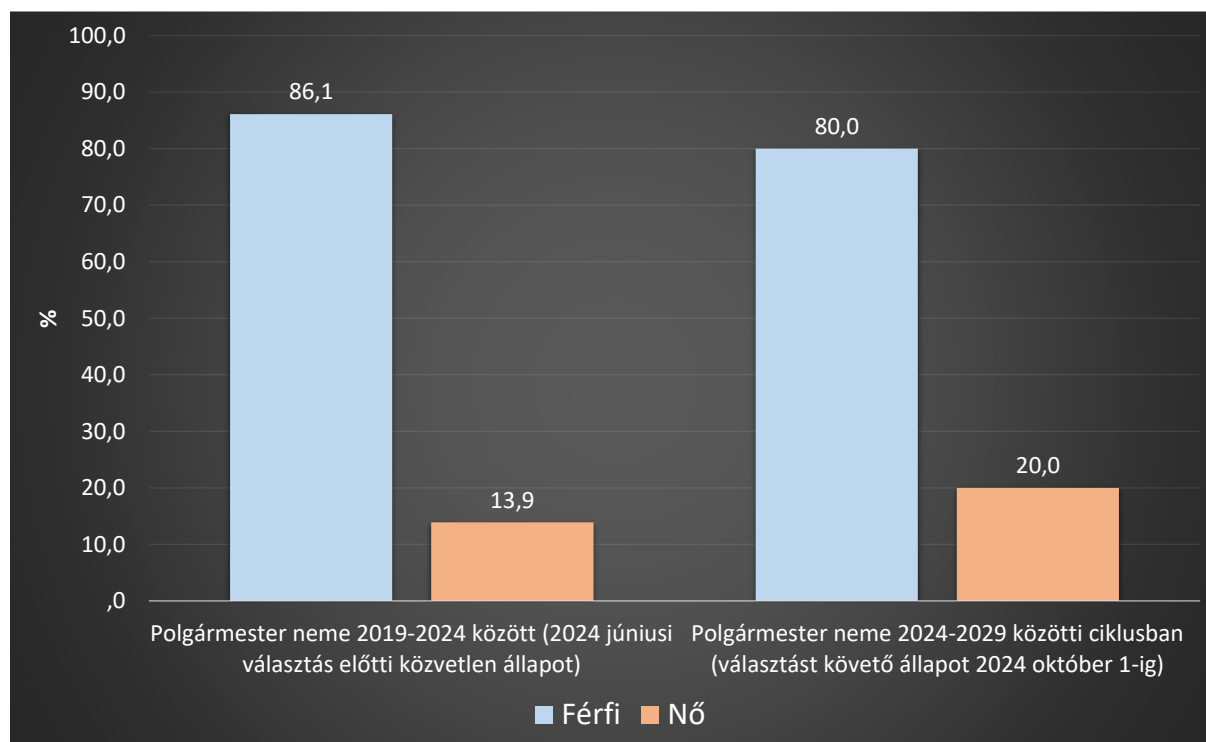
Az összes adózott, egy lakosra jutó SZJA köteles belföldi jövedelem metszetében ugyancsak egy középmező kategória, az 1 millió és 1 millió 250 ezer Ft közötti klaszter a legjellemzőbb a településvezető változást dimenzionáló kategóriákban. Ahol a korábbi polgármester indult a választáson, de nem tudta megőrizni a tisztségét, a települések felé sorolhatjuk ebbe a metszetbe, míg a többi esetben a települések harmadát, kétötödét, kivéve azokat a településeket, ahol a korábbi polgármester nem indult és az új jelölt egyedülként győzött. De ez csupán négy települést takar a 180-ból, nincs releváns hatás.

A választások kapcsán lehetőség mutatkozott a megválasztott településvezetők nemek szerinti megoszlásának időben összehasonlító, területi és települési vizsgálatára is. Az összehasonlításhoz, hasonlóan az előbbiekhöz, a 2019-2024 közötti jellemzőket használjuk.

A korábbi, 2019-2024 közötti ciklushoz képest határozottan növekedett a településvezetők csoportjában a nők jelenléte. A 2019-2024 közötti ciklus időszakában a Balaton térségi települések kevesebb, mint hetedében, összesen 25 településen volt női polgármester, ez a 2024

évi választás eredményeinek jogerőre emelkedését követően 20 %-ra, vagyis minden ötödik üdülőkörzeti településre emelkedett, ez összesen 36 Balaton térségi települést jelent.

5. sz. ábra A Balaton térségi polgármesterek nemek szerinti megoszlásának változása

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A nők reprezentációs arányának emelkedése az önkormányzati szektorban, akár politikában, akár a vezetés-irányításban több évtizede zajló tendencia Európában és a világ számos országában. A Központi Statisztikai Hivatal a vezető foglalkozású társadalmi csoportokban folytatott éves felmérései alapján a nők aránya a magyarországi vezetők körében az elmúlt évtizedben inkább fluktuál, mint egyértelműen növekszik. Az ezredfordulón a vezetők 35,4 %-a, Magyarország uniós csatlakozásának évében 33,7 %-a, 2010-ben 36,5 %-a, 2015-ben 40,5 %-a, 2022-ben 37,7 %-a volt nő. A női vezetők aránya a teljes munkaidőben foglalkoztatott vezetők csoportjában a férfiakhoz képest alulreprezentált. Azonban a vezetői foglalkozásokat magában foglaló főcsoportok jelentős heterogenitása miatt fontos ezt a mutatót al csoportonként vizsgálni. A KSH kutatás megállapítja, hogy Magyarországon a közszolgálati ágazatokban, például a közigazgatásban, az oktatásban, vagy az egészségügyben felülreprezentáltak a női vezetők, míg a versenyszféra által dominált ágazatokban jelentősen alulreprezentáltak. Ezek a jelenségek összefüggésben állhatnak azzal, hogy a közszféra sok esetben rugalmasabban, toleránsabban kezeli a gyermekvállalással, gyermekneveléssel kapcsolatos bizonytalanságokat, így hosszabb távon kiszámíthatóbb, biztonságosabb munkahelyet jelenthet a nők számára.³⁰ A KSH vizsgálatban megállapítják azt is, hogy a nők aránya a vezetők körében Magyarországon magasabb az uniós átlagnál, de Magyarország így is csak az uniós országok rangsorának

³⁰ Bővebben: <https://ksh.hu/s/kiadvanyok/fenntarthato-fejlodes-indikatorai-2023/2-17>

középmezőnyben helyezkedik el. Azonban míg az utóbbi évtizedben az uniós érték jelentősen emelkedik, a magyar reprezentációs arány éppen csökken, emiatt a különbség mérséklődik.³¹

A hivatkozott vizsgálat adatai szerint a közhatalmi, önkormányzati vezetői szektorban alulreprezentált a nők aránya, azonban ezen a téren az üdülőkörzet területén az elmúlt öt évben határozott növekedés tapasztalható.

A korábbi és a jelen önkormányzati ciklus településvezetőinek nemek szerinti keresztmetszete nem véletlen összefüggést igazol.³² Miközben a női településvezetők aránya az előző ciklushoz képest 2024-ben mintegy 30 %-os mértékben növekedett, 13 esetben választottak nőt férfi helyett polgármesternek, és csak két esetben került nő helyére férfi településvezető. Ezzel párhuzamban a felülreprezentált keresztmetszeti cellák ellentétesek, mind a nők, mind a férfiak esetében, még ha adott esetben a személyek el is térnek, a nemek szerint azonos választás valószínűségének hipotézisét támasztják alá.

8. sz. táblázat Településvezetők nemek szerinti megoszlása a Balaton térségében a 2019-2024 közötti önkormányzati ciklus végén és a 2024-2029 közötti önkormányzati ciklus elején

		ÚJONNAN MEGVÁLASZTOTT POLGÁRMESTER NEME (2024. június 9-október 1 között) 2024 októberi állapot		Total
		Férfi	Nő	
LEGUTÓBBI POLGÁRMESTER NEME 2019-2024 KÖZÖTT (2024 júniusi állapot)	Férfi	142	13	155
		91,6%	8,4%	100,0%
		98,6%	36,1%	86,1%
	Nő	2	23	25
		8,0%	92,0%	100,0%
		1,4%	63,9%	13,9%
Total		144	36	180
		80,0%	20,0%	100,0%
		100,0%	100,0%	100,0%

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az újonnan megválasztott polgármesterek nemek szerinti megoszlása vármegye és települési jogállás tárgyaló-komponensek metszeteiben nem szignifikáns, nem állapítható meg nem véletlenszerű rendeződés, de Balaton partviszonylat alapján igazoltunk összefüggést.

A polgármesternők közel kétötöde Somogy, harmada Veszprém, mintegy negyede zalai települések élére került, és két (Balatonfüzfő és Zalakaros) kivétellel mindegyikük (94,4 %) községeket vezet, térségi értelemben csak az nem tulajdonítható véletlen hatásnak, hogy a polgármesternők többsége az üdülőkörzet háttértelepülésein került hivatalba. A településvezető nők aránya a Balaton parti, partközeli zónájában alulreprezentált.

³¹ A legnagyobb arányú, 40% feletti képvisellel Lettországbán, Lengyelországbán, Svédországbán Bulgária és Észtországbán rendelkeznek a nők, míg Cipruson és Luxemburgban 25% alatti a részesedésük.

³² Pearson Chi Square: 94,065. Asymp.Sig: 0,000. Cramer's V: 0,723.

9. sz. táblázat Az újonnan megválasztott polgármesterek nemek szerinti megoszlása a Balaton térségének területi és települési dimenziói szerint (2024. június 9-október 1 közötti állapot)

		Férfi	Nő	Chi Square Asymp.Sig
VÁRMEGYE	Somogy	38,9%	38,9%	0,485
	Veszprém	41,7%	33,3%	
	Zala	19,4%	27,8%	
TELEPÜLÉSI JOGÁLLÁS	Község	85,4%	94,4%	0,300
	Nagyközség	3,5%		
	Város	11,1%	5,6%	
BALATON PARTVISZONYLAT	Parti, partközeli	33,3%	11,1%	0,009
	Háttérzóna	66,7%	88,9%	

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Abban az esetben, ha a korábbi, 2019-2024 közötti önkormányzati ciklus utolsó és a 2024-2029 közötti ciklus elején tapasztalható nemek szerinti megoszlást a Balaton partviszonylat hatásának együttes függvényében vizsgáljuk, a szignifikáns alapmegoszlások megismétlődését tapasztaljuk.³³

10. sz. táblázat. Településvezetők nemek szerinti megoszlása a Balaton térségében a 2019-2024 közötti önkormányzati ciklus végén és a 2024-2029 közötti önkormányzati ciklus elején Balaton partviszonylat szerint

PARTVISZONYLAT			ÚJONNAN MEGVÁLASZTOTT POLGÁRMESTER NEME (2024. június 9-október 1 között) 2024 októberi állapot		Total	
			Férfi	Nő		
Parti, partközeli	LEGUTÓBBI POLGÁRMESTER NEME 2019-2024 KÖZÖTT (2024 júniusi állapot)	Férfi	46 97,9% 95,8%	1 2,1% 25,0%	47 100,0% 90,4%	
		Nő	2 40,0% 4,2%	3 60,0% 75,0%	5 100,0% 9,6%	
			Total		48 92,3% 100,0%	4 7,7% 100,0%
	Háttérzóna		LEGUTÓBBI POLGÁRMESTER NEME 2019-2024 KÖZÖTT (2024 júniusi állapot)	Férfi	96 88,9% 100,0%	12 11,1% 37,5%
		Nő		0 ,0% ,0%	20 100,0% 62,5%	20 100,0% 15,6%
				Total		96 75,0% 100,0%

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

³³ Parti, partközeli dimenzió: Pearson Chi Square: 21,316. Asymp.Sig: 0,000. Cramer's V: 0,640.
Háttérzóna dimenzió: Pearson Chi Square: 71,111. Asymp.Sig: 0,000. Cramer's V: 0,745.

A Balaton térségének 52 parti és partközeli településéből 2019-2024 között 5 női polgármester volt, 2024-től ez a szám 4-re csökkent, ezzel együtt az a három női településvezető, akiket egyébként újraválasztottak, felülreprezentált a parti sávban a nők klaszterében,. Ilyen eset Balatonfüzfőn, Balatonberényben és Balatonszabadiban következett be. Férfiak helyett jellemzően nem választanak nőket és nők helyett se férfiakat a települések élére, a Balaton parti és partközeli települések mintegy 88 %-ában férfi váltott férfit, vagy a korábbi, férfi településvezető megőrizte a tisztségét. Egyetlen olyan eset fordult elő, mégpedig Balatongyörökön, ahol korábbi férfi településvezetőt (választási küzdelem után) nő követett 2024-ben és két olyan esetet találtunk, ahol női településvezetőt követett férfi. Ez utóbbi két eset Balatonakarattyán és Balatonszemesen történt, de ezeken a településeken nem indult a választáson a korábbi polgármester.

A háttértelepülések viszonylatában, ahogy a parti sávban, férfi-férfi, nő-nő klasztercellák felülreprezentáltak, vagyis jellemzően ahol korábban férfi volt a településvezető, férfi is maradt, ahol pedig nő állt a települések élén, változatlanul nő is vezeti azt tovább. A Balaton háttérzóna területén nem fordul elő olyan eset, ahol férfi településvezető váltott volna 2024-ben korábbi, nőnemű polgármestert, de 12 olyan eset van, ahol a korábbi férfi vezetőt nőre cserélték. Ez ugyan alulreprezentált cella az elemzési mátrixban, viszont ez a növekmény alkotja a gerincét a Balaton térségében 2024-ben megfigyelt női településvezetők reprezentációs növekedésének. A korábbi időszakhoz képest női vezető került Barnag, Dióskál, Gyugy, Gyulakeszi, Látrány, Nagyvázsony, Sármellék, Vindornyalak, Visz, Zalakaros, Zalamerenye és Zalaújlak élére. A felsorolt települések többségében, köztük Zalakaros városban és Nagyvázsony községben is a korábbi, férfi polgármester indult a tisztségért, és választási küzdelemben maradt alul, csak négy, átlag alig több mint 100 lakosú kisközségben, Barnagon, Vindornyalakon, Zalamerenyében és Zalaújlakon maradt távol a korábbi polgármester a választástól. Viszont ezekben az esetekben is választási harcban dőlt el a tisztség sorsa, minden esetben férfiakkal szemben.

A megválasztott településvezetők nemek szerinti megoszlása a vezető változások részletes nagytáblájában nem szignifikáns,³⁴ több mint a duplája (11,9 %) a maximálisan 5 %-os hibatűrési határnak annak a valószínűsége, hogy tévednénk, ha nem véletlen hatásokat tulajdonítanánk a megfigyelt kategóriarendeződéseknek. Ezzel együtt a nemek szerinti eloszlásjelenségek teljes kép szerinti demonstrációja legalább olyan fontos, mint annak tesztelése, hogy ennek alapján észlelhetők-e nem véletlen hatások, vagy nem.

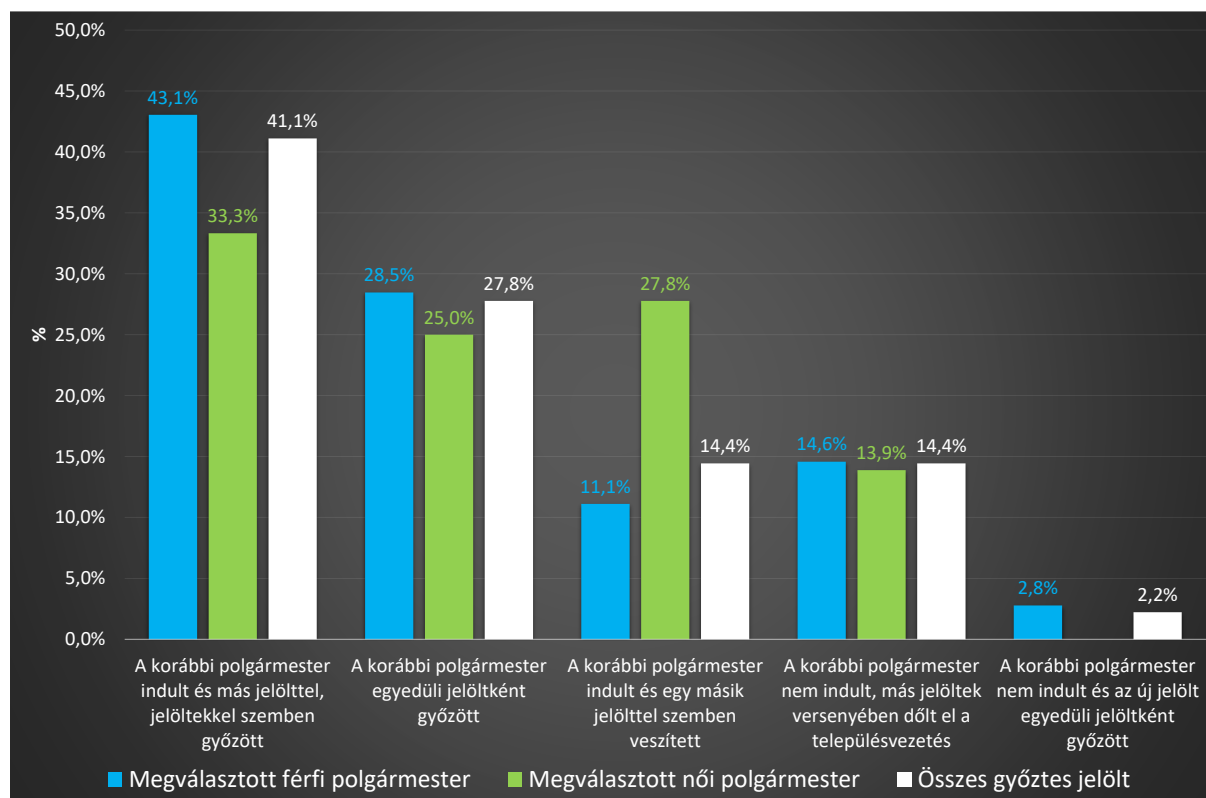
Abból a 74 esetből a Balaton térségében, ahol a korábbi polgármester indult 2024-ben, és más jelöltekkel szemben újra elnyerte a településvezetői tisztséget, 12 nő van és 62 férfi. Az összes hivatalba lépett Balaton térségi településvezető-nő harmadát sorolhatjuk ebbe a klaszterbe, a térségi átlag 41,1 %.

Összesen 50 olyan település van az üdülőkörzetben, ahol a korábbi polgármesternek nem volt kihívója, egyedüli jelöltként újíttotta meg a mandátumát, ebben a klaszterben 9 nő és 41 férfi van. Ez azt jelenti, hogy a női településvezetők negyede tartozik ebbe a klaszterbe, a térségi átlag 27,8%.

³⁴ Pearson Chi Square: 7,335. Asymp.Sig: 0,119.

Abban a csoportban, ahol a korábbi polgármester indult, és egy másik jelölttel szemben vesztett 10 nőt találunk és 16 férfit. Mivel legalább minden negyedik hivatalba lépett női polgármester ebben a klaszterben jelenik meg, míg a férfiaknak csak a kilenced része. Ha szignifikáns lenne a modell, ez jelentős női felülreprezentáltságot jelentene, de ennek hiányában ez akár véletlen is lehet.

6. sz. ábra A 2024. évi polgármester választás részletes eredménye a Balaton térségében a hivatalba lépett településvezetők neme szerint

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

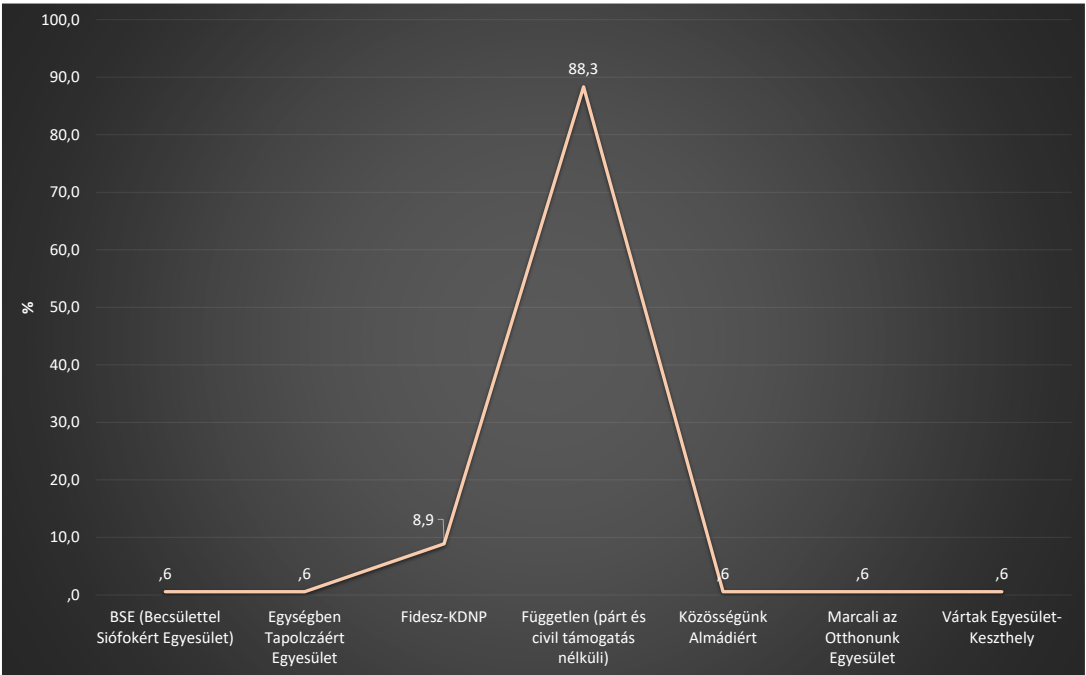
Ahol a korábbi polgármester nem indult, és más jelöltek versenyében dőlt el a településvezetés sorsa, ugyancsak 26 esetet látunk, amelyből 5 nő és 21 férfi. Ezek az arányok a férfiak és a nők klaszterében kiegyenlítettek, a két klaszter eseteinek nagyjából egy-egy hetedrészét fedik le, és pontosan ekkora hányadot alkot ez a klaszter az üdülőkörzet egészében is.

Abban az esetben, ahol a korábbi polgármestert nem indult, és az új jelölt egyedüli jelöltként szerzett felhatalmazást a településvezetésre, 2024-ben csak férfiakat találunk.

A 2024-ben hivatalba lépett településvezetők elsöprő többsége, mintegy 88 %-a politikai és civil szervezeti háttértől független, csak minden nyolcadik településvezető rendelkezett valamely szervezett támogatási háttérrel.

Az üdülőkörzet 16 településén választottak kormánypárti támogatással településvezetőt, Siófokon, Tapolcán, Marcaliban, Balatonalmádiban és Keszthelyen helyi civil szerveződések jelöltjei arattak győzelmet, mégpedig a kormánypártokétól eltérő politika-képviselési minőségben. Minden településen, ahol győztek ezek a jelöltek, kormánypárti jelölt is indult.

7. sz. ábra A 2024-ben hivatalba lépett Balaton térségi településvezetők politikai és civil szervezeti képvisélet struktúrája

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A 2024.évi önkormányzati választáson a kormánypártok 28 üdülőkörzeti településen indítottak polgármester-jelöltet, 15 községben és 13 városban. A 28 jelöltből 16 fő aratott győzelmet, vagyis a jelöltek többsége, mintegy 57 %-a győzött.

A kormánypártok jelöltjei az üdülőkörzet Somogy vármegyei terület részén arattak fölényes győzelmet, a 17 jelöltből 13 győzött. A 7 Veszprém vármegyei jelöltből azonban 4 veszített, ezzel a vesztesek aránya felülreprezentált ebben a térségegységben azon települések mellett, ahol nem volt kormánypárti jelölt. Zala esetében mind a négy üdülőkörzeti kormánypárti jelölt veszített, de ebben az esetben csak azok a települések felülreprezentáltak ahol nem volt kormánypárti jelölt.³⁵

11. sz. táblázat. Kormánypárti településvezetők választási eredményessége a Balaton térségében vármegyék szerint

		VÁRMEGYE			Total
		Somogy	Veszprém	Zala	
FIDESZ-KDNP SZEGMENTÁCIÓ	Fidesz-KDNP - győztes	13	3	0	16
		81,3%	18,8%	,0%	100,0%
		18,6%	4,2%	,0%	8,9%
	Fidesz-KDNP - vesztes	4	4	4	12
		33,3%	33,3%	33,3%	100,0%
		5,7%	5,6%	10,5%	6,7%
	Nincs Fidesz- KDNP jelölt	53	65	34	152
		34,9%	42,8%	22,4%	100,0%
		75,7%	90,3%	89,5%	84,4%
Total	70	72	38	180	
	38,9%	40,0%	21,1%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

³⁵ Pearson Chi Square: 14,680. Asymp.Sig: 0,005. Cramer’s V: 0,202.

Települési jogállás szerint ugyancsak szignifikáns kapcsolat létezését igazolhatjuk. A kormánypártok jelöltjei 10 esetben községekben, 6 esetben városokban győztek. A 12 elvesztett küzdelemből 7 város és 5 község, de ebben az esetben csak a városok felülreprezentáltak, mégpedig mind a győztes, mind a vesztes optikában. A községek és a nagyközségek esetében most az volt a jellemző, hogy nem volt hivatalosan kormánypárti jelölt.³⁶

12. sz. táblázat Kormánypárti településvezetők választási eredményessége a Balaton térségében települési jogállás szerint

		JOGÁLLÁS			Total
		Község	Nagyközség	Város	
FIDESZ-KDNP SZEGMENTÁCIÓ	Fidesz-KDNP - győztes	10	0	6	16
		62,5%	,0%	37,5%	100,0%
		6,4%	,0%	33,3%	8,9%
	Fidesz-KDNP - vesztes	5	0	7	12
		41,7%	,0%	58,3%	100,0%
		3,2%	,0%	38,9%	6,7%
	Nincs Fidesz-KDNP jelölt	142	5	5	152
		93,4%	3,3%	3,3%	100,0%
		90,4%	100,0%	27,8%	84,4%
Total	157	5	18	180	
	87,2%	2,8%	10,0%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A kormánypárti jelöltek által megnyert városok a Balaton térségében: Balatonboglár, Balatonföldvár, Balatonfüred, Balatonkenese, Balatonlelle és Fonyód. A vesztes küzdelmek helyszínei: Balatonalmádi, Hévíz, Keszthely, Marcali, Tab, Tapolca és Zalakaros. Tényszerűen, tízezer lakosnál nagyobb lélekszámú település a Balaton térségében már csak Balatonfüred maradt a kormánypárti irányítás alatt, amivel párhuzamban ezen a téren 2024-től határozott elimináció látható a 3-5 ezer fő közötti (Hévíz, Tab Zalakaros) kisvárosokban is.

Fontos összefüggéseket mutat a települési választási eredmények Balaton partviszonylat optikája is.

13. sz. táblázat Kormánypárti településvezetők választási eredményessége a Balaton térségében Balaton partviszonylat szerint

		PARTVISZONYLAT		Total
		Parti, partközeli	Háttérzóna	
FIDESZ-KDNP SZEGMENTÁCIÓ	Fidesz-KDNP - győztes	9	7	16
		56,3%	43,8%	100,0%
		17,3%	5,5%	8,9%
	Fidesz-KDNP - vesztes	4	8	12
		33,3%	66,7%	100,0%
		7,7%	6,3%	6,7%
	Nincs Fidesz- KDNP jelölt	39	113	152
		25,7%	74,3%	100,0%
		75,0%	88,3%	84,4%
Total	52	128	180	
	28,9%	71,1%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

³⁶ Pearson Chi Square: 52,545. Asymp.Sig: 0,000. Cramer's V: 0,382.

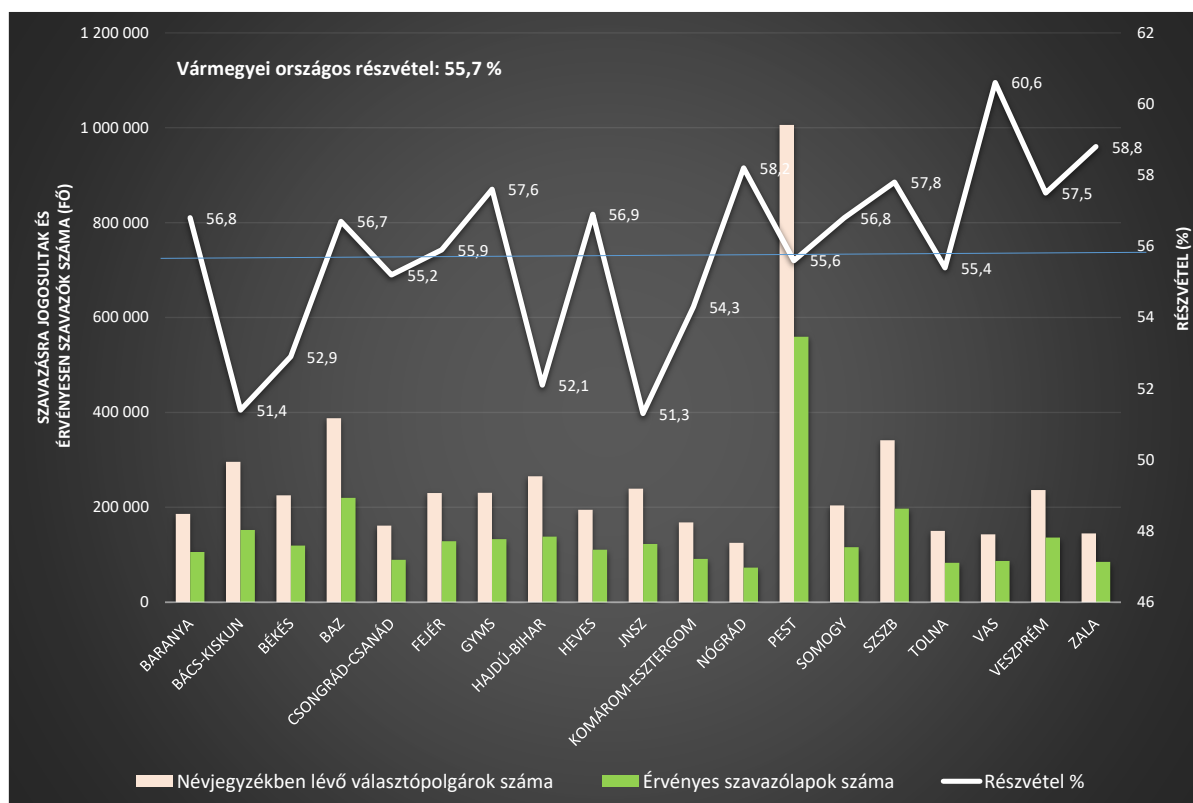
A Balaton parti és partközeli települések háromnegyedében nem indult kormánypárti jelölt a polgármesteri tisztségért, mégis azok a vetületek felülreprezentáltak, ahol volt ilyen jelölt, függetlenül attól, hogy győzött, vagy veszített, ugyanis mindkét profil felülreprezentált. A 14 érintett településből 9-ben született kormánypárti győzelem, 4 településen nem érték el sikert. A parti és partközeli területen indult győztes kormánypárti jelöltek abszolút többségben vannak a háttérzóna területrészen győztesekkel szemben, miközben a vesztesek abszolút többsége a háttérzóna valamely településén szenvedett vereséget, azonban a háttérzóna keresztmetszetében ezek nem felülreprezentáltak, inkább csak szórványos jelenségek. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet háttérzóna terület részén elhelyezkedő 128 településből 113 településen nem volt kormánypárti jelölt. Ezeken a településeken valószínűsíthetően kevésbé, vagy egyáltalán nem a pártpolitika befolyásolta a létrejött településvezetői mintázatot.

5. A VÁRMEGYEI VÁLASZTÁSOK A BALATON TÉRSÉGÉBEN

Az önkormányzati választások során, az arra jogosult választók dönthetnek a vármegyei közgyűlések képviseleti összetételéről. Ez a képviseleti összetétel határozza meg a vármegyei közgyűlések mandátumelosztását. A vármegyei közgyűlések tagjait a választópolgárok a jelölő szervezetek által állított vármegyei listáról választják. Érvényes listát a választópolgárok ajánlásai alapján állíthatnak a jelölő szervezetek. A vármegyei közgyűlés tagjainak számát az adott vármegye lakosságszáma alapján a területi választási iroda vezetője határozza meg.

Országosan 381 vármegyei mandátum került kiosztásra, illetve 32 fővárosi listás mandátum. A Balaton térségét három vármegye érinti, ebből Somogy és Zala 15, Veszprém 17 mandátummal érintett, a közgyűlési mandátumok nyolcada hozható közvetlen összefüggésbe a Balaton Kiemelt Üdülőkörzettel.³⁷ A vármegyei közgyűlés tagjainak választásán minden vármegye egy választókerületet alkot, amelynek nem részei a vármegyeszékhelyek, megyei jogú város, vagy városok, és nem része a főváros sem, a megyei jogú városban, illetve a fővárosban lakóhellyel rendelkező választópolgárok nem vesznek részt a vármegyei közgyűlés tagjainak megválasztásában. A vármegyei listaválasztásra jogosultak száma 2024 év során országosan 4 935 639 fő, az önkormányzati választásra jogosult 7 850 271 választó 62,9 %-a.³⁸

8. sz. ábra Részvételi arány alakulása a 2024 évi vármegyei listaválasztáson

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

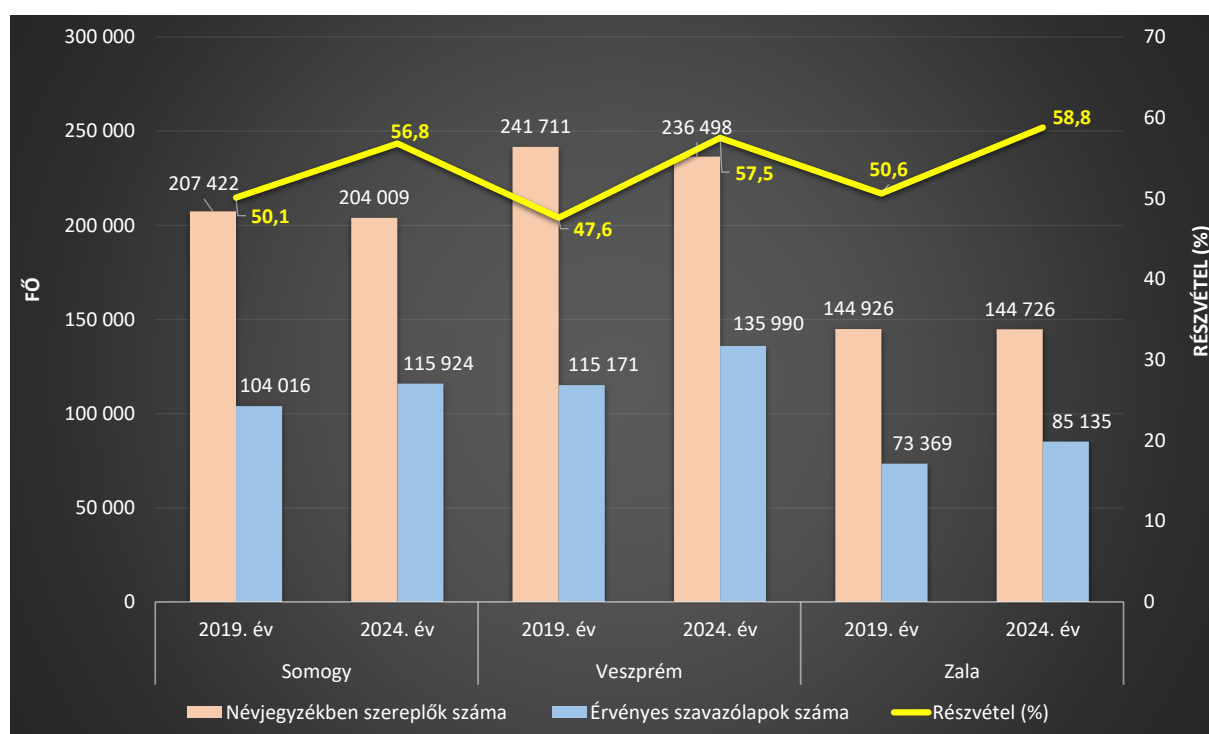
³⁷ A fővárosi és a vármegyei listákat állító politikai és civil szervezetek összetétele eltérő, az eltérések oka a kiosztható mandátumok megszerzéséért induló szervezetek helyi, térségi érdekképviselő hálózata, illetve az országos politikai pártok szervezeti vármegyei vetületű szervezeti mélysége.

³⁸ <https://vtr.valasztas.hu/onk2024/valasztopolgaroknak/varmegyek-telepulesek?tab=stats>

A vármegyei listás választáson résztvevő, érvényesen szavazó választópolgárok száma országosan 2 747 264 fő, az országos részvételi arány 55,7 %. A választás részvételi aránya 2024 évben a korábbiaktól jellemzően eltérő módon, minden vármegyében meghaladta az 50 %-ot, a legalacsonyabb Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében volt (51,33 %), a legmagasabb Vas vármegyében (60,62 %). Országos részvétel alatt Jász-Nagykun-Szolnok mellett Bács-Kiskun, Békés, Csongrád-Csanád, Hajdú-Bihar, Komárom-Esztergom, Pest és Tolna vármegye teljesített, Baranya, Borsod-Abaúj-Zemplén, Fejér, Győr-Moson-Sopron, Heves, Nógrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyékben országos átlag felett alakult a részvétel, ahogy a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet érintő három vármegyében, Somogy, Veszprém és Zala vármegyékben is.

A Balaton térségét érintő három vármegye részvételi arányát összehasonlítva a 2019 évi vármegyei választás részvételi arányával, mindhárom esetben határozott növekedést látunk annak ellenére, hogy a választási névjegyzékben szereplők száma 5 év alatt mindhárom vármegyében (legkisebb mértékben Zalában) csökkent.

9. sz. ábra Részvételi arány alakulása a 2019 és a 2024 évi Somogy, Veszprém és Zala vármegyei listás választáson

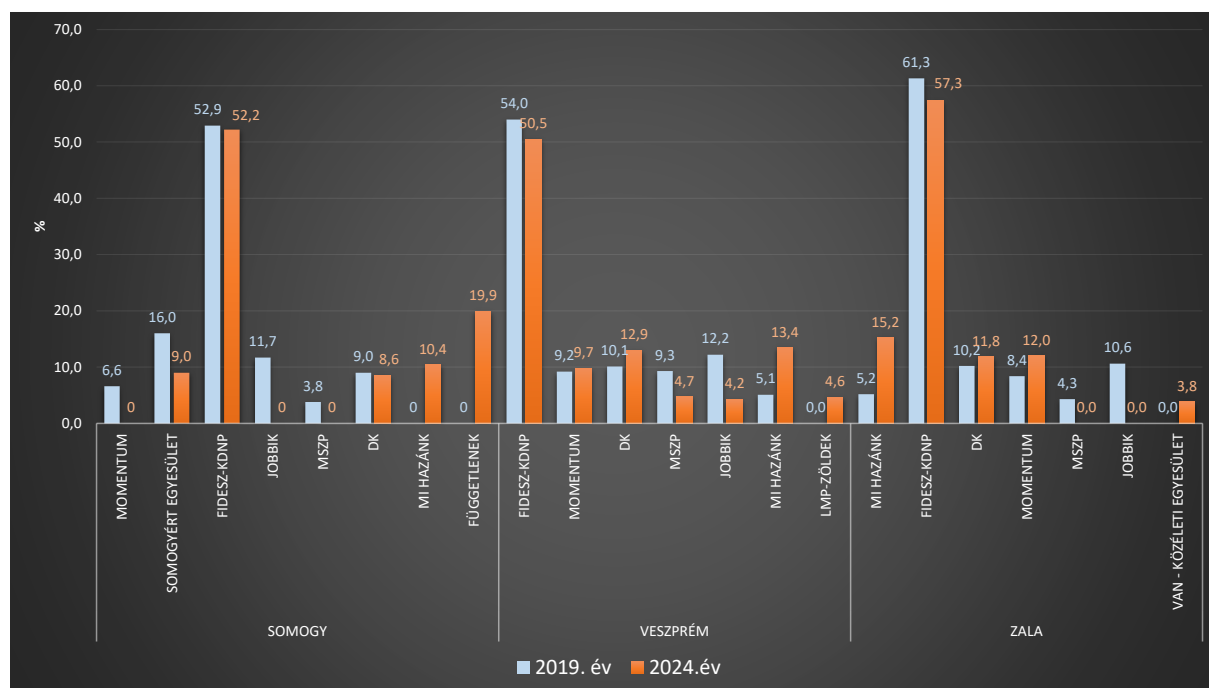
Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A növekedés mértéke Somogyban közel 7, Veszprém vármegyében közel 10, Zalában mintegy 8 százalékpont. 2024 év során Somogyban közel 12 ezer, Veszprém vármegyében csaknem 21 ezer, Zalában ugyancsak közel 12 ezer választóval többen vettek részt a szavazáson, mint 2019-ben. A csökkenő választói létszám mellett megfigyelt jelentős részvételi növekedésben nemcsak a változó politikai klíma, hanem a választás Európai Unió választással kombinált, kifejezetten politikai jellege is nem véletlen hatással lehetett.

A vármegyei listaválasztást minden vármegyében a kormánypártok nyerték, és a vármegyék többségében az érvényes szavazatok abszolút többségét is megszerezték.³⁹

A kormánypártok a három, üdülőkörzetet érintő vármegyében 50 % feletti szavazatarányt szereztek, ezzel együtt a 2024-ben elért, magasabb részvételen alapuló támogatásarány alacsonyabb, mint a 2019-ben tapasztalt listatámogatás, akkor alacsonyabb részvétel mellett.

10. sz. ábra Listatámogatások alakulása a 2019 és a 2024 évi Somogy, Veszprém és Zala vármegyei választáson

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A kormánypártok támogatásarányának különbségértéke 2019 és 2024 között Somogy vármegyében a legkisebb, 1 százalékponton belüli, Veszprém vármegyében 3,5 százalékpont, és Zalában a legnagyobb, 4 százalékpont.

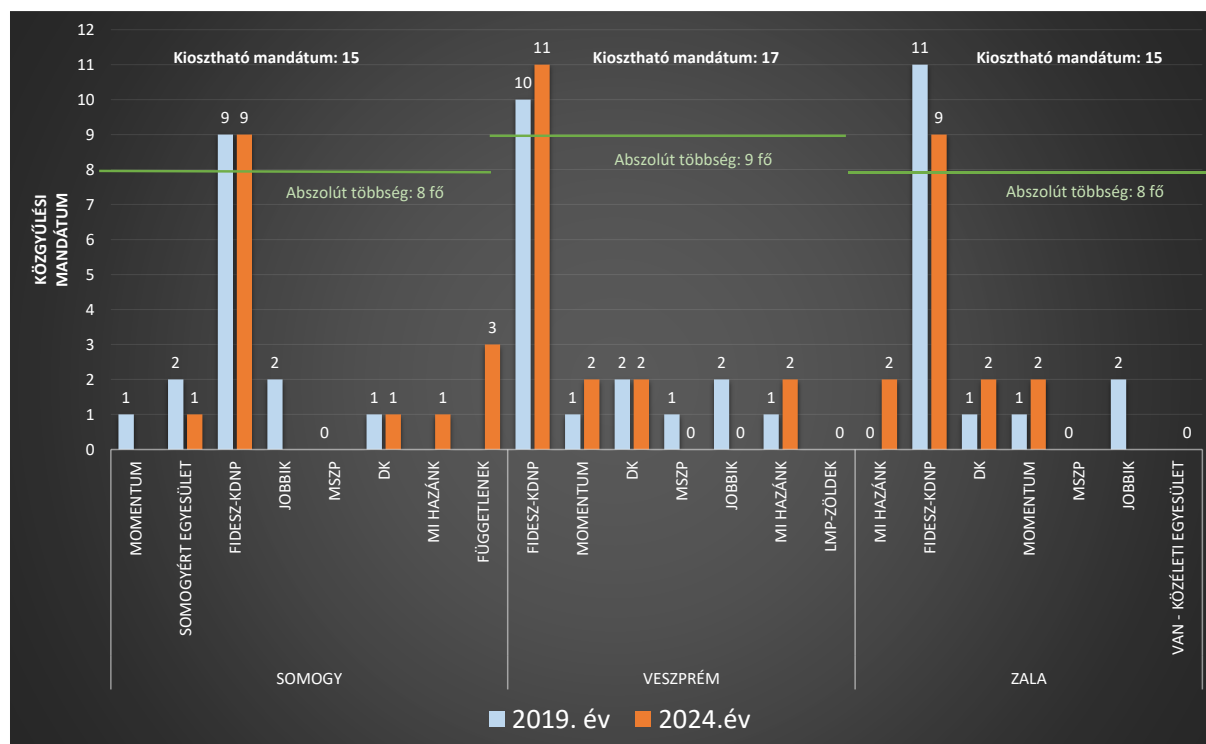
Az ellenzéki pártok és szervezetek közül jelentős mértékben a Mi Hazánk Mozgalom tudott javítani a támogatásán, Veszprém és Zala vármegyék után 2024-ben Somogyban is megjelent. A Demokratikus Koalíció jelentősen nem tudta javítani a támogatását, a Momentum 2024-ben nem indult Somogyban, nagyjából hasonlóan szerepelt Veszprém vármegyében, és kicsit javított Zalában. Ezzel párhuzamban a Minimális eredményt ért el az LMP-Zöldek listája, miközben a korábban meghatározó szerepet betöltő pártok, a Jobbik és az MSZP támogatása radikálisan csökkent. Jelentősen gyengült a nagy múltra visszatekintő Somogyért Egyesület támogatása is. Helyette felkerült viszont Somogy vármegye képviseleti térképére a Függetlenek

³⁹ Relatív többség alapján megállapított kormánypárti győzelem Csongrád-Csanád (47,7 %), Komárom-Esztergom (47,5 %) és Pest (45,6 %) vármegyében alakult ki.

képviselőcsoportja. Zalában megpróbálkozott a VAN Közéleti Egyesület is a mandátumszerzéssel, de nem jártak sikerrel.⁴⁰

A vármegyei közgyűlések kiosztható mandátumainak száma 2019 és 2024 között nem változott, a kormánypártok 2019-ben és 2024-ben is abszolút többséggel irányítják a munkát. A kormánypártok által megszerzett mandátumok száma Somogyban nem változott, egyformán 9-9 fő a 15 fős közgyűlésben, Veszprém vármegyében 1 fővel növekedett, Zalában 2 fővel csökkent.

11. sz. ábra Vármegyei mandátumok kiosztása a 2019 és a 2024 évi Somogy, Veszprém és Zala vármegyei választásokat követően

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

A Somogy vármegyei közgyűlés ellenzékéből kikerült a Jobbik és a Momentum, a korábban közgyűlési többséggel is rendelkező MSZP 2024-ben nem indult a választáson.⁴¹ Megfeleződött a Somogyért Egyesület képvisellete, mandátumot szerzett a Mi Hazánk, megőrizte képviselétét a DK, és három mandátumot szereztek a somogyi Függetlenek.

Veszprém vármegyében a Mi Hazánk és a Momentum duplázni tudta a közgyűlési képviselétét, és megőrizte két képviselőjét a DK, de elvesztette képviselőit a Jobbik és az MSZP. Az LMP-Zöldek támogatottsága nem érte el a mandátumszerzéshez szükséges minimális szintet.

⁴⁰ A VAN Közéleti Egyesület Zala mellett Baranya és Tolna vármegyékben is indult a választáson, de csak Baranyában tudott mandátumot szerezni a vármegyei közgyűlésben.

⁴¹ MSZP (relatív) közgyűlési többség utoljára mintegy két évtizeddel ezelőtt, a 2002-2006 közötti önkormányzati ciklus időszakában működött a Somogy megyei közgyűlésben. Ebben az időszakban a Somogyért Egyesülettel koalícióban irányították a megyei közgyűlés munkáját.

Bővebben: <https://valtor.valasztas.hu/valtort/jsp/tertag.jsp?EA=19&KKOD=0&MAZ=15>

Zalában megduplázta képviselői számát a DK és a Momentum, egy főről kettőre növelték a képviselők számát, a Jobbik viszont elvesztette két fős képviselőjét. Az MSZP és a VAN nem szerzett mandátumot.

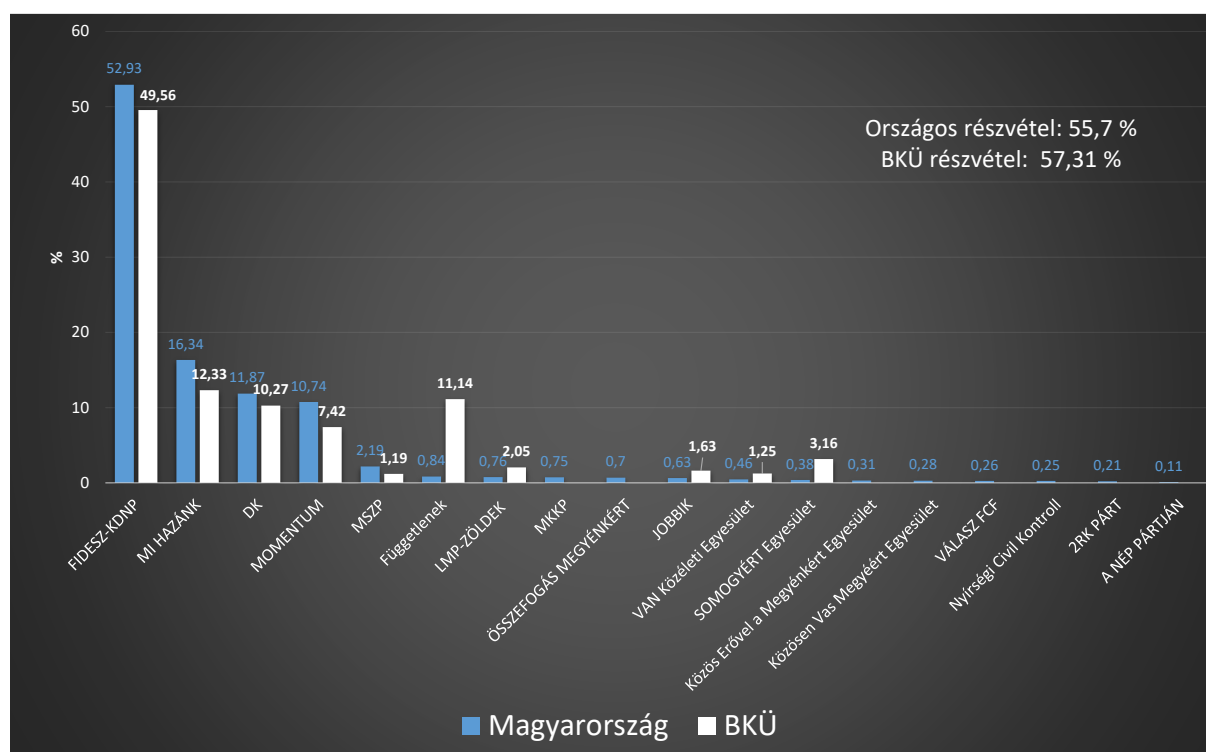
Az MSZP három és fél évtizednyi folyamatos jelenlét után, 2024-ben teljesen kiszorult a Balaton térségét érintő megyei, vármegyei közgyűlések munkájából.

A kormánypártok győzelme nem eredményezett személyi változást a közgyűlések elnöki vezetésében.

Somogyban Biró Norbert, Veszprémben Polgárdy Imre, Zalában Dr. Pál Attila maradt a közgyűlés elnöke. Mindhárman 2024 októberétől már harmadik alkalommal töltik be ezt a tisztséget. Dr. Pál Attila Manninger Jenőt, Polgárdy Imre Lasztovicza Jenőt követte 2014 októberében az elnöki székben, Biró Norbert Jakó Gergely korábbi közgyűlési elnök lemondását követően⁴² 2016 szeptemberében töltötte be először az elnöki tisztséget.⁴³

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2024 júniusában 227 088 fő szerepelt a választási névjegyzékben, ez az üdülőkörzet teljes népességének mintegy 83 %-a. Az érvényesen szavazók száma 130 159 fő, az üdülőkörzeti részvételi arány 57,3 %, magasabb az országos, 55,7 %-os aránynál.

12. sz. ábra Listatámogatások alakulása a 2024 évi vármegyei önkormányzati választáson országosan és a Balaton térségében

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

⁴² Bővebben: <https://hirado.hu/2016/09/29/lemondott-a-somogy-megyei-kozgyules-elnoke/>

⁴³ Biró Norbert 2014 októberétől közgyűlési alelnökként tevékenykedett.

Bővebben: <https://somogy.hu/onkormanyzat/bizottsagok/kozgyulesi-tagok/biro-norbert.html>

A választást, ahogy országosan, üdülőkörzeti szinten is toronymagasan a kormánypártok nyerték, azzal együtt, hogy a Balaton térségében nem érték el az összes érvényes szavazat abszolút többségét.⁴⁴

Az üdülőkörzetben jellemzően gyengébben szerepeltek a vármegyei közgyűlési választásokon az országos pártok és szervezetek, mint a Mi Hazánk, a DK, a Momentum és az MSZP, de jelentősen nem tudtak beleszólni a listaválasztási eredményekbe a civil érdekképviseltek sem. Előretörést a Somogyban indult Függetlenek csoportja ért el, de ez országosan nem releváns.

13. sz. ábra Listatámogatások alakulása a 2024 évi vármegyei önkormányzati választáson Balaton térségének területi és település jogállási viszonylatai szerint

Forrás: NVI adatok alapján BIFÜ Nkft TK

Az üdülőkörzetet érintő vármegyeterületek szerint a listatámogatások alakulása nem szignifikáns. A kormánypártok a zalai területrészen abszolút, Somogyban és Veszprémben relatív többséggel győztek. Az ellenzék közül a legtöbb szavazatot jellemzően a Mi Hazánk, a DK és a Momentum kapta. A települési jogállás dimenzió minden lista esetében szignifikáns. A kormánypártok listatámogatása mindhárom települési jogállástípus metszetében abszolút többség közvetlen közelében, vagy azt meghaladóan alakul. A legjobban szereplő ellenzéki párt ebben az esetben is a Mi Hazánk, a baloldalt a DK és a Momentum reprezentálja, a baloldali pártok a városokban összességében jobban szerepeltek. Balaton partviszonylat szerint a Jobbik

⁴⁴ Az önkormányzati választással egy időben zajló Európa parlamenti választás során fordított a helyzet, a kormánypártok támogatottsága a BKÜ-ben magasabb (47,35 %), mint az országos érték (44,82 %), mindez az országosnál (59,46 %) magasabb, 62,1 %-os részvétel mellett. A jelenség magyarázata, hogy az üdülőkörzetben nincs megyei jogú város és nem jelenik meg a főváros, ahol a kormánypártok támogatottsága kisebb, így a kis és középtelepülési össznyomás nagyobb mértékben érvényesült.

és az MSZP kivételével ugyancsak szignifikáns összefüggéseket látunk. A kormányerők támogatottsága az üdülőkörzet háttérzóna terület részében magasabb, a parti sávban kisebb, ezzel együtt masszív és meggyőző többséget szereztek mindkét területi szegmensben. A legjobban teljesítő ellenzéki párt ebben a területi viszonylatban is, megelőzve minden baloldali kötődésű szerveződést és pártot, a Mi Hazánk.

Összességében mind a kormánypártok, mind az ellenzék pártjai jellemzően gyengébb eredményeket értek a Balaton térségében, mint országosan. Ennek oka többek között a települési sajátosságokban és az eltérő választásra jogosult populációs bázisokban kereshető. Ez utóbbit plasztikusan láthatjuk az EP választás eredményeivel való összevetésben, mivel azonban ez nem elemzési cél, ennek a jelenségnek a tárgyalására nem térünk ki.

6. LEKÖSZÖNŐ TELEPÜLÉSVEZETŐKKEL KÉSZÜLT INTERJÚK EREDMÉNYEI

A részkutatás háttere, módszere

Mint azt elemzésünk korábbi szakaszában részletesen rögzítettük, a 2024 júniusában lezajlott önkormányzati választások eredményeképpen a Balaton Kiemelt Térség településeinek közel harmadán a polgármesterváltás történt. Ugyanakkor a júniusban lebonyolított választás és az új településvezetés októberi esküvétele között eltelt idő egy mindezidáig nem tapasztalt, sajátos jogi, és helyi hatalomgyakorlási helyzetet eredményezett, hiszen a leköszönő polgármester a választások lebonyolítását követően mintegy négy hónapig még tisztségében maradt, számos döntést meghozhatott, irányíthatta a település életét – sőt, egyes esetekben jelentős hatással lehetett a következő településvezetés mozgásterére is.

Mindazonáltal e több hónapra nyúló átadási időszak a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség kutatói számára egy speciális időablakot is képezett arra vonatkozóan, hogy a leköszönő, választáson vesztes, vagy éppen a választásokon el sem induló, de még 2024 júniusa és októbere között hivatalukat betöltő polgármesterek véleményéről, tapasztalatairól, terveiről, jövőre vonatkozó javaslatairól, ajánlásairól interjút készítsenek egyes érintettekkel. A helyi hatalom előre tervezett, vagy a választások révén történő kényszerű átadása számos jelentős tapasztalattal rendelkező, a Balaton Kiemelt Térség területfejlesztési folyamataira és kihívásaira, vagy éppen az országos fejlesztéspolitikai és önkormányzati struktúrákra rálátással rendelkező polgármestert érintett. Fontosnak tartottuk, hogy az általuk felhalmozott tudás és tapasztalat minél gyorsabb ütemben feldolgozható tudományos és szakpolitikai munícióvá váljon, így 2024 augusztus-szeptemberben a kiemelt térség hat leköszönő polgármesterével készítettünk félig strukturált mélyinterjút személyes adatfelvétel keretében. A számos témára kiterő, tematikusan tagolt beszélgetések jellemzően 100-150 percet tettek ki. Az interjúalanyokkal történt előzetes megállapodás alapján csak az interjúk főbb témacsoportonként összegezhető következtetéseit, eredményeit közöljük anonim módon. Az interjúk eredeti változatai, szó szerinti leiratai a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség Társadalomtudományi Kutatócsoportjánál rendelkezésre állnak, a kutatócsoport balatonfüredi telephelyén megtekinthetők. Az interjúkérdéseket jelen tanulmány 1. melléklete tartalmazza.

Az interjúalanyok kiválasztása során törekedtünk arra, hogy a polgármesterek között legyen tervezett átadás révén és a választások eredménye nyomán leköszönő településvezető egyaránt, képezze le a megkérdezettek mintája a kiemelt térség településhálózati sajátosságait (jogállás, parti és háttértelepülési viszonylat, Kelet-Nyugat differenciák). A legutoljára 2022-ben lezajlott teljeskörű településvezetői kérdőíves vizsgálatunk révén volt arról is empirikus eredményünk, hogy mely településvezetők azok, akik saját települési ügyeiken túlmenően az egész balatoni régió, valamint az országos fejlesztéspolitikai és önkormányzati struktúrák vonatkozásában bírnak jelentős ismeretekkel, koncepcionális elképzelésekkel. E tekintetben nyilvánvalóan figyelembe vettük azt is, hogy mely leköszönő településvezetők töltötték be a mintakészítés és az interjúk lefolytatása idején vezető tisztséget önkormányzati szövetségben vagy kiemelt térségi fejlesztési szervezetben. Az interjúalanyok fentiek figyelembevételével összeállított listája az alábbiak szerint alakult. A felsorolást kiegészítettük a lefolytatott interjúk időpontjával és helyszínével:

- Bíró Róbert, Balatongyörök község polgármestere - 2024. augusztus 7. Balatongyörök, Polgármesteri Hivatal
- Jurcsó János, Balatonkenese város polgármestere - 2024. augusztus 15. Balatonkenese, Polgármesteri Hivatal
- Lombár Gábor, Balatonfenyves község polgármestere, a Balatoni Szövetség elnöke - 2024. augusztus 30. Balatonfenyves Polgármesteri Hivatal
- Papp Gábor Hévíz város polgármestere - 2024. augusztus 26. Hévíz, Polgármesteri Hivatal
- Schmidt Jenő, Tab város polgármestere, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségének elnöke - 2024. szeptember 5. Tab, Polgármesteri Hivatal
- Sütő László, Marcali város polgármestere, a Balaton Fejlesztési Tanács korábbi (2004-2006) elnöke - 2024. augusztus 26., Marcali Polgármesteri Hivatal

Fontos megjegyezni, hogy a városi jogállású települések kiemelt üdülőkörzeti súlyukhoz képest jelentősen felülreprezentáltak e körben. Ennek magyarázata, hogy előzetes feltételezésünk szerint a város jogállás révén eredendően is térségi funkciókat ellátó települések polgármesterei városi kompetenciáikból adódóan is tapasztaltabbak és nyitottabbak a térségi gondolkodásra, a település határain túlmutató koncepcionális léptékű összefüggések felismerésére, megfogalmazására.

Visszatekintés és tapasztalatok

A mélyinterjúk kezdetén arra kértük a megkérdezett településvezetőket, hogy fejtsek ki, mi vezette őket arra, hogy megmérettessék magukat önkormányzati választásokon, miért tartották vonzónak a polgármesteri tisztséget. A válaszok közös halmazaként a helyi közjóért való tenni akarás volt, azonban különösen azok, akik már a rendszerváltás időszakában aktívak voltak jelezték, hogy a korábban zajló folyamatokhoz képest rendelkeztek egy új vízióval, amit az akkori, átalakuló politikai klíma és optimista korszellem is táplált. Mindemellett a helyi közvélemény ösztönző hatása is megjelent motiváló tényezőként. Volt olyan, később több mint két évtizedig hivatalban lévő polgármester, aki kifejtette, hogy eleinte nem állt szándékában választáson indulni, azonban a település lakói által rá gyakorolt nyomás végül meggyőzte arról, hogy érdemes lehet megméretnie magát. Ugyanő hozzátette, hogy annak ellenére is megválasztották először, hogy a településen nyíltan ígért jelentős megszorításokat a gazdálkodás racionalizálása érdekében. Ezt a fajta nyílt kommunikációt a helyi közvélemény akkor jutalmazta, elmondása szerint.

Ha a leköszönő településvezetőket a munkájuk sikertényezőiről kérdezzük, egybehangzóan említik a helyi beágyazottságot, az erős és gondosan ápoltság helyi kapcsolatrendszerét, a helyi választókkal való személyes kontaktust, mint a széleskörű választói elfogadottság és támogatottság és a lakosságot aktuálisan foglalkoztató problémák ismeretének zálogát. A beágyazottságnak a gyökere mindegyikük esetében a polgármesterré választásuk előtti aktivitásaikban keresendő. Többen már megválasztásuk előtt aktívak voltak a helyi politikában önkormányzati vagy civil szereplőként, mások pedig megválasztásuk előtt olyan intézményi pozíciókat töltöttek be, amelyek egy sűrű szövésű helyi kapcsolatrendszer kialakítását tették

lehetővé. Jellemző volt, hogy a válaszadók külön kiemelték, hogy az eredményes munkához egy jó és alkalmas hivatalra, elkötelezett szakértőkre is szükség volt, vagyis a polgármesterek környezetében dolgozó munkatársak szakmai felkészültségétől is nagyban függ a településvezető munkájának sikere. Egy interjúalany egy más dimenzióra is rávilágított, azonban ami nem a helyi adottságok függvénye. Véleménye szerint a legfontosabb sikertényező az eredményes forrásszerzés, amely feltételezi a pályázati kiírások ismeretén túl a forráskihelyezési struktúrák megértését, sőt az információs csatornák feltárását és használatát is. Nem utolsó sorban mindehhez pénzügyi ismereteknek is érdemes társulni, noha ez önmagában – véleménye szerint – a polgármesteri tisztséggel kapcsolatos alapvető elvárás is lehetne. A több évtizedes polgármesteri pályát maguk mögött tudó válaszadók egybehangzóan hangsúlyozták a település vagyonával történő szakszerű, szabályos, ám bátor, a piaci szemléletet is szükség esetén alkalmazó gazdálkodás jelentőségét. Egyikük kiemelte, hogyha visszamehetne az időben, a település vagyontárgyainak megőrzésére, megvédésére nagyobb hangsúlyt fordított volna, több kockázatot is vállalhatott volna annak érdekében, hogy egyes vagyonelemeket megpróbálja az önkormányzat tulajdonában tartani.

Az interjúalanyok fele összefüggésbe hozta választási vereségével a kommunikáció hatékonyságának és hiányosságainak kérdéskörét. Válaszaik eltérő színezetben ugyan, de arra utalnak, hogy a stabil építkezés folytatását és az elért eredményeket hangsúlyozó, visszafogott kommunikáció a választási kampányban sem, de már az azt közvetlenül megelőző időszakban sem segítette kellő mértékben a polgármester népszerűségének megtartását, elfogadottságának fenntartását. Vagyis ami korábban eredményes és hatékony volt, az az egymásra rakódó válsághelyzetekkel terhelt, valamint ezzel közvetett összefüggésben a balatoni helyi társadalom dinamikus átalakulásával jellemezhető időszakban már kevésbé volt sikeres. E jelenségről említést tevő válaszadók ezzel szemben kiemelték a direkter, a közvélemény indulatait jobban dinamizáló kommunikáció, a későbbi helyi eredmények alapján kézzelfoghatóvá vált sikerét. Egyik interjúalanyunk kifejtette, hogy egy idő után egyértelművé válhat, hogy *„a polgármester nem lehet próféta a saját hazájában”*. Mindezeket túlmenően egyes településeken voltak olyan szimbolikus ügyek az elmúlt önkormányzati ciklusban, amelyek megtépázhatták a regnáló polgármester népszerűségét. Ez esetben konkrétan megnevezhető például a tervezett ipari kikötő ügye, amely a leköszönő polgármester elmondása szerint számos problémát, helyi konfliktust a felszínre hozott, és számos további kihívást, a helyi társadalom egyes rétegeinek az aktivizálódását hozta magával. A téma kapcsán többen megemlítették, hogy célszerű lenne valamiképpen segíteni az önkormányzatokat abban, hogy eredményesen és hitelesen tudjanak kommunikálni a helyi polgárokkal, különösen a közvéleményt érdeklő jelentős, akár konfliktusokkal terhelt ügyekben.

Interjúalanyaink azon része, akik a választások eredményeképpen kényszerültek elhagyni tisztségüket, jellemzően egy hosszabb távú, koncepciózus településfejlesztési folyamat megrekedésétől, vagy éppen a 2024-ig érvényesített településfejlesztési elvek ignorálásától, elhagyásától tartanak. Mint az egyik, tervezetten leköszönő interjúalanyunk megjegyezte, egy városfejlesztési koncepció kiérleléséhez valamint az érdemi megvalósításhoz legalább másfél évtizedre van szükség. Ez szükségszerűen azt is jelenti, hogy jellemzően azokhoz a tervekhez, amelyek több cikluson keresztül érdemi belefektetett kreatív energiák valamint helyi konszenzusokat eredményező hosszas alkufolyamatok révén realizálódnak, vélhetően nagyon

erőteljesen kötődik a településvezetés, a létrejövő beavatkozásokat pedig értékes eredménynek kezeli.

A több mint egy évtizede hivatalban lévő polgármesterek esetén feltűnő, hogy a kiérlelt koncepción alapuló, többlépcsős településfejlesztési tervek befejezését, „a még elmaradt fejlesztések megvalósítását” remélték a 2029-ig tartó ciklustól, amelyben a polgármesteri státusz betöltésére már nem volt lehetőségük. Fontos körülmény ehhez kapcsolódóan, hogy a települések forrásszerzési, pályázati aktivitásait is ezekhez a tervekhez, a folyamatban lévő fejlesztésekhez igazították, ami különösen annak fényében említésre méltó, hogy van olyan – immáron egykori - településvezető, aki a jelenleg zajló uniós programozási ciklust az utolsó olyan időszaknak tartja az Európai Unióban, amikor nagyon kedvező feltételek mellett nagy mennyiségű fejlesztési forrás állhat rendelkezésre a Kelet-Közép-európai tagállamok számára.

Azokon a településeken, ahol a leköszönő polgármester és képviselőtestület által megkezdett, elnyert megvalósításra váró, vagy megvalósítás alatt álló városfejlesztési projektek vannak, ott említésre került, hogy az új településvezetés egyfelől kényszerpályán is mozog, azonban más oldalról közelítve egy már előkészített fejlesztési folyamatba lép bele, amelyet – „mindössze” - végig kell menedzselnie, és az eredményeit hasznosíthatja. Ez a helyzet egyrészt természetesen akár biztosítékul szolgálhat a korábbi ciklusokban megkezdett beavatkozásokkal való összhangra, ezáltal pedig a stabil, több évtizedes koncepció mentén megvalósított fejlesztésre, ugyanakkor esély van arra is, hogy a megvalósuló fejlesztések eredményeit a későbbiekben a helyi közvélemény már nem a fejlesztéseket megtervező, azt elindító, vagyis az erőforrásokat eredendően a településre vonzó településvezetéshez köti. Ez kelthet némi disszonanciát a választások révén leköszönő településvezetőkben, azonban azokon a településeken, ahol a polgármesteri tisztség átadása tervezett és előkészített volt, ez a konfliktusfelület nem jelenik meg, a korábbi városfejlesztési folyamat átvétele úgy tűnik, hogy tisztség és a vele járó összetett feladatkör átadása során megtörtént. Mindezen túlmenően meg kell azt is jegyezni, hogy egy településfejlesztési folyamat nem kizárólag és szükségszerűen a polgármesterhez kötött, abban részt vesz a képviselőtestület, a hivatal, sőt egyes esetekben a település gazdasági szereplői és civil reprezentánsai is.

Önkormányzati feladat- és hatáskörök

Az interjú időkerete lehetőséget adott arra, hogy részletesen áttekintsük a válaszadó többszintű önkormányzati feladat- és hatáskörökről, az önkormányzat szerepköréről alkotott véleményét. Abban minden válaszadó egyetértett, hogy a polgármesteri tisztség az elmúlt időszakban veszített értékéből, ami összefüggésben van véleményük szerint az önkormányzati feladat-hatáskörök csökkenésével. Volt olyan alany, aki „pofozógép”-ként, más pedig „házmester”-ként aposztrofálta ironikusan a településvezetők mindennapi munkáját, annak ellenére, hogy amint egyikük részletesen kifejtette, egy nagyon összetett feladatkör a polgármesteré. Intézményvezetői, üzemeltetői és irányítói készség, jó kommunikációs készség és alázat is kell hozzá az elkötelezettség mellett. Emiatt a széleskörű ismeretanyag és alkalmassági kritériumok miatt végzettséghez kellene kötni a polgármesteri tisztség betöltését egy interjúalany szerint. Egy másik leköszönő egykori településvezető pedig éppen a fent felsoroltak miatt önálló

szakmának tartja a polgármesterséget, még akkor is, ha ilyen felsőoktatásban elismert szak vagy végzettség nincs. Abban is egyetértés volt tapasztalható, hogy a helyi viszonyok ismerete kulcsfontosságú az eredményes és hatékony önkormányzati, településvezetői működéshez. Ebből következően a településfejlesztés, vagyis a fejlesztéspolitika legalsóbb területi szintje áll a legközelebb az állampolgárok közvetlen igényeihez és véleményéhez. A válaszokból az szűrhető le összegzően, hogy emiatt a társadalmi beágyazottság miatt erősítendő a fejlesztéspolitikai döntéshozatalban az alulról jövő kezdeményezések támogatása. Mindezek letéteményesei, integrálói demokratikus felhatalmazásuk révén a helyi települési önkormányzatok lehetnek, amelyek képességei kibontakoztatását segíteni lenne érdemes, és a fentiek érdekében célszerű lehet azzal támogatni őket, hogy bizonyos fokú szabadságot, autonómiát, döntési kompetenciát, valamint végső soron forrásokat biztosít nekik a központi kormányzat.

A fentiekből következően a települési önkormányzatok feladat-hatásköréről szóló kérdések kapcsán megfogalmazott vélemények alapvetően egy irányba mutatnak, mégpedig hogy a települési önkormányzatok feladat- hatásköreinek átgondolására, átstrukturálására lenne szükség a jövőben, döntően a feladat- és hatáskörök megnövelésével, esetenként visszaadásával. Több interjúban felmerült, hogy a korábban állami hatáskörbe utalt feladatok esetén átgondolandó lenne az önkormányzatok újbóli megbízása bizonyos intézményfenntartói, közszolgáltatási feladatokkal. Habár volt olyan vélemény, mely szerint a struktúra forrásoldalról racionalizált lett az elmúlt közel másfél évtizedben, mégis különösen az alapfokú oktatás korábbi állami fenntartásba kerülését sérelmezték egyhangúan a válaszadók. Egy karakteres vélemény szerint bár a finanszírozási szerkezet átalakítása indokolt lett volna „*az alapfokú oktatást különösen nem lett volna szabad államosítani, hiszen végső soron a falvaktól vonta el az értelmiséget*”.

Elhangzott az interjúk során, hogy az elmúlt időszak hatásköri megvonásait követően mostanra érett meg a helyzet arra, hogy az önkormányzatokat újból megnövelt feladat- és hatáskörökkel kell ellátni, de ennek újraépülésére (építésére) legalább egy évtizednyi időt kell biztosítani. Ennek egyik oka, hogy a települési önkormányzatoknál mára már nincs is meg az a humán erőforrás, aki egy esetlegesen megnövelt hatásköri spektrumot el tudjon látni, másrészt pedig megfelelő forrásellátottság is szükséges mindehhez, amit az alapoktól kell felépíteni. Az alapfokú közszolgáltatásokon túl különösen az építésügy, építészet feladatok járási szintről települési szintre történő visszahelyezése mellett hangzottak el egyöntetű érvek, melyek a témában döntően a helyismeret szükségességét, valamint a személyes kapcsolatok és a személyes felelősségvállalás szerepét emelték ki, melyek elengedhetetlenek az építészet feladatok ellátásakor. Az építésügy kapcsán egy olyan javaslat is elhangzott, hogyha járási szinten is maradna a feladatkör, akkor is a települések számára vétőjogot kellene biztosítani. Hasonló értelmezési keretben jelent meg a gyámügy kérdésköre is, amely szakterület eredményes ellátásához szintén jelentős helyismeret és a település lakosságának személyes ismerete szükséges.

Az önkormányzati feladat- és hatáskörök, valamint intézmények kapcsán természetesen felmerülő méretgazdaságossági kérdéseket úgy oldaná meg az egyik válaszadó, hogy bár visszaadna az önkormányzatoknak intézményfenntartói funkciókat (pl. alapfokú oktatás,

egészségügyi ellátás), azonban azokat nem települési szinten, hanem kistérségi, mikrotérségi, vagy várostérségi szinten, az adott szolgáltatási vagy intézményi igények, a szolgáltatássűrűség és a népesség figyelembevételével rugalmasan szerveznék.

Egy összefoglaló jellegű vélekedés szerint a járási szinttől esetlegesen visszavételre kerülő egyes, a települési önkormányzati szinthez delegált feladatok, jó minőségű feladatellátás esetén hozzájárulhatnának egy emberközelibb, ügyfélbarátabb igazgatási struktúra és települési szolgáltatási spektrum megteremtéséhez, bár ennek kétségtelenül lennének költségei. Az egyik interjúalany azonban a kompetenciák bővítésének egy kreatívabb módjára hívta fel a figyelmet: az önkormányzatok feladatai, lehetőségei szűkülését, gyengülő eszköztárát ellensúlyozni lehet egy kiváló kapcsolatrendszerrel, külföldön és belföldön, a különböző ágazatok szereplőinek bevonásával.

Az önkormányzatok finanszírozásához kapcsolódóan felmerült az interjúk során a helyi adók kérdésköre. Volt olyan válaszadó, aki az iparűzési adó elvonását nem tartja problematikusnak, viszont a helyi és vagyoni típusú adókat teljes egészében helyben, az önkormányzat számára felhasználható forrásként tartaná meg, azzal a feltétellel, hogy az önkormányzatnak részletesen tájékoztatnia kellene a közvéleményt arról, hogy az ilyen típusú bevételeit mire költötte. Egy városi polgármester válaszadó a gépjárműadók helybentartását szorgalmazná különösen, ami forrás valamiféle működési és döntési autonómia biztosítását tenné lehetővé. Különösen a turisztikai térségek esetében kulcskérdés ez, hiszen bár például a balatoni önkormányzatoknál jellemzően bevételi többlet keletkezik, azonban az önkormányzat fenntartási feladataihoz köthető költségek is jóval magasabbak.

A vármegyei önkormányzatok feladat- és hatásköreiről alkotott vélemények a települési önkormányzati szinttel kapcsolatban megfogalmazottakhoz képest jóval színesebbek, ezen a kis elemszámú mintán is jelentős szórást mutatnak. Volt olyan településvezető, aki szerint a településeknek is kedvezőbb, ha erős vármegyei önkormányzat van fölöttük, vagyis mind feladat- hatásköreiben, mind anyagi erőforrásaiban, mind pedig humán kapacitásaiban a vármegyék megerősítésére lenne szükség. Egy másik vélemény szerint akár a Magyar Falu Program döntéshozatali folyamataiba, a források odaítélésébe is bevonható lenne a vármegye.

Ezzel szemben egy a vármegyék feladatellátását negatívabb kontextusba helyező vélemény szerint jelenleg a törvényben rögzített, területfejlesztéssel kapcsolatos feladatait sem tudja megfelelően ellátni a vármegye, ennek nyomán pedig téves elképzelés a korábbi intézményfenntartói szerep esetleges újjáélesztése is. Ugyanez az interjúalany éppen ebből a kompetenciahiányból következően felvetette az általa is tabunak minősített kérdést, hogy szükségesnek tartaná megvizsgálni a vármegyei önkormányzatok létjogosultságát, hiszen a centralizált struktúrában mára a vármegyei önkormányzatok területfejlesztési forráselosztó szerepe is meghaladottá vált. A vármegyét ugyanő területfejlesztési térnek sem tartja alkalmasnak. Véleménye szerint a jelenkori gazdaságfejlesztési zóna léptéke a területpolitikai középszint betöltésére alkalmas, amelynek viszont fejlődnie kell az önkormányzatok és a közvélemény aktív bevonásában. Ehhez a gondolatkörhöz kapcsolódóan kifejtette, hogy a Regionális Fejlesztési Ügynökségek megszüntetése utólag hibás lépésnek tűnik, viszont abból az időszakból tanulság, hogy a területi középszintet megfelelő forrásokkal, szigorú, többlépcsős, konszenzust kereső eljárásrendekkel és döntési kompetenciákkal kell ellátni az

eredményes működéshez. Az RFÜ-k működésének pozitív megítélését egy másik válaszadó is kiemelte, rámutatva, hogy abban az ügynökségi struktúrában a területfejlesztési szakemberek továbbképzése célzottan, az egyedi karrierutakhoz igazítva zajlott, ami a szakembereket motiváltta, a szervezeti identitást pedig élővé tette.

Egy másik válaszadó hasonló vélekedése szerint a vármegyei önkormányzatok megszüntetéséhez politikai bátorságra lenne szükség, de a valódi kérdés az, hogyha nem kap a vármegyei önkormányzat jelentős feladat- és hatásköröket, és csupán reprezentatív funkciói vannak, akkor miért van szükség rá? Álláspontját később annyiban árnyalta, hogy megfelelő források és kompetenciák esetén bizonyos intézmények fenntartójaként (pl. megyei szintre delegált közép fokú oktatás, szociális ellátás) alkalmas intézményi keret lehetne a vármegye. Területfejlesztési szereplőként ugyanakkor a vármegyei önkormányzat jelenleg csak koordinációs szereplőként értelmezhető, és bár elfogadott területfejlesztési tervanyaggal rendelkezik, a következetes megvalósítás tekintetében küzd hiányosságokkal. Emellett, ha ezen túl is érdemi funkciókat követelne magának a területpolitikai közép szinten, akkor az olyan területfejlesztési kooperációs formákban, mint például a Balaton Fejlesztési Tanács, sokkal aktívabban részt kellene vennie.

Területfejlesztési kihívások a Balaton térségben

Az interjúkérdések sorát egy a Balaton térségéhez kapcsolódó kérdésblokk zárta, mely elsősorban a területfejlesztéssel kapcsolatos kihívásokra fókuszált, ideértve a Balaton Fejlesztési Tanács, valamint munkaszervezete a Balatoni Integrációs Kft. munkáját, feladatait is. Összességében Balaton-térség területfejlesztési intézményi sajátosságai kapcsán pozitív hangvételben nyilatkoztak a válaszadók a térségben működő fejlesztési ügynökség térségben betöltött szerepéről, munkájáról, valamint a meglévő tapasztalati és tudásbázisról, ami a régiós beágyazottságnak.

A válaszadók szerint azonban a meglévő területfejlesztési intézményi háttér ellenére, a térség területfejlesztési értelemben vett önállósága a dedikált források mérsékelt volta miatt mégsem valósul meg teljes egészében. Összességében közös válaszadói álláspontnak tekinthető, hogy a területfejlesztés jelenkori jelentős szereplői nem a közép szintű intézmények, hanem a centralizált struktúrához illeszkedően alapvetően a kormányzat, illetve a Kormány és a területfejlesztés tereitől elváló körzetekben funkcionáló országgyűlési képviselő.

A centralizált struktúra forráskihelyezésben tapasztalható hatékonyságát ennek ellenére is többen kiemelték, mint pozitívumot (különösen az ágazati fejlesztések azon belül is a Magyar Turisztikai Ügynökségtől elnyerhető források kapcsán). Azonban összességében nyomon követhető minden interjúban, hogy egyes speciális térségi ügyek kezelése, koordinációja kapcsán indokoltnak tűnik a kiemelt térségi területfejlesztési szervek megerősítése források és döntési kompetenciák tekintetében, valamint egyes speciális ágazati szervek dekoncentrált szerveinek térségbe telepítésének igénye is felmerült (különösen például a turisztikai desztináció-menedzsment kapcsán).

Egy válaszadónál felmerült, hogy a vármegye és a Balaton Kiemelt Térség, mint két, érdemi szakmai bázissal is rendelkező területfejlesztési középszintű szereplő között természetszerű, ha felmerül valamiféle kompetencia-konfliktus. A középszintű szereplők közötti hatásköri és kompetencia-diszfunkciók nem új keletűek, akkor is fennálltak, amikor a NUTS-2 régiók voltak a területfejlesztés középszintű alapegységei. A jelenkori, vármegye és kiemelt térség közötti kompetencia és feladatmegosztást egyszerűsíteni lehetne egyrészt egy a két azonos szintű szereplő közötti aktívabb kommunikációval, valamint esetlegesen azzal, a több esetben, különösen Somogy megyei részről elhangzó javaslattal is, hogy a kiemelt térség által lefedett terület felülvizsgálatára lenne szükség. Azzal érveltek ennek kapcsán a válaszadók, hogy a fejlesztési feladatok összehangolása, valamint a területfejlesztés területi különbségeket mérséklő alapvető funkciója is eredményesebben működhetne akkor, ha a BKÜ határa igazodna a járási határokhoz. További érv ennek kapcsán a somogyi válaszadók részéről az volt, hogy a vármegye gazdasági teljesítményének meghatározója a Balaton térsége és érdemes volna e potenciálisan jelentős értéktermelésre képes, és dedikált forrásokkal ellátható területet térben kiterjeszteni.

A Balaton térségében felmerülő fejlesztési elvek és szükségletek kapcsán megjelent az az álláspont, mely szerint kulcskérdés a fiatal vagy aktív korú jól képzett népesség helyben tartása és térségbe vonzása. Különösen a parti települések körében egyfajta óvatosság érzékelhető, hiszen az elmúlt időszak nagyarányú beköltözési hullámai, a helyi társadalom átalakulása számos, helyben, az önkormányzat felületén lecsapódó konfliktust eredményezett. A parti települések túlterheltségét elkerülendő, ebbe a folyamatba elsősorban lakófunkciót kínáló településként feltétlenül szükséges volna bevonni a háttértelepüléseket, a fejlesztéspolitika eszközeivel, ösztönzőivel azok vonzóvá tétele indokolt. Ehhez, természetesen a közlekedési, mobilitási feltételek fejlesztése szükséges, mind az igényekhez igazodó szolgáltatások, mind pedig az infrastruktúra minőségének javításával. A közlekedési hálózat túlterheltségének csökkentésére a forgalomcsökkentéssel érintett településközponti és vízparti területek kiterjesztése érkezett javaslatként. Szintén az elérhetőségi viszonyok javítását célozza a 68. sz. út fejlesztése, mely nemcsak a kiemelt térség délnyugati részének közúti mobilitási viszonyait javítaná, hanem az egész Dél-Dunántúl számára pozitív hatással bírna a Balaton-Marcali-Barcs és a horvát határ közötti jó minőségű közúti közlekedési folyosó megteremtésével.

Szintén a térség életminőségi kondícióinak javítása érdekében, valamint a hatékonyabb és rugalmas, tehát a szezonális hatásokra reagáló szolgáltatásszervezés feltételeinek megteremtése indokolt egyes válaszadók véleménye alapján. A Balaton egyes parti mikrorégiói egységes agglomerációként funkcionálnak, így az oktatás, az egészségügy és a szociális ellátások terén is célszerű volna egy egységként kezelni a déli parton a partközeli településhalmazt. A szociális és egészségügyi ellátások szolgáltatási színvonalának emelése, a szolgáltatássűrűség emelése a térség előregedő demográfiai struktúrája miatt is indokolt.

A vízpartrehabilitáció kérdése minden interjú esetében előkerült. Az egyes vélemények metszéspontja nagyjából ott határozható meg, hogy a Balaton-partját minél nagyobb arányban megközelíthetővé kellene tenni a köz számára, és minél nagyobb mértékben körbejárhatóvá (akár részben kerékpárúton) is. Ennek kockázatával és forrásigényével – legalább léptékét tekintve - tisztában vannak a válaszadók, és mindezek kapcsán az is felmerült, hogy ehhez a

települési önkormányzatok részéről az egységes fellépés nélkülözhetetlen. Ugyanakkor egyes karakteres vélemények szerint éppen ebben a dimenzióban hiányzik a közös érdekérvényesítés, amelyre a vízparti tervek 2023-2024. évi egyeztetései például szolgáltak. Több interjúban felmerült, hogy az egységes fellépéshez leginkább az egyéni érdekeket felülíró közösségi érdekek prioritása hiányzik. Egy somogyi válaszadó véleménye szerint „...*nagyon nehezen tudnak a települések csak az útjelző tábláktól az útjelző táblákig való gondolkodásból kilépni, és azt figyelembe venni, hogy egységesen, mi az, ami a Balatonnak jó*”. Az értékes vízparti valamint a jelentős tájképi értékkel rendelkező szőlőhegyi területeken zajló építési folyamatok kapcsán jegyezte meg az egyik leköszönő polgármester, hogy hiába az elvek és a célok, azokat a folyamatokat, amelyek nem ütköznek törvénybe, megakadályozni nem lehet.

A Balaton Fejlesztési Tanács, a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség és a kiemelt térség települési önkormányzatainak szorosabb együttműködésére lenne szükség, több válaszadó véleménye szerint. Ennek egyik eszköze lehetne, hogy a Balaton Fejlesztési Tanácsban jelentősebb közvetlen szerepet kapnak a települési önkormányzatok, ahogy ez a Tanács korábbi időszakaiban, bizonyos formátumokban már megvalósult. Egy más álláspont szerint ennek az együttműködésnek dinamizálója a Balatoni Szövetség lehetne, habár egy vélemény szerint ez sem feltétlenül lenne hatékony: a tapasztalatok azt mutatják, hogy a településvezetőket kevésbé a Balaton ügye érdekli, sokkal inkább a településen belüli ügyek kezelésére koncentrálnak.

Volt olyan vélemény, mely szerint az Ügynökség kapcsolata a településekkel kifejezetten erős és harmóniára törekvő, köszönhetően elsősorban a pályázatok, forráskihelyezések kapcsán végzett operatív munkának. Ezzel kapcsolatban az is elhangzott, hogy nem kizárható, hogy a települési önkormányzatok finanszírozási feladatokat is vállalnának egy olyan Ügynökség fenntartása kapcsán, amely kifejezetten a Balaton térségi önkormányzati szektor fejlesztésben végzett munkáját támogatja. A térségi ügynökség finanszírozásába akár a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet településeinek szolidaritási adója is bevonható lenne, melyből egy térségi alap képezhető. Az önkormányzatok fejlesztési aktivitásait támogató ügynökségi feladatok között a projektgenerálás és –fejlesztés, valamint a nemzetközi források bevonása lehetne prioritás, de a kistelepüléseken a pályázatírásra sincs alkalmas vagy elegendő humán-erőforrás, így azon a szinten akár azt a feladatkört is támogatni lehet. Az egyik, önkormányzati szektor egészére rálátó válaszadó szerint az erőforráshiánnyal küzdő települési önkormányzatok számára jelentős hozzáadott érték lenne, ha egy térségi ügynökség a közvetlen uniós, bizottsági források megszerzésében segítené a településeket. Az Ügynökség nemzetközi együttműködésekben szerzett tapasztalatai ehhez megfelelő muníciót adhatnak.

A kommunikációs tématerület kapcsán merült fel hiányossággént az egyik alany részéről, hogy a Balatonnak (mint tónak és tavas térségnek) továbbra sincs egy intézményi együttműködésen alapuló, integrált és koncepciózus kutatási szisztémája, és a kutatóhelyeken előállt eredményeket és javaslatokat nem hatékonyan és nem egy pontból, összehangoltan kommunikálják. Az önkormányzati szféra, és különösen annak a regionális és országos médiában gyakrabban szereplő aktorai igénylik a hiteles, tudományosan alátámasztott, de a közvélemény és a szakpolitikák számára is befogadható információkat. A Pannon Egyetem kompetenciáiból következően ugyan alkalmas lehetne a kutatási eredmények

kommunikációjával kapcsolatos feladatnak a koordinációjára, azonban a válaszadó véleménye szerint e feladatkört indokolt lenne a térségben, vagyis a Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten belül tartani.

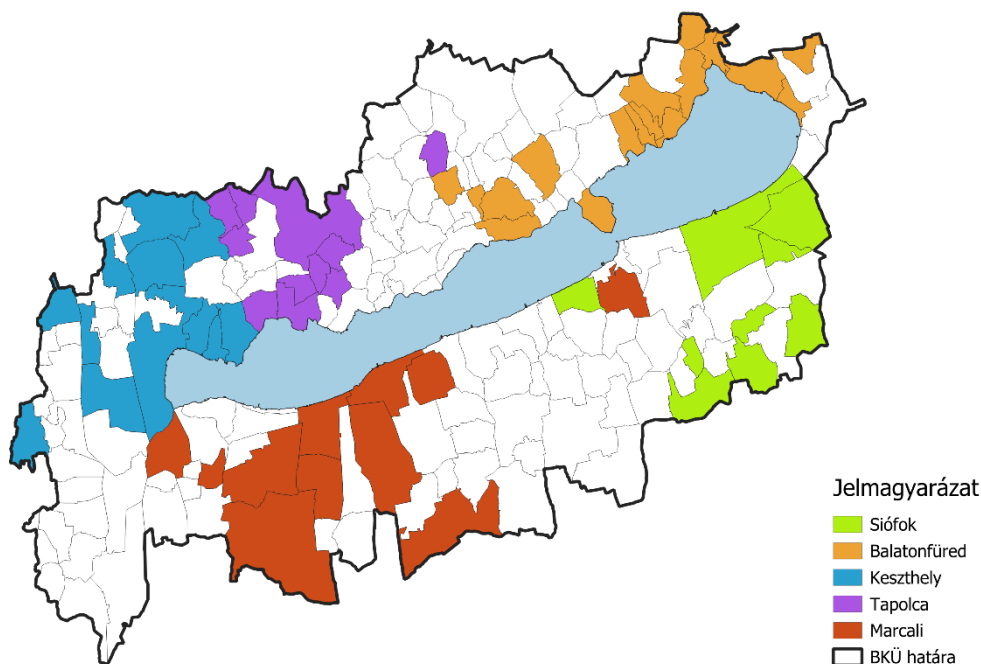
7. TELEPÜLÉSVEZETŐI FÓRUMOK TAPASZTALATAI

A 2024 júniusában tartott önkormányzati választásokat, majd az új ciklus polgármestereinek és képviselőtestületeinek októberi hivatalba lépését követően arra jutottunk, hogy célszerű lenne a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet önkormányzati szereplőit mikrotérségi fórumokra invitálni. Ezek a térségi fórumok több célt szolgáltak. Egyrészt okot adott rájuk egy konkrét, a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség megvalósításában zajló közösségi energiahasznosítás lehetőségeit feltáró, kifejezetten a kiemelt térségi önkormányzati szereplők partnerségét igénylő projekt. Másrészt a polgármesterek köréből informálisan érkeztek be olyan igények és javaslatok, hogy indokolt lenne a térben egymáshoz közel eső, azonos problémákkal küzdő települések vezetőit és terveiket megismertetni egymással - hiszen a státuszcsoportban jelentős volt a fluktuáció. A megfogalmazott javaslat a kutatói és tervezői szándékkal összekapcsolható volt, mivel a fentiek segítségével nem csupán egy kooperációt és hálózatépítést segítő fórum megszervezésére volt mód, hanem a lehetséges szinergiák, közös kihívások műhelymunka segítségével történő azonosítása is megtörténhetett.

A fentiek nyomán 5 térségi helyszínen szerveztünk meg polgármesteri fórumokat, melyeket a fókuszcsoportos beszélgetés módszertani ismérveinek megfelelően igyekeztünk kialakítani és felépíteni, habár ehhez a résztvevői létszám nem minden esetben adott ideális körülményeket, hiszen a fókuszcsoportos beszélgetés résztvevői létszáma ideális esetben nem haladja meg a 15 főt.⁴⁵

1. sz. térkép

Polgármesteri fórumokon megjelent települések helyszín szerint csoportosítva

⁴⁵ Id. Earl Babbie (2003): A társadalomtudományi kutatás módszertana. Balassi Kiadó 2003.

Összesen az öt fórumon 68 kiemelt térségi településvezető vett részt. A lefolytatott polgármesteri fórumok az alábbi helyszíneken kerültek megrendezésre (zárójelben a résztvevő településvezetők létszáma):

- 2024. november 19. Siófok (10 fő)
- 2024. november 25. Balatonfüred (18 fő)
- 2024. november 26. Keszthely (21 fő)
- 2024. december 2. Tapolca (9 fő)
- 2024. december 9. Marcali (10 fő)

A polgármesteri fórumok minden esetben azonos forgatókönyv szerint zajlottak, vagyis egy helyzetelemző előadást követően négy kérdés került kivetítésre a jelenlévők számára, amelyek kapcsán moderálás mellett fejthették ki véleményüket. A kérdések fókuszja a fejlesztési szükségletek meghatározása mellett az együttműködést, kooperációt igénylő kihívások és ezek kockázatainak azonosítása volt az alábbiak szerint megfogalmazva:

5. Mi a település aktuálisan legfontosabb, megoldandó fejlesztési feladata?
6. Melyek azok feladatok és fejlesztési beavatkozások, amelyek szorosabb, település- vagy intézményközi együttműködést igényelnek?
7. Tapasztal-e olyan konfliktusokat a településén, vagy térségi környezetében, amelyek kifejezetten kooperatív eszközökkel lennének megoldhatók?
8. Vannak-e az együttműködést igénylő beavatkozásoknak kockázatai? Milyen beavatkozásokkal lehet ezeket a kockázatokat enyhíteni?

A siófoki fórum tematikus fókuszja a kérdések és a moderálás ellenére megmaradt egyrészt a fejlesztési szükségletek azonosításánál, valamint az egyes települések specifikus jelentőségének, szerepének kihangsúlyozásánál. E rendezvényen a fejlesztési szükségletek között különösen nagy hangsúlyt kapott a települések egyedi arculatának meghatározására vonatkozó igény, mely egyrészt a települések mindennapi lakó-, közszolgáltatási és gazdasági funkcióihoz kötődő arculathoz, másrészt pedig a helyi turisztikai vonzerőkínálatból levezethető arculathoz kötődött. Az itt megjelent településvezetők jellemzően a helyi identitást és a települést meghatározó, marketing értékkel is bíró funkciók, adottságok kialakítását és markáns megjelenítését látják elsődleges feladatnak, azon túl, hogy természetesen számos – a magyar vidék egészére jellemző infrastrukturális fejlesztési szükséglet – bel- és külterületi úthálózat fejlesztése, kerékpárút fejlesztés igénye – is kifejezésre jutott. Szembetűnő volt, hogy a településvezetők némiképp egymásra licitálva, kifejezetten kompetitív szemléletben próbálták meg bemutatni településük pozitív tulajdonságait, különösen a település esztétikai értékeinek hangsúlyozásával.

A balatonfüredi fórumon egy városi polgármester részéről a fejlesztési feladatok vonatkozásában felmerülő kooperációs lehetőségek kapcsán elhangzott, hogy a települések közötti, forrásokért folytatott verseny nem teszi lehetővé az érdemi együttműködést. Ez nem fog a jövőben sem változni a véleménye szerint, mivel a jövőben prognosztizálható, közvetlen uniós források nem a kooperációt, hanem inkább a kompetitív szemléletet erősítik. Ugyanakkor

egy község polgármestere kifejtette, hogy a város és vidéke közötti, mindennapi funkciókon és feladatmegosztáson alapuló kooperációt érdemes lenni hangsúlyosabbá tenni.

A kompetitív és a kooperációs szemlélet szembenállásának kifejeződése ellenére a települések közötti fejlesztések koordinációjára és feladatellátásra szerveződő együttműködések kialakítását a résztvevők többsége inkább pozitív scenárióként értékelte, támogatná a kooperációs szemlélet mélyítését. Egy vélemény szerint az 1992-ben alakult Kelet-Balaton Kistérség jó példa térségi szintű feladatszervezésre és feladatellátásra, magyarul a kiemelt térség Balatonfüredi és Balatonalmádi járásaiban léteznek a kooperációnak azon szemléletbeli, kulturális gyökerei, melyekre egy a kooperációt előtérbe helyező fejlesztéspolitikai gyakorlat – legyen az centralizált vagy középszintű – építhet. Ebben az együttműködésben résztvevők szerint az itt érvényesített, a rendszerváltást követően elindult szemléletet érdemes lenne ma is jó gyakorlatként kezelni. A fejlesztési együttműködések kapcsán fontos megjegyezni, hogy az akkor még csak terveztként ismert Versenyképes Járások Programja inkább pozitív kontextusban került említésre, reményteli hangvételben.

E fórumon több olyan tématerület is említésre került, amelyek területfejlesztési beavatkozást igényelnek, szabályozási dimenziójuk is van, azonban pontszerű beavatkozásokként nem értelmezhetők, emiatt erős koordinációt igényelnek. A Balaton-felvidék településeinek helyi társadalmában végbemenő átalakulások a települések arculatát, funkcióit, helyi politikai struktúráját, közéletét is jelentősen befolyásolják, alakítják az utóbbi időben. Egy háttértelepülési vélemény szerint a terület- és tájhasználat átalakítása veszélyezteti a Balaton térség egészének hagyományos arculatát és ezzel a helyi, térségi adottságokat hasznosító turisztikai arculatát is. Ennek konszenzusokat kereső kezelése nem lehetséges a települések következetes együttműködése, közös tervezés és szabályozás nélkül – ugyanakkor a települési önkormányzat feladat- és hatáskörei nem teszik lehetővé, hogy a településnek érdemi mozgástere legyen a helyben megoldandó szabályozási kérdések kezelését igénylő ügyekben. Kifejezésre jutott az előregedő demográfiai szerkezet problémája, valamint a jelentősen megnövekedett ingatlanárak kérdésköre is, melyek ugyancsak a népességi fluktuáció összetevői, és eredményes kezelésük települések közötti koordinációt, közös célkijelölést és következetes projektfejlesztést igényel.

Mindezeken túl hangsúlyosan megjelent, hogy a Balaton, mint turisztikai térség, és részben mint lakóhely is, a Balaton vize által megtestesített vonzerőre és ökológiai értékekre épül. Ugyanakkor ez a vízkészlet és a vízminőség rendkívül sérülékeny is, amelynek védelme csak szigorú és következetes szabályozás útján, kooperációt feltételező társadalmi konszenzus révén érvényesíthető. Egy szigorúbb szabályozási környezet kialakításának igénye vetődött fel a vitorlášhajók számának és a kikötőépítések korlátozása, a zártkerti és partmenti építkezések visszaszorítása, sőt a szálláshely és hotel működési engedély kiadások tilalma kapcsán is. Ezek közös eredője az a szemlélet, hogy a társadalmi-gazdasági feltételeket biztosító táji-természeti erőforrások (úgy mint a vízfelület vagy a beépíthető területek) korlátozottan állnak rendelkezésre, és már most is a túlhasználat jelei és kockázatai rajzolódnak ki, főként az épített környezet és az infrastruktúra-hálózatok tekintetében (pl. közúthálózat, ivóvíz- és szennyvízhálózat, villamoshálózat).

A keszthelyi fórumon az együttműködések erősítése kapcsán szintén elhangzott a kistérségek által fémjelzett időszakra vonatkozó pozitív utalás, mely szerint érdemes lenne az akkori fejlesztési szemlélethez visszatalálni és főként Keszthely és Hévíz sinergiáit megtalálni, melyhez a kisebb települések, községek tudnak kapcsolódni. Korábban a Keszthely-Hévíz kistérségi együttműködés idején jelentős, a Balaton térség egészét érintő ügyeket tudtak napirenden tartani, mint például az iszapkotrás, a balatoni bringakör témája. Ma is érvényesek részben ezek a témák, különösen az iszapkotrás, a vízminőség-védelem szükségessége, de 2024-ben már más, koordinációt és kooperációt igénylő ügyekkel is foglalkozni kell. A termelő ágazatok térségbe vonzása, a munkaerő megtartása, a feldolgozóipar fejlesztése és a településszerkezet megőrzése ma azok a kihívások, amelyeket nem települési, hanem térségi szinten szükséges kezelni. Ugyanakkor alapvető infrastrukturális problémákkal néznek szembe egyes települések, főként a parti, partközeli sávban, és elsősorban azok, amelyek a belső migráció célterületei: nem megfelelő a víznyomás a vezetékhálózaton, a villamosenergia-hálózat túlterhelt (a napelemes rendszerek nem kapcsolódhatnak a hálózatra). Egy a Nyugat-balatoni terület problémáit összefüggéseiben látó, tapasztalt polgármester véleménye szerint ilyen problémahalmaz mellett nem elegendő a közös gondolkodás, célszerű lenne egy kistérségi koncepció megalkotása és elfogadása.

Elhangzott egy közel két évtizede polgármesteri tisztséget betöltő résztvevőtől az a kritikus és óvatos megjegyzés is, hogy számos fórumon részt vett már, azonban sok ilyen rendezvénynek nem volt valós értelme, mivel nem követte valós cselekvés. A Balatoni Szövetség elnöke is kinyilvánította abbéli szándékát, hogy a térségi gondolkodást, szemléletet erősíteni szükséges a Nyugat-Balatonnál és a kiemelt térség egészében egyaránt, azonban ennek pontos részleteire egyelőre nem tért ki. Egy jelentős településen belüli, elsősorban népességnövekedési és expanzív fejlődési kihívásokkal küzdő polgármester jelezte azt is, hogy a kooperáció gátja lehet, ha egy településvezetés energiáit túlságosan lekötik a belső ügyei, a településen megoldandó kihívások kezelése.

A Zala megyei, Nyugat-balatoni térség egyik speciális mikrotérsége a Kis-Balaton környéke. Ennek kapcsán felmerült, hogy önmagában a Kis-Balaton környéki települések vonatkozásában érdemes volna egy feladat- és fejlesztési koordinációs egyeztetés. Ez a mikrotérség kiváló adottságokkal rendelkezik ugyan (pl. rendelkezik egy repülőtérral) azonban mégis a kiemelt térség gazdasági periferiája. A munkahelyteremtés, a fiatal munkavállalók helyben tartása itt kulcskérdés. Zalakaros kapcsán pedig a turisztikai desztinációs logika érvényesítésének szükségessége merült fel, amely akkor lehet igazán eredményes, ha nem egy település, hanem egy mikrotérség (pl. Nyugat-Balaton, Kis-Balaton környéke) képes egy egyedi desztinációs kínálatot összeállítani, és azzal egységesen megjelenni.

A Tapolcán megrendezett találkozón megjelent polgármesterek lényegében egyhangúlag támogatták az együttműködés erősítésének szándékát. Ugyanakkor többük jellemzően a településen belül megoldandó, kisebb léptékű, esetenként fenntartási jellegű fejlesztési kihívásokat emelte ki, mint a közeli és középtávú jövőt meghatározó feladatokat. Elsősorban a leromlott állapotú önkormányzati épületek felújítására vonatkozó igények kerültek megfogalmazásra – viszont ezeknél a felújítás utáni funkció kapcsán kevésbé voltak konkrétak

a résztvevők, volt, aki turisztikai funkciót képzelne el (vendégház), de a többség egyelőre konkrét funkciót nem tud javasolni a felújításra váró ingatlanoknak.

Különösen a parti települések esetén emelhető ki az ingatlanpiacot feszítő egyensúlytalanság, mely a helyi lakosság számára megfizethetetlen árakat eredményezett, és számos, a helyi társadalomban megnyilvánuló konfliktus közvetett okozója is volt. Ezt az ingatlanpiaci helyzetet egy parti település polgármesterének véleménye szerint bérlakás-program megvalósításával lehetne kezelni. Egy városi, járásközponti résztvevő véleménye szerint a Balaton Fejlesztési Tanács által kihelyezett szolgálati lakás fejlesztési támogatás ugyan hasznos, de a felmerülő igények töredékét tudják csak kielégíteni. Emellett pedig kérdés, hogy demográfiai szempontból mennyire lehet sikeres egy ilyen program, ugyanis úgy látják, hogy a beköltözők jellemzően nyugdíj előtt álló munkavállalók, akik egyrészt az őslakos helyi társadalomtól eltérő igényeket fogalmaznak meg az egyes szolgáltatások kapcsán, másrészt pedig jelentős mértékben nem javítanak a települések korszerkesztésén, miközben a középfokú tanulmányaikat befejező diákok döntő hányada elhagyja a települést.

Szintén jellemző e mikrotérségben, hogy a jelentős táji értékekkel rendelkező külterületi ingatlanokba, zártkertek, szőlőhegyek területére nagyszámú lakos költözött be elsősorban a koronavírus-járvány idején, akiknek nagyobb hányada végül ott is maradt állandó lakosként a településen. Ez a lakosság egy másfajta igényszinttel, és motivációkkal rendelkezik, mint a korábban a szőlőhegyeket használók – ez a tájhasználati formákra is nyilvánvaló hatással van, ami jelentős konfliktusokat eredményez egyes településeken a beköltözők és az őslakosok között. Egy Szent György-hegyi település újonnan megválasztott polgármestere éppen azt tervezi, hogy az őslakosok és a beköltözők kapcsolatát megalapozni képes, a településen belüli együttműködéseket segítő rendezvényeket szervez a következő évben.

A résztvevők több, egymással csak közvetett kapcsolatban lévő aspektusból, de számos település kapcsán a zsúfoltság problematikáját említették, mint a lakosságot elsődlegesen érintő, megoldásra váró probléma. Érdekesség, hogy e fórumon még úgy is hangsúlyosan előkerült e téma, hogy mindössze három parti település képviseltette magát, és túlnyomórészt háttértelepülések voltak jelen a rendezvényen. A parti települések kapcsán az ingatlan-beépítések és a beköltözők okozzák a zsúfoltságot, míg egyes háttértelepüléseken az átmenő forgalom okoz jelentős problémákat. Így például Gyulakeszi és Nemesgulács esetében egy elkerülőút igénye jelent meg, mint elsődleges fejlesztési szükséglet. Az átmenőforgalom egy másik aspektusa is megjelent egy polgármester véleményében: az átmenőforgalmat nem elterelni kell, hanem megállítani, és helyben rendelkezésre álló attrakciók révén a szolgáltatások igénybe vételére, vásárlásra, fogyasztásra ösztökélni.

A Marcaliban megtartott polgármesteri fórumon hangsúlyosan felmerült a személyes kapcsolatok szerepe az együttműködés, kooperáció vonatkozásában. Több polgármester – tulajdonképpen egy felvetéshez kapcsolódva – kifejtette, hogy az informális csatornák jelentősége rendkívül nagy, és nem csupán hivatalos, vagy a közvélemény számára látható formákban zajlanak kooperációs törekvések egy térségben, hanem manapság elsősorban az informális csatornák szerepe meghatározó. Egy községi polgármester kifejtette, hogy a közös hivatal intézménye önmagában egy kooperációs forma, ha jó a kapcsolat egy közös hivatal

székhelytelepülésének polgármestere, a társközség polgármestere és a hivatal között, akkor számos információ, eredmény elérhető.

Egyedi színfoltként merült fel – vélhetően szintén amiatt, hogy egy felvetéshez több résztvevő kapcsolódni tudott – az a leköszönő polgármesterek esetén is nyomon követhető szempont, hogy egy polgármesternek megfelelő vállalkozói szemlélettel is kell rendelkeznie azon túl, hogy érti az önkormányzati világ sajátosságait és helyi, térségi és országos politikum működését is átlátja. Ez a szemlélet, kiegészülve az informális csatornák meghatározó szerepének kiemelésével – értékelésünk szerint – inkább egy kompetitív logika és egyfajta opportunizmus megnyilvánulási formája, kevésbé hordozza magában a kooperáció elvi alapjait.

A fejlesztési szükségletek meghatározása vonatkozásában kiemelt szerepet kapott az alpinfrastruktúra fejlesztésének szükségessége. Több résztvevő aláhúzta a közművek állapotának elmaradott voltát, valamint azt, hogy a közüzemi infrastruktúra kapacitásai nem követték a megvalósult ingatlanfejlesztések által megtestesített igényt, valamint a beköltözésekkel sem tudtak lépést tartani. Ezzel kapcsolatban egy az elmaradottság ismérveivel küzdő kistépülés polgármestere megjegyezte, hogy a közművekkel kapcsolatos egyes, sokszor adhoc és vis maior feladatok akár évekre felforgathatják a költségvetést. Ez esetben egy csővezeték szükséges cseréje a település összes fejlesztésre szánt forrását évekre előre felemésztette.

Egy magasan képzett kistépülési polgármester véleménye szerint egy mélyülő, és kilátások nélküli válság érzékelhető a kiemelt térség perifériáin, főként az aprófalvas körben. A folyamatosan népességvesztő kistépülések számára nem látható kitörési pont, a fejlődési trendek ezt a településkört elkerülik. Erről a bázisról rendkívül problematikus bármiféle kooperációs szemléletet elsajátítani és alkalmazni.

8. TELEPÜLÉSVEZETŐI ONLINE KÉRDŐÍV EREDMÉNYEI

A 2022 évben megvalósított, a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet valamennyi településére egységesen kiterjedő, személyes adatfelvételen alapuló kérdőíves technikával készült vizsgálat eredményei alapján teljes körű képet alkothattunk az üdülőkörzet településvezetőinek térséget, és az általa képviselt települést reprezentáló tudáskészletéről, fejlesztési elképzeléseiről, a fejlesztések eléréséhez szükséges eszközökről és javakról, eredményekről és nehézségekről, generálódó konfliktushelyzetekről, kapcsolati hálóról, a közös gondolkodásra és megfontolásra kínált javaslatairól.

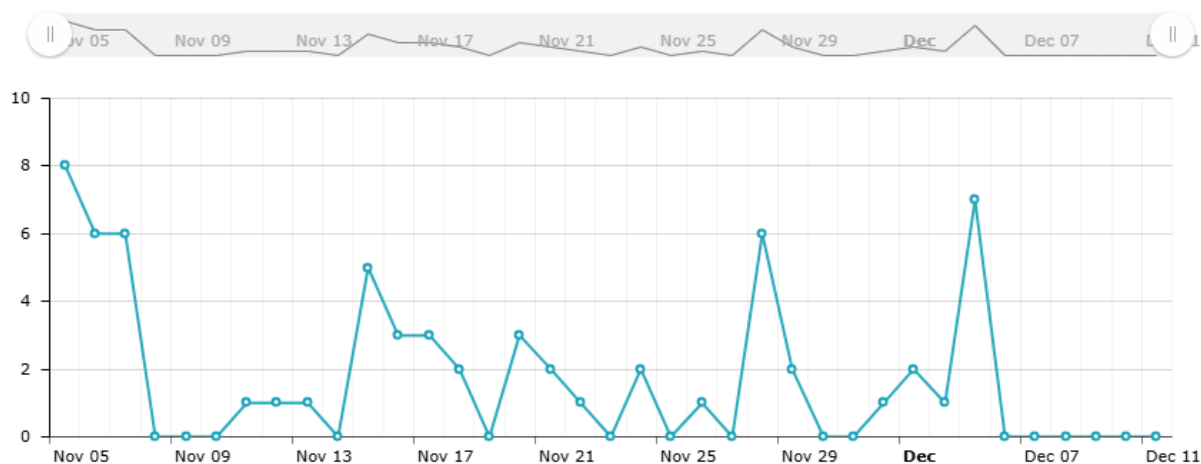
A 2024 évi önkormányzati választást követően a Balaton térségében is jelentős változások történtek a településvezetésben, amelyek szükségessé tették, hogy a két évvel ezelőtti vizsgálat fontos település és térségfejlesztési optikáiban megismételjük az adatfelvételt, és a kialakult struktúrához közelítsük a térségfejlesztési intézmények információs és ismeretkészletét. A vizsgálat a BKÜ teljes körűségének biztosításának elve alapján, önkéntes részvételi alapon, online platformon keresztül került lebonyolításra.

Az adatfelvételben a 2024. október 1-én hivatalba lépett településvezetők, illetve a településvezető által válaszadásra felhatalmazott tisztségviselők (alpolgármester, jegyző, körjegyző, hivatali osztályvezető) vehettek részt. Az adatfelvételre egy hónap időintervallumot biztosítottunk, amit megelőzően az üdülőkörzet valamennyi önkormányzata részére, egy felhívó levél kíséretében, megküldtük a platform megnyitásához szükséges internetes linket.

A válaszadás lehetősége a hivatalba lépést követően kevéssel több, mint egy hónappal, 2024. november 4-vel nyílt meg, az első kitöltésre november 5-én került sor. Az adatfelvételre előzetes tervezés alapján az első kitöltéstől számítva 30 napos intervallumot biztosítottunk, amely idő alatt három alkalommal, november közepén, november végén, illetve december első napjaiban újabb figyelemfelhívó értesítéseket küldtünk. Az adatfelvételt december 9-én zártuk le, az utolsó kitöltésekre december 5-én került sor.

A vizsgálatban a BKÜ 180 településéből végül 64 település, az összes üdülőkörzeti település kevéssel mintegy harmadrésze, 35,6 %-a vett részt.

14. sz. ábra Az online kérdőív érvényes kitöltési gyakoriságainak időbeni alakulása

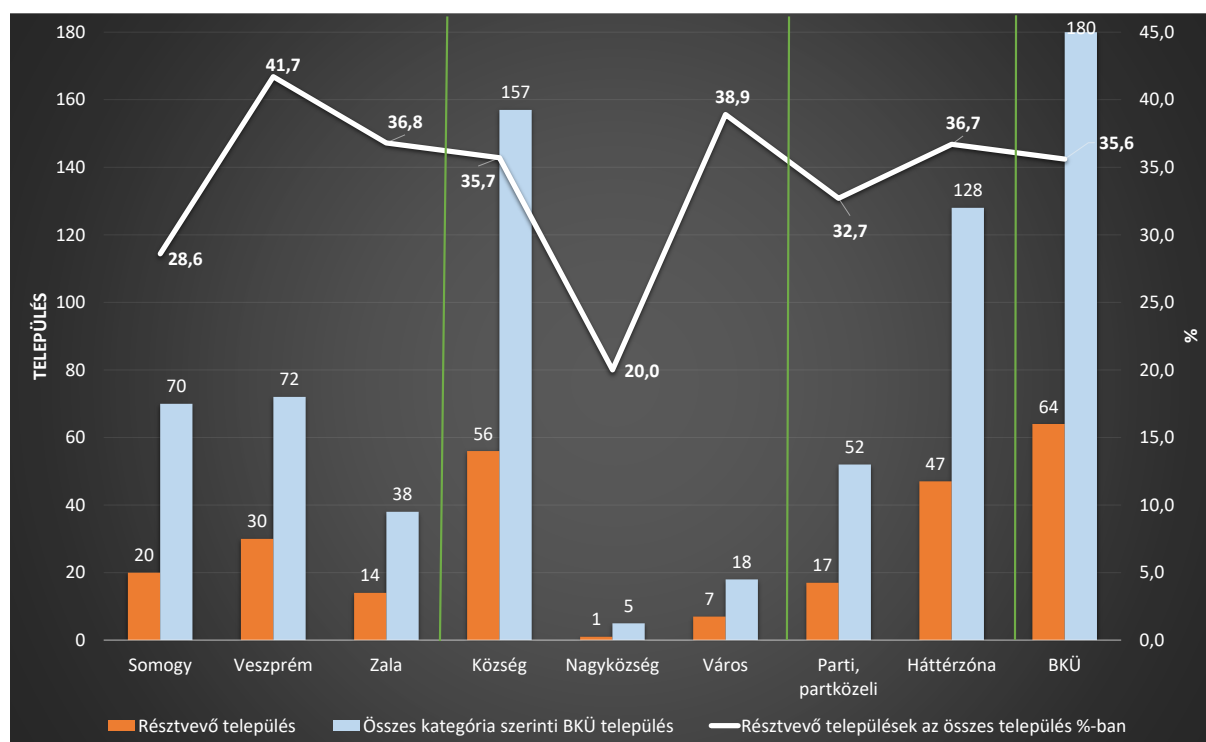

Forrás: [online-kerdoiv.com/összefoglaló/eredmények](https://online-kerdoiv.com/osszefoglalo/eredmenyek)

Az online felületre összesen 68 kitöltés érkezett, ebből három eset (Kisapáti, Pula és Tab) duplikált volt, illetve egy esetben (Tengőd község) üdülőkörzeten kívüli településről is érkezett kitöltés.⁴⁶ Mivel a jelen vizsgálat a BKÜ településeit célozza, a duplikációk törlése mellett ezt a kitöltést sem vettük figyelembe.

A vizsgálatban részt vett települések eloszlása természetes, az üdülőkörzet területi és települési szegmensei szerint nem szignifikáns, nem torzítják a mintát, nincs felülreprezentálva egyik vármegye,⁴⁷ sem települési jogállás,⁴⁸ sem a partviszonylat⁴⁹ vonatkozásában semmilyen települési klaszter. A részt vevő települések többdimenziós normális eloszlása támogatja a vizsgálat Balaton térségére vonatkozó eredményeinek általánosíthatóságát.

15. sz. ábra Az online kérdőíves vizsgálatban részt vett települések területi és települési jogállás szerinti dimenziói

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A 64 érvényes kérdőív kitöltő 46,9 %-a Veszprém (20 település), 31,3 %-a Somogy (30 település), 21,9 %-a (14 település) Zala vármegyei. Ez az adott kategóriatípusokban megjelenő összes BKÜ település metszetében azt jelenti, hogy a Somogy vármegyei BKÜ települések 28,6 %-a, a veszprémiek 41,7 %-a, illetve a zalaiak 36,8 %-a részt vett a vizsgálatban.

⁴⁶ Mivel Tengőd község nem BKÜ település, közvetlenül nem kapott meghívást a vizsgálatba, a kitöltési linkhez az üdülőkörzet részét alkotó Kapoly község közös önkormányzati hivatalán keresztül jutottak hozzá. Kapoly község közös önkormányzati hivatala fenn Tengőd község mellett Bedegkér, Kánya, Somogyegres és Somogyegres községekkel is. Bővebben: <https://kapolyikoh.hu/intezmenyek>

⁴⁷ Pearson Chi Square: 2,691. Asymp.Sig: 0,260.

⁴⁸ Pearson Chi Square: 0,616. Asymp.Sig: 0,735.

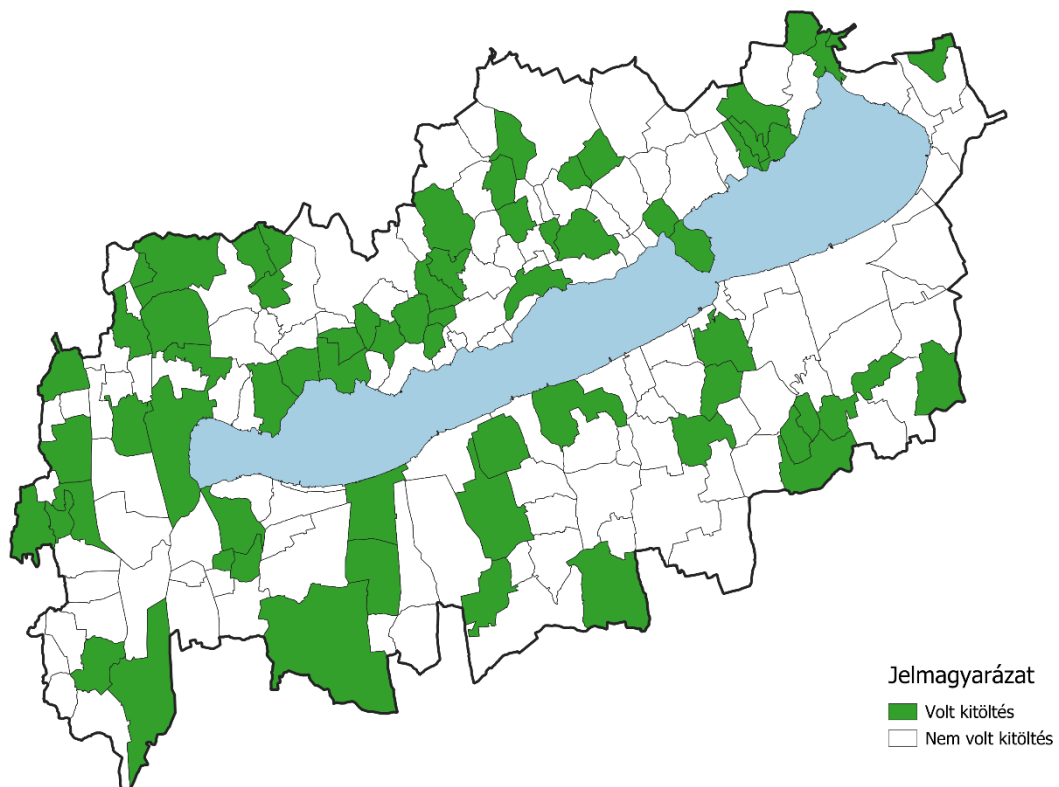
⁴⁹ Pearson Chi Square: 0,262. Asymp.Sig: 0,609.

A települési jogállás vonatkozásában a kitöltő települések 87,5 %-a község, 1,6 %-a nagyközség, és 10,9 %-a város, ez abszolút számokban 56 községet, 1 nagyközséget és 7 várost jelent. Az adott településkategóriák metszetében a községek 35,7 %-a, a nagyközségek ötödrésze, a városok 38,9 %-a résztvevő.

A Balaton partviszonylat közelítésében 17 település, vagyis a kitöltők 26,6 %-a parti és partközeli, 47 település, vagyis a kitöltők 73,4 %-a a térség háttérzóna területéhez sorolható. Ez az adott kategóriák szerinti települések teljes számához viszonyítva azt jelenti, hogy a parti és partközeli települések 32,7 %-a, a háttérzóna települések 36,7 %-a résztvevő.

A vizsgálatban résztvevő települések elhelyezkedése releváns mértékben reprezentálja az üdülőkörzet területét, a Balaton dél-keleti területén, Zamárdi, Siófok, Balatonvilágos, Balatonszabadi, Ádánd háromszögben azonosítható kitöltési hiátus. Mivel a vizsgálatban való részvétel önkéntes, a településvezetők döntését tudomásul vesszük.

2. sz. térkép Az online kérdőíves vizsgálatban részt vett üdülőkörzeti települések területi elhelyezkedése

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A vizsgálatban hét város: Balatonfüzfő, Balatonlelle, Keszthely, Lengyeltóti, Marcali, Tab és Zalakaros, a nagyközségeket Zalakomár reprezentálja. A vizsgálatban részt vett települések teljes listáját a 3. sz. mellékletben közöljük.

Fontos dimenzió annak behatárolása is, hogy a településvezetői változások kifejtettek-e nem véletlen hatást a vizsgálatban történő részvételre, vagy nem, mert ha ez az optika szignifikáns, ez is a minta nem véletlen torzulását jelentené. A keresztmetszeti vizsgálatok azonban ebben az esetben sem igazoltak az értelmezési kategóriák szerint szignifikáns különbségeket.⁵⁰

14. sz. táblázat Az online kérdőíves vizsgálatban zajlott részvétel a 2024 júniusi önkormányzati választások eredményeiként előállt településvezetői változások szerint

		TELEPÜLÉSVEZETŐI VIZSGÁLATBAN VALÓ RÉSZVÉTEL		Total
		Nem vett részt	Részt vett	
POLGÁRMESTER VÁLTOZÁS (2024.06.09- 10.01) KÖZÖTT	Polgármester nem változott	84	40	124
		67,7%	32,3%	100,0%
		72,4%	62,5%	68,9%
	Polgármester változott	32	24	56
		57,1%	42,9%	100,0%
		27,6%	37,5%	31,1%
Total	116	64	180	
	64,4%	35,6%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A 64 résztvevő településből 40 esetben nem változott a polgármester, 24 esetben változott, ami azt jelenti, hogy a résztvevők 62,5 %-a tovább 2024-et követően is tovább vezeti a települést, míg a kitöltők 37,5 %-a új vezető.

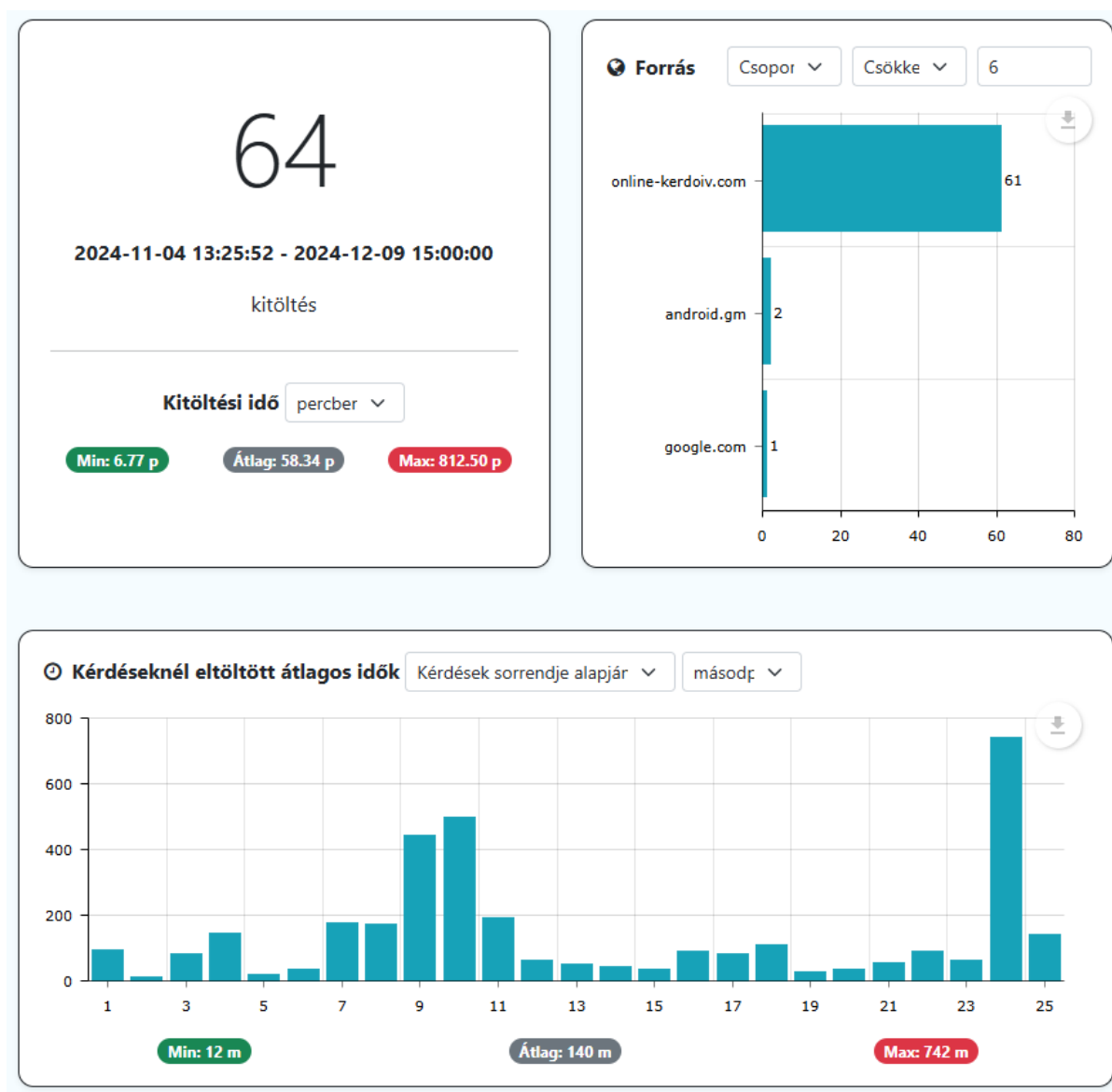
Összességében a 124 üdülőkörzeti település esetében nem változott, 56 településen változott a polgármester, vagyis a kitöltők arányában azok körében, ahol nem volt változás, a kitöltési arány 32,3 %, közel egyharmados arányt jelent, míg ott, ahol változás történt a kitöltők aránya 42,9 %, kevéssel több, mint kétötöd, kicsivel magasabb, de a különbség statisztikailag elhanyagolható, nem befolyásolja a minta érvényességét.

⁵⁰ Pearson Chi Square: 1,891. Asymp.Sig: 0,169.

Többdimenziós optikában ugyancsak nem detektáltunk mérvadó különbségeket, az adatok vármegyei,⁵¹ település jogállási⁵² és Balaton partviszonylat⁵³ szerinti szegmentálása megerősíti a normális kitöltési eloszlás tényét.

A kérdőívek átlagos kitöltési időtartama közel 1 óra, 58,3 perc. A megnyitási idő nem jelent állandó kitöltési időt. A legrövidebb megnyitási és kitöltési idő 6,77 perc (Paloznak), a leghosszabb megnyitási és kitöltési idő 13 és fél óra, 812,5 perc (Nemesgulács).

16. sz. ábra Kérdőív kitöltési forrás és átlagos kitöltési idő

Forrás: online-kerdoiv.com/összefoglaló eredmények

⁵¹ Vármegye – Polgármester nem változott Asymp.Sig: 0,205. Polgármester változott Asymp.Sig: 0,582.

⁵² Települési jogállás – Polgármester nem változott Asymp.Sig: 0,202. Polgármester változott Asymp.Sig: 0,322.

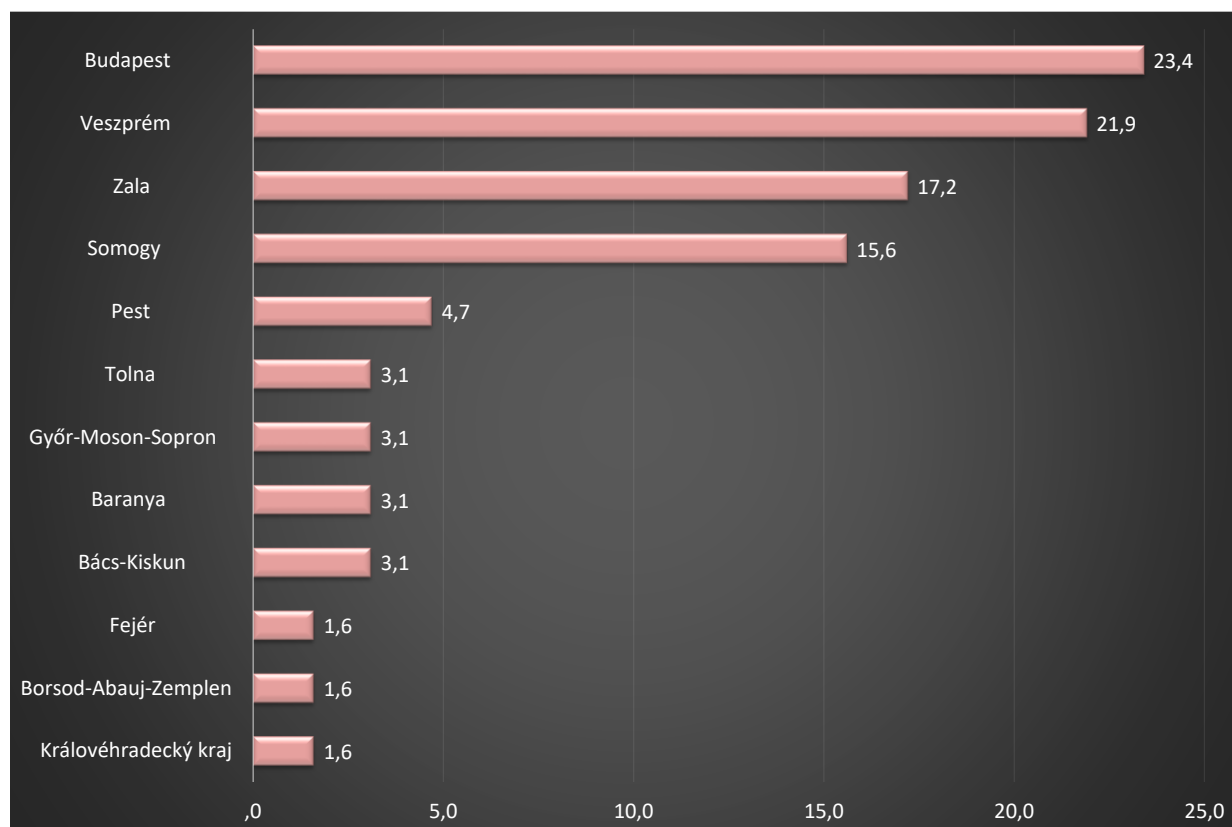
⁵³ Balaton partviszonylat – Polgármester változott Asymp.Sig: 0,250. Polgármester változott Asymp.Sig: 0,625.

A kitöltések forrása alapvetően az online-kerdoiv.com oldal, 61 kitöltés történt ezen a felületen, ezen kívül előfordult android.gm és google.com kitöltés is. A 25 kérdésből átlagosan a leghosszabb időt a 24-es kérdésnél töltötték a településvezetők, itt arra kértük őket, nevezzék meg milyen kommunikációs eszközöket használ rendszeresen az önkormányzat a településen felmerülő konfliktushelyzetek kezelésére.

Az átlagosnál hosszabb időt töltöttek a 9-es és a 10-es kérdések megválaszolásával is, ezekben a hosszú távú településfejlesztési koncepciójukat, illetve a legfontosabb településfejlesztési szükségleteket, projektjavaslataikat kértük megfogalmazni.

A településvezetők jelentős területi mobilitását alátámasztó körülmény, hogy ugyan a kitöltések többsége, 54,7 %-a a Balaton térségében érintett három vármegye egyikében történt, jellemzően a településvezetők által képviselt üdülőkörzeti településen, összességében azonban mégis azok vannak többségben, akik a kitöltés időpontjában valahol máshol tartózkodtak.

17. sz. ábra Kérdőívkitöltések mentése vármegyék szerint

Forrás: BIFÜ Nkft TK

Ez a helyszín az esetek mintegy negyedében Budapest, de előfordul Pest, Tolna, Győr-Moson-Sopron, Baranya, Bács-Kiskun, Fejér és Borsod-Abaúj-Zemplén megyei területről továbbított kitöltés is, a már említett külföldi, Csehországi kitöltés mellett.⁵⁴

⁵⁴ Hradec Králové-i kerület (cseh nyelven Královéhradecký kraj) önálló közigazgatási egység Csehország északi részén, ami többek között magában foglalja Trutnov városát, ahonnan egy kitöltés érkezett.

A továbbiakban a kérdőívben feltárt tartalmi információk összefoglaló demonstrálásával folytatjuk az online vizsgálat eredményeinek ismertetését.

A kérdőívkitöltők elsőpró mértékben a válaszadás szempontjából primer módon célzott alapsokaság, 62 fő, vagyis 96,9 % polgármester, csupán két kivétel van, Vigántpetend községben az egyik alpolgármester, Keszthely város esetében a településvezető felhatalmazása alapján a városfejlesztési és városüzemeltetési osztályvezető válaszolt.

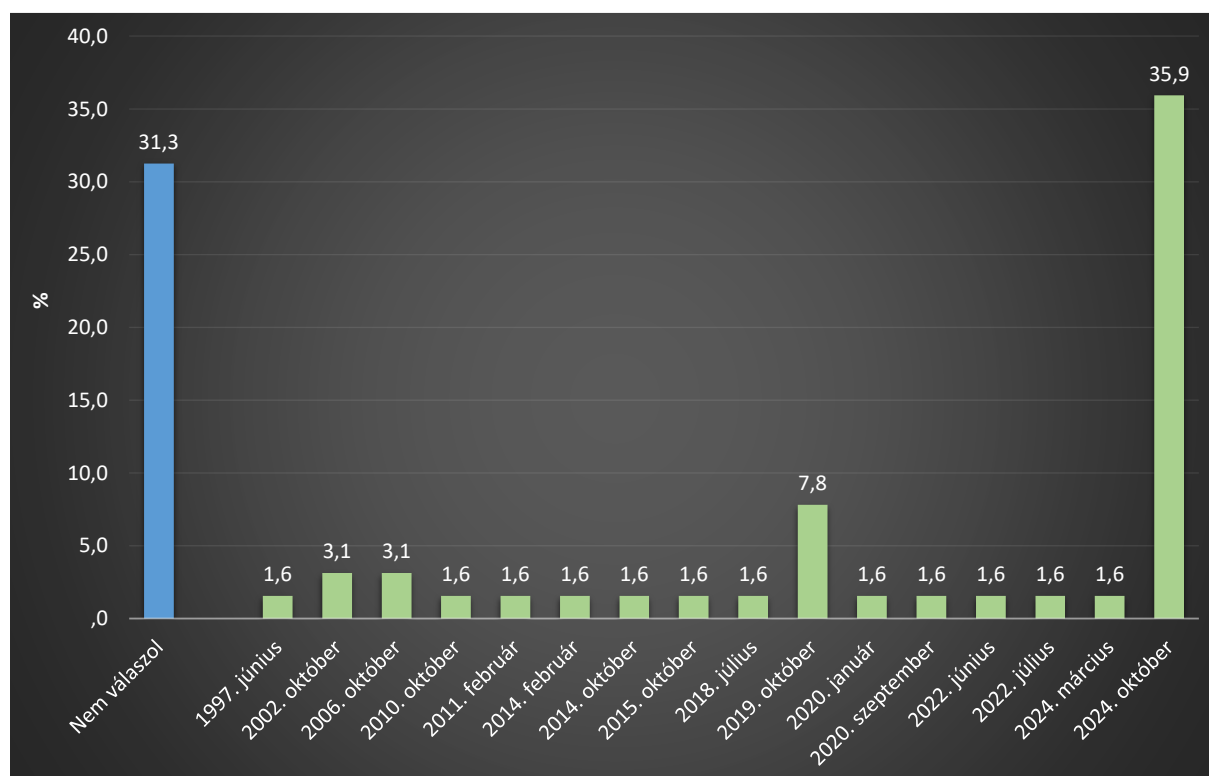
Kérdések sorában első helyen szereplő tartalmi kérdés arra vonatkozott, hogy a válaszadó mióta tölt be településvezetői funkciót. A vezetői tisztség betöltése mintegy 27 éves időintervallumot fog át, 1997 júniusa és 2024 októbere között szóródik, jelentősebb gyakoriságnövekmény 2019 októberében látható, a jelenlegit megelőző önkormányzati ciklus kezdetén. A legkorábban hivatalba lépett és jelenleg is hivatalban lévő, a jelen adatfelvételben részt vett településvezető Rezi község polgármestere,⁵⁵ míg 2024 októberében 23 nyilatkozó településvezető lépett hivatalba.⁵⁶ A vezetői tisztség betöltésének kezdetére vonatkozó információ megadása nem volt kötelező a nyilatkozók részéről, ezzel a lehetőséggel 20 adatközlő élt, ami csaknem a harmada az összes válaszadónak.

⁵⁵ Cserép Gábor, Rezi polgármestere az egyik legrégebb óta hivatalban lévő településvezető Magyarországon. Csupán néhány település vezetője van Rezi polgármesterénél is hosszabb ideje hivatalban, közöttük említendő Gödöllő polgármestere, Dr. Gémesi György (1990-óta), Budaörs polgármestere, Wittinghoff Tamás (1991-óta), Kaposvár polgármestere, Szita Károly és Dr. Tóth József, a fővárosi XIII. kerület polgármestere, mindketten 1994-óta). Az országban a 2024 évi választást követően legrégebb óta hivatalban lévő településvezetője a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Gyulaháza polgármestere, Bardi Béla, aki 1976-óta vezeti a községet.

Forrás: www.valasztas.hu; <https://frissmedia.hu/hir/az-orszag-legregebben-regnalo-polgarmestere-is-leadta-a-szavazatat/25897>

⁵⁶ Keszthely város esetében, ahol ugyancsak változott a településvezető, a vizsgálatban nyilatkozó városfejlesztési és városüzemeltetési osztályvezető 2024 márciusában került vezetői pozícióba.

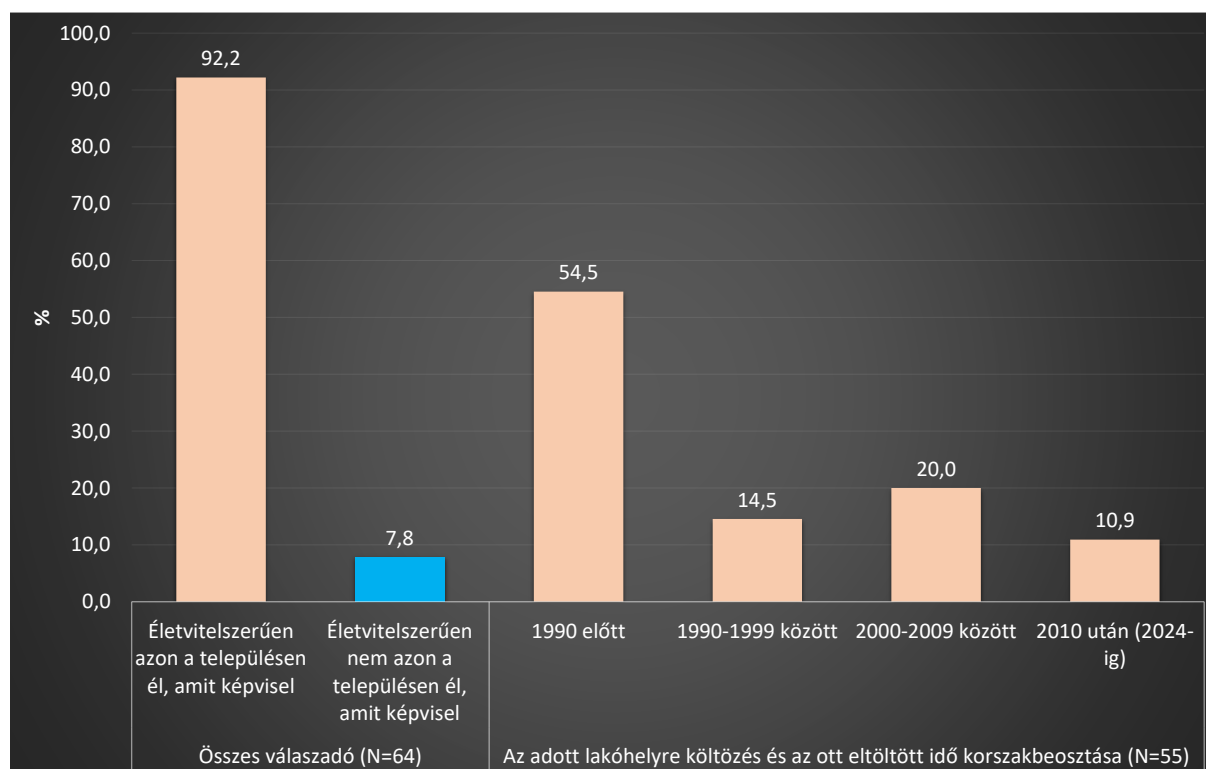
18. sz. ábra Vezetői tisztség betöltésének kezdete

Forrás: BIFÜ Nkft TK

Felkértük a kérdőívkitöltőket, nyilatkozzanak arról, hogy életvitelszerűen azon a településen élnek-e, amelyet tisztségükkel képviselnek. A kérdésre minden kérdőívkitöltő válaszolt, 59 nyilatkozó, vagyis az összes kitöltő 92,2 %-a jelezte, hogy lakóhelye megegyezik az általa képviselt településsel, 5 településvezetőnek máshol van a lakóhelye: Dörgicse, Hollád, Szentbékáll, Zala és Zalakomár polgármesterének. A lakóhely települések ezekben az esetekben is közel vannak a vezetői munkával képviselt településekhez, átlagos közúti forgalomban maximum 15-30 perc.

19. sz. ábra Vezetői tisztség betöltése és az állandó lakóhely viszonylata a kérdőívkitöltő településvezetők körében

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A kérdőívet kitöltő településvezetők abszolút többsége már az 1990-es rendszerváltást megelőzően is azon a településen élt, ahol most vezető. Az 1990-es években a kérdésre válaszolók mintegy hetede, a 2000-es években ötöde, 2010-től mintegy kilenced része költözött arra a településre, amit most irányít. Összességében az a jellemző, hogy a településvezetők, vezetői tisztséget betöltők elsősorban többsége tartósan azon a településen él, ahol dolgozik. A 2024 évben bekövetkezett településvezetői változások érdemben nem módosították az előbbieken demonstrált szerkezeti képet. Az öt olyan településvezetőből, aki jelzése alapján nem azon a településen él, ahol dolgozik, hárman (Hollád, Dörgicse, Zala) 2024-től is tovább folytatták a munkájukat, ketten (Szentbékáll, Zalakomár) ebben az évben kezdték meg azt. Az 59 olyan esetből, akik azon a településen élnek, amit válaszaikkal képviseltek, 37 esetben nem változott a vezető, 22 esetben igen, statisztikailag azonban nincs szignifikáns összefüggés.⁵⁷

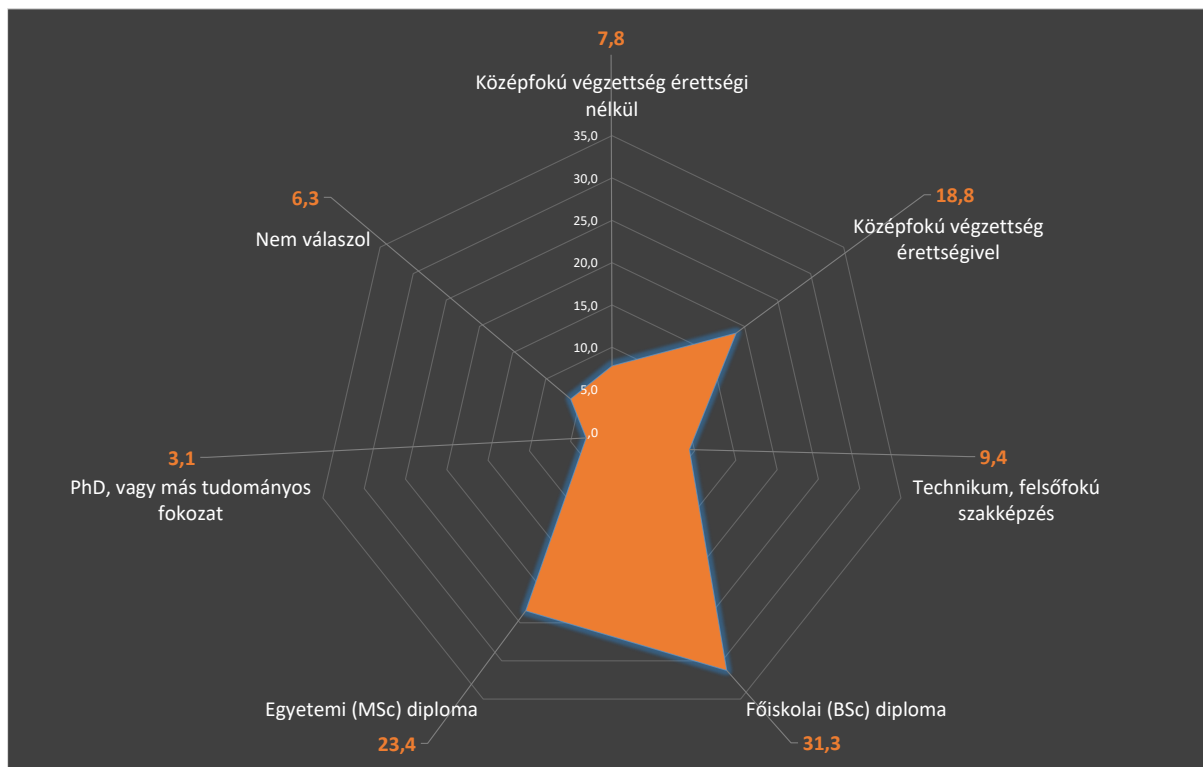
A vizsgálatban szereplő településvezetők legmagasabb befejezett iskolai végzettsége jellemzően magas, az esetek abszolút többségében, 57,8 %-os mértékben felsőfokú. Az összes válaszadó közel harmada, 31,3 % (20 fő) főiskolai (Bsc), 23,4 % (15 fő) egyetemi (Msc), 2 fő PhD, vagy más tudományos fokozattal rendelkezik.⁵⁸

⁵⁷ Pearson Chi Square: 0,014. Asymp.Sig: 0,904.

⁵⁸ Hollád és Vindornyalak polgármestere rendelkezik a nyilatkozók közül tudományos fokozattal.

Érettségi nélküli középfokú végzettséggel 5, érettséggel 12 településvezető rendelkezik, illetve további 6 településvezető technikummal, vagy egyéb diplomát nem adó felsőfokú szakképesítéssel bír. Négy településvezető (Barnag, Felsőörs, Kékkút, Kötcsé) nem válaszolt az iskolai végzettség kérdésére.

20. sz. ábra A válaszadó településvezetők legmagasabb befejezett iskolai végzettsége

Forrás: BIFÜ Nkft TK

Nincs szignifikáns összefüggés az iskolai végzettség és a 2024-ben bekövetkezett településvezető változások között. A válaszkerülők közül két esetben változott, két esetben nem változott a településvezető, a felsőfokú végzettségűek közelítésében azokban az esetekben, ahol nem változott a településvezető, mintegy 60 %-os összesített arányt látunk, de abban a csoportban is, ahol változott a településvezető, a felsőfokú végzettségűek aránya ugyancsak 50 % feletti.

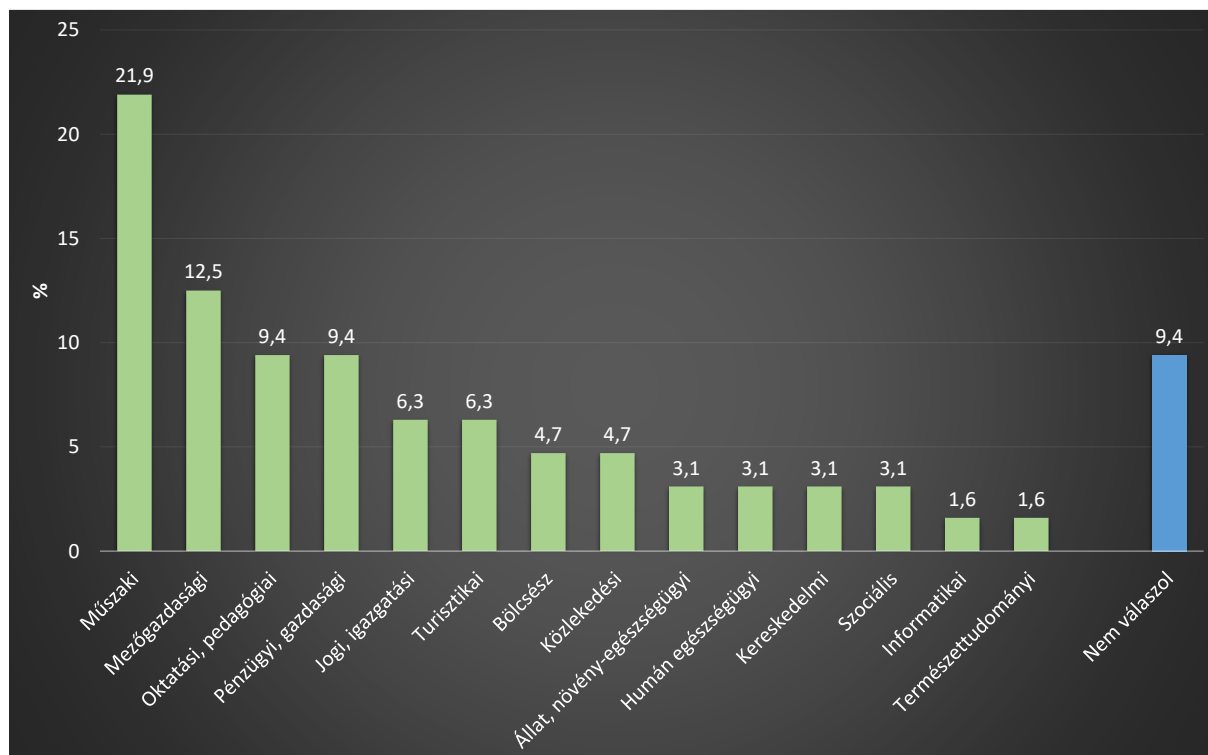
Nincs lényeges változás a középfokú végzettségűek esetében sem, a személyi változások nem generáltak jelentős hatásokat a településvezetők iskolázottsága terén.⁵⁹

A válaszadók szabadon kifejtették, hogy végzettségük és szakmai tapasztalataik alapján mely szakterülethez kötődnek a leginkább. A kérdés kapcsán megkértük a településvezetőket, hogy csak a legfontosabb szakterületet nevezzék meg.

⁵⁹ Pearson Chi Square: 7,538. Asymp.Sig: 0,274.

A válaszok alapján összesen 14 különböző szakterületet azonosítottunk, az említések között a legjellemzőbb a műszaki végzettség, legalább minden ötödik nyilatkozó településvezetőnek, 14 főnek valamilyen, jellemzően felsőfokú, műszaki végzettsége van.

21. sz. ábra A vizsgálatban részt vett településvezetők végzettség és szakmai tapasztalatokon alapuló legfontosabb szakterülete

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A második legjelentősebb szakterület mezőgazdasági-agrár jellegű, ez 8 településvezetőt jelent. A többi említett szakterület esetében alacsonyabb a gyakoriság és nagyobb a szóródás, említődött a tanári pálya, könyvelés-pénzügy, jog, turisztika, közlekedés, bölcsész, kereskedelem, szociális, orvosi, állat és növény egészségügyi, informatikai és természettudományos szakterület. Hat, jellemzően középfokú végzettséggel rendelkező településvezető nem kívánt a kérdésre válaszolni.

A vizsgálat során igyekeztünk képet alkotni a településvezetők idegennyelv-ismeretéről. A kérdés kapcsán hangsúlyoztuk, ne feltétlenül a hivatalos dokumentummal igazolható idegen nyelvtudást említsék, hanem a gyakorlatban működő készségeket helyezték előtérbe. A kérdésre 46 vezető, a nyilatkozók 71,9 %-a adott legalább egy választ 18 kitöltő, vagyis 28,1 % tartózkodott a válaszadástól. Összefüggést tártunk fel az idegen nyelvismeret kérdésre irányuló válaszadási hajlandóság és a 2024-ben zajlott településvezetői változások követése kapcsán.

Jól láthatóan felülreprezentált az idegen nyelvismeretre vonatkozó válaszadási hajlandóság abban a településvezetői klaszterben, amely 2024-ben került a pozíciójába, a kérdésre nem

válaszolóknak nem véletlen többségét abban a klaszterben látjuk, ahol nem változott a településvezető.⁶⁰

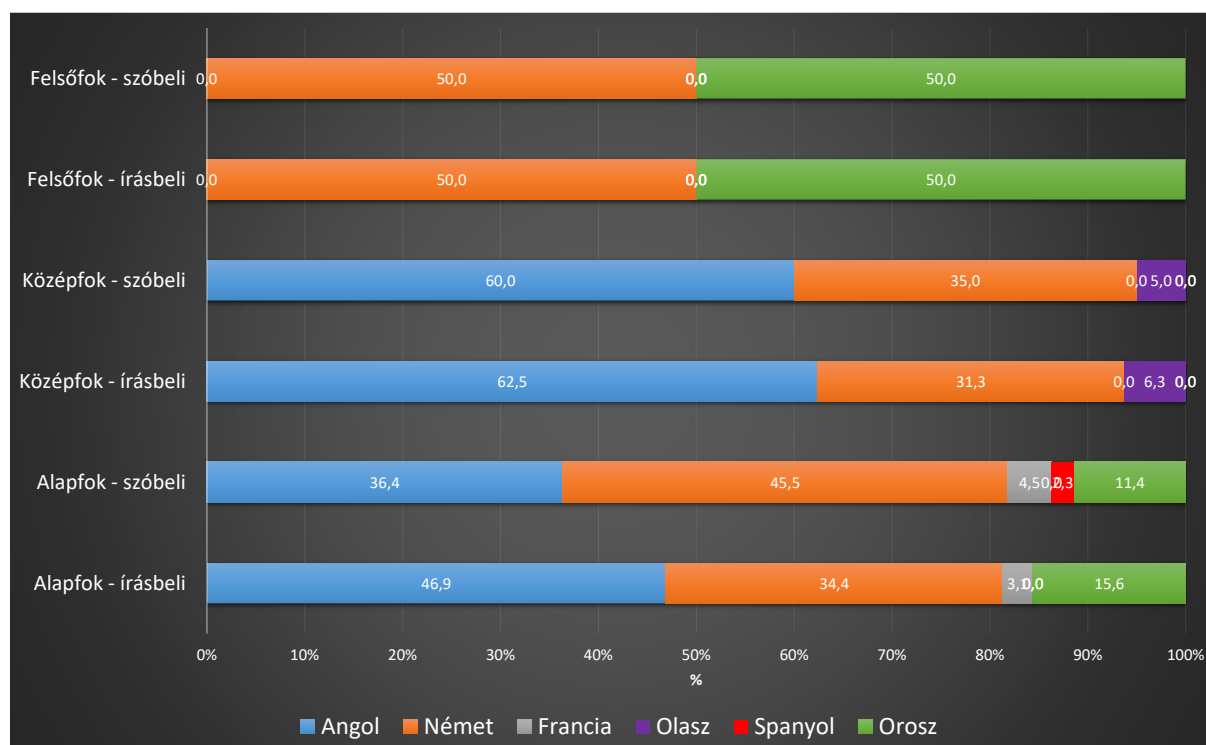
15. sz. táblázat A kérdőívkitöltők idegen nyelvismeretének összefüggései a 2024-ben bekövetkezett településvezetői változásokkal

		IDEGEN NYELVISMERET		Total
		Válaszol	Nem válaszol	
POLGÁRMESTER VÁLTOZÁS	Nem változott a településvezető	25	15	40
		62,5%	37,5%	100,0%
		54,3%	83,3%	62,5%
	Változott a településvezető	21	3	24
		87,5%	12,5%	100,0%
		45,7%	16,7%	37,5%
Total	46	18	64	
	71,9%	28,1%	100,0%	
	100,0%	100,0%	100,0%	

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A településvezetők által említett leggyakoribb beszélt idegen nyelv az angol és a német, ez a két nyelv összes idegen nyelvre vonatkozó említés több mint négyötödét alkotja. Összesen 12 említésben jelenik meg az orosz, három említésben a francia, kettőben az olasz és egy említésben a spanyol nyelv.

22. sz. ábra Idegen nyelvismeret és a nyelvismeret minősítési fokozata

Forrás: BIFÜ Nkft TK

Az alapfokú írás és olvasáskészség metszetében fordított összefüggés látszik az angol és a német között. Alapfokon angol nyelvből inkább az íráskészség, németből inkább a

⁶⁰ Pearson Chi Square: 4,638. Asymp.Sig: 0,031. Cramer's V: 0,269.

szókincstudás jellemzőbb. Középfokon az angol dominál, mind az írás, mind a szókincs terén. A felsőfokon elsajátított idegen nyelvek esetében csak a német és az orosz jelenik meg, mind az írás, mind a beszédkészségek terén egy-egy említést takarnak.

A francia nyelv esetében inkább az alap, az olasz esetében inkább a középfokú tudás jellemzőbb, az egyetlen spanyol nyelvtudást említő polgármester alapfokú szóbeli készséggel rendelkezik.⁶¹

A vizsgálat első tartalomkifejtő kérdésében megkértük a településvezetőket, fogalmazzák meg, mi a következő 5 évre vonatkozó fő koncepcionális, átfogó településfejlesztési célkitűzésük. A kérdésre 54 érvényes válasz érkezett, 9 községből (Hegymagas, Kereki, Köveskál, Kékkút, Vöröstó, Paloznak, Mindszentkál, Aszófő, Zalaapáti), illetve Zalakomár nagyközségből nem érkezett válaszkifejtés. A 10 válaszkifejtés nélküli településből csak Paloznagon és Zalakomárban változott a településvezető személye.

16. sz. táblázat A következő 5 év fontos településfejlesztési célkitűzései a vizsgálatban szereplő városokat képviselő vezetők megfogalmazásai alapján

VÁROS	VÁLTOZÁS	5 ÉVES FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ
Marcali	Változott a településvezető	A település alpinfrastruktúrájának fejlesztése (víz, szennyvíz és úthálózat) fejlesztése, lakóingatlanok kialakítása és az idegenforgalmi beruházások lehetővé tétele érdekében.
Tab	Változott a településvezető	Turisztikai fejlesztés, közösségépítés, hagyományörzés.
Balatonlelle	Változott a településvezető	Turizmusfejlesztés, közösségépítés.
Balatonfüzfő	Nem változott a településvezető	Turisztikai fejlesztések.
Zalakaros	Változott a településvezető	Megtalálni az egyensúlyt a település életében az itt lakók és az ide látogató turisták érdeke közt és fenntartható, környezettudatos és innovatív fejlesztésekkel még élhetőbbé tenni a települést. Összefogó, pozitív közösséget építeni a fiatalok bevonásával, mely tud és akar is tenni a települése jövőjéért.
Keszthely	Változott a településvezető	Keszthely fejlesztési programja 7 súlyponti területből áll, melyek sorrendje fontossági sorrend is. Legfontosabb prioritásként a helyi gazdaságot kívánjuk megerősíteni, másodsor környezetbarát, szelíd fejlődést vizionálunk, harmadszor szeretnénk a várost regionális kulturális és oktatási központtá tenni. Adottságainknál fogva kiemelt szerepet tölt be a turizmus, melyet ápolnunk és fejlesztenünk kell, (hangsúlyozva, hogy a modern, fenntartható gazdaság és munkahelyek nem épülhetnek csak erre az egy pillérre). Külön fejezetet képeznek az intézmények, hiszen városunkat iskolái, kórháza, egyeteme regionális központtá teszi. Az intézmények sokszor erejükön felül teljesítenek, máskor jól vagy kevésbé átgondolt átszervezések, összevonások tárgyai. Átgondolandó és fejlesztendő Keszthely belső közlekedése, országos és nemzetközi közlekedési infrastruktúrában betöltött szerepe. Itt is sok a kérdés és teendő, az utcák állapotától kezdve közösségi közlekedésig, parkolóktól a közeli repülőtérrel való jobb együttműködésig. A város nagy múlttal, neves elődökkel és aktív egyesületekkel rendelkezik, így a tömeg- és versenysport is kiemelt terület a 2024-2029-es programban.
Lengyeltóti	Változott a településvezető	Közüntézményeink energetikai korszerűsítések, időszotthon létesítése.

Forrás: BIFÜ Nkft TK

⁶¹ Lengyeltóti város polgármestere.

Az adatközlő városok többsége esetében továbbra is jelentős szerepet kaphat a turizmusfejlesztés, turisztikai beruházások támogatása. Marcaliban hangsúlyos a közüzemi infrastruktúra fejlesztése, valamint lakóingatlanok kialakítása, Lengyeltótiiban pedig az energetikai korszerűsítések és egy időotthon létesítése. Több városban is hangsúlyozták a polgármesterek a közösségépítés szerepét, ez Tabon a hagyományőrzéssel, Zalakaroson inkább progresszív társadalomépítő trendekkel is kiegészül. A legkomplexebb válasz Keszthelyről érkezett, ahol a következő 5 évre vonatkozó fejlesztések kapcsán 7 súlyponti területet határoztak meg, amelyek egyben fontossági sorrendet is alkotnak. Első helyen a helyi gazdaság támogatása áll, amit környezetbarát városfejlesztéssel igyekeznek majd támogatni, harmadik helyen az oktatás, negyedik helyen a turizmusfejlesztés jelenik meg. Ötödik prioritás az intézményfejlesztés, hatodik a közlekedésfejlesztés, hetedik a tömeg és versenysportfejlesztés.

A községek esetében, függetlenül attól, hogy történt-e a településvezetésben személyi változás, vagy nem, jellemzően hangsúlyos fejlesztési prioritás a közüzemi infrastruktúra, ivóvíz és szennyvíz és csapadékvíz-elvezetés, csatornázás, közvilágítás javítása; ezeket láthatjuk például Lovason, Salföldön, Szigligeten, Balatongyörökön, Esztergályhorvátiban, Kőröshegyen, Felsőörsön, Egeraracsán, Ordacsehiben, Vigántpetenden, vagy Litéren. Számos községben alapvető fejlesztési prioritás a települési úthálózat, járdák fejlesztése, kialakítása, közútburkolat csere. Ez utóbbi került hangsúlyozásra például Alsóörsön, Somogyszentpálon, Nyim, Tikos és Küngös községekben. Balatonszentgyörgy és Balatongyörök községekben például a temetőfejlesztés (urnafal kialakítása) is fontos prioritás.

A válaszok jellemzően a községek esetében is komplexek, a közüzemi, településüzemeltetési infrastruktúra fejlesztése gyakran együtt jár a bel és külterületi utak fejlesztésének szándékával, akár az önkormányzat által fenntartott intézmények fejlesztésével, helyi kulturális program és a turizmusfejlesztéssel. Letelepedést, akár szolgálati lakás által biztosított lakhatást, a fiatal családok lakáshoz jutását, lakosságmegtartás célzó prioritások is több község esetében dominálják a fejlesztési célkitűzéseket, ilyen például Dióskál, Zánka, Sérsekszőlős, Lesenceistvánd, Uza, Pula vagy Balatoncsicsó.

Fontos szempont a települési arculat megőrzése, településkép fejlesztése, zöldterület fejlesztés, parkosítás, virágosítás, ilyen például Lovas, Barnag, Zala, vagy Balatonfenyves, máshol azonban inkább a csak az alapvető működés, a túlélés biztosítása a fő célkitűzés, ez a válasz érkezett például Nagyberényből, vagy Gamásról. A kialakult körülmények között jellemzően fontos a települések a települések felelős gazdálkodása, pénzügyi egyensúlyának megőrzése, ilyen válasz született például Holládon.

A legkomplexebb válaszkifejtést Balatonederics község polgármestere fogalmazta meg, aki 9 pontban fejtette ki részletesen a következő 5 évre vonatkozó koncepcionális fejlesztési elképzeléseket. Ezek első helyén az önkormányzati, képviselőtestületi munka hatékonyabbá tétele áll, második a helyi egészségügyi és szociális ellátások fejlesztése, harmadik az oktatás-nevelési munka támogatása, negyedik a művelődési és kulturális intézményfenntartás és működés biztosítása, ötödik a környezetvédelem, hatodik a településüzemeltetés, hetedik az ifjúságvédelem és ösztöndíj-támogatás, nyolcadik a vállalkozások támogatása, kilencedik a strandüzemeltetés és strandfejlesztés. Ez utóbbi kapcsán külön hangsúlyt kapott a Balaton Fejlesztési Tanács által támogatott *Mozdulj Balaton* program.⁶²

⁶² Bővebben: <https://www.balatonregion.hu/hu/projekt/mozdulj-balaton-hu>

A településvezetők kifejthették elképzeléseiket azzal kapcsolatban is, hogy 2024-hez képest évtizedes távlatban melyek lennének a legfontosabb fejlesztési prioritásaik. A kérdésre 48 településről érkezett válasz, Lengyeltóti város és Zalakomár nagyközség polgármestere, illetve további 14 község vezetője (Hegymagas, Kereki, Salföld, Köveskál, Balatonederics, Kékkút, Vöröstó, Esztergályhorváti, Paloznak, Mindszentkál, Zalacsány, Káptalantóti, Zalaapáti, Öreglak) kihagyta az erre a kérdésre vonatkozó választ.

A vizsgálatban részt vett városok többségében hosszabb távon is nagy hangsúlyt kapnak a turisztikai fejlesztések, Balatonlellén olyan városépítkezésben gondolkodnak, ami a lakosságszám növekedését eredményezi, Tab városban hosszabb távon is fontos prioritás a hagyományőrzés és közösségszervezés, Keszthelyen az 5 éves komplex fejlesztési koncepciót évtizedes időtávban is biztosan fenntartanák.

17. sz. táblázat A következő 10 év fontos településfejlesztési célkitűzései a vizsgálatban szereplő városokat képviselő vezetők megfogalmazásai alapján

VÁROS	VÁLTOZÁS	10 ÉVES FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ
Marcali	Változott a településvezető	A Marcali Városi Gyógyfürdő és Szabadidőközpont bázisán idegenforgalmi fejlesztések végrehajtása, a több évszakos Balaton koncepciójához igazodóan.
Tab	Változott a településvezető	Turisztikai fejlesztés, közösségépítés, hagyományőrzés.
Balatonlelle	Változott a településvezető	Városépítés a lakosságszám növelése érdekében.
Balatonfűzfő	Nem változott a településvezető	Turisztikai fejlesztések.
Zalakaros	Változott a településvezető	Élhető, fenntartható kistelepülés minden szolgáltatással, egyben 5 csillagos pezsgő fürdőváros színes programokkal, attrakciókkal.
Keszthely	Változott a településvezető	Az 5 éves koncepció mentén megfogalmazott 7 súlypont szerint!
Lengyeltóti	Változott a településvezető	Nv.

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A községek metszetében a települési infrastruktúra fejlesztése jellemzően hosszabb távon is kulcskérdés, Dióskál, Szigliget, Balatonfenyves, Küngös, Vindornyalak, Torvaj, Vigántpetend, Felsőörs, Nyim, Litér, mind ezek közé sorolható. A turizmusfejlesztés, mint hosszú távú opció, négy háttérzóna település esetében dominál: Uzsa, Barnag, Somogyszentpál és Lesenceistvánd.

A népességmegtartás, az elvándorlás és az előregedés elleni küzdelem, fiatal családok letelepedésének segítése Alsóörs, Balatonfenyves, Hollád, Gamás, Küngös és Zalaszentpál községekben került előtérbe. Fontos a helyi, illetve az elérhető környékbeli munkahelyek száma, a munkahelymegtartó erő például Zánka, Somogyszentpál és Küngös polgármestere szerint, mások ezt a település élhetővé tétele, megőrzése kapcsán fejezték ki: Nemesgulács, Monostorapáti, Balatongyörök, Kisapáti, Alsóörs, Dörgicse, Sérsekszőlős, Zala, Felsőörs, Nyim, Egeraracsa, Pula.

Több településen, például Tihany, Somogyszentpál, Küngös és Zalaszentpál községekben a közlekedésfejlesztést is alapvetően fontos, koncepcionális kérdésként kezelik, ez alatt nemcsak

a nyári forgalomcsillapítás igényeit, hanem a távolsági és helyközi, akár a kerékpáros közlekedésfejlesztés fontosságát is megfogalmazzák.

Fontos fejlesztési koncepció a meglévő kulturális programkínálat megőrzése, lehetőségek szerinti színesítése, adott esetben a helyi művelődési házak felújítása, bővítése. Ordacsehi községben fontos hosszú távú fejlesztési prioritás a zöldenergia, konkrétan napelem fejlesztések, Tikos községben pedig a 2030-as évek közepére egy teljesen önellátó *ökofalut* szeretnének kialakítani.

A rövid és hosszabb távú fejlesztési koncepciók tárgyalása után megkértük a településvezetőket, nevezzék meg a legfontosabb három fejlesztési szükségletet, projektjavaslatot, melyeket a következő három évben mindenképpen szükséges volna a településen megvalósítani. A fejlesztési szükségletek megadása során minél konkrétabb megfogalmazást kértünk, például a projekt helyszínének, tárgyának, vagy műszaki tartalmának leírásával. A közölt fejlesztési tervekhez lehetőség volt indikatív (becsült) forrásigény jelzésére.

A kérdésre Tihany kivételével minden vizsgálatban részt vett településről érkezett legalább egy válasz. Egy projektjavaslat érkezett Alsópáhok községből, kettő Aszófő, Esztergályhorváti, Kékkút, Hollád, Salföld és Vöröstó községekből, további 56 településről mindhárom felkínált válaszadási lehetőséggel éltek a kérdőívkitöltők. A fejlesztési javaslatok indikatív forrásigényének jelölése ugyancsak részleges, az első projektjavaslathoz 59, a másodikhoz 57, a harmadikhoz 51 esetben társítottak forintosított összeget. Minden válaszlehetőségre – beleértve a projektjavaslatokat és azok forrásigényét – 50 kérdőívkitöltő válaszolt. A projektjavaslatok száma első helyen 63, a második helyen 62, harmadik helyen 58 db, összesen 183.

18. sz. táblázat Legfontosabb települési fejlesztési szükségletek általános projektjavaslatai a következő 3 évben és a hozzájuk társított forrásigények alakulása

	Projekt javaslatok száma (Db)	Forrásigény említések száma (Db)	Minimum forrásigény (Ft)	Maximum forrásigény (Ft)	Forrásigény összesen (Ft)	Egy említett, forrásigénnyel társított projektre jutó forrásigény (Ft)
ELSŐ HELYEN EMLÍTETT FEJLESZTÉS	63	59	100 000	6 000 000 000	28 242 000 000	478 677 966,10
MÁSODIK HELYEN EMLÍTETT FEJLESZTÉS	62	57	400 000	6 000 000 000	27 684 400 000	485 691 228,07
HARMADIK HELYEN EMLÍTETT FEJLESZTÉS	58	51	1 000 000	5 000 000 000	21 041 550 000	412 579 411,76
SUM	183	167			76 967 950 000	460 885 928,14

Forrás: BIFÜ Nkft TK

Az első helyen említett projektjavaslatok forrásigénye 100 ezer és 6 milliárd Ft között változik, az összes jelzett forrásigény ebben a csoportban meghaladja a 28,2 milliárd Ft-ot, egy említett projektre átlagosan 478,7 millió Ft jut. A második helyen említett projektek forrásigénye 400 ezer és hasonlóan az első helyen említett projektekéhez, 6 milliárd Ft között szóródik, a teljes összeg ebben a klaszterben mintegy 27,7 milliárd Ft, egy projektre átlagosan 485,7 millió Ft jut. A harmadik helyen említett projektjavaslatok minimumösszege 1 millió Ft, a maximum 5 milliárd Ft, a teljes összeg meghaladja a 21 milliárd Ft-ot. Az egy javaslatra jutó forrásigény 412,5 millió Ft.

A jelzett projektek teljes nevesített forrásigénye 76,9 milliárd Ft, egy projektre átlagosan 460,9 millió Ft jut.

Az említési rangsorba rendezett, megvalósítani szándékozott fejlesztések forrásigényeit települési szinten összeadtuk, majd különböző területi, település jogállás szerinti differenciáló statisztikai tesztelés alá helyeztük. Az adatok szerint vármegye és Balaton partviszonylat szerint nincs statisztikailag igazolható szignifikáns összefüggés a forrásigények alakulásában, illetve nincs mérvadó összefüggés abban a vonatkozásban sem, hogy az adott településen 2024-ben változott-e a településvezető, vagy nem. A projektjavaslatokat és ezek forrásigényeit az ilyen

körülményektől függetlenül kezeljük.⁶³ Statisztikailag igazolható magyarázó összefüggés csak a települési jogállás dimenziójában látszik.⁶⁴

A forrásigények nem véletlen módon összefüggnek a településmérettel, a városok forrásigényei átlagosan lényegesen magasabbak, mint a községek jellemző forrásigényei. Ezt az eredményt forrásigények települési jogállások szerint differenciált eloszlásszerkezete is alátámasztja. A városok esetében egyenletes magas a forrásigény, szélsőségesen magas, vagy alacsony igények nem jelennek meg, míg a községek esetében sokkal szűkebb a jelzett forrásösszegek tömörülési tömege, amihez képest extrém szélsőértékeket az adott települések átlagostól eltérő, egyedi fejlesztési igényei jelenítenek meg. Az átlagos forrásigény szinthez képest szélsőségesen nagy eltérések csak a magas forrásigénnyel társított projektek esetében igazolható.

A vizsgálatban szereplő városok következő évekre vonatkozó legfontosabb fejlesztéseinek forrásigénye 225 millió és 11 milliárd Ft között mozog, városonként átlagosan 5,1 milliárd Ft. A legmagasabb forrásigények Zalakaros, Balatonlelle és Balatonfüzfő esetében jelennek meg, a legalacsonyabb Lengyeltótiiban.

⁶³ Vármegye: ANOVA Sig: 0,517. Balaton partviszonylat: ANOVA Sig: 0,207. Településvezető változás ANOVA Sig: 0,190.

⁶⁴ Települési jogállás F stat: 17,765. ANOVA Sig: 0,000.

19. sz. táblázat Általános projektjavaslatok és forrásigények a vizsgálatban résztvevő városok metszetében

	JAVASLAT			
	ELSŐ	MÁSODIK	HARMADIK	
Marcali	Fürdő szolgáltatásbővítés	Piaci alapon működő idősok otthonának létrehozása	Lakóingatlanok, építési telkek kialakítása az alapinfrastruktúra kiépítésével	
Tab	Kerékpárút	Sportcsarnok építése	Parkerdő, Turisztikai létesítmények	
Balatonlelle	Térségi multifunkciós kulturális központ építése	Wellness és rekreációs szálloda építés csúszdaparkkal	Idősothton építés	
Balatonfüzfő	Gyártelepi óvoda építés	Gyártelepi vízhálózat felújítása	Tobruki Községi csónakkikötő	
Zalakaros	Bolt, áruház, élelmiszer üzlet	Szociális otthon	Fürdő fejlesztés	
Keszthely	Családi park kialakítása	Belvárosi önkormányzati ingatlanok fejlesztése	Belterületi utak fejlesztése	
Lengyeltóti	Energetikai korszerűsítések	Idősothton létesítése	Játszóterek létesítése	
	FORRÁSIGÉNY			ÖSSZESEN
	ELSŐ	MÁSODIK	HARMADIK	
Marcali	1 000 000 000	1 000 000 000	500 000 000	2 500 000 000
Tab	350 000 000	850 000 000	400 000 000	1 600 000 000
Balatonlelle	3 000 000 000	4 000 000 000	1 500 000 000	8 500 000 000
Balatonfüzfő	800 000 000	6 000 000 000	500 000 000	7 300 000 000
Zalakaros	1 000 000 000	5 000 000 000	5 000 000 000	11 000 000 000
Keszthely	1 000 000 000	3 000 000 000	1 000 000 000	5 000 000 000
Lengyeltóti	150 000 000	50 000 000	25 000 000	225 000 000

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A fejlesztési tervek logikája nem véletlen szinkronitást mutat, alapvetően turizmus és turisztikai attrakciófejlesztés, ingatlanfejlesztés és energetikai korszerűsítés, idősellátás, illetve közüzemi infrastruktúra fejlesztése köré fonódik, de említésre kerül a kereskedelmi üzlethálózatok fejlesztése, óvodafejlesztés, belterületi útfejlesztés, sportcentrum, családi park, illetve csónakkikötő fejlesztés is.

A községek esetében hasonló logikára épített fejlesztési elképzeléseket látunk, intézmény és ingatlanfejlesztés, bel-, és külterületi úthálózat felújítás, járda és kerékpáros közlekedésfejlesztés, közművesítés, közüzemi infrastruktúra fejlesztés, energetikai korszerűsítés, Zalacsányban idősothton fejlesztés, Felsőörsön, Zalakomárban és Gamáson szociális és szolgálati bérlakásépítés is előfordul.

20. sz. táblázat Általános projektjavaslatok és forrásigények a vizsgálatban részt vett, de az átlagostól jelentősen eltérő forrásigényeket jelző községek metszetében

	JAVASLAT			
	ELSŐ	MÁSODIK	HARMADIK	
Nagyberény	Bölcsőde építése	Belterületi járdák és utak felújítása	Szennyvízkezelő rendszer kiépítése	
Kereki	Szennyvíz elvezetés kiépítése (Kereki, Pusztaszemes, Bálványos, Lulla)	Ivóvízrendszer korszerűsítése	Tartalék lakóterület feltárása	
Nemesgulács	Templocsapás út szilárdburkolata	Zebrák kialakítása	Turisztikai fejlesztés	
Dióskál	Szennyvíz- és esővízelvezető csatorna-rendszer kiépítése	Helyi utak, járdák felújítása	Szolgálati lakás felújítása-, kialakítása	
Szigliget	Települési víziközmű-hálózat felújítás	Bérlakás-program elindítása fiatalok számára	Települési csapadékvíz elvezető és gyűjtő rendszer felújítása, kiépítése	
Alsóörs	Iskola bővítés	Belterületi utak fejlesztése	Strand sétány fejlesztése	
Felsőörs	Közkonyha létesítése	Szociális és szolgálati lakás építés	Ivóvízhálózat felújítás	
Nyim	Csapadékvíz - belterületi vápás utak felújítása, szélesítése, járdák szélesítése	Vezetékes szennyvíz bevezetése/megoldástól függő	Komplex energetikai felújítás, bővítés a kulturháznál és a hivatal épületél (2 épület)	
	FORRÁSIGÉNY			ÖSSZESEN
	ELSŐ	MÁSODIK	HARMADIK	
Nagyberény	200 000 000	400 000 000	2 000 000 000	2 600 000 000
Kereki	6 000 000 000	25 000 000	60 000 000	6 085 000 000
Nemesgulács	2 000 000 000	200 000 000	4 000 000 000	6 200 000 000
Dióskál	4 089 400 000	Nv	40 000 000	4 129 400 000
Szigliget	900 000 000	400 000 000	500 000 000	1 800 000 000
Alsóörs	1 300 000 000	450 000 000	60 000 000	1 810 000 000
Felsőörs	20 000 000	200 000 000	2 000 000 000	2 220 000 000
Nyim	925 000 000	1 500 000 000	170 000 000	2 595 000 000

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A költségigények szempontjából jelentősen átlag feletti összegnagyságrendek jelennek meg Nemesgulács, Kereki, Dióskál, Nyim, Nagyberény Felsőörs, Szigliget és Alsóörs községekben,⁶⁵ ezeket külön demonstráljuk. A költségigények összege együttesen minden szóban forgó település esetében milliárdos nagyságrendű, minimálisan 1,8, maximálisan 6,2 milliárd Ft, ebben a klaszterben egy településre átlagosan 3,4 milliárd Ft jut.⁶⁶ A fejlesztések alapvetően infrastruktúra jellegűek, ezen belül közüzemi, intézményi, közlekedési, lakhatási

⁶⁵ Kérésre valamennyi közölt adatot és információt az érdeklődők részére hozzáférhetővé teszünk.

⁶⁶ Ez az összeg nyilván ennél is nagyobb, mivel Dióskál községben a második helyen jelzett út és járdafejlesztéshez nem társítottak összeget.

infrastruktúra egyaránt nevesítésre kerül, de megjelennek az energetikai fejlesztések, közétkeztetés, turisztikai, illetve zöldterület fejlesztés.

A fejlesztési szükségletek forrásigényeinek alakulását megvizsgáltuk a településeken található közszolgáltatásokra fókuszálva is. A közszolgáltatási célú fejlesztési igények kérdésére a kérdőívkitöltők közül 2 város, Balatonfüzfő és Lengyeltóti, illetve 18 község esetben nem érkezett válasz: Aszód, Balatonederics, Balatonfenyves, Balatonszentgyörgy, Barnag, Egeraracs, Felsőörs, Gamás, Hegymagas, Hollád, Kékkút, Mindszentkál, Paloznak, Somogyszentpál, Tihany, Vöröstó, Zalaapáti és Zalacsány.

21. sz. táblázat Legfontosabb közszolgáltatási szükségletek projektjavaslatai és a hozzájuk társított forrásigények alakulása

	Projekt javaslatok száma (Db)	Forrásigény említések száma (Db)	Minimum forrásigény (Ft)	Maximum forrásigény (Ft)	Forrásigény összesen (Ft)	Egy említett, forrásigénnyel társított projektre jutó forrásigény (Ft)
ELSŐ HELYEN EMLÍTETT FEJLESZTÉS	44	40	1 000 000	6 000 000 000	23 476 400 000	586 910 000,00
MÁSODIK HELYEN EMLÍTETT FEJLESZTÉS	38	36	2 000 000	1 500 000 000	6 672 000 000	185 333 333,33
HARMADIK HELYEN EMLÍTETT FEJLESZTÉS	27	23	1 500 000	2 000 000 000	5 626 500 000	244 630 434,78
SUM	109	78			35 774 900 000	851 783 333,33

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A projektjavaslatok száma első helyen 44, második helyen 38, harmadik helyen 27, összesen 109 darab.

Egy projektjavaslat 6 településről fogalmazódott meg: Alsópáhok, Dióskál, Esztergályhorváti, Kötcse, Öreglak és Salföld. Két projektet 11 településről jeleztek: Kereki, Keszthely, Kisapáti, Kőröshegy, Köveskál, Lovas, Pula, Szentbékál, Tikos, Vigántpetend és Zalakomár. Mindhárom lehetőséget 27 településvezető használta ki: Alsóörs, Balatoncsicsó, Balatongyörök, Balatonlelle, Dörgicse, Káptalanóti, Karmacs, Küngös, Lesenceistvánd, Litér, Marcali, Monostorapáti, Nagyberény, Nemesgulács, Nyim, Ordacsehi, Rezi, Sérsekszőlős, Szigliget, Tab, Torvaj, Uzsa, Vindornyalak, Zala, Zalakaros, Zalaszentő és Zánka.

A közszolgáltatási szükségletekre irányuló fejlesztési javaslatok indikatív forrásigényének jelölése ebben az esetben is csak részleges, az első projektjavaslathoz 40, a másodikhoz 36, a

harmadikhoz 23 esetben társítottak forintosított összeget, összesen 78 különböző javaslatot detektáltunk. Minden válaszlehetőségre – beleértve a projektjavaslatokat és azok forrásigényét – 22 kérdőívkitöltő válaszolt.

Az első helyen említett projektjavaslatok forrásigénye 1 millió és 6 milliárd Ft között változik, az összes jelzett forrásigény ebben a klaszterben közel 23,5 milliárd Ft, egy említett projektre átlagosan 586,9 millió Ft jut. A második helyen említett projektek forrásigénye 2 millió és 1,5 milliárd Ft között szóródik, a teljes összeg ebben a csoportban mintegy 6,7 milliárd Ft, egy projektre átlagosan 185,3 millió Ft jut. A harmadik helyen említett projektjavaslatok minimumösszege 1,5 millió Ft, a maximum 2 milliárd Ft, a teljes összeg 5,6 milliárd Ft. Az egy javaslatra jutó forrásigény 244,6 millió Ft.

A jelzett projektek teljes nevesített forrásigénye 35,7 milliárd Ft, egy projektre átlagosan 851,7 millió Ft jut.

Ahogy a legfontosabb fejlesztési igények mérésénél, ebben az esetben is települési szinten összeadtuk az említési rangsorba rendezett, megvalósítani szándékozott fejlesztések forrásigényeit, majd különböző területi, település jogállás szerinti differenciáló statisztikai tesztelés alá helyeztük. Az adatok szerint nem igazolható szignifikáns összefüggés sem a területi, sem a település jogállási dimenziók metszeteiben, és nincs statisztikai összefüggés abban a vonatkozásban sem, hogy az adott településen változott-e 2024-ben a településvezető, vagy nem.⁶⁷

A vizsgálatban szereplő városok következő évekre vonatkozó legfontosabb közszolgáltatás fejlesztéseinek jelzett forrásigénye 550 millió és 4,2 milliárd Ft között mozog, Balatonfüzfő és Lengyeltóti esetében nem volt adatközlés, az érvényes válaszok átlagában mintegy 2,1 milliárd Ft egy adatközlő településre. A legmagasabb forrásigények Zalakaros és Balatonlelle városokban, a legalacsonyabb Tab városban jelenik meg.

A tematika szűkítése értelemszerűen fókuszálja válaszokat, de így is széles spektrumot nyitnak a problematikára.

Ebben az esetben is megjelenik az idősellátás és a turisztikai attrakciófejlesztés, de jelen van a különböző oktatási intézményfejlesztés, innovatív energetikai korszerűsítés, ipari létesítményfejlesztés, mentőállomás létesítése, közlekedésfejlesztés, vasút és buszállomások intermodális fejlesztése, valamint a sportlétesítmény fejlesztés is.

⁶⁷ Vármegye: ANOVA Sig: 0,104. Balaton partviszonylat: ANOVA Sig: 0,628. Települési jogállás: ANOVA Sig: 0,064. Településvezető változás ANOVA Sig: 0,244.

22. sz. táblázat Közszolgáltatás fejlesztésre vonatkozó projektjavaslatok és forrásigények a vizsgálatban résztvevő városok metszetében

	JAVASLAT			
	ELSŐ	MÁSODIK	HARMADIK	
Marcali	Közüntézmények energetikai felújítása a geotermikus és napenergia felhasználásával	Meglévő Idősek Otthonának fejlesztése	Sportpálya felújítása (atlétika, labdarúgás)	
Tab	Kültéri fürdőmedencék	Ipari létesítmények	Kültérületi közösségi pihenőhelyek	
Balatonlelle	Mentőállomás építése	Oktatás bővítése, campus létrehozása	Óvoda és bölcsőde fejlesztés	
Balatonfüzfő	Nv	Nv	Nv	
Zalakaros	Víziközmű hálózat korszerűsítése	Idősellátás javítása, napközi	Önkormányzati utak, járdák korszerűsítése	
Keszthely	Balatoni bringakörút keszthelyi szakaszainak fejlesztése	Vasút- és buszállomás intermodális fejlesztése	Nv	
Lengyeltóti	Nv	Nv	Nv	
	FORRÁSIGÉNY			
	ELSŐ	MÁSODIK	HARMADIK	ÖSSZESEN
Marcali	450 000 000	550 000 000	450 000 000	1 450 000 000
Tab	250 000 000	200 000 000	100 000 000	550 000 000
Balatonlelle	1 000 000 000	1 000 000 000	1 000 000 000	3 000 000 000
Balatonfüzfő	Nv	Nv	Nv	
Zalakaros	2 000 000 000	200 000 000	2 000 000 000	4 200 000 000
Keszthely	900 000 000	600 000 000		1 500 000 000
Lengyeltóti	Nv	Nv	Nv	

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A községek közszolgáltatás fejlesztési tervei zömében a közművek fejlesztéseit célozzák, ivóvíz és szennyvízelvezető hálózat korszerűsítése, cseréje, új vezetékrendszerek létesítése, csapadékvíz elvezetés, villamosvezeték rendszer korszerűsítése, közvilágítás javítása; az összes említés több mint felét ezek alkotják. A közműfejlesztések mellett jelentős szerepet kap az önkormányzati fenntartású intézmények, polgármesteri hivatal, faluház, művelődési ház, kultúrház, óvoda, önkormányzati ingatlanok energetikai korszerűsítése, szolgálati lakásépítés (Litér, Nemesgulács), napelem telepítés (Lovas, Karmacs, Vindornyalak, Zalasántó), zöldenergia termelés (Sérsekszőlős) közellátást és/vagy intézményi ellátást végző konyha korszerűsítése, útfelújítások, útburkolatcsere, aszfaltozás, járdák építése, közlekedési infrastruktúra javítása. Megjelenik, mint beruházási szükséglet, temetőgondozás, ravatalozó renoválása, az idősek nappali ellátó helyének felújítása, iskolai tornaterem felújítás, multifunkciós sportpálya fejlesztés. Említésre kerülnek bizonyos lakossági ellátást javító intézkedési szükségletek, mint például élelmiszerüzlet, vegyesbolt újranyitása, vagy ennek kínálati profil fejlesztése, falugondnoki gépjármű (busz) cseréje, az önkormányzati rendezvények hang és látványtechnikai arzenáljának frissítése.

Ahogy az általános projektjavaslatok és forrásigények esetében, most is megvizsgáltuk az átlagostól jelentősen eltérő forrásigényeket. Az adatközlő községek közül összesen 6 esetben azonosíthatunk – függetlenül azok tartalmi tárgyától – az átlagostól lényegesen eltérő forrásigényeket: Nagyberény, Kereki, Dióskál, Szigliget, Alsóörs és Nyim.

A jelzett forrásigények ebben a szűk klaszterben meghaladják a 18 milliárd Ft-ot. A forrásigények összesen 1,6 és 6 milliárd Ft között mozognak, de a legalacsonyabb forrásigényű projekt is legalább 100 millió Ft nagyságrendet alkot.

23. sz. táblázat Közszolgáltatás fejlesztésre vonatkozó projektjavaslatok és forrásigények a vizsgálatban részt vett, de az átlagostól jelentősen eltérő forrásigényeket jelző községek metszetében

	JAVASLAT			
	ELSŐ	MÁSODIK	HARMADIK	
Nagyberény	Szennyvízkezelő rendszer kiépítése	Kulturház felújítása	Iskolaépület felújítása	
Kereki	Szennyvíz rendszer kiépítése	Ivóvíz rendszer korszerűsítése	Nv	
Dióskál	Szennyvíz szolgáltatás - csatornarendszer kiépítése	Nv	Nv	
Szigliget	Települési víziközmű-hálózat felújítása	Települési közlekedési infrastruktúra felújítása	Iskolaépület felújítása	
Alsóörs	Iskola bővítés	Csapadékvíz csatornák létrehozása	Járda fejlesztés	
Nyím	Csapadékvíz - belterületi vágás utak felújítása, szélesítése, járdák szélesítése	Vezetékes szennyvíz bevezetése/megoldástól függő	Komplex energetikai felújítás, bővítés a kulturháznál és a hivatal épületél (2 épület)	
	FORRÁSIGÉNY			ÖSSZESEN
	ELSŐ	MÁSODIK	HARMADIK	
Nagyberény	2 000 000 000	100 000 000	200 000 000	2 300 000 000
Kereki	6 000 000 000	25 000 000	Nv	6 025 000 000
Dióskál	4 089 400 000	Nv	Nv	4 089 400 000
Szigliget	900 000 000	400 000 000	350 000 000	1 650 000 000
Alsóörs	1 300 000 000	250 000 000	120 000 000	1 670 000 000
Nyím	925 000 000	1 500 000 000	170 000 000	2 595 000 000

Forrás: BIFÜ Nkft TK

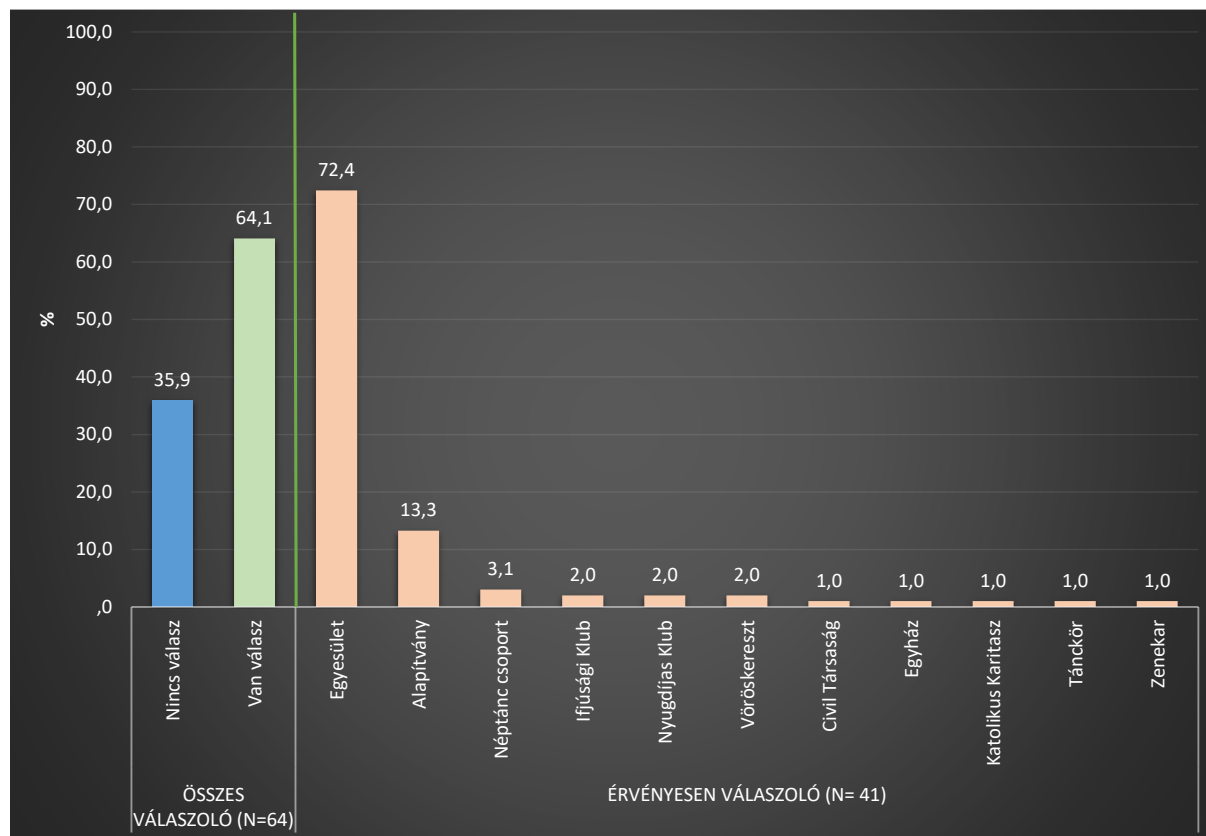
A szűkített profil szerint jellemző módon ebben a településklaszterben is alapvetően a közműfejlesztések dominálnak, szennyvízszolgáltatás és csatornarendszer kiépítése, ivóvízvezeték rendszer korszerűsítése. Ezek mellett megjelennek az intézmény felújítások és korszerűsítések, energetikai beruházások, belterületi út és járdafejlesztés, települési közlekedési infrastruktúra fejlesztése.

Az alapvető fejlesztési szükségletek felmérését követően arra kértük a településvezetőket, fejtse ki, ismernek-e olyan civil szervezetet, vagy szervezeteket a településen, amely megítélésük szerint jelentős szerepet tölt be a településsel kapcsolatos koncepcionális tervezésben, fejlesztésben. A kérdésre 41 településről érkezett válasz, ezek közül 35 község és 6 város, vagyis az adatközlő községek közel kétharmada, az adatközlő városok több mint négyötöde nevesített legalább egy ilyen szervezetet. Ezzel párhuzamban sem a település jogállási, sem a területiségi keresztmetszetek nem szignifikánsak,⁶⁸ a válaszadás nem függ a település Balaton térségében való elhelyezkedésétől, sem annak jogállási státuszától. Az adatközlő 41 településvezetőből 17 fő egyetlen, 9 fő kettő, 5 fő három, 2 fő négy, 8 fő öt ilyen

⁶⁸ Települési jogállás: Asymp. Sig: 0,195. Vármegye: Asymp. Sig: 0,291. Balaton partviszonylat: Asymp. Sig: 0,949.

szervezetet is nevesített. Az adatközlő városokban jellemzően több szervezetet jelöltek, például Balatonfüzfőn és Lengyeltótiiban is 5-5 ilyen szervezet került említésre.

23. sz. ábra A településsel kapcsolatos koncepcionális tervezésben és fejlesztésben szerepet betöltő civil szervezetek megoszlása a nyilatkozó településvezetők megítélése alapján

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A 41 adatközlő településvezető összesen 98 említést tett, amiből csak egyetlen egy szervezet szerepel kétszer, a Magyar Vöröskereszt.⁶⁹ Az említett szervezetek működési formája az esetek mintegy 72 %-ban egyesület, közel 13 %-ban alapítvány, ez a két szervezeti forma az összes említés mintegy 86 %-át alkotja. A maradék hányadot a Magyar Vöröskereszt mellett néptánc csoport, ifjúsági és nyugdíjas klub, (református) egyház,⁷⁰ katolikus karitás, civil társaság,⁷¹ tánckör és zenekar szolgáltatja.

A megnevezett egyesületek palettája színes, alapvetően polgárőr és faluvédő, sport, lokálpatrióta, honismereti, hagyományőrző és kulturális, falufejlesztő, önkéntes tűzoltó, környezetvédő egyesületekről van szó. Az alapítványok jellemzően településfejlesztési céllal létesültek, Hegymagas, Kötcsé, Vöröstó, Esztergályhorváti, Tihany, Barnag, Vigántpetend, Küngös, Lengyeltóti és Alsóörs is ide sorolható. Aszófőn szociális és kulturális, Balatonedericsen gyermekvédő, Lengyeltótiiban pedig egy óvodai alapítványt is megneveztek.

⁶⁹ Lesenceistvánd és Rezi.

⁷⁰ Alsóörsön az Endrődi Sándor Református Általános Iskola fenntartását az Alsóörs-Lovasi református Társegyházközség végzi.

Bővebben: <https://www.refendrodi.hu/files/dokumentumok/fenntartoi%20ellenorzes2023.pdf>

⁷¹ Virágzó Dörgicse Civil Társaság. Bővebben: <https://viragzodorgicse.hu>

A településvezetők nyilatkozhattak arról, ismernek-e olyan civil szerveződést, vagy szerveződéseket, amellyel az önkormányzat – függetlenül az adott nyilatkozó aktuális településvezetői státuszától – az elmúlt 5 évben dolgozott közös fejlesztési projekten. A kérdőívben maximálisan három ilyen projektet lehetett megnevezni. A kérdésre a vizsgálatban részt vett településvezetők közel kétötöde, 39,1 %-a, összesen 25 fő adott választ. A 25 válaszadóból 13 egy ilyen projektet és egy szervezetet nevesített, 3 településvezető kettőt, kilenc mindhárom válaszlehetőséget kihasználta. Az érvényes válaszok száma összesen 46 projekt és az ahhoz kapcsolódó szervezet.

A válaszadás és ezek gyakorisága nem függ össze területiségi és település jogállási dimenziókkal, továbbá azzal sem, hogy az adott településen változott-e 2024-ben a polgármester, vagy sem.⁷² Az 56 vizsgálatban részt vett községből 21, a 7 városból 3 esetben érkezett legalább egy válasz, illetve ebben az esetben a válaszadók között van Zalakomár nagyközség.

Az egy választ adott települések között szerepel Balatonlelle és Zalakaros város. Balatonlellén a futballpályát korszerűsítették a helyi labdarúgó klub közreműködésével, Zalakaroson turisztikai desztinációs projektfejlesztések zajlottak a Zalakarosi Turisztikai Egyesülettel közösen. Zalakomár nagyközség esetében ugyancsak egy válasz született, itt sportöltözőt fejlesztettek a Zalakomár Egyetértés Sportegyesülettel. A 10 község esetében Köveskálón tűzoltószertárt létesítettek a helyi önkéntes tűzoltó egyesülettel, Esztergályhorvátiban kulturális programok valósítottak meg a Polgármesteri Közjó Alapítvánnyal, Dörgicsén temetőrekonstrukció zajlott a Virágzó Dörgicse Civil Társasággal együttműködésben. Tihanyban ugyancsak kulturális programok lebonyolításában vett részt az önkormányzat mellett a Tihany Fejlesztéséért Alapítvány.

Pulán külterületi úthálózat fejlesztést végeztek a Pulai Náczihegy Kertbarát és Tájégozó Egyesülettel (PUNKTE), Küngösön társadalmi kohézió erősítését célozták a Küngösért Alapítvánnyal, Vigántpetenden a „Papkert-Édenkert” c. közösségi programnapot szervezték a Vigántpetend Jövőjéért Alapítvánnyal. Gamáson rendezvénysátort állítottak a Gamásért Ifjúsági Egyesülettel, Litéren többfunkciós sportpályát építettek a helyi általános iskolával, Tikos községben az Integrált Községi Szolgáltató Terek (IKSZT) program keretében⁷³ működtek együtt a Civil Fogyasztóvédők Somogy Megyei Egyesületével.

Két-két válasz született Torvajon, Nyim és Öreglak községben. Torvajon szociális feladatokat végeztek a Katolikus Karitás és a Magyar Vöröskereszt közreműködésével, Nyim községben egyrészt kulturális programok szervezését végezték a Nyimi Hagyományőrző Egyesülettel, illetve a Virágos Magyarország verseny keretében végeztek átfogó falutakarítást a Nyimi Faluszépítő Egyesülettel. Öreglaken felújították a helyi sportegyesület öltözőjét, illetve fitneszgépeket vásároltak, a partner mindkét esetben az Öreglaki Sportegyesület volt.

⁷² Vármegye: Asymp. Sig: 0,805. Balaton partviszonylat: Asymp. Sig: 0,710, Települési jogállás: Asymp. Sig: 0,436. Polgármester változás: Asymp. Sig: 0,209.

⁷³ Bővebben: https://www.mobilitas.hu/dariszi/helyi_ifjusagi_munka/da_ikszt/index.html

Három közreműködési programot említett Balatonfüzfő város polgármestere, és további 8 község vezetője.

Balatonfüzfőn közreműködött a Leader, a TOP és a Magyar Falu Programok helyi projektjeiben a Balatonfüzfő-Litér Turisztikai Egyesület és a Mozgáskorlátozottak Egyesülete, illetve az önkormányzati vitorlázókikötő fejlesztésben részt vett a Nord-Point Balatonfüzfői Vitorlás Sportegyesület.⁷⁴

Uzsán az EKF program keretében kooperáltak az Együtt Uzsáért Egyesülettel, sport, egészség és családi nap, futóverseny szervezése keretében az Uzsai Sport és Kulturális Egyesülettel. Monostorapátiban felújították a helyi futball klub sportöltözőjét, amiben közreműködött az egyesület is, rekonstruálták a tűzoltószertárt az önkéntes tűzoltók segítségével, illetve önkormányzati járművet vásároltak a Bokréta nagycsaládosok Egyesületével közösen. Balatonszentgyörgyön fejlesztették a helyi polgárőr egyesület telephelyét, amiben maguk a polgárőrök működtek közre, eszközöket vásároltak a helyi tűzoltóknak, kulturális programokat szerveztek és bonyolítottak a helyi Info Ház Egyesülettel.⁷⁵ Balatongyörök községben a Györöki Hamutiprók Hagyományőrző Önkéntes Tűzoltó Egyesület közreműködésében felújították az önkormányzat épületét és a helyi tűzoltóraktárt, továbbá közreműködtek a Magyar Falu Program több pályázatának megvalósításában, kulturális rendezvényeket szerveztek a Becehegyért és Paphegyért Egyesülettel, illetve a Balatongyöröki Turisztikai Egyesülettel. Alsóörsön iskolafejlesztés zajlott, amiben közreműködött az illetékes református egyház helyi szervezete, közútfejlesztésekre került sor, amiben partner volt az Alsóörsért Közalapítvány, míg a helyi sportegyesülettel közösen a labdarúgó pályát korszerűsítették. Barnagon felújították a községi könyvtár épületét és helytörténeti gyűjteményt hoztak létre, amiben a Barnag Jövőjéért Alapítvány volt az önkormányzat segítségére, illetve megvalósult a Mocsolya liget vizes élőhely fejlesztése a Regeneratív Élőhely Tervezés (RÉT) program keretében.⁷⁶ Lesenceistvádon a vöröskereszt együttműködésével egészségi programokat szerveztek, a lokálpatriótákkal létrehozták a Helyi Értékek Házát, a helyi nyugdíjas klubbal közösen részt vettek az EKF programsorozatban. Zalaszentőrs községben a Háromhegy Egyesülettel közösen szervezik a Szántói Lovasnapokat, a Zalaszentőrsért Egyesülettel a Szántói Vígasságok programot, a Zalaszentőrsi Tűzoltó és Polgárőr Egyesülettel ugyancsak az EKF keretében együttműködtek a Szőlőhegyek szakrális öröksége a Nyugat-Balatonnál c. programsorozatban.⁷⁷

Megkértük a településvezetőket, mondják el, ismernek-e olyan piaci szereplőt, vállalkozást a településen, amely megítélésük szerint aktív szerepet tölt be a településsel kapcsolatos koncepcionális tervezésben és fejlesztésben. Maximum 5 lehetőséget biztosítottunk minden nyilatkozónak ilyen szereplő megnevezésére. A kérdésre a nyilatkozó településvezetők harmada válaszolt, 18 község és 3 város polgármestere. Az összesen 21 válaszadóból 8 egy ilyen vállalkozást nevesített, 5 településvezető kettőt, 6 polgármester hármat, négy vállalkozást

⁷⁴ Bővebben: <https://www.nordpoint.hu>

⁷⁵ Bővebben: <https://balatonszentgyorgy.hu/info-haz-egyesulet/>

⁷⁶ Bővebben: <https://elohelytervezes.hu/projektek/mocsoja-liget-vizes-elohely>

⁷⁷ Bővebben: <https://veszprembalaton2023.hu/projekt/szolohegyek-szakralis-oroksege-a-nyugat-balatonnal>

egy, ötöt ugyancsak egy településvezető jelölt. Az érvényes válaszok száma összesen 38 vállalkozást takar.

Ahogy a civil szervezeteknél, úgy a vállalkozások esetében sem függ össze a válaszadás és ezek gyakorisága területiségi és település jogállási dimenziókkal, és azzal sem, hogy az adott településen változott-e 2024-ben a polgármester személye.⁷⁸

Azokon a településeken, ahol a polgármester egy olyan piaci szereplőt, vállalkozást említett, ami aktív szerepet tölt be a településsel kapcsolatos koncepcionális tervezésben és fejlesztésben, megjelennek építőipari vállalkozások (Balatonfüzfő, Mindszentkál), településfejlesztési tanácsadó irodák (Zalacsány), bányászati kereskedelmi és szolgáltató cég (Alsópáhok), iparcikk jellegű bolti vegyes kiskereskedelem (Aszófő) és termálfürdő üzemeltető cég (Zalakaros). Ahol két vállalkozást is nevesítettek, ott szerepel erdőgazdálkodási (Uzsa) és mezőgazdasági (Küngös. Ordacsehi) részvénytársaság, díszfaiskola (Vindornyalak,) vadfeldolgozó üzem (Öreglak), kereskedelmi (Küngös), bányászati (Uzsa), fémmegmunkáló (Ordacsehi) és építőipari (Öreglak) vállalkozás. Vindornyalak községben egy apartman házakat üzemeltető egyéni vállalkozó is említésre került. A három együttműködő vállalkozói partnert is felsoroló településeken ugyancsak jellemzően építőipari, mezőgazdasági, turisztikai, kereskedelmi, kisipari vállalkozások dominálnak. Monostorapátiban ipari, víz, gáz-, fűtés-, légkondicionáló-szerelő, lakástextil forgalmazó cég szerepel az említettek között. Dióskálón elektromos ipari, mérnöki és műszaki tanácsadó, növénytermesztési vállalkozással zajlott közös munka. Alsóörsön a COOP szaküzletlánccal, strandi büfé vendéglátókkal, illetve a helyi művészeti létesítményeket működtető Kft-vel dolgoztak együtt. Paloznak községben helyi borászatokat, pincészeteket, Lesenceistvádon szobakiadókat, építési vállalkozókat és mezőgazdasági őstermelőket nevesítettek, Balatonfenyvesen a helyi yacht klubot, egy ingatlanfejlesztő (Fenyves Termál) és egy rendezvényszervező (Ezerötlet) céget említettek. Lengyeltótiiban együttműködő partner volt a helyi gyümölcsfeldolgozó üzem, egy gépgyártó üzemet működtető vállalkozás, a Kék-tó üdülőfalu üzemeltetője, valamint egy palackozott-víz szállító cég (Tóti Aqua). Öt együttműködő vállalkozói partnert Zalaszentőrs község településvezetője említett, ezek között szerepelnek vendéglátó ipari cégek (Turul Étterem, Bisztro '87, Várhalmi és Fia Kft), gyümölcstermesztéssel foglalkozó vállalkozás (Almakúti Kft) és egy fémipari kereskedelmi szakszerszám forgalmazó cég (Hege-Tech Kft).

A településvezetők kifejthették, ismernek-e olyan piaci szereplőt, vállalkozást, amellyel az önkormányzat az elmúlt 5 évben dolgozott közös fejlesztési projekten. Három ilyen projektet és partnert lehetett nevesíteni. A kérdésre 14 településről érkezett igenlő válasz, ezek közül 7 esetben egy, 3 esetben kettő, 4 esetben három projektet és partnert neveztek meg. A válaszok megoszlása független a területiségi és település jogállási viszonyoktól,⁷⁹ ezzel együtt befolyásolja a válaszok valószínűségét az, hogy 2024-ben változott-e a településvezető

⁷⁸ Vármegye: Asymp. Sig: 0,549. Balaton partviszonylat: Asymp. Sig: 0,144, Települési jogállás: Asymp. Sig: 0,664. Polgármester változás: Asymp. Sig: 0,630.

⁷⁹ Vármegye: Asymp. Sig: 0,633. Balaton partviszonylat: Asymp. Sig: 0,623, Települési jogállás: Asymp. Sig: 0,750.

személye:⁸⁰ A 14 válaszadó polgármesterből 13 fő 2024-től is folytatja a munkáját, egyedül Balatoncsicsó községben történt településvezető változás, ahol 2024-től – egyedüli jelöltként indulva – egy korábbi önkormányzati képviselő lett a polgármester, a korábbi polgármester pedig 2024 októberétől alpolgármesterként tevékenykedik.⁸¹

Az egy partnert és projektet említő településvezetők alapvetően építőipari ingatlanfejlesztéseket említettek, a fejlesztett ingatlanok típusa és intézményi jellege eltérő, Monostorapátiban óvoda és bölcsőde tetőfelújítás, Küngösön falubolt, Somogyszentpálon templomrom rekonstrukció, Alsópáhokon a Kolping Hotel épülete, Balatonfüzfőn és Mindszentkállán a helyi közintézmények fejlesztése, Alsóörsön az AMFI rendezvényközpont.⁸²

A két-két partnert és projektet említő településvezetők jellemzően ugyancsak ingatlanfejlesztéseket emeltek ki. Lesenceistvádon egészségház fejlesztést végzett egy építési vállalkozás, Ordacsehiben a közösségi házát újíttotta fel egy másik, Öreglakon az önkormányzat épületét egy harmadik, illetve ugyanott a labdarúgó klub öltözőjét egy negyedik építőipari cég. Ordacsehiben útjavítást végzett térkövezéssel és utépítéssel foglalkozó vállalat, Lesenceistvádon pedig egy rendezvényszervező céggel állt szerződéses kapcsolatban az önkormányzat az EKF 2023 program kapcsán.

A mindhárom felkínált válaszlehetőséget kihasználó településvezetők válaszai a legszínesebbek. Több típusú és funkciójú ingatlanfejlesztés, települési közmű infrastruktúrafejlesztés, út és kerékpárút fejlesztés, kulturális és gasztronómiai programfejlesztés, emlékpark kialakítás, településrendezési terv készítése. Kereki községben a vár kulturális és történelmi örökségének hasznosításában egy lakó és nem lakó épületfejlesztésben érdekelt céggel működtek együtt, csapadékvíz elvezető rendszert fejlesztettek egy építőipari céggel, míg egy másikkal megépítették a Szántód – Kőröshegy – Kereki kerékpárutat. Uzsa községben a Szentlélek patak medrét fejlesztették turisztikai látványossággá, amelyben egy bányászati főprofilal rendelkező cég játszott főszerepet, ugyanez a cég alakított ki egy bányászati emlékparkot is a községben, míg a helyi gasztroprogramok fejlesztését egy budapesti cégre bízták. Zalasántó községben bölcsődeépület és óvodai tornaterem fejlesztését végezte egy tapolcai székhelyű építőipari vállalat, a csapadékvíz elvezető árok tisztítását egy helyi céggel végeztették. Balatoncsicsó községben három egyéni vállalkozóval kötött szerződéses kapcsolatot említett az újonnan megválasztott polgármester, az egyikkel településrendezési terv készítését, a másikkal utak tervezését, a harmadikkal földmérést végeztettek az elmúlt 5 évben a településen.

A következő kérdésben, nagyítva a települési fókuszra, arról érdeklődtünk fel tudnak-e idézni emlékeikben olyan projekteket, amelyek az elmúlt 5 évben kifejezetten a szomszédos, vagy környékbeli települési önkormányzatokkal történő együttműködések révén valósultak meg. Ebben az esetben is a három legjelentősebb projekt említésére biztosítottunk lehetőséget, illetve az ehhez kapcsolódó partnertelepülések megnevezésére. A vizsgálatban részt vevő

⁸⁰ Polgármester változás: Asymp. Sig: 0,008.

⁸¹ Bővebben: <https://balatoncsicso.hu/onkormanyzat/>

⁸² Bővebben: <https://amfialsoors.hu>

településvezetők többsége, 37 fő (57,8 %) nem válaszolt a kérdésre, érvényes választ 27 polgármestertől kaptunk, közülük 19 fő egy projektet említett, kettőt, illetve hármat egyaránt 4-4 fő. A projektekhez társított településemlyítések száma az első projekt esetében a legtöbb, 74 darab, ahol két projektet említettek, azt 29 településemlyítéssel vonták össze, ahol pedig három projekt említésére is sor került, ott 32 településemlyítésre került sor. A településemlyítések száma összesen $(74+29+32=)$ 135, amelyeket $(19+8+12=)$ 39 különböző projekthez kapcsoltak.

A 135 településemlyítés összesen 84 különböző települést takar, mivel a településemlyítések mintegy 60 %-ban többszörös említés történik. A megnevezett települések mintegy 90 %-a a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet része, csupán 8 település: Pamuk, Zalahaláp, Somogyvamos, Kelevíz, Királyszentistván, Mesztegyő, Szökedencs és Veszprém nem része a Balaton területfejlesztési törvényben meghatározott részének. A 84 említett különböző településből 5 település négyszer, 8 település háromszor, 20 település kétszer, 51 település egyszer fordul elő az adatokban. A legtöbbet említett települések: Balatonszentgyörgy, Hollád, Kéthely, Somogyvár és Vörs.

Az említések metszetében nincsenek szignifikáns területi és település jogállási különbségek, és kijelenthetjük, hogy a válaszadási opció a nyilatkozók körében nem függ attól sem, hogy változott-e a településvezető személye 2024-ben, vagy sem.⁸³

A szomszédos, vagy környékbeli települési önkormányzatokkal történő együttműködések révén megvalósult projektek jellemzően közlekedés és infrastruktúrafejlesztések, közösen szervezett, több településre kiterjedő kulturális és turisztikai programok, gasztroturisztikai események, közösségfejlesztés, identitás és kohézió, hagyományőrző események, néhány esetben egészségügyi és szociális, humán szolgáltatás fejlesztések, illetve egy esetben együttműködő partnerrel közösen dolgoztak ki klímavédelmi stratégiát.

Abban a településklaszterben, ahol csak egy környékbeli településekre kiterjedő közös projektet említettek Kereki, Szigliget, Alsóörs, Felsőörs, Balatoncsicsó, Pula, Egeraracs, Gamás és Litér községekben zajlott közlekedésfejlesztési projekt, zömében kerékpárút fejlesztés, illetve a nevezett települések közötti alsóbbrendű összekötő utak útburkolat rekonstrukciója. Holládon és Uzsán az EKF kulturális programsorozat keretében zajlott települések közötti együttműködés, Mindszentkállán közös szüreti felvonulás, Küngösön és Lengyeltóiban szociális, Zalaszentán, Káptalantóiban és Aszófőn humán erőforrás fejlesztés, Tikoson több települést ellátó bölcsőde, Ordacsehiben helyi identitásőrző program valósult meg.

Élő térségi együttműködési hálózatok természetes működésére utaló tény, hogy akár a tikosi bölcsődeprogramban (Szökedencs), az Uzsán említett EKF partnerek között (Zalahaláp), akár a Lengyeltóti szociális alapszolgáltatás fejlesztésben (Somogyvamos és Pamuk), akár az Ordacsehi helyi identitás őrző programban (Pamuk), akár a Litér esetében említett kerékpárút fejlesztésben (Királyszentistván) megjelennek üdülőkörzeten kívüli települések.

Négy nyilatkozó polgármester két-két települések közötti közös projektet említett. Monostorapáti részvételével közlekedésfejlesztés, illetve a „Malmok Völgye” c. turisztikai, kulturális természeti és művészeti projekt zajlott, és folytatódik a következő években is.⁸⁴

⁸³ Vármege: Asymp. Sig: 0,454. Balaton partviszonylat: Asymp. Sig: 0,922, Települési jogállás: Asymp. Sig: 0,497. Polgármester változás: Asymp. Sig: 0,556.

⁸⁴ Bővebben: <https://malmokvolgye.hu/hu>

Balatonfenyvesen a „fenyvesi kisvasút” fejlesztése zajlott Buzsák községgel közösen,⁸⁵ illetve Balatonmáriafürdővel közösen dolgoztak ki klímavédelmi stratégiát. Karmacs községben humán szolgáltatás fejlesztés zajlott a környékbeli összes településsel közösen, illetve identitás és közösségi kohézióerősítés a szomszédos Rezi és Vindornyaszőlős községekkel. Nyim község részvételével biomassza kazánok, és az ahhoz tartozó ágdaráló gépezet telepítését és üzemben tartását végezték közösen a szomszédos településekkel, illetve közösen dolgozták ki Ságvár községgel a vezetékes szennyvíz agglomeráció terveit.

A három, szomszédos településekkel közös projektet említő településklaszterben szerepel Marcali város. A polgármester két kerékpárút fejlesztést is megemlíttet az elmúlt 5 évre vonatkozóan, Kéthely – Marcali – Balatonújlak, illetve Mesztegnyő – Kelevíz – Marcali vonalon. Mindkét utóbbi együttműködő partner Marcali közvetlen déli szomszédja, de a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetnek nem része. A harmadik projekt humán kapacitás fejlesztés térségi szemléletben, amelyben közeli, de nem feltétlenül szomszédos üdülőkörzeti települések, köztük például Lengyeltóti város, vagy Somogyvár község is szerepel. Balatonszentgyörgy polgármestere Hollád és Vörs irányában összekötő út, Balatonberény és Vörs irányában kerékpárút fejlesztést, illetve Balatonszentgyörgyöt körülvevő települések esetében közös bölcsődefejlesztést említett. A polgármester ebben az esetben nem részletezte az együttműködő partnereket. Balatongyörök Gyenesdiás, Hévíz és Keszthely konzorciumi partnerségével a „Festetics örökség” bemutatását és hálózatba kapcsolását célzó GINOP programban vett részt, részese volt az EKF 2023 rendezvénysorozatnak,⁸⁶ illetve egy konkrét EKF programot is kiemelt, amelynek tárgya a „Szőlőhegyek szakrális öröksége a Nyugat-Balatonnál”. Ebben a programban Balatongyörök mellett Lesencefalva, Hollád, Kéthely és Zalaszentmárton vett még részt. Lesenceistván polgármestere bölcsőde és orvosi rendelő fejlesztést említett egyaránt Uzsa községgel partnerségben, illetve részvételt jelzett az EKF rendezvénysorozatban Uzsa, Balatonederics és Zalahaláp községekkel. Zalahaláp vonatkozásában tehát ebben az esetben is detektálható üdülőkörzeten kívüli együttműködő partner.

Miután a településvezetők az elmúlt évek fontos települési és település közösségi fejlesztéseket kifejtették, lehetőségük volt válaszolni arra a kérdésre, megítélésük szerint mely területeken volna szükséges erősíteni az önkormányzatok közötti kooperációt. A válaszadást támogató módon 16 konkrét lehetőséget kínáltunk a kérdőívkitöltőknek, de lehetőséget biztosítottunk további alternatívák kifejtésére is azzal a megkötéssel, hogy csak a legfontosabb három területet jelöljék.

A kérdésre mind a 64 vizsgálatban részt vett településvezető válaszolt, azonban csak a többség válaszolt a kérdésben megfogalmazott felhívás szerint. Három választ 53 településvezető, vagyis a nyilatkozók 82,8 %-a adott, háromnál kevesebb válasz Torvaj, Vöröstó és Zalacsány településekről, háromnál több válasz Nemesgulács, Balatonlelle, Kisapáti, Nyim, Tikos, Keszthely, Lengyeltóti és Litér településekről érkezett. A legkevesebb választ Tikos községből kaptuk, ahol a polgármester egyetlen lehetőséget jelölt, a legtöbb válasz Litér községből érkezett, ahol a polgármester tizenkét felkínált lehetőséget kívánt megjelölni. Módszertani

⁸⁵ Bővebben: <https://www.mavcsoport.hu/mav-start/belfoldi-utazas/balatonfenyvesi-kisvasut>

⁸⁶ A részt vevők közül a településvezető ebben az esetben csak Veszprém megyei jogú várost emelte ki.

döntés nyomán valamennyi válaszjelölést érvényesnek fogadtuk el. Az érvényes válaszok száma összesen 219 db, az érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya a teljes populációban $219/64 \cdot 100 = 342,2\%$. A felsorolt alternatívákön kívül egyéb válasz nem született.

24. sz. táblázat Önkormányzatok közötti kooperáció erősítésének lehetőségei

		Érvényes válaszok		Érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya
		Száma	Százaléka	
Önkormányzatok közötti kooperáció erősítésének lehetőségei	Turizmusfejlesztés	33	15,1%	51,6%
	Egészségügyi ellátás	28	12,8%	43,8%
	Közműszolgáltatások	20	9,1%	31,3%
	Településüzemeltetés	17	7,8%	26,6%
	Energiagazdálkodás	15	6,8%	23,4%
	Közbiztonság	15	6,8%	23,4%
	Hulladékgyűjtés	13	5,9%	20,3%
	Szociális ellátás	12	5,5%	18,8%
	Oktatás-fejlesztés	12	5,5%	18,8%
	Településrendezés, tájrendezés	11	5,0%	17,2%
	Települési környezetvédelem	11	5,0%	17,2%
	Települési vízgazdálkodás	10	4,6%	15,6%
	Területi tervezés	9	4,1%	14,1%
	Önkormányzati gazdálkodás	5	2,3%	7,8%
	Gyermejjólét	4	1,8%	6,3%
	Közös rendelteték	4	1,8%	6,3%
Total		219	100,0%	342,2%

Forrás: BIFÜ Nkft TK

Az eredmények alapján a nyilatkozó településvezetők által nevesített három legfontosabb terület, ahol szükséges lenne erősíteni az önkormányzatok közötti kooperációt a turizmusfejlesztés, az egészségügyi ellátás és a közműszolgáltatások. A 219 válaszjelölésből 81 súlyozódik erre a három lehetséges kooperációs szektorra, ami együtt az összes válasz közel kétötöde. A legtöbb jelölést a turizmusfejlesztés kapta, amelyet legalább minden második településvezető kiválasztott, rangsorban a második az egészségügyi ellátás, amit minden öt polgármesterből legalább kettő ítélt alapvetően szükséges kooperációs célnak, harmadik a közműszolgáltatás, amely minden ötödik nyilatkozó településvezetőnél hangsúlyos együttműködési szempont.

Fontos, hogy mind a 16 lehetséges kooperációs szektor kapott válaszjelölést, ha a legfontosabb három kooperációs szektorhoz hozzáadjuk az említésrangsorban következő három területet, településüzemeltetés, energiagazdálkodás, közbiztonság, már az összes említés közel 60 %-ánál járunk. A nyilatkozók által legkevésbé kiemelt kooperációs felületek az önkormányzati gazdálkodás, a gyermekjólét és a közös rendelteték.

A településvezetők kifejtették, megítélésük szerint mely tényezők gátolják leginkább a települési önkormányzatok együttműködésén alapuló közös cselekvést, kifejezetten a

fejlesztési aktivitásokban. Ebben az esetben is felhívtuk a figyelmet arra, hogy csak a legfontosabb három tényezőt jelöljük.

25. sz. táblázat Önkormányzatok fejlesztési együttműködésén alapuló közös cselekvést gátló tényezők

		Érvényes válaszok		Érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya
		Száma	Százaléka	
Önkormányzatok fejlesztési együttműködésén alapuló közös cselekvést gátló tényezők	Fejlesztési források hiánya	51	26,0%	79,7%
	Önkormányzatok eltérő anyagi mozgásteréből eredő különbségek	27	13,8%	42,2%
	Fejlesztési forrásokért folyó verseny	26	13,3%	40,6%
	Pályázati rendszer sajátosságai	22	11,2%	34,4%
	Humán erőforrások kapacitáshiánya	17	8,7%	26,6%
	Együttműködési kultúra hiánya	17	8,7%	26,6%
	Települések adottságaiból eredő különbségek	16	8,2%	25,0%
	Kooperációs ösztönzők hiánya	6	3,1%	9,4%
	Jogszabályi környezet	5	2,6%	7,8%
	Személyes érdekellentétek	4	2,0%	6,3%
	Fejlesztési források bősége	3	1,5%	4,7%
	Intézményi érdekellentétek	1	0,5%	1,6%
	Egyéb	1	0,5%	1,6%
Total		196	100,0%	306,3%

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A kérdésre ebben az esetben is mind a 64 vizsgálatban részt vett településvezető válaszolt. A kérdés felhívásának megfelelően három válasz 54 településvezetőtől, vagyis a polgármesterek több mint négyötödétől érkezett. Háromnál kevesebb válasz Uzsa, Balatonlelle, Mindszentkál, Alsópáhok és Zalacsány településekről, háromnál több válasz Kereki, Nyim, Tikos, Keszthely és Lengyeltóti településekről érkezett. A legkevesebb választ Mindszentkál községből kaptuk, ahol a polgármester egyetlen lehetőséget jelölt, a legtöbb válasz ezúttal Nyim községből érkezett, ahol a polgármester hét különböző felkínált lehetőséget kívánt megjelölni. Módszertani döntés nyomán ebben az esetben is valamennyi válaszjelölést érvényesnek fogadtuk el. Az érvényes válaszok száma összesen 196 db, az érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya a teljes populációban $196/64 \cdot 100 = 306,3\%$.

A kérdőívben felsorolt alternatívákon kívül egy darab egyéb válasz született, Dörgicse polgármestere szerint *Magyarország vidékstratégiája* az egyik kiemelkedő oka a települési

önkormányzatok együttműködésén alapuló közös cselekvést gátló tényezőknek a fejlesztési aktivitások terén, *amelynek célja a falvak elsorvasztása*.⁸⁷

Az eredmények alapján a nyilatkozó településvezetők által nevesített három legfontosabb terület, ami gátolhatja a települési önkormányzatok együttműködésén alapuló közös cselekvést a fejlesztési aktivitások terén a forráshiány, az önkormányzatok eltérő anyagi mozgásteréből eredő különbségek, illetve a fejlesztési forrásokért folyó verseny. Ez a három befolyásoló tényező az összes említés abszolút többségét lefedi (53,1%).

A 196 válaszjelölésből összesen 104 súlyozódik erre a három, negatív vektorú konvergencia tengelyre. A legtöbb jelölést a fejlesztési források hiánya kapta, amelyet minden átlagosan négy válaszadó településvezetőből legalább három kiválasztott, rangsorban a második az egyenlőtlenségi hatások dimenziója, vagyis az önkormányzatok eltérő anyagi mozgásteréből eredő különbségek, harmadik a jelenleg szűkösen ítélt fejlesztési forrásokért zajló kiélezett verseny, ami számos település esetében ugyancsak egyenlőtlenségi hatásként, kedvezőtlen befolyásoló hatást gyakorol. E két utóbbi tényezőt átlagosan minden öt nyilatkozó településvezetőből legalább kettő kiválasztotta.

A nyilatkozók által kevésbé hangsúlyos negatív tényező a pályázati rendszer működési sajátossága, a humán erőforrások különbözősége, az együttműködési kultúra hiátusai, a települési adottságok különbségei, kooperációs ösztönzők hiánya, a jogszabályi környezet, illetve a lehetséges személyes érdekellentétek különböző döntéshozói szinteken.

A települési önkormányzatok fejlesztési együttműködésén alapuló közös cselekvést legkevésbé gátló tényező a forrásbőség, mivel a nyilatkozók elsöprő többsége ezt jelenleg éppen fordítva látja, alig játszik szerepet az intézményi ellenérdekeltség,⁸⁸ illetve a már említett egyéb szempont, amelyet Dörgicse polgármestere fogalmazott meg.

A következő kérdésben kifejtették a településvezetők, ismernek-e olyan a települési önkormányzat részvételével megvalósult projektet az elmúlt 5 évből, amely tudtuk szerint nemzetközi együttműködés keretében valósult meg. Ennek a kérdésnek a keretében is arra kértük a polgármestereket, hogy csak a három legfontosabb projekt említésére szorítkozzanak, de ezekhez társítsák az együttműködő partnereket is.

A kérdésre a nyilatkozók közül 7 településről, 3 városból és 4 községből érkezett válasz. Városok: Balatonfüzfő, Keszthely, Marcali; községek: Alsóörs, Küngös, Lesenceistvánd, Nyim. A jelzett programok többségükben testvértelepülési együttműködések, települések közötti cserediák és kulturális programok, illetve néhány uniós vetületű projekt.

⁸⁷ Megjegyzés: Dőlt betűvel a szó szerinti idézetet szerepeltetjük. Dörgicse polgármestere 2022 júniusában, időközi választáson került először vezetői tisztségébe a településen, amelyet a 2024 évi önkormányzati választáson is megőrzött.

⁸⁸ Csak Balatongyörök polgármestere választotta ezt a tényezőt.

Marcali polgármestere az Erasmus,⁸⁹ illetve a Skills4Sports oktatási és készségfejlesztési programot említette,⁹⁰ illetve testvértelepülési együttműködések, például a Horvátországi Medulinnal. Alsóörs községben ugyancsak testvértelepülési együttműködések emeltek ki a Romániában, Kovászna megyében található Málnás, illetve a Szlovákiában Nyitra járásban található Kalász község vonatkozásában. Balatonfüzfő polgármestere cserediák programot említett a szlovákiai, ugyancsak a Nyitrai járásban található Nagycétény községgel. Küngösön a Bethlen Gábor Alapkezelő közreműködésével ugyancsak testvértelepülési kapcsolatokat ápoltak a Szlovákiai Alsócsitár községgel. Lesenceistvándon a Magyarok határok nélkül c. program keretében működtek együtt a Szlovákiai Vajka községgel, illetve a Romániában, Kovászna megyében elhelyezkedő Kézdiszentkereszt községgel. Egy másik program, a Halászlát fesztivál kapcsán ugyancsak Vajka község volt a partner. Nyim községben a WIFI4EU programot említette a településvezető, ez a program ingyenes WiFi elérést hivatott biztosítani nyilvános helyeken, például parkokban, tereken, középületekben, könyvtárakban, egészségügyi központokban és múzeumokban.⁹¹ Keszthelyen a SMARTA-NET programot emelték ki, ez a program ugyancsak uniós horizontot rajzol, célja a fenntartható és rugalmas mobilitási kapcsolatok előmozdítása egymástól távoli, vagy nehezebben megközelíthető területek között, figyelembe véve az ökoturizmus támogatásának szükségességét.⁹² Ez utóbbi program kapcsán a nyilatkozó, mint együttműködő partnert, külön kiemelte a Balaton Fejlesztési Tanácsot.

Felkínáltuk a lehetőséget a településvezetőknek, nyilatkozzanak arról, megítélésük szerint a vezetett/képviselt település önkormányzatának szükséges lenne-e fejlődnie annak érdekében, hogy nemzetközi együttműködés keretében megvalósuló projektekből eredményesen vegyen részt, vagy adott esetben az eddigi eredményességét növelni tudja. A kérdésre a nyilatkozók közül 56 településvezető válaszolt érvényesen, Szentbékállá, Köveskál, Paloznak, Alsópáhok, Felsőörs, Balatoncsicsó, Tikos és Zalakomár polgármestere nem kívánt válaszolni.

A vizsgálatban részt vevő településvezetők abszolút többsége, 56,3 %-a, illetve a kérdésre válaszolók 64,3 %-a, vagyis 36 fő azt a választ adta, hogy igen, fejlődniük kellene a minél eredményesebb nemzetközi projektmegvalósítás terén. Zalakaros polgármestere úgy ítélte meg a helyzetet, hogy nem szükséges fejlődniük ezen a téren, jelenleg is eredményesen vesznek részt több nemzetközi projektben. Három településvezető, Balatongyörök, Esztergályhorváti és Kisapáti polgármestere egyéb okra hivatkozva válaszolt nemlegesen. Ehhez Balatongyörök polgármestere azt a magyarázatot fűzte, hogy *fejlődnie nem szükséges az önkormányzati szervezeteknek, viszont várják a nemzetközi együttműködés témakörében az új pályázatok megjelenését*. További 16 település, Nagyberény, Lovas, Hegymagas, Kereki, Kötcsé, Salföld, Szigliget, Kékkút, Vöröstó, Dörgicse, Sérsekszőlős, Barnag, Mindszentkál, Torvaj, Zalacsány

⁸⁹ European Community Action Scheme for the Mobility of University Students (ERASMUS).

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>
Megjegyzés: Magyarország részvétele az Erasmus+ program jelenleg akadályozott. Dátum: 2024. december 11.
Bővebben: <https://www.jogiforum.hu/hir/2024/12/11/immár-ket-eve-vannak-kizarva-a-magyar-diakok-az-erasmus-es-horizont-programokbol-az-alapveto-jogok-magyar-biztosa-az-europai-ombudsmanhoz-fordult/>

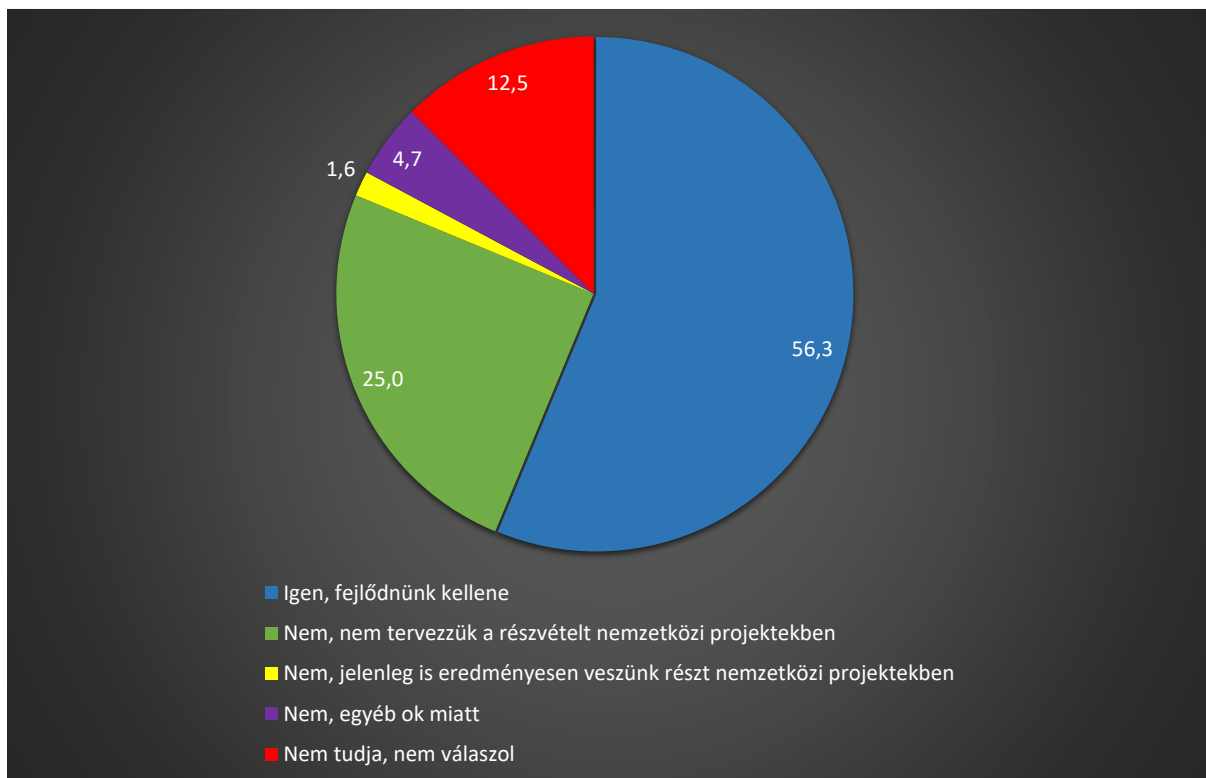
⁹⁰ Bővebben: <https://skills4sports.eu>

⁹¹ Bővebben: <https://wifi4eu.ec.europa.eu/#/home>

⁹² Bővebben: <https://www.smarta-net.eu>

és Káptalantóti polgármestere azt válaszolta, hogy nem terveznek részvételt nemzetközi projektekben. Ehhez Barnag polgármestere hozzáfűzte, hogy *a nemzetközi projektek lebonyolítása, megvalósítása meghaladja a településük által rendelkezésre álló humánerőforrás és pénzügyi kereteket.*

24. sz. ábra Nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektekben való önkormányzati részvétel eredményességének opcionális növelése

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A kérdésre adott válaszokat megvizsgáltuk területiségi, település jogállási dimenziókkal, illetve annak felbontásában is, hogy 2024-ben változott-e a településvezető a nyilatkozók körében, vagy sem.

Vármegye és Balaton partviszonylat metszetében nem találtunk összefüggést,⁹³ települési jogállás esetében igen, a 2024 évi településvezető változás szignifikancia határértéken áll.

⁹³ Vármegye Asymp.Sig: 0,130. Balaton partviszonylat Asymp.Sig: 0,585. Települési jogállás Asymp.Sig: 0,012. Cramer's V: 0,313. Polgármestere változás Asymp.Sig: 0,057. Cramer's V: 0,379.

26. sz. táblázat Nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektekben való önkormányzati részvétel eredményességének opcionális növelése települési jogállás szerint

		JOGÁLLÁS			Total
		Község	Nagyközség	Város	
NEMZETKÖZI PROJEKTEKBEN VALÓ EREDMÉNYESSÉG	Igen, fejlődniük kellene	30 83,3% 53,6%	0 ,0% ,0%	6 16,7% 85,7%	36 100,0% 56,3%
	Nem, jelenleg is eredményesen veszünk részt nemzetközi projektekben	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	1 100,0% 14,3%	1 100,0% 1,6%
	Nem, nem tervezzük a részvételt nemzetközi projektekben	16 100,0% 28,6%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	16 100,0% 25,0%
	Nem, egyéb ok miatt	3 100,0% 5,4%	0 ,0% ,0%	0 ,0% ,0%	3 100,0% 4,7%
	Nem tudja, nem válaszol	7 87,5% 12,5%	1 12,5% 100,0%	0 ,0% ,0%	8 100,0% 12,5%
	Total	56 87,5% 100,0%	1 1,6% 100,0%	7 10,9% 100,0%	64 100,0% 100,0%

Forrás: BIFÜ Nkft TK

Települési jogállás szerint a nyilatkozók körében azok, akik szerint fejlődniük kellene a minél hatékonyabb nemzetközi projektmegvalósítás terén a városvezetők alkotnak nem véletlenül felülreprezentált réteget, a községek nyilatkozói körében azok felülreprezentáltak, akik nem terveznek nemzetközi projektekben részvételt, és csak a hazai források megszerzésére koncentrálnak.

A 2024 évi önkormányzati választás településvezetői változásai kapcsán a nyilatkozók körében felülreprezentáltak azok a települések, ahol változott a településvezető, és az új vezető szerint fejlődniük kellene a nemzetközi projektek megvalósításának hatékonysága metszetében, illetve azok is, akik nem tudták a kérdést megítélni, vagy kerülni igyekeztek a választ.

Abban az esetben, ahol nem változott a településvezető, az a nyilatkozói réteg felülreprezentált, amely nem tervez részvételt nemzetközi projektben.

27. sz. táblázat Nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektekben való önkormányzati részvétel eredményességének opcionális növelése a 2024 évi településvezetői változások szerint

		POLGÁRMESTER VÁLTOZÁS		Total
		Nem változott a településvezető	Változott a településvezető	
NEMZETKÖZI PROJEKTEKBEN VALÓ EREDMÉNYESSÉG	Igen, fejlődniük kellene	22 61,1% 55,0%	14 38,9% 58,3%	36 100,0% 56,3%
	Nem, jelenleg is eredményesen veszünk részt nemzetközi projektekben	0 ,0% ,0%	1 100,0% 4,2%	1 100,0% 1,6%
	Nem, nem tervezzük a részvételt nemzetközi projektekben	14 87,5% 35,0%	2 12,5% 8,3%	16 100,0% 25,0%
	Nem, egyéb ok miatt	1 33,3% 2,5%	2 66,7% 8,3%	3 100,0% 4,7%
	Nem tudja, nem válaszol	3 37,5% 7,5%	5 62,5% 20,8%	8 100,0% 12,5%
	Total	40 62,5% 100,0%	24 37,5% 100,0%	64 100,0% 100,0%

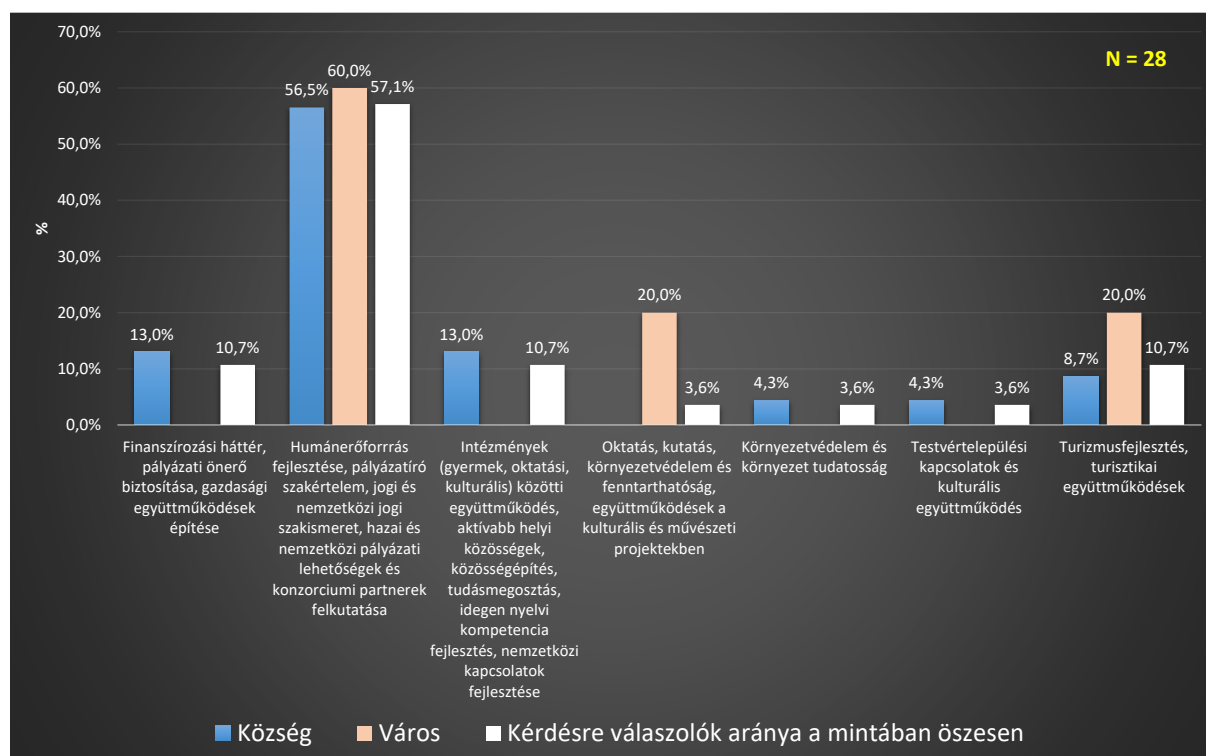
Forrás: BIFÜ Nkft TK

A településvezetőket megkértük, amennyiben úgy ítélik, hogy fejlődniük kellene a nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektek terén, fejtsek ki, melyek azok a területek, amiben leginkább fejlődésre lenne szükség. A kérdésre 28 településvezető válaszolt, olyan településvezető, aki nemmel válaszolt az előző kérdésre, vagy tartózkodott a választól, konzekvens módon nem fejtette ki a véleményét a jelen kérdés kapcsán sem, illetve 8 olyan településvezető, aki szerint fejlődniük kellene, azt már nem fogalmazta meg, miben látná a fejlődési szükségesség lényegét. Ebben az esetben Dióskál, Alsóörs, Tab, Tihany, Vigántpetend, Pula, Zalaapáti és Ordacsehi községek alkotnak egy klasztert.

A 28 válaszkiejtőből 5 város, 23 község. A válaszadó városok: Marcali, Balatonlelle, Balatonfüzfő, Keszthely és Lengyeltóti. A községek: Aszófő, Balatonederics, Balatonfenyves, Balatonszentgyörgy, Egeraracs, Gamás, Hollád, Karmacs, Kőröshegy, Küngös, Lesenceistvánd, Litér, Monostorapáti, Nemesgulács, Nyim, Öreglak, Rezi, Somogyszentpál, Uza, Vindornyalak, Zala, Zalaszentpál és Zánka.

A településvezetők válaszait azok tartalma alapján 7 különböző klaszterbe rendszereztük, és települési jogállás szerint dimenzionálva közöljük. A kérdés kapcsán 28 véleménynyilvánító településvezetőből 16 fő, vagyis a válaszolók abszolút többsége (57,1 %) úgy véli, leginkább a humán erőforrások terén kellene fejlődniük; pályázati szakértelem, jogi és nemzetközi jogi szakismeret, hazai és nemzetközi pályázati lehetőségek és konzorciumi partnerek felkutatása lenne az a terület, ahol javulniuk kellene. Mind a nyilatkozó város, mind a községvezetők abszolút többsége is ezen a véleményen volt. Ide sorolható Marcali, Keszthely és Lengyeltóti, illetve Gamás, Hollád, Karmacs, Kőröshegy, Küngös, Lesenceistvánd, Litér, Monostorapáti, Nemesgulács, Nyim, Rezi, Uzsza és Zala községek településvezetője.

25. sz. ábra Fejlődési potenciál fontosabb területei a nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektek terén

Forrás: BIFÜ Nkft TK

Többek által kiemelt terület a finanszírozási háttér, pályázati önerő biztosítása, gazdasági együttműködések építése (Aszófő, Öreglak, Zánka), az intézmények (gyermek, oktatási, kulturális) közötti együttműködés, aktívabb helyi közösségek, közösségépítés, tudásmegosztás, idegen nyelvi kompetencia fejlesztés, nemzetközi kapcsolatok fejlesztése (Balatonszentgyörgy, Somogyszentpál, Vindornyalak), és a turizmusfejlesztés, turisztikai együttműködések területe (Balatonlelle, Balatonederics, Balatonfenyves).

Egyedileg értelmezhető választ kaptunk Balatonfüzfőről: oktatás, kutatás, környezetvédelem és fenntarthatóság, együttműködések a kulturális és művészeti projektekben, Egeraracsáról: környezetvédelem és környezet tudatosság, illetve Zalaszentőrtől: testvértelepülési kapcsolatok és kulturális együttműködés.

A vizsgálat következő kérdésében a nyilatkozók meghatározhatták, véleményük szerint melyek azok a társadalmi csoportok a településen, amelyekhez a legtöbb érdekkonfliktus kapcsolódott az elmúlt 5 évben. Összesen 16féle alternatívát kínáltunk válaszlehetőségként, amivel párhuzamban biztosítottuk a lehetőséget arra is, hogy saját tapasztalataik alapján egyéb választ is kifejtthessenek. Felhívtuk a településvezetők figyelmét, hogy ebben az esetben is csak a legfontosabb hármat jelöljék.

A kérdésre 58 érvényes válasz érkezett, Karmacs, Rezi, Zala, Torvaj és Vigántpetend polgármestere azt válaszolta, hogy nincsenek a településen érdemi konfliktusok, illetve Zalacsány polgármestere nem kívánt válaszolni.

A válaszok elemszáma függ az adott településvezető által észlelt, érdemi konfliktusok előfordulásától, ebből következően a három konfliktus kiemelésére vonatkozó felhívás érvényét vesztheti, ha ennél kevesebb érdekkonfliktus körvonalai mutatkoznak az adott településen.

Három választ 31 településről, háromnál kevesebbet 26 településről kaptunk, háromnál többet, pontosan négyet viszont csak Lovas polgármestere említett.

A 26 olyan településből, ahol háromnál kevesebb érdekkonfliktust jeleztek 13 településen egy, és további 13 településen két konfliktus került szóba. Egy konfliktust Alsópáhok, Barnag, Esztergályhorváti, Kötcsé, Köveskál, Küngös, Monostorapáti, Ordacsehi, Paloznak, Sérsekszőlős, Vindornyalak, Zalaapáti és Zalakomár településvezetője jelzett. Két konfliktusról Balatonederics, Balatonfüzfő, Gamás, Hollád, Kisapáti, Köröshegy, Lesenceistvánd, Mindszentkál, Nemesgulács, Somogyszentpál, Tikos, Uzsa és Vöröstó polgármestere számolt be.

Módszertani döntés nyomán most is valamennyi válaszjelölést érvényesnek fogadtuk el. Az érvényes válaszok száma összesen 136 db, az érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya $136/58 \cdot 100 = 234,5\%$.

A 16 válaszadásra felkínált konkrét lehetőségből az egy-két generáció óta a Balatonnál élő helyi lakosokat egyetlen válaszadó sem választotta, viszont Esztergályhorváti és Dörgicse polgármestere a felsoroltakon kívüli egyéb konfliktuscsoportot nevesített.

Különbség, hogy míg Dörgicse esetében megnevezett egyéb konfliktuscsoport két másik, felkínált lehetőséggel társult, Esztergályhorváti településvezetője csak a maga észlelése által jelölt érdekkonfliktus zónára mutatott rá, ez ebben az esetben általános alanyként értve a *falura költöző idegenek* klaszterét jelenti. Dörgicse polgármestere egy olyan helyi társadalmi csoportot azonosított, akiket *iskolázatlanként*, (jelen tanulmányban nem idézendő) sértő hangnemben jellemzett, *akiket meg tud vezetni pár olyan ember, akiket valamilyen érdeksérelem ért, és ezért szeretnék átvenni a falu vezetését*.

28. sz. táblázat Helyi érdekkonfliktusok településvezetők által azonosított aktorai

		Érvényes válaszok		Érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya
		Száma	Százaléka	
Helyi érdekkonfliktusok aktorai	Frissen vásárolt ingatlannal rendelkező magyar üdülőtulajdonos	26	19,1%	44,8%
	Újonnan a Balatonhoz költöző állandó lakosok	20	14,7%	34,5%
	Zártkerti, szőlőhegyi, külterületi állandó lakosok	20	14,7%	34,5%
	Budapesti állandó lakosok	13	9,6%	22,4%
	Deviáns attitűdökkel rendelkező helyi lakosság	11	8,1%	19,0%
	Nem helyben lakó vállalkozók	9	6,6%	15,5%
	Frissen vásárolt ingatlanak rendelkező külföldi üdülőtulajdonos	7	5,1%	12,1%
	Fesztiválozók, bulituristák	7	5,1%	12,1%
	Városi állandó lakosok	6	4,4%	10,3%
	Több generáció óta a Balatonnál élő állandó lakosok	3	2,2%	5,2%
	Régóta tulajdonnal rendelkező magyar üdülőtulajdonos	3	2,2%	5,2%
	Régóta tulajdonnal rendelkező külföldi üdülőtulajdonos	3	2,2%	5,2%
	Faluban élő állandó lakosok	2	1,5%	3,4%
	Belterületi lakosok	2	1,5%	3,4%
	Helyben lakó vállalkozók	2	1,5%	3,4%
	Egyéb csoport	2	1,5%	3,4%
Total		136	100,0%	234,5%

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A nyilatkozók által leggyakrabban választott érdekkonfliktus a frissen vásárolt ingatlannal rendelkező magyar üdülőtulajdonosok körét jelöli, ilyen jellegű konfliktust csaknem minden második településvezető körvonalazott, ezzel együtt legalább minden harmadik településvezető jelzett érdekkonfliktust az újonnan a Balatonhoz költöző állandó lakosok, illetve a zártkerti, szőlőhegyi, külterületi állandó lakosok irányában. Ez a három konfliktusmező az összes említett konfliktus-kombináció közel felét, 48,5 %-át adja. A legkevésbé érintett konfliktuscsoportokat a faluban élő állandó lakosok, belterületi lakosok, illetve a helyi vállalkozók alkotják.

A konfliktushelyzeteket a vizsgálatot megelőző 5 évre szűkítve azok tartalma alapján is kértük meghatározni. Az eddigiekhez igazodva ebben az esetben is csak a legfontosabb hármat kértük megadni. A kérdéssel kapcsolatos gondolkodást támogatva most is felkínáltunk konkrét válaszlehetőségeket azzal együtt, hogy aki ezzel élni kíván, saját szavaival is kifejezhesse magát.

Összesen 13-féle zárt válasz állt mindenki rendelkezésére a szöveges kiegészítésen túl, de válaszható volt az a lehetőség is, hogy nincsenek a településen érdemi konfliktusok, illetve válasz nélkül is lehetett hagyni a kérdést.

Ahogy a konfliktusok aktorai, úgy azok tartalma vonatkozásában is 58 településvezető adott érvényes választ, öten azt válaszolták, hogy nincsenek a településen érdemi konfliktusok, és egy településről nem érkezett semmilyen válasz. Ez azonban csupán látszólagos egybeesés a konfliktusok aktorai kapcsán detektált azonos gyakoriságszerkezetű eredményeknek, ugyanis a települések csak részben fedik egymást. A konfliktusok aktorai és azok tartalma összefüggésében egybehangzó módon tartózkodó válasz született Karmacs, Torvaj, Zala és Vigántpetend esetében, azonban míg Rezi polgármestere nem azonosított konfliktus aktort a településen, annak tartalmára vonatkozóan mégis jelzést tett (*külterületi térhasználati konfliktusok*), illetve Egeraracsa polgármestere nem jelzett tartalmi konfliktust, de annak szereplőit mégis azonosította (*több generáció óta a Balatonnál élő állandó lakosok, faluban élő állandó lakosok, helyben lakó vállalkozók*).

A konfliktus aktorok és a konfliktusok tartalma vonatkozásában nem fedik egymást a válaszkerülő település sem, míg a lehetséges aktorok esetében Zalacsány, a konfliktusok tartalma esetében Kötöcs polgármestere tartózkodott mindennemű választól.

29. sz. táblázat Helyi konfliktushelyzetek településvezetők által azonosított tartalma

		Érvényes válaszok		Érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya
		Száma	Százaléka	
Helyi konfliktus helyzetek tartalma	Építkezések, beruházások	31	21,2%	53,4%
	Külterületi térhasználati konfliktusok	26	17,8%	44,8%
	Közlekedés	15	10,3%	25,9%
	Környezeti és természeti	13	8,9%	22,4%
	Belterületi térhasználati konfliktusok	11	7,5%	19,0%
	Tömegrendezvények	8	5,5%	13,8%
	Közforgalmi közlekedés	8	5,5%	13,8%
	Településfejlesztés	8	5,5%	13,8%
	Közbiztonság	7	4,8%	12,1%
	Egyéb konfliktus	6	4,1%	10,3%
	Vízparti konfliktusok	5	3,4%	8,6%
	Vízhasználati konfliktusok	4	2,7%	6,9%
	Turizmus	2	1,4%	3,4%
	Épített örökség	2	1,4%	3,4%
Total		146	100,0%	251,7%

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A kérdésre adott érvényes válaszok klaszterében három választ 35 településről, háromnál kevesebbet 21 településről kaptunk, háromnál többet, mindkét esetben négyet Nemesgulács és Lengyeltóti polgármestere adott. Egy érvényes válasz Alsópáhok, Esztergályhorváti, Mindszentkál, Monostorapáti, Öreglak, Rezi, Sérsekszőlős, Zalaapáti és Zalacsány településekről érkezett. Két választ Balatonszentgyörgy, Barnag, Gamás, Hollád, Kereki,

Köröshegy, Lesenceistvánd, Ordacsehi, Paloznak, Tikos, Uzsa és Zalakomár polgármestere fogalmazott meg.

Módszertani döntés nyomán valamennyi válaszjelölést érvényesnek fogadtuk el. Az érvényes válaszok száma összesen 146 db, az érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya $146/58 \cdot 100 = 251,7\%$. A településvezetők ezúttal minden felkínált válaszlehetőségből választottak legalább egy alkalommal, az egyéb, szöveges válaszkifejtés lehetőségét hatan jelölték (Barnag, Gamás, Hollád, Küngös, Öreglak, Uzsa), de csak hárman, Barnag, Gamás és Küngös polgármestere fűzött hozzá tényleges magyarázatot. Barnag esetében konfliktusforrás *a helyi infrastruktúra használata a külterületen lakók által*, Gamáson *a közösségi együttélés szabályainak be nem tartása, például hangos zenehallgatás, a tűzgyújtás szabályainak megszegése*, Küngösön *illegális hulladék lerakása külterületen*.

A nyilatkozók által leggyakrabban vázolt érdekkonfliktus az építkezések, beruházások metszetében látható, ezt a helyi érdekkonfliktus minden második nyilatkozó kiemelte. Gyakori érdekkonfliktus a települések külterületi térhasználata, amit a nyilatkozók közel 45 %-a említett, illetve a közlekedés is, ami legalább minden negyedik nyilatkozó válaszaiban feltűnt. Ez a három érdekkonfliktus az összes említett konfliktus közel felét (49,3 %) alkotja.

A környezeti és természeti jellegű, belterületi, rendezvényekkel, közszolgáltatásokkal, településfejlesztéssel, közbiztonsággal kapcsolatos konfliktusok kevésbé jellemzőek, ritkábbak a vízparti és vízhasználati konfliktusok, a legritkábban kiemelt konfliktus a turizmussal és a helyi épített örökségvédelemmel függ össze.

A településvezetők nyilatkozhattak arról, milyen kommunikációs eszközöket használnak rendszeresen a konfliktushelyzetek kezelésére. A kérdéshez tízféle előre felkínált válaszlehetőséget biztosítottunk, de lehetőség volt ezektől különböző eszközök nevesítésére is. A kérdésre 63 településvezetőtől kaptunk legalább egy választ, és nem befolyásoltuk a figyelemfelhívás szintjén sem a válaszadási kombinációk kialakítását. Válaszkerülő, válaszmegtagadó polgármester nem volt a mintában, egyedül Zala község településvezetőjétől kaptuk azt a választ, hogy nem használnak rendszeresen kommunikációs eszközöket a helyi konfliktusok kezelésére.

A kérdésre összesen 229 válaszjelölés érkezett, az érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya $229/63 \cdot 100 = 363,5\%$. Az előre felkínált válaszok közül a mintában szereplők egyike sem választotta a helyi rádiót.

A településvezetők által jelölt legfontosabb konfliktuskezelő kommunikációs eszköz a közmeghallgatás és a személyes beszélgetés a konfliktusok érintettjeivel. Mindkét lehetőségek minden négy adatközlőből három választotta. Ugyancsak fontos eszköz a települési közösségi média, például Facebook oldal, amelyet legalább minden második adatközlő megjelölt. Ez a három kommunikációs eszköz együtt az összes válasz 54,1 %-át alkotja. Kisebb fontossággal esik latba a válaszadók körében a lakossági fórum, önkormányzati printkiadvány, települési Facebook csoportok, személyes beszélgetés a polgármesterhez közelebb állókkal, illetve a polgármester Facebook oldala. Legkevésbé a helyi televízió szerepe tűnik fontosnak.

Az egyéb válaszok között tájékoztató szórólapok (Küngös, Vöröstó), illetve a *HolmiApp* nevű települési applikáció, internetes kommunikációs felület jelenik meg⁹⁴ Balatonszentgyörgyön. Esztergályhorváti, Keszthely és Monostorapáti válaszadója, bár jelölte az egyéb kategóriát, magyarázattal nem látta el.

30. sz. táblázat Konfliktushelyzetek kezelésére használt kommunikációs eszközök

		Érvényes válaszok		Érvényes válaszokra vetített érvényesen válaszolók aránya
		Száma	Százaléka	
Konfliktushelyzetek kezelésére használt kommunikációs eszközök	Közmeghallgatás	46	20,1%	73,0%
	Személyes beszélgetés a konfliktusok érintettjeivel	45	19,7%	71,4%
	Települési közösségi média (pl: facebook) oldal	33	14,4%	52,4%
	Lakossági fórum	30	13,1%	47,6%
	Helyi újság (önkormányzati kiadvány)	22	9,6%	34,9%
	Települési közösségi média (pl: facebook) csoport	18	7,9%	28,6%
	Személyes beszélgetés a hozzám közelállók (rokonok, barátok, ismerősök, kollégák, stb.)	16	7,0%	25,4%
	Polgármesteri közösségi média (pl: facebook) oldal	7	3,1%	11,1%
	Helyi televízió	6	2,6%	9,5%
	Egyéb kommunikációs eszköz	6	2,6%	9,5%
Total		229	100,0%	363,5%

Forrás: BIFÜ Nkft TK

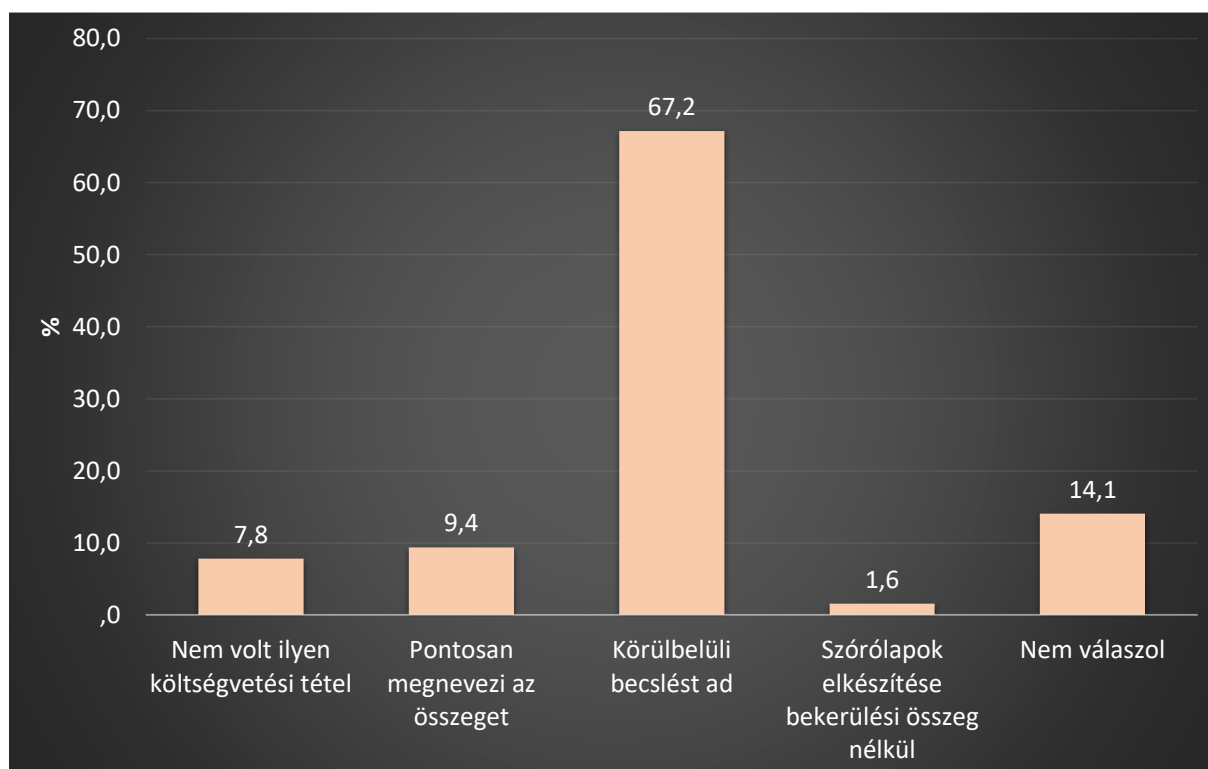
A kérdőív utolsó kérdésében a településvezetők körvonalazhatták, hozzávetőleg mekkora összeget tett ki az önkormányzat 2023. évi költségvetésében a helyi kommunikáció. A válaszadást kettéválasztottuk annak mentén, hogy az adott településvezető ismeri a teljes összeget, illetve ezt csak hozzávetőleg tudja becsülni.

A mintában öt polgármester állította, hogy a 2023. évi költségvetésben nem volt ilyen tétel: Aszófő, Balatoncsicsó, Dörgicse, Hollád, Szentbékáll. Ordacsehi polgármestere szórólapok elkészítését említette, mindezt bekerülési összeg nélkül, további kilenc polgármester válasz nélkül hagyta a kérdést: Dióskál, Káptalantóti, Kereki, Kötcse, Mindszentkál, Nemesgulács, Tab, Tihany, Torvaj.

Pontos összeget 6 településvezető jelölt: Alsóörs, Kőröshegy, Lengyeltóti, Öreglak, Zalaapáti és Zalaszent, további 43 településvezető (a teljes minta 67,2 %-a) a körülbelüli becslés lehetőségével élt. A kérdésre adott érvényes válaszok száma összesen 49, együttesen a mintában szereplők 76,6 %-a.

⁹⁴ Bővebben: <https://holmiapp.hu>

26. sz. ábra Kommunikációs költségvetések előfordulása az önkormányzat 2023. évi költségvetésében

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A megadott pontos, illetve becsült költségadatok területi viszonylattól jellemzően függetlenek, a 2024 évi településvezetői változástól is csak annyiban függenek, hogy a becsült összeg előfordulási gyakorisága magasabb, mint a pontos összeg, ami a hivatal betöltésének, vagy annak hiánya tényével függ össze, nem az összeg megadásának hajlandóságával. A megadott összegek, akár pontosak, akár becsült értékek, a települési jogállástól, vagyis a településmérettől függenek.⁹⁵

A pontos összegek 100 ezer és 7 millió Ft között szóródnak, a minimumösszeg Öreglak község, a maximum Lengyeltóti város esetében mutatkozik. A teljes összeg ebben a kategóriában 16 millió Ft, az átlag 2,6 millió Ft, az öt községen belül azonban csak 1,8 millió Ft. A 16 millió Ft nagyobb része az öt adatközlő községbe csoportosul.

A becsült összegek metszetében nagyobb az elemzési mozgástér, 37 község esetében kaptunk becslésösszeget, amelyek együttesen mintegy 25 millió Ft-ot alkotnak, ehhez társul Zalakomár nagyközség alacsony, 200 ezer Ft-os tétele. Az öt becslésösszeget közlő város együttes ráfordítása 42 millió Ft körül áll, a teljes becsült összeg meghaladja a 67 millió Ft-ot.

A becsült összegek átlaga települési jogállás nagyon eltérő, a községek esetében 677 ezer Ft, a városoknál 8,4 millió Ft, az összes becsült összeg esetében kevéssel több, mint 1,5 millió Ft.

⁹⁵ Pontos összeg F stat: 7,865. ANOVA Sig: 0,049. Eta Squared: 66,3 %. Becsült összeg F stat. 46,101. ANOVA Sig: 0,000. Eta Squared: 69,7 %.

A becslt és a pontos összegek közötti differencia jelentős, a községek esetében közel három, a városoknál hatszorosa, a becslt és a pontos összeg között legalább négyszeres.

31. sz. táblázat Pontos és becslt kommunikációs költségtelek az önkormányzat 2023. évi költségvetésében települési jogállás szerint

		Pontos összeg (Ft)	Megadott összegek szorzat különbsége	Becslés összeg (Ft)
Község	Válasz gyakoriság	5		37
	Összeg	9 000 000	2,8	25 050 000
	Összeg %	56,3%		37,2%
	Átlag	1 800 000		677 027
Nagyközség	Válasz gyakoriság			1
	Összeg			200 000
	Összeg %			,3%
	Átlag			200 000
Város	Válasz gyakoriság	1		5
	Összeg	7 000 000	6,0	42 000 000
	Összeg %	43,8%		62,5%
	Átlag	7 000 000		8 400 000
Total	Válasz gyakoriság	6		43
	Összeg	16 000 000	4,2	67 250 000
	Összeg %	100,0%		100,0%
	Átlag	2 666 667		1 563 954

Forrás: BIFÜ Nkft TK

A becslt és a pontos összegek közötti differencia az átlagokban is megmutatkozik, de csak a községek esetében körvonalazhatók, ebben az esetben a megadott pontos összegekhez képest statisztikailag jelentős az alulbecslés, legalább két és félszeres a különbség. Ezt a különbséget a városok esetében nem tudjuk becslni, mivel pontos ráfordítást csak egyetlen város településvezetőjétől kaptunk.

9. FEJLESZTÉSPOLITIKAI AJÁNLÁSOK

A jelentős időtávot átfogó, széleskörű módszertani arzenált átfogó kutatómunkánk eredményei alapján az alábbi, operatív beavatkozássá, formálható javaslatokat fogalmazzuk meg:

1) Kommunikációs eszközök fejlesztése

A polgármester-választás eredményeinek elemzése, a mélyinterjúk tartalma és adatfelvételeink alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy helyi és térségi léptékű, konfliktusos ügyekben az önkormányzati szféra kommunikációs eszközei hiányosak, sok esetben nincs arra megfelelő kapacitás és ismeret, hogy a helyben jelentkező problémák megoldásában mediátorként, facilitátorként vegyen részt az önkormányzat. Indokolt lehet egy településvezetők, önkormányzati dolgozók, valamint régiós szereplők számára kidolgozott kommunikációs tréning vagy képzés lefolytatása, amelyben elsajátíthatják a nyilvánosság kezelésének sajátosságait, a kommunikációs csatornák használatának differenciált funkcióit, valamint a konfliktuskezelés, mediáció alapjait.

2) Nemzetközi kapcsolatrendszer fejlesztése

Mind a településvezetői mélyinterjúkból, mind pedig az online vizsgálat eredményeiből élesen kirajzolódott, hogy a Balaton térségi önkormányzati szektor – legalábbis a kisvárosi, községi, aprótelepülési szint – jellemzően nem rendelkezik sem érdemi nemzetközi kapcsolatrendszerrel (a testvértelepülési kapcsolatokon túl), valamint közvetlen nemzetközi, közösségi forrásszerzésben és projektmegvalósításban sincs érdemi tapasztalata. Mindehhez a humán-erőforrás is szinte teljes mértékben hiányzik. Ennek oldására egy komplex, a hiányosságokat a képzés és kapacitásépítés oldaláról megközelítő, nemzetközi partnerkapcsolatok szélesítésének feltételeit megteremteni célzó térségi projekt javasolható, melyben tanulmányutak, akár nemzetközi rendezvények mellett speciális képzések (pl. nyelvi készségek elsajátítása, a nemzetközi pályázati rendszerek ismeretének átadása...stb.) valamint projektmenedzsment-támogatás is megvalósítható.

3) Koordináció és kooperáció

Nem tekinthető új eredménynek, azonban hosszú időtávban fennálló jelenségként azonosítható, hogy a kiemelt térségben számos olyan fejlesztéspolitikai – és részben szabályozási – természetű kihívás koncentrálódik, amelyek az önkormányzatok (és kedvező esetben egyes szakpolitikai szereplők) egységes, koordinált, konszenzusos fellépését teszik szükségessé. Ágazati szempontból ilyen a vízpart szabályozás és rehabilitáció kérdése a parti településeken, ilyen lehet a tájhasználat, a természeti és épített örökség hasznosítása a történelmi szőlőhegyeken, zártkertekben. Emellett pedig új elemként említhetjük a közművek elavultságát és kapacitásproblémáit, amely egységes, koordinált térségi érdekérvényesítéssel a szakpolitikai dimenzióban és a nyilvánosság platformján is hangsúlyosabban megjelenhet – előmozdítva ezzel a költséges beavatkozások megvalósításának lehetőségét. Érdemes lehet a jövőben az egyes témák köré szervezett térségileg koordinált fórumok, partnerségi platformok létrehozása, amelyek keretében moderált és mediált módon alakulhatnak ki konszenzuális javaslatok.

Fejlesztési források rendelkezésre állása esetén az ágazati fókuszú témákon túl egyes területileg koncentrált fejlesztéspolitikai problémák kezelésére, koordinálására a közvélemény számára is

megismerhető tartalommal lebonyolított mikrotérsgéi, térségi partnerségi platformok kialakítása is indokolt lehet. Ezek a települések kooperáción alapuló közös fellépését, érdekérvényesítését, feladat koordinációját teszik lehetővé (pl. a településvezetői fórumokon említett Kis-balatoni együttműködés létrehozása, vagy újracsatlása a Balatoni Integrációs Kft. által facilitált Kis-Balaton Nagyberek Együttműködési Programmal).

4) Az átalakuló balatoni civil szektor megismerése

A Balaton Kiemelt Térség helyi társadalmának részbeni, jellemzően a be- és kiköltözések által generált átalakulása, valamint egyéb, gazdasági, politikai, és környezeti tényezők új szereplők megjelenését eredményezték a civil, nonprofit szektorban. Egyes településeken ezek a szereplők érdemben képesek a közvéleményt formálni, sőt, bizonyos esetekben a helyi politika meghatározó tényezőivé is válnak. Hipotézisünk szerint e civil szervezetek a régió civil együttműködési hálózatához lazán kapcsolódnak bár, azonban működésük, aktivitásuk számos tekintetben eltér a hagyományosnak tekinthető, korábbi kutatásokban megismert és feltárt balatoni civil szférától. A jövőben indokoltnak tartjuk e szervezetek tudományos módszertanon alapuló vizsgálatát, céljaik megismerését, annak érdekében, hogy véleményük, energiáik integrálhatók és hasznosíthatók legyenek a balatoni területfejlesztés számára.

5) Periféria-program

A kiemelt térségben relatíve kis területen nagyon jelentős területi fejlettségi különbségek azonosíthatók. A BKÜ peremterületein kiürülő gazdaságú, fogyatkozó népességű, elmaradott települések találhatók, ahol a megélhetési lehetőségek szűkössége, az infrastrukturális hiányosságok, a leromlott állapotú ingatlanállomány konzerválja a hátrányos helyzetet. A kiemelt térség üdülőkörzeti jellegére való tekintettel e jelenségek közép- és hosszútávon a térség egészének vonzerejét teszik kockára. Egy a helyi szükségleteket módszeresen feltáró és azokra koncepcionális és stratégiai léptékben is reagáló, aktív jelenlétben és kapcsolaton alapuló, térségileg koordinált, a központi fejlesztéseket kiegészítő komplex program – ami adott esetben kifejezetten a Balaton térségi specifikumokra koncentrál – tervezése és megvalósítása a térség hosszútávú társadalmi-gazdasági fenntarthatósági kilátásait nagyban javíthatná.

MELLÉKLET

1. sz. melléklet

A leköszönő polgármesterekkel készített mélyinterjúk kérdéssora

Interjútemák és kérdések

1) Személyes vonatkozások

- Mióta helyi polgár a településen? Mikor és honnan költözött ide a család?
- Mi volt a motivációja, amikor először elindult választáson a polgármesteri tisztségért?
- Mi volt a motivációja, amikor 2024-ben, utoljára elindult a választáson a polgármesteri tisztségért? *(aki esetében releváns)*
- Mire a legbüszkébb a teljes polgármesteri tevékenységéből?
- Mire a legkevésbé büszke a polgármesteri tevékenységéből?
- Teljes településvezetői ciklusát figyelembe véve polgármesteri munkájának eredményességét milyen tényezők akadályozták a legnagyobb mértékben?
- És milyen tényezők segítették a leginkább az eredményes munkavégzésben?
- Megítélése szerint melyek voltak polgármesteri tevékenysége alatt a fejlesztési forrásszerzés sikerességének fő kritériumai?
- Milyennek értékeli az elmúlt három és évtized önkormányzatiságának mérlegét?
- Milyen folytatást lát maga előtt, mit tervez a szakmai pályáján 2024 októberétől?

2) Jogszabályi környezet

- Ha lehetősége lenne rá, milyen fő pontokon milyen tartalommal módosítaná a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvényt?
1, települési önkormányzati szinten?
2, területi (vármegyei) önkormányzati szinten?
- Az önkormányzatok vonatkozásában milyen feladatellátási változtatásokat eszközölné?
1, települési önkormányzati szinten?
2, területi (vármegyei) önkormányzati szinten?
- A terület- és településfejlesztés vonatkozásában milyen hatásköri, feladatellátási változtatásokat eszközölné?
1, települési önkormányzati szinten?
2, területi (vármegyei) önkormányzati szinten?
- A finanszírozás vonatkozásában milyen változtatásokat eszközölné?
1, települési önkormányzati szinten?
2, területi (vármegyei) önkormányzati szinten?
- Ha lehetősége lenne rá, milyen fő pontokon milyen tartalommal módosítaná az önkormányzati életet érintő hazai adórendszert?
1, települési önkormányzati szinten?
2, területi (vármegyei) önkormányzati szinten?
- Milyen egyéb jogszabályi változtatásokra lenne szükség annak érdekében, hogy az önkormányzatok működése jobban segítse a települések és térségeik versenyképességének javulását?

- A területfejlesztésről szóló 2023. évi CII. törvényben eszközölne-e változtatásokat? Ha igen, milyeneket?

3) Területfejlesztés, településfejlesztés

- Mi az a 3 dolog, amit meg kellene szüntetni a jövőben a településén és a járása egészét tekintve?
- Mi az a 3 dolog, amit a jövőben feltétlenül létre kellene hozni a településén és a járása egészén?
- Mi az a 3 dolog, amit meg kellene szüntetni a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben?
- Mi az a 3 dolog, amit feltétlenül létre kellene hozni a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben?
- Miként értékeli a kormányzati szektor szerepét a terület- és településfejlesztésben?
- Miként értékeli a civil és nonprofit szektor szerepét a terület- és településfejlesztésben? Voltak-e olyan szereplők ebből a körből, akiket érdemes volt bevonni a fejlesztési folyamatba? Ha igen, melyek voltak ezek?
- Milyennek értékeli a for profit, vállalkozói szféra szerepét a terület- és településfejlesztésben? Voltak-e olyan szereplők ebből a körből, akiket érdemes volt bevonni a fejlesztési folyamatba? Ha igen, melyek voltak ezek?
- Melyek voltak azok az intézmények, helyi, térségi szereplők akik a leghatékonyabban segítették a településén és térségében zajló fejlesztési munkát?
- Milyen intézményi hiányosságokat tapasztalt a terület- és településfejlesztésben? Miben nyilvánultak meg ezek a hiányosságok?
- Milyen jó, adaptációra is alkalmas, területfejlesztési célú településközi, önkormányzati együttműködéseket ismert meg polgármesteri tevékenysége alatt? Milyen területeken történtek ezek?
- Ismer-e olyan hazai vagy nemzetközi jó példákat a település- és területfejlesztésben amelyeket megvalósításra javasolna az utódja (ill. más polgármesterek) számára?

4) Térségi intézményrendszer

- Milyen pozitívumokat lát a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területfejlesztési intézményrendszerében, annak működésében?
- Milyen hiányosságokat lát a Balaton területfejlesztési intézményrendszerében és működésében?
- Milyen intézményi beavatkozásokkal lehetne javítani a balatoni fejlesztések eredményességét?
- Milyennek érzékelt a Balaton Fejlesztési Tanács és a kiemelt térségi települési önkormányzatai közötti kapcsolatot?
- Milyennek érzékelt a Balatoni Integrációs és Fejlesztési Ügynökség és a kiemelt térség települései közötti kapcsolatot?
- Meglátása szerint miben kellene fejlődnie a Ügynökségnek ahhoz, hogy jobban segítse a térségi önkormányzatok fejlesztési tevékenységét?
- Milyen intézményi struktúrában és finanszírozási modellben tudná elképzelni egy az önkormányzatok irányában nyitottabb balatoni ügynökség működését?
- El tud-e képzelni egy olyan modellt tapasztalatai és térségi ismeretei alapján, hogy az önkormányzatok egy regionális fejlesztési ügynökség működését pénzügyileg támogatják?

2. sz. melléklet. **Településvezetői online kérdőív**

1. Az Ön által képviselt település megnevezése

.....

2. Az Ön munkaköre

1. Polgármester

2. Alpolgármester

3. Jegyző

4. Egyéb:.....

3. Mióta tölti be a fent megjelölt tisztséget?

.....

4. Mióta él életvitelszerűen az Ön által képviselt településen? Kérjük, évszám megadásával válaszoljon!

.....

Nem azon a településen él, amelyet képvisel. Ebben az esetben évszámot nem kérünk jelölni, de a lakótelepülése nevét kérjük megadni!

.....

5. Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

1. Befejezett általános iskola (8 osztály)

2. Középfokú végzettség érettségi nélkül

3. Középfokú végzettség érettségivel

4. Technikum, felsőfokú szakképzés

5. Főiskolai (BSc) diploma

6. Egyetemi (MSc) diploma

7. PhD, vagy más tudományos fokozat

8. Nem válaszol

6. Végzettsége és szakmai tapasztalatai alapján mely szakterülethez kötődik Ön a leginkább? A válaszlehetőségeket véletlen sorrendbe állítottuk, kérjük, csak EGYET jelöljön, ami a LEGINKÁBB jellemző Önre!

1. Bölcsész

2. Műszaki

3. Pénzügyi, gazdasági

4. Informatikai

5. Oktatási, pedagógiai

6. Humán egészségügyi

7. Turisztikai

8. Természettudományi

9. Közlekedési

10. Jogi, igazgatási

11. Szociális

12. Állat, növény-egészségügyi

13. Kulturális, művészeti

14. Kereskedelmi

15. Mezőgazdasági

16. Vallási

17. Egyéb

7. Milyen nyelvtudással rendelkezik Ön? Kérjük válaszában ne a hivatalos okirattal igazolható nyelvtudására gondoljon, hanem a gyakorlatban alkalmazható legmagasabb nyelvismeretét értékelje! Amennyiben a felsoroltakon kívüli, egyéb nyelvről, vagy nyelvekről van szó, kérjük, az adott nyelv, vagy nyelvek mellé írjon sorszámot!

Soronként TÖBB választ is megjelölhet!

Alapfok- írásbeli	Alapfok - szóbeli	Középfok- írásbeli	Középfok - szóbeli	Felsőfok - írásbeli	Felsőfok - szóbeli
Angol	1	2	3	4	5
Német	1	2	3	4	5
Francia	1	2	3	4	5
Olasz	1	2	3	4	5
Spanyol	1	2	3	4	5
Orosz	1	2	3	4	5
Kínai	1	2	3	4	5
Egyéb nyelv, és annak tudásszintje(1) 1		2	3	4	5
Egyéb nyelv, és annak tudásszintje(2) 1		2	3	4	5
Egyéb nyelv és annak tudásszintje(3) 1		2	3	4	5
Egyéb nyelvek felsorolása					

8. Kérjük, fogalmazza meg, hogy településvezetőként mi a következő öt évre vonatkozó fő koncepcionális, átfogó településfejlesztési célkitűzése! (Ha nem tud, vagy nem kíván válaszolni, kérjük, hagyja üresen a válaszmezőt.)

Amennyiben nem tud, vagy nem kíván válaszolni, hagyja a válaszmezőt üresen.

.....
.....

9. Most arra kérjük, fogalmazza meg, hogy hosszabb távon (legalább évtizedes távlatban) mi a településre vonatkozó fejlesztési koncepciójának lényege!

Amennyiben nem tud, vagy nem kíván válaszolni, hagyja a válaszmezőt üresen.

.....
.....

10. Kérjük, nevezze meg a település három legfontosabb fejlesztési szükségletét (projektjavaslatát), melyeket a következő három évben mindenképpen szükséges volna megvalósítani. Kérjük, hogy a projektjavaslat megadása során törekedjen a minél konkrétabb megfogalmazásra (pl. a projekt helyszínének, tárgyának, vagy műszaki tartalmának megadásával). Kérjük, adja meg a projektjavaslatok indikatív (becsült) forrásigényét is! A forrásösszeg jelölésénél kérjük, írja ki számokkal a teljes összeget! Amennyiben nem tud, vagy nem kíván válaszolni egy vagy több mezőben, hagyja az adott cellát üresen.

	Projektjavaslat tartalma	Forrásösszeg
Első projektjavaslat
Második projektjavaslat
Harmadik projektjavaslat

11. Most arra kérjük, nevezze meg azokat a fejlesztési szükségleteket, amelyek kifejezetten a településen megtalálható közszolgáltatásokhoz kapcsolódnak! Kérjük, ebben az esetben is törekedjen a konkrétumok megadására, és a forrásösszeg jelölésénél írja ki a teljes összeget!

Amennyiben nem tud, vagy nem kíván válaszolni egy vagy több mezőben, hagyja az adott cellát üresen.

	Projektjavaslat tartalma	Forrásösszeg
Első projektjavaslat
Második projektjavaslat
Harmadik projektjavaslat

12. Ismer-e olyan civil szervezetet, vagy szervezeteket a településén, amely az Ön véleménye szerint jelentős szerepet tölt, vagy töltenek be a településsel kapcsolatos koncepcionális tervezésben, fejlesztésben? Ha több ilyen van, nevezze meg mindet!

	Szervezet neve
Első
Második
Harmadik
Negyedik
Ötödik

13. Ismer-e olyan civil szerveződést, amellyel az önkormányzat az ELMÚLT 5 ÉVBEN dolgozott közös fejlesztési projekten? Amennyiben több ilyen van, a három legfontosabb civil szerveződést és projektet nevezze meg!

Ha nem volt ilyen közös fejlesztési projekt, vagy nem tud róla, kérjük, hagyja a válaszmezőket üresen!

Projekt megnevezése	Civilszervezet neve
Első civilszervezet
Második civilszervezet.....
Harmadik civilszervezet.....

14. Ismer-e olyan piaci szereplőt, vállalkozást a településén, amely aktív szerepet tölt be a településsel kapcsolatos koncepcionális tervezésben, fejlesztésben? Ha több ilyen van, nevezze meg mindet!

Aktív piaci szereplő, vállalkozó, vállalkozás neve

Első

Második.....

Harmadik.....

Negyedik

Ötödik.....

15. Ismer-e olyan piaci szereplőt, vállalkozást, amellyel az önkormányzat az ELMÚLT 5 ÉVBEN dolgozott közös fejlesztési projekten? Amennyiben több ilyen van, a három legfontosabb partnert és projektet nevezze meg!

Ha nem volt ilyen közös fejlesztési projekt, vagy nem tud róla, kérjük, hagyja a válaszmezőket üresen!

Projekt megnevezése	Részrtvevő piaci szereplő
Első piaci szereplő
Második piaci szereplő
Harmadik piaci szereplő.....

16. Említsen településéhez kapcsolódóan olyan projektet az ELMÚLT 5 ÉVBŐL, amely(ek) kifejezetten szomszédos, vagy környékbeli települési önkormányzatokkal történő együttműködés révén valósult(ak) meg? Amennyiben több is van ilyen, kérem, jelölje a három legjelentősebbet és nevezze meg azokat a településeket, amelyekkel együttműködésben valósult meg az adott projekt.

Ha nem volt ilyen projekt, vagy nem tud róla, kérjük, hagyja a válaszmezőket üresen!

Projekt megnevezése	Részrtvevő települések felsorolása
Első projekt
Második projekt.....
Harmadik projekt

17. Az Ön véleménye szerint mely területeken volna szükséges erősíteni a települési önkormányzatok közötti kooperációt?

Kérjük, CSAK a legfontosabb HÁROM területet jelölje!

1. Egészségügyi ellátás
 2. Szociális ellátás
 3. Oktatás-nevelés
 4. Gyermekjólét
 5. Közműszolgáltatások
 6. Hulladékgazdálkodás
 7. Energiagazdálkodás
 8. Településüzemeltetés
 9. Településrendezés, tájrendezés
 10. Közös rendeletalkotás
 11. Önkormányzati gazdálkodás
 12. Települési környezetvédelem
 13. Települési vízgazdálkodás
 14. Közbiztonság
 15. Területi tervezés
 16. Turizmusfejlesztés
 17. Egyéb
 18. Megítélése szerint nincs szükség kooperáció erősítésére
 19. Nem tudja, nem kíván válaszolni
- Egyéb válasz szöveges kifejtése :

18. Az Ön véleménye szerint mely tényezők gátolják leginkább a települési önkormányzatok együttműködésén alapuló közös cselekvést kifejezetten a fejlesztési aktivitásokban?

Kérjük, CSAK a legfontosabb HÁROM tényezőt jelölje!

1. Fejlesztési források hiánya
 2. Fejlesztési források bősége
 3. Fejlesztési forrásokért folyó verseny
 4. Humán erőforrások kapacitáshiánya
 5. Személyes érdekellentétek
 6. Intézményi érdekellentétek
 7. Együttműködési kultúra hiánya
 8. Pályázati rendszer sajátosságai
 9. Kooperációs ösztönzők hiánya
 10. Jogszabályi környezet
 11. Települések adottságaiból eredő különbségek
 12. Önkormányzatok eltérő anyagi mozgásteréből eredő különbségek
 13. Egyéb
 14. Nem tudja, nem kíván válaszolni
- Egyéb válasz kifejtése:

.....

19. Ismer-e olyan, a települési önkormányzat részvételével megvalósult projektet az ELMÚLT 5 ÉVBŐL, amely nemzetközi együttműködés keretében valósult meg? Kérem, nevezze meg a legfontosabb hármat az Ön által ismert, megvalósult projektekből, és nevesítse az azokban együttműködő partnereket is!

	Projekt megnevezése	Partnerek
Első projekt		
Második projekt		
Harmadik projekt		

20. Megítélése szerint az Ön által vezetett/képviselt település önkormányzatának szükséges lenne-e fejlődnie annak érdekében, hogy nemzetközi együttműködés keretében megvalósuló projektekből eredményesen vegyen részt?

1. Igen, fejlődniük kellene
 2. Nem, jelenleg is eredményesen veszünk részt nemzetközi projektekből
 3. Nem, nem tervezzük a részvételt nemzetközi projektekből
 4. Nem, egyéb ok miatt
 5. Nem tudja, nem válaszol
- Egyéb okok kifejtése:.....

21. Amennyiben úgy ítéli, fejlődniük kellene a nemzetközi együttműködések keretében megvalósuló projektek terén, kérjük, fejtse ki, melyek azok a területek, amiben leginkább fejlődésre lenne szükség!

Ha megítélése szerint nem kell fejlődniük a nemzetközi együttműködések terén, kérjük, hagyja üresen a válaszmezőt!

.....

.....

.....

22. Az Ön megítélése szerint melyek azok a társadalmi csoportok a településen, amelyekhez a legtöbb érdekkonfliktus kapcsolódott az elmúlt 5 évben?

Kérjük, CSAK a legfontosabb HÁRMAT jelölje!

Ha nem találja a listában Ön által relevánsnak ítélt választ, az „egyéb” válaszlehetőségnél nevezzen meg ilyen társadalmi csoportot!

1. Több generáció óta a Balatonnál élő állandó lakosok
2. Egy-két generáció óta a Balatonnál élő állandó lakosok
3. Újonnan a Balatonhoz költöző állandó lakosok
4. Budapesti állandó lakosok
5. Városi állandó lakosok
6. Faluban élő állandó lakosok
7. Régóta tulajdonnal rendelkező magyar üdülőtulajdonos
8. Régóta tulajdonnal rendelkező külföldi üdülőtulajdonos
9. Frissen vásárolt ingatlanal rendelkező magyar üdülőtulajdonos
10. Frissen vásárolt ingatlanal rendelkező külföldi üdülőtulajdonos
11. Belterületi lakosok
12. Zártkerti, szőlőhegyi, külterületi állandó lakosok
13. Helyben lakó vállalkozók
14. Nem helyben lakó vállalkozók

15. Fesztiválozók, bulituristák
 16. Devians attitűdökkel rendelkező helyi lakosság
 17. Egyéb csoport
 18. Nincsenek a településemen érdemi érdekkonfliktusok
 19. Nem tudja, nem válaszol
- Érdekkonfliktust okozó egyéb csoport:

23. Megítélése szerint milyen tématerülethez kapcsolódtak leginkább a településen az elmúlt 5 évben felmerülő konfliktushelyzetek?

Kérjük, itt is CSAK a legfontosabb HÁRMAT jelölje!

1. Vízparti konfliktusok
 2. Vízhasználati konfliktusok
 3. Belterületi térhasználati konfliktusok
 4. Külterületi térhasználati konfliktusok
 5. Építkezések, beruházások
 6. Környezeti- és természeti
 7. Turizmus
 8. Tömegrendezvények
 9. Közlekedés
 10. Közszolgáltatások
 11. Településfejlesztés
 12. Épített örökség
 13. Közbiztonság
 14. Egyéb konfliktus
 15. Nincsenek a településen érdemi érdekkonfliktusok
 16. Nem tudja, nem válaszol
- Egyéb konfliktusok kifejtése:

24. Milyen kommunikációs eszközöket használ RENDSZERESEN az önkormányzat a településen felmerülő konfliktushelyzetek kezelésére?

A felsorolt lehetőségek közül bármennyi megjelölhető!

1. Lakossági fórum
 2. Közmeghallgatás
 3. Személyes beszélgetés a hozzám közelállókka (rokonok, barátok, ismerősök, kollégák, stb.)
 4. Személyes beszélgetés a konfliktusok érintettjeivel
 5. Települési közösségi média (pl: facebook) oldal
 6. Települési közösségi média (pl: facebook) csoport
 7. Polgármesteri közösségi média (pl: facebook) oldal
 8. Helyi újság (önkormányzati kiadvány)
 9. Helyi televízió
 10. Helyi rádió
 11. Egyéb kommunikációs eszköz
 12. Nem használnak rendszeresen kommunikációs eszközöket a konfliktusok kezelésére
 13. Nem tudja, nem válaszol
- Egyéb kommunikációs eszköz megnevezése:

25. Hozzávetőleg mekkora összeget tett ki az önkormányzat kommunikációra fordított költsége az önkormányzat 2023. évi költségvetésében?

Abban az esetben, ha pontos összeget nem tud megadni, becsüljön meg egy hozzávetőleges összeget!

Kérjük, az összegek megadásánál írja ki a teljes értéket!

Kommunikációra fordított pontos össze:

Kommunikációra fordított hozzávetőleges összeg:

3. sz. melléklet. **Az online településvezetői vizsgálatban részt vett települések listája**

	VÁRMEGYE	JOGÁLLÁS	PARTVISZONYLAT
Alsóörs	Veszprém	Község	Parti, partközeli
Alsópáhok	Zala	Község	Parti, partközeli
Aszófő	Veszprém	Község	Parti, partközeli
Balatoncsicsó	Veszprém	Község	Háttérzóna
Balatonederics	Veszprém	Község	Parti, partközeli
Balatonfenyves	Somogy	Község	Parti, partközeli
Balatonfűzfő	Veszprém	Város	Parti, partközeli
Balatongyörök	Zala	Község	Parti, partközeli
Balatonlelle	Somogy	Város	Parti, partközeli
Balatonszentgyörgy	Somogy	Község	Parti, partközeli
Barnag	Veszprém	Község	Háttérzóna
Dióskál	Zala	Község	Háttérzóna
Dörgicse	Veszprém	Község	Háttérzóna
Egeraracs	Zala	Község	Háttérzóna
Esztergályhorváti	Zala	Község	Háttérzóna
Felsőörs	Veszprém	Község	Parti, partközeli
Gamás	Somogy	Község	Háttérzóna
Hegymagas	Veszprém	Község	Háttérzóna
Hollád	Somogy	Község	Háttérzóna
Káptalantóti	Veszprém	Község	Háttérzóna
Karmacs	Zala	Község	Háttérzóna
Kékkút	Veszprém	Község	Háttérzóna
Kereki	Somogy	Község	Háttérzóna
Keszthely	Zala	Város	Parti, partközeli
Kisapáti	Veszprém	Község	Háttérzóna
Kőröshegy	Somogy	Község	Parti, partközeli
Kötcse	Somogy	Község	Háttérzóna
Köveskál	Veszprém	Község	Háttérzóna
Küngös	Veszprém	Község	Háttérzóna
Lengyeltóti	Somogy	Város	Háttérzóna
Lesenceistvánd	Veszprém	Község	Háttérzóna

Litér	Veszprém	Község	Háttérzóna
Lovas	Veszprém	Község	Parti, partközeli
Marcali	Somogy	Város	Háttérzóna
Mindszentkál	Veszprém	Község	Háttérzóna
Monostorapáti	Veszprém	Község	Háttérzóna
Nagyberény	Somogy	Község	Háttérzóna
Nemesgulács	Veszprém	Község	Háttérzóna
Nyim	Somogy	Község	Háttérzóna
Ordacsehi	Somogy	Község	Háttérzóna
Öreglak	Somogy	Község	Háttérzóna
Paloznak	Veszprém	Község	Parti, partközeli
Pula	Veszprém	Község	Háttérzóna
Rezi	Zala	Község	Háttérzóna
Salföld	Veszprém	Község	Háttérzóna
Sérsekszőlős	Somogy	Község	Háttérzóna
Somogyszentpál	Somogy	Község	Háttérzóna
Szentbékál	Veszprém	Község	Háttérzóna
Szigliget	Veszprém	Község	Parti, partközeli
Tab	Somogy	Város	Háttérzóna
Tihany	Veszprém	Község	Parti, partközeli
Tikos	Somogy	Község	Háttérzóna
Torvaj	Somogy	Község	Háttérzóna
Uzsa	Veszprém	Község	Háttérzóna
Vigántpetend	Veszprém	Község	Háttérzóna
Vindornyalak	Zala	Község	Háttérzóna
Vöröstó	Veszprém	Község	Háttérzóna
Zala	Somogy	Község	Háttérzóna
Zalaapáti	Zala	Község	Háttérzóna
Zalacsány	Zala	Község	Háttérzóna
Zalakaros	Zala	Város	Háttérzóna
Zalakomár	Zala	Nagyközség	Háttérzóna
Zalaszántó	Zala	Község	Háttérzóna
Zánka	Veszprém	Község	Parti, partközeli